

ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE”
A MINISTERULUI AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA

**REGLEMENTĂRI NAȚIONALE
ȘI STANDARDE JURIDICE INTERNAȚIONALE
ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI
DREPTURILOR CONSUMATORULUI**

Conferința științifico-practică internațională,
19 martie 2021

Colegiul de redacție:

Ianuș ERHAN, secretar general al Ministerului Afacerilor Interne

Dinu OSTAVCIUC, doctor în drept, conferențiar universitar, rector, Academia „Ștefan cel Mare”

Iurie LARII, doctor în drept, profesor universitar, prorector pentru știință, Academia „Ștefan cel Mare”

Igor TROFIMOV, doctor în drept, conferențiar universitar, șef Catedră „Drept privat”, Academia „Ștefan cel Mare”

Costel STANCIU, doctor, conferențiar universitar, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București, Președinte Asociația Pro Consumatori

Liliana BELECCIU, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare”

Grigore ARDELEAN, doctor în drept, conferențiar universitar, Catedra „Drept privat”, Academia „Ștefan cel Mare”

Evghenia GUGULAN, asistent universitar, Catedra „Drept privat”, Academia „Ștefan cel Mare”, master în drept

Mihaela PASCAL, asistent universitar, Catedra „Drept privat”, Academia „Ștefan cel Mare”, master în drept

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine autorilor.

© Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

CUPRINS

<p>Costel STANCIU, <i>doctor, conferențiar universitar, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București,</i> <i>Președinte Asociația Pro Consumatori</i></p> <p>Analiza cadrului juridic și instituțional din România în domeniul protecției consumatorilor.....6</p>	6
<p>Igor TROFIMOV, <i>doctor, conferențiar universitar, șef al Catedrei „Drept privat”,</i> <i>Academia Ștefan cel Mare a MAI</i></p> <p>Unele aspecte privind delimitarea raportului de protecție a consumatorului de raporturile de procedură penală, procedură contravențională și de procedură civilă.....27</p>	27
<p>Liliana BELECCIU, <i>doctor în drept, conferențiar universitar al Catedrei „Drept privat”,</i> <i>Academia Ștefan cel Mare a MAI</i></p> <p>Aspecte legale privind dreptul și obligația de furnizare/prestare a serviciului de alimentare cu apă și de canalizare de operator sau legalitatea „cotei părți” în facturarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare.....33</p>	33
<p>Наталья ПАВЛОВА <i>кандидат юридических наук, доцент,</i> <i>доцент кафедры криминалистики и домедицинской подготовки</i> <i>Днепропетровского государственного университета внутренних дел</i></p> <p>Мошеннические действия в сети интернет, связанные с реализацией товаров и услуг.....39</p>	39
<p>Grigore ARDELEAN, <i>doctor în drept, conferențiar universitar al Catedrei „Drept privat”,</i> <i>Academia „Ștefan cel Mare” a MAI a Republicii Moldova</i></p> <p>Ivan ȚERUȘ, <i>master în drept, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand</i></p> <p>Mecanisme economico-juridice de consolidare a relației producător-consumator în favoarea protecției mediului.....43</p>	43
<p>Viorel CERNĂUȚEANU, <i>Master degree in Law,</i></p> <p>Denis MELECA</p> <p>Issues related to infringement acknowledging and application of penalties in the area of consumer rights protection.....57</p>	57

Nicolai OLARĂȘU, <i>doctorand, Academia de Administrare Publică</i>	
Considerații generale privind protecția consumatorilor.....	63
Ilie NEVMERJIȚCHI, <i>Președinte, cercetător științific, Institutul de Resurse și Analize Juridice, doctorand, Școala doctorală USPEE „C. Stere” în parteneriat cu ASEM</i>	
Impactul legislației fiscale asupra drepturilor consumatorilor.....	71
Mihaela PASCAL, <i>cercetător științific, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorandă</i>	
Sergiu ZESTREA, <i>master în drept</i>	
Implementarea principiului responsabilității extinse a producătorului în Republica Moldova.....	92
Sergiu SOCEVOI, <i>asistent universitar, Catedra „Drept public și securitate a frontierei”, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand</i>	
Irina MORARU, <i>master în drept</i>	
Responsabilitatea instanței de judecată de a constata caracterul abuziv a clauzelor din contractele de împrumut încheiate cu consumatorii.....	97
Dumitru DUMITRAȘCU, <i>asistent universitar, Facultatea de Drept și Științe Sociale, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, doctorand</i>	
Particularitățile examinării cauzelor privind protecția drepturilor consumatorilor.....	104
Сергей ЧУЧКО, <i>адъюнкт кафедры криминалистики и домедицинской подготовки Днепропетровского государственного университета внутренних дел</i>	
Относительно установления места и времени совершения мошенничества при покупке-продаже товаров через сеть интернет.....	115
Mihaela PASCAL, <i>cercetător științific, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorandă</i>	
Victor HARABAGIU, <i>student, Academia „Ștefan cel Mare”</i>	
Particularitățile fenomenului de contrafacere și piraterie din Republica Moldova.....	120
Anastasia RUSU, <i>studentă, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Asigurarea dreptului la informare a consumătorului.....	125
Ana-Maria GHERMAN, <i>studentă, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Repararea prejudiciului cauzat de produse defectuoase.....	134

Cristina COLESNIC, <i>studentă, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i> Prevenirea fraudelor bancare în contextul apărării drepturilor consumatorilor.....	142
Valeria CANȚER, <i>studentă, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i> Respectarea drepturilor consumatorului în cadrul contractelor încheiate la distanță.....	149
Tatiana DUȘCOV, <i>studentă, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i> Protecția datelor cu caracter personal al consumatorilor în raporturile contractuale.....	159
Bogdan-Petru TANAS <i>student, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i> Efectuarea controalelor asupra activității de întreprinzător prin prisma Legii nr.131 Din 08.06.2012.....	165
Mihaela CIBOTARI, <i>studentă, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i> Analiza cadrului normativ privind respectarea drepturilor consumatorilor.....	177
Silvia SAVIN Licențierea activității de întreprinzător.....	185
Valentin POPESCU, Gheorghe ROBU Unele probleme privind administrarea probelor în procesul contravențional.....	193
Maxim BURDUJA , Alexei AXENTIEV Reparația cheltuielilor suportate de agentul constatator prin intermediul acțiunii civile în procesul contravențional.....	202

ANALIZA CADRULUI JURIDIC ȘI INSTITUȚIONAL DIN ROMÂNIA ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI CONSUMATORILOR

Costel STANCIU,

*doctor, conferențiar universitar,
Universitatea Nicolae Titulescu din București,
Președinte Asociația Pro Consumatori*

În acest articol ne propunem să realizăm o radiografie succintă a protecției consumatorilor pentru perioada 1990–2021, să prezentăm modul în care a evoluat legislația din acest domeniu, respectiv modul în care instituțiile/organizațiile de consumatori au asigurat prin activități specifice, acțiuni tematice de control/campanii de informare, respectarea drepturilor și interesele economice ale consumatorilor din România. Așa cum se arată și în Raportul de audit al Curții de Conturi a României cu privire la evaluarea activității Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor pentru perioada 2015-2019 „Protecția consumatorilor reprezintă o componentă de bază a sistemului protecției sociale, având în vedere un ansamblu de dispoziții privind inițiativa publică și privată, destinată a asigura și a ameliora continuu respectarea intereselor consumatorilor”.

Cuvinte cheie: protecția consumatorilor, asociații de consumatori, mediere, soluționare alternativă a litigiilor, insolvența persoanelor fizice

Cadrul juridic în domeniul protecției consumatorilor. După evenimentele politice care au avut loc în luna decembrie a anului 1989 în România, pentru prima dată după 45 de ani de comunism a început un proces de democratizare a țării prin schimbări legislative majore în privința protejării drepturilor și intereselor economice ale cetățenilor români, astfel la 2 ani de la căderea comunismului s-au legiferat principalele drepturi ale consumatorilor reglementate atât de O.G. nr. 21/1992, cât și de Legea nr. 296/2004, după cum urmează:

- de a fi protejați împotriva riscului de a achiziționa un produs sau de a li se presta un serviciu care ar putea să le prejudicieze viața, sănătatea sau securitatea ori să le afecteze drepturile și interesele legitime;

- de a fi informați complet, corect și precis asupra caracteristicilor esențiale ale produselor și serviciilor, astfel încât decizia pe care o adoptă în legătură cu acestea să corespundă cât mai bine nevoilor lor, precum și de a fi educați în calitatea lor de consumatori;

- de a avea acces la piețe care le asigură o gamă variată de produse și

servicii de calitate;

- de a fi despăgubiți pentru pagubele generate de calitatea necorespunzătoare a produselor și serviciilor, folosind în acest scop mijloace prevăzute de lege;

- de a se organiza în asociații de consumatori, în scopul apărării intereselor lor; - de a refuza încheierea contractelor care cuprind clauze abuzive, conform prevederilor legale în vigoare;

- de a nu li se interzice de către un operator economic să obțină un beneficiu prevăzut în mod expres de lege.

Acele normative din domeniul protecției consumatorilor prevăd un regim sancționator nu foarte aspru, fapt ce a demonstrat că operatorii economici nu sunt descurajați în a continua să eludeze prevederile legale și mai grav, cu repercursiuni asupra consumatorilor (de exemplu: Ordonanța Guvernului nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor, Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori, Ordonanța de urgență nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumator).

În ultimii 20 de ani activitățile economice care au generat nemulțumiri consumatorilor au fost cele referitoare la contractele încheiate de consumatori cu agenții economici furnizori de telefonie mobilă, de servicii financiare, în special activitățile de creditare pentru persoane fizice și cele referitoare la cesiunea datoriilor de către societățile comerciale din industria bancară. Din păcate, quantumul sancțiunilor prevăzute în legile realizate pentru a proteja consumatorii de servicii a fost mai mult unul simbolic, nicidecum pentru a descuraja marile societăți comerciale transnaționale cu cifre de afaceri de zeci de miliarde de euro. Amenziile de tip interval din normele legislative aplicabile domeniului protecției consumatorilor au încurajat corupția și înțelegerile la nivel de șefi de societăți comerciale și șefi de instituții cu rol de supraveghere a pieței. Exemplificativ prezentăm câteva exemple de amenzi tip interval care prin quantumul stabilit nu au putut împiedica abuzurile unor societăți bancare, de exemplu „Încălcarea prevederilor art. 8, 9, 11-20, art. 22-28 și art. 29 alin. (2), art. 31 și art. 32 alin. (1) și (2), art. 33, 34, art. 46-58 și art. 59 alin (3), art. 60-63, 65-78, 84, 95 și 95¹ din Ordonanța de urgență nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori constituie contravenție și se sancționează cu amendă de la 10.000 lei la 80.000 lei” sau „Constituie contravenție, în măsura în care fapta nu este săvârșită în astfel de condiții încât, potrivit legii penale, să fie considerată infracțiune, încălcarea interdicției stipulate la art. 1 alin. (3), unde se menționează că se interzice profesioniștilor stipularea de clauze abuzive în contractele înche-

iate cu consumatorii, fapta care se sancționează cu amendă de la 200 lei la 1.000 lei.” La începutul anului 2019 Guvernul României a încercat să introducă prin ordonanță de urgență modificarea unor acte normative cu impact asupra protecției drepturilor și intereselor economice ale consumatorilor în sensul introducerii amenzilor calculate ca procent din cifra de afaceri, prezentăm aici câteva exemple în acest sens:

- Utilizarea de către comercianți a unor practici comerciale incorecte este interzisă, constituie contravenție și se sancționează după cum urmează: a) cu amendă de până la 3% din cifra de afaceri, pentru utilizarea practicilor comerciale incorecte, b) cu amendă de până la 4% din cifra de afaceri, pentru utilizarea practicilor comerciale înșelătoare, c) cu amendă de până la 3% din cifra de afaceri, pentru utilizarea practicilor comerciale agresive.

- Instanța, în cazul în care constată existența clauzelor abuzive în contract, obligă profesionistul să modifice toate contractele de adeziune în curs de executare, precum și să elimine clauzele abuzive din contractele preformulate, destinate a fi utilizate în cadrul activității profesionale, fără a se ține cont de numărul clauzei contractuale și fără a mai avea posibilitatea inserării cuprinsului acestora în noile contracte pe care urmează să le utilizeze în cadrul activității profesionale. Instanța va dispune și restituirea, în totalitate, către consumatori a sumelor percepute în temeiul unor clauze abuzive. Totodată, constituie contravenție, în măsura în care fapta nu este săvârșită în astfel de condiții încât, potrivit legii penale, să fie considerată infracțiune, încălcarea interdicției stipulate mai sus și se sancționează cu amendă de până la 5% din cifra de afaceri.”

Din păcate, intenția Guvernului de a realiza un sistem contravențional care să descurajeze operatorii economici transnaționali în demersurile acestora de a încălca legea a fost sortit eșecului. Următoarea provocare în această direcție cade în sarcina ANPC-ului, astfel Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor trebuie să transpună până la data de 28 noiembrie 2021 în dreptul intern DIRECTIVA (UE) 2019/2161 A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI din 27 noiembrie 2019 de modificare a Directivei 93/13/CEE a Consiliului și a Directivelor 98/6/CE, 2005/29/CE și 2011/83/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului în ceea ce privește o mai bună asigurare a respectării normelor Uniunii în materie de protecție a consumatorilor și modernizarea acestor norme, directiva care prevede includerea sancțiunilor contravenționale de tip procent din cifra de afaceri, în scopul realizării unor coerciții care să descurajeze încălcarea normelor aplicabile domeniului protecției consumatorilor de către agenții economici corporativi cu cifra de afaceri impresionante.

Asociațiile de consumatori: rol, drepturi, obligații, constrângeri.

Un rol important în îmbunătățirea situației economice și politice din România îl pot avea și asociațiile de consumatori. Pentru aceasta este nevoie de consolidarea acestei mișcări, lucru posibil dacă liderii asociațiilor depun eforturi în: activarea consiliilor consultative pentru protecția consumatorilor, înființate în baza H.G. nr. 251/1994, la nivel central, județean și local, structuri prin intermediul cărora se poate îmbunătăți relația dintre asociații și administrația publică în interesul ambelor părți; utilizarea facilităților create de cadrul legal existent (O.G. nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor, modificată și completată cu O.G. nr. 58/2000 și Legea nr. 37/2002, O.G. nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații, modificată și completată cu O.G. nr. 37/2003, Legea nr. 195/2001 – Legea voluntariatului, Legea nr. 544/2001 referitoare la accesul la informații de interes public etc); realizarea unui parteneriat între asociații, prin intermediul căruia să se deruleze proiecte în comun, să se schimbe informații și să se îmbunătățească dialogul cu administrația publică; crearea unei structuri naționale de tip “umbrelă” din care să facă parte toate asociațiile de consumatori din România prin intermediul căreia să se atingă următoarele obiective: dezvoltarea și consolidarea sectorului ONG-urilor care activează în domeniul protecției consumatorilor; facilitarea dialogului dintre ONG-urile cu atribuții în domeniul protecției consumatorilor și alți parteneri sociali; elaborarea programelor comune în domeniul protecției consumatorilor; elaborarea unor puncte de vedere comune referitoare la politica în domeniul protecției consumatorilor și transmiterea acestora autorităților cu rol în domeniul protecției consumatorilor, în vederea luării măsurilor care se impun; îmbunătățirea cadrului general de protecție a consumatorilor; reprezentarea intereselor consumatorilor și promovarea unui dialog constructiv cu autoritățile cu atribuții în domeniul protecției consumatorilor; urmărirea respectării intereselor consumatorilor dezavantajați în elaborarea actelor normative cu aplicabilitate în domeniul protecției consumatorilor.

Din punct de vedere instituțional, societatea civilă a fost promotorul apărării drepturilor și intereselor economice ale consumatorilor prin Asociația pentru Protecția Consumatorilor din România, actuala Asociația Pro Consumatori care a luat ființă la începutul anului 1990, la data de 10 februarie avea loc Adunarea generală de constituire a acestei organizații, cu doi ani mai devreme decât instituția statului cu atribuții în acest domeniu - Oficiul pentru Protecția Consumatorilor a cărei înființare s-a decis prin Hotărârea de Guvern nr. 482/24 august 1992.

Rolul organizațiilor de consumatori este de a apăra drepturile și inte-

rețele consumatorilor prin orice mijloc pus la dispoziție de lege: realizarea de materiale și campanii informative, având caracter preventiv, informări asupra comportamentului incorect al agenților economici, realizarea de teste comparative și studii de piață, astfel încât consumatorii să poată alege ce este cel mai potrivit pentru fiecare dintre ei în deplină cunoștință de cauză, lobby și reprezentare în cadrul autorităților cu atribuții în domeniu, pentru ca drepturile și interesele consumatorilor să nu fie ignorate și să fie puse în valoare, și chiar inițierea de acțiuni în instanță pentru protejarea intereselor colective ale consumatorilor.

În sensul O.G. nr. 21/21.08.1992 privind protecția consumatorilor, asociațiile de consumatori sunt considerate organizații neguvernamentale, care fără a urmări realizarea de profit pentru membrii lor, au ca unic scop, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale membrilor lor sau ale consumatorilor, în general. Potrivit articolului 34 din O.G. nr. 21 privind protecția consumatorilor „după constituire, asociațiile de consumatori vor solicita luarea lor în evidență de către organul administrației publice pentru protecția consumatorilor de nivel central sau local.” Pe site-ul ANPC există următoarea listă cu asociațiile de consumatori: Asociația Pro Consumatori; Asociația InfoCons; Asociația Parakletos; Asociația pentru informarea, consilierea și educarea consumatorilor Credere; Asociația Utilizatorilor Români de Servicii Financiare (AURSF); Asociația pentru apărarea drepturilor și intereselor consumatorilor – Iași; Fundația Orizonturi Tinere; Liga asociațiilor de proprietari Habitat; Asociația pentru protecția consumatorilor Euro-Protect Consum – Câmpulung Moldovenesc (filiala Vatra Dornei și București); Asociația profesioniștilor pentru protecția consumatorilor; Federația națională a asociațiilor și fundațiilor pentru protecția consumatorilor „Bucovina” – Suceava; Asociația pentru protecția consumatorilor Câmpulung; Asociația pentru protecția consumatorilor Pitești – Argeș; Federația „Argeșul” a asociațiilor de consumatori – Pitești. Potrivit prevederilor art. 3 alin. (1) lit. ș) din H.G. nr. 700/11.07.2012, una din atribuțiile ANPC este aceea de a sprijini asociațiile de consumatori în acțiunea de înființare și funcționare a centrelor de consultanță, informare și educare a consumatorilor. În raportul de audit realizat de Curtea de Conturi a României se menționează *„că nu au existat relementări aprobate de ANPC cu privire la criteriile de evaluare și selectare a asociațiilor de consumatori care înființează sau în cadrul cărora funcționează centre de consultanță și informare a consumatorilor, aspect prevăzut la art. 68 din O.G. nr. 21/1992.”* Totodată, echipa de audit a Curții de Conturi a României a transmis spre completare un chestionar către 31 de asociații, cu atribuții și activitate în domeniul protecției consumatorilor din România. Din analiza

răspunsurilor a 10 asociații care au răspuns solicitării (cca 30%), au rezultat următoarele răspunsuri: *reprezentanții asociațiilor nu au fost consultați în vederea elaborării dispozițiilor și procedurilor cu caracter general și a altor lucrări care au avut drept scop protecția consumatorilor, fapt menționat în 70% dintre răspunsuri; centrele de consultanță și informare a consumatorilor funcționează doar în 4 dintre cele 10 asociații și nu au beneficiat de asistență de specialitate din partea personalului ANPC; 9 dintre asociații au menționat că nu au beneficiat de sprijin logistic din partea ANPC, iar o asociație a menționat faptul că a fost refuzată în momentul în care a cerut sprijin logistic; în ceea ce privește comunicarea cu ANPC, calitatea informațiilor și recomandărilor oferite, jumătate dintre asociații au răspuns că acestea sunt nesatisfăcătoare.*

Principalele activități ale unei asociații de consumatori sunt:

- apărarea, promovarea și reprezentarea prin toate mijloacele legale a drepturilor și intereselor consumatorilor în raporturile cu agenții economici și instituțiile statului ;
 - educare, consilierea și informarea consumatorilor prin acțiuni proprii, publicații, studii de piață și orice alte mijloace de informare în masă;
 - analizarea și rezolvarea sesizărilor formulate de consumatori, prin intermediul forțelor proprii ale asociației sau prin organele abilitate ale statului;
 - dezvoltarea parteneriatului național/internațional în domeniul protecției consumatorilor;
 - colaborarea cu organizații profesionale și cu instituții abilitate guvernamentale și neguvernamentale, cu atribuții în domeniul protecției consumatorilor, în vederea respectării intereselor consumatorilor;
 - îmbunătățirea cadrului legislativ general de protecție a consumatorilor, prin solicitări adresate autorităților, prin participarea la elaborarea standardelor sau a specificațiilor ce definesc bunurile de consum și serviciile;
 - desfășurarea de activități publicistice și editoriale;
 - formarea profesională a adulților în domeniul protecției consumatorilor;
 - conștientizarea prin acțiuni proprii a agenților economici asupra drepturilor și intereselor consumatorilor.
- desfășurarea activităților de cercetare-dezvoltare în domeniul protecției consumatorilor.

Potrivit articolului 37 din O.G. nr. 21/1992 Asociațiile de consumatori au următoarele drepturi și obligații:

- de a fi sprijinite logistic de către organismele administrației publice centrale și locale, în vederea atingerii obiectivelor lor;
- de a primi sume de la bugetul de stat și de la bugetele locale;
- de a informa autoritățile competente cu privire la prezența pe piață

a unor produse neconforme sau care pun în pericol viața, sănătatea ori securitatea consumatorilor, cu privire la clauze abuzive în contracte și practicile incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii;

- de a solicita operatorilor economici realizarea de produse și servicii în condiții speciale, în vederea satisfacerii nevoilor consumatorilor cu handicap sau de vârstă a treia;

- de a fi consultate cu ocazia elaborării actelor normative, standardelor sau specificațiilor care definesc caracteristicile tehnice și calitative ale produselor și serviciilor destinate consumatorilor;

- de a informa opinia publică, prin mass-media, asupra deficiențelor de calitate ale produselor și serviciilor, precum și asupra consecințelor vătămătoare ale acestora pentru consumatori;

- de a introduce acțiuni în justiție pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale consumatorilor;

- de a solicita serviciilor sau organelor administrației publice, prevăzute la art. 35, efectuarea de analize și încercări ale produselor destinate consumatorilor și de a publica rezultatele;

Potrivit articolului 39 și 40 din O.G. nr. 21/1992 finanțarea asociațiilor de consumatori se poate realiza de către:

- **Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor pentru înființarea și funcționarea centrelor de consultanță și informare a consumatorilor, sumele alocate având o destinație clară, respectiv pentru:** salarizarea sau, după caz, remunerarea personalului utilizat în centrele de consultanță și informare a consumatorilor, care se va face în funcție de timpul efectiv lucrat, până la nivelul maxim al funcției echivalente utilizate în cadrul Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor; cheltuieli materiale efectuate pentru întreținerea sediului și a dotărilor aferente; cheltuieli curente și cele ocazionate de tipărirea materialelor informative.

- de la bugetele locale prin hotărâri ale consiliilor locale sau, după caz, ale consiliilor județene, iar sumele alocate vor fi utilizate în condițiile stabilite prin convențiile încheiate de acestea cu asociațiile respective, conform legii.

Din păcate, asociațiile nu sunt susținute financiar, ci ele sunt trimise în mod aprioric sub incidența Codului Penal, atunci când citim pe pagina de internet a ANPC: „Președinții asociațiilor sunt obligați să aducă la cunoștința membrilor asociației drepturile și obligațiile acestora, conform O.G. nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor, în caz contrar considerându-se că aceștia încurajează practicile ilegale de control, acest lucru putând fi asimilat cu fapta prevăzută la art. 48, alin. 2 Cod Penal.” De altfel, un pas important în direcția „naționalizării asociațiilor de consumatori” l-a făcut ANPC-ul

în anul 2017, când a trecut sub propria autoritate Centrul European al Consumatorilor (ECC România), preluându-l de la Asociația Pro Consumatori cu angajații asociației în acest proiect. Faptul că ECC România a fost foarte bine administrat timp de 10 ani reiese și din concluzia menționată în Raportul de audit asupra activității ANPC realizat de Curtea de Conturi a României „Astfel, ECC România constituie un exemplu de bună practică în ceea ce privește modul de aplicare a procedurilor existente, de monitorizare a gradului de îndeplinire a indicatorilor și de raportare a rezultatelor obținute, iar acest lucru a fost posibil deoarece, pe de o parte, documentele de planificare multianuale și cele anuale au stat la baza desfășurării activității, iar pe de altă parte au fost prevăzute și asigurate resursele financiare necesare activității. Cu alte cuvinte, a existat viziune și predictibilitate în desfășurarea activităților, acestea nefiind supuse modificărilor generate de factori precum schimbarea personalului de conducere din ANPC sau a modificărilor prevederilor bugetare.”

Astfel, APC nu a mai beneficiat de finanțarea acestui centru, cum nu beneficiau de finanțare nici alte asociații de consumatori. Însă, și în această situație, tot „Europa” este de vină: ECC este un proiect înființat de Comisia Europeană, pe care îl câștigă, cu finanțare cu tot, cine prezintă o aplicație mai convingătoare. „Vina” APC ului a fost că a câștigat, în fiecare an, timp de 10 ani, încrederea Comisiei Europene, în urma unui concurs. Iar finanțarea a fost asigurată ca în cazul multor altor proiecte: majoritatea de către Comisia Europeană și, doar o mică parte, revenea autorităților românești. Iar acestea au găsit o soluție deloc fericită: fondurile pentru sprijinirea asociațiilor de consumatori au fost redirecționate pentru îndeplinirea obligațiilor față de CE. Bineînțeles, această decizie a indus o stare de nemulțumire și suspiciune în rândul asociațiilor de consumatori, deși, teoretic, autoritatea ar fi trebuit să le sprijine. Cu toate acestea, de când ECC a fost preluat de ANPC, nu se cunosc cazuri în care vreo asociație să fi primit vreun sprijin financiar din partea statului român prin ANPC.

Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor (ANPC) : etapele procesului de reformare a instituției. ANPC a fost înființată în anul 1992 prin Hotărârea nr. 482/1992 privind organizarea și funcționarea Oficiului pentru Protecția Consumatorilor, cu denumirea de Oficiul pentru Protecția Consumatorilor și funcționa ca organ de specialitate al administrației publice, centrale, în subordinea Guvernului, și acționa pentru realizarea strategiei, politici și obiectivelor guvernamentale în domeniul protecției vieții, sănătății și securității consumatorilor, precum și a intereselor legitime ale acestora. Dintre atribuțiile Oficiului pentru Protecția Consumatorilor specifice acelu început de activitate administrativă, amintim:

-
- activitatea legislativă în domeniul protecției consumatorilor, cu privire la conservarea, ambalarea, etichetarea, transportul, depozitarea și comercializarea produselor, precum și la prestarea serviciilor, astfel încât acestea să nu afecteze drepturile și interesele legitime ale consumatorilor sau să nu pună în pericol viața, sănătatea sau securitatea acestora;
 - activitatea de supraveghere a pieței, prin efectuarea de inspecții periodice și inopinate, în scopul verificării respectării dispozițiilor legale privind protecția consumatorilor referitoare la ambalarea, conservarea, etichetarea, transportul, depozitarea și comercializarea produselor, precum și cele referitoare la prestarea serviciilor;
 - activitatea de supraveghere, în unitățile vamale și pe piață, referitor la calitatea produselor din import care puteau afecta viața, sănătatea sau securitatea consumatorilor, cu excepția acelor care erau în competența altor organe de specialitate ale administrației publice, verificând în acest sens, documentele de însoțire („declarație de conformitate”, „buletin de analiză”, „buletin de încercări” și altele asemenea); și, după caz, prelevând eșantioane pentru încercări în laboratoare autorizate sau acreditate;
 - activitatea de verificare a respectării de către agenții economici a standardelor obligatorii privind protecția vieții, sănătății sau securității consumatorilor, precum și a drepturilor și intereselor legitime ale acestora;
 - activitatea de sprijinire a asociațiilor pentru protecția consumatorilor și participarea împreună cu acestea la informarea și educarea consumatorilor;
 - activitatea de realizare a unor studii comparative cu privire la produsele și serviciile oferite consumatorilor și care pot prezenta pericole pentru viața, sănătatea sau securitatea acestora, precum și cu privire la practici comerciale de natură a afecta drepturile și interesele legitime ale consumatorilor;

Oficiul pentru Protecția Consumatorilor (OPC) era condus de un director general, numit prin decizie a primului-ministru, fiind ajutat de un director general adjunct. Directorul general al OPC-ului era consiliat în activitatea sa curentă de Colegiul de conducere al Oficiului pentru Protecția Consumatorilor, organ cu caracter consultativ al cărui președinte era. În teritoriu Oficiul pentru Protecția Consumatorilor era reprezentat de oficii județene pentru protecția consumatorilor, care aveau filiale în municipii și orașe din fiecare județ, precum și un oficiu al municipiului București, prin preluarea personalului și patrimoniului inspecțiilor județene și a municipiului București pentru calitatea produselor, care își încetau activitatea. Totodată, Oficiul pentru Protecția Consumatorilor prelua în subordinea sa două instituții importante,

respectiv Centrul Național pentru Încercarea și Expertizarea Produselor „Larex” și Oficiul pentru Controlul Calității Vinului și Băuturilor Alcoolice.

Numărul maxim de posturi al aparatului propriu al Oficiului pentru Protecția Consumatorilor era de 80, iar cel al oficiilor județene și al municipiului București pentru protecția consumatorilor era de 710.

În anul 1994 are loc prima reforma a acestei instituții legiferată prin Hotărârea nr. 26/1994 privind reorganizarea și funcționarea Oficiului pentru Protecția Consumatorilor, decizie politică care aducea atribuții noi acestei instituții, cum ar fi:

- participarea, la cererea agenților economici, la activitatea de omologare a produselor destinate consumatorilor, urmărind ca documentația prezentată să respecte prevederile legale în domeniul protecției consumatorilor;
- autorizarea, în baza procedurilor proprii, a laboratoarelor care efectuau încercări și analize pentru produse și servicii destinate consumului populației;
- sprijinirea înființării unor structuri cu caracter neguvernamental sau mixt, destinate arbitrării litigiilor din domeniul său de activitate, în fază pre-judecătorească;
- realizarea de activități de informare, consiliere și educare a consumatorilor individuali sau organizați, prin furnizarea acestora de informații cu caracter juridic, tehnic și economic, prin intermediul publicațiilor proprii și mass-media;

Numărul maxim de posturi al aparatului propriu al Oficiului pentru Protecția Consumatorilor după prima reforma administrativă era de 95, iar cel al oficiilor județene și al municipiului București pentru protecția consumatorilor era de 730.

Cea de-a doua reformă administrativă a acestei instituții a avut loc în anul 1995, fiind materializată prin Hotărârea de Guvern nr. 223/1995 privind organizarea și funcționarea Oficiului pentru Protecția Consumatorilor și lărgirea paleta atribuțiilor acestei instituții prin adăugarea altor activități de verificare a legalității și utilizării corecte a mijloacelor de măsurare folosite pe piață și luarea de măsuri pentru interzicerea celor necorespunzătoare.

Cea de-a treia reformă administrativă a acestei instituții a avut loc în anul 2000, fiind implementată prin Hotărârea nr. 776/2000 privind organizarea și funcționarea Oficiului pentru Protecția Consumatorilor prin adăugarea altor atribuții, cum ar fi:

- activitatea de coordonare a schimbului rapid de informații cu instituțiile și organele competente, naționale și internaționale privind produsele care prezintă risc pentru sănătatea și securitatea consumatorilor;

- activitatea de propunere organelor emitente cu privire la suspendarea sau retragerea autorizației de funcționare, a licenței de fabricație ori a certificatului de clasificare, atunci când constată nerespectarea condițiilor în care acestea au fost acordate;

- activitatea de verificare a afirmațiilor prezentate prin publicitate, prospecte, cataloage sau altele asemenea în vederea constatării conformității acestora cu parametrii ce caracterizează produsele sau serviciile respective;

- activitatea de editare a unor publicații de specialitate în domeniul protecției consumatorilor;

- activitatea de susținere a autorităților administrației publice locale și a asociațiilor de consumatori în acțiunea acestora de înființare de centre de consultanță și de informare a consumatorilor.

Pentru prima dată în istoria acestei instituții conducerea Oficiului pentru Protecția Consumatorilor va fi asigurată de un președinte, cu rang de secretar de stat, numit prin decizie a primului-ministru, iar acesta va participa ca invitat la ședințele Guvernului în care se dezbate probleme din domeniul protecției consumatorilor. Tot prin acest act normativ se stabilește pentru prima dată o reducere semnificativă a numărului maxim de posturi al Oficiului pentru Protecția Consumatorilor, iar acesta se fixează la 688 de funcționari.

Cea de-a patra reformă administrativă a acestei instituții a avut loc în anul 2001 prin intermediul Hotărârii de Guvern nr. 166/2001 privind organizarea și funcționarea ANPC când instituția a primit o denumire nouă - Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor (ANPC), iar coordonarea directă a Autorității este asigurată de către ministrul pentru coordonarea Secretariatului General al Guvernului. Pentru prima dată se înființează postul secretar general, care preia atribuțiile președintelui în situația în care acesta nu își poate exercita atribuțiile curente. La atribuțiile existente ale autorității s-a adăugat informarea permanentă a consumatorilor cu privire la produsele care prezintă riscuri pentru sănătatea și securitatea lor.

Cea de-a cincea reformă administrativă a acestei instituții a avut loc în anul 2003 prin Hotărârea de Guvern nr. 755/2003 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor, prilej cu care aceasta trece în coordonarea primului-ministru. Totodată, s-au adăugat noi atribuții Autorității, cum ar fi:

- activitatea de armonizare a cadrului legislativ național cu reglementările din Uniunea Europeană în domeniul protecției consumatorilor;

- activitatea de evaluare a efectelor pe piață ale sistemelor de supraveghere a produselor și serviciilor destinate consumatorilor;

- efectuarea de activități de analiză și marcare a metalelor prețioase și

aliajelor lor și de expertizare a acestora și a pietrelor prețioase;

- efectuarea operațiunilor cu metale prețioase, aliaje ale acestora și pietre prețioase;
- aplicarea Programului de atestare a procesului Kimberley;
- acordarea de consultanță de specialitate în domeniul protecției consumatorilor pentru persoane juridice;
- efectuarea de expertize ale metalelor prețioase și pietrelor prețioase în condițiile legii.

Pentru prima dată în istoria instituției se înființează postul de vicepreședinte, care era numit prin decizie a primului-ministru și avea rangul de subsecretar de stat.

Cea de-a șasea reformă administrativă a acestei instituții a avut loc în anul 2007 prin Hotărârea nr. 748/2007 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor, când Autoritatea a fost trecută în coordonarea ministrului pentru întreprinderi mici și mijlocii, comerț, turism și profesii liberale.

Numărul maxim de posturi în aparatul central al Autorității a fost stabilit la 137, exclusiv demnitarii. Autoritatea avea în subordine 12 inspectorate regionale pentru protecția consumatorilor, ca entități cu personalitate juridică, a căror structură organizatorică include oficiile județene pentru protecția consumatorilor și Oficiul pentru Protecția Consumatorilor al Municipiului București, ca entități fără personalitate juridică. Inspectoratele regionale pentru protecția consumatorilor erau conduse de inspectori șefi care aveau calitatea de ordonatori terțiari de credite.

Cea de-a șaptea reformă administrativă a acestei instituții a avut loc în anul 2009 prin Hotărârea nr. 284/2009 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor, iar aceasta primea noi atribuții cum ar fi:

- susținerea înființării unor organisme de mediere în domeniul protecției consumatorilor;
- acordarea de consultanță de specialitate și sprijin în vederea realizării de coduri de conduită, la solicitarea operatorilor economici;
- realizarea unor proceduri legale pentru încetarea practicilor comerciale incorecte;
- înființarea celui de-al doilea post de vicepreședinte.

Autoritatea avea în subordine 12 comisariate regionale pentru protecția consumatorilor, ca entități cu personalitate juridică, a căror structură organizatorică includea comisariatele județene pentru protecția consumatorilor, Comisariatul pentru Protecția Consumatorilor al Municipiului București, ca

entități fără personalitate juridică.

Cea de-a opta reformă administrativă a acestei instituții a avut loc în anul 2010 prin intermediul Hotărârii nr. 882/2010 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor. Autoritatea a rămas în coordonarea ministrului economiei, comerțului și mediului de afaceri, dar a primit noi atribuții:

- efectuarea trimestrială prin prelevări de probe la produsele alimentare și nealimentare analize și încercări în laboratoare acreditate conform legii sau în laboratoare proprii ori agreate;

- efectuarea operațiunilor de marcarea bijuteriilor și obiectelor din metale prețioase, la cererea persoanelor fizice și juridice interesate;

Comisariatele județene pentru protecția consumatorilor și Comisariatul pentru Protecția Consumatorilor al Municipiului București sunt organizate ca structuri teritoriale, cu competențe limitate teritorial, și sunt conduse de comisari-șefi. Funcțiile publice de conducere de comisari-șef și comisari-șef adjunct sunt asimilate din punct de vedere salarial cu funcția publică de conducere de șef serviciu.

Cea de-a noua reformă administrativă a acestei instituții are loc în anul 2012 prin Hotărârea nr. 700/2012 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor, act normativ care a suferit 11 modificări, care au adus noi atribuții Autorității, cum ar fi:

- soluționarea alternativă a litigiilor dintre consumatori și comercianți, atât la nivel național, cât și transfrontalier, potrivit legislației speciale;

- asigurarea, prin comisia de insolvență la nivel central și prin comisii de insolvență la nivel teritorial derulării procedurilor de insolvență a persoanelor fizice, conform prevederilor Legii nr. 151/2015 privind procedura insolvenței persoanelor fizice, cu modificările ulterioare activitate atribuită prin Hotărârea nr. 775/2016 privind organizarea și funcționarea structurii responsabile cu derularea procedurilor de soluționare alternativă a litigiilor din cadrul Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor,

- asigurarea înregistrării intermediarilor de credite, a reprezentanților desemnați, a entităților care desfășoară activitatea de recuperare creanțe și a creditorilor nonfinanciari, funcționarea punctului unic de informare, precum și cooperarea și efectuarea schimbului de informații cu statele membre conform prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 52/2016 privind contractele de credit oferite consumatorilor pentru bunuri imobile, precum și pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori;

- controlarea respectării prevederilor regulamentelor emise de Comi-

sia Europeană din domeniul său de competență;

- desemnarea Autorității punct național de contact pentru sistemul de schimb rapid de informații privind produsele periculoase – RAPEX - între statele membre și Comisie, în baza Directivei 2001/95/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 decembrie 2001 privind siguranța generală a produselor - GPSD. RAPEX (Rapid Alert System) permite organismelor europene de supraveghere a pieței să notifice autoritățile și consumatorii din alte țări ale UE dacă pe piața unică apare un produs nealimentar neconform și prezintă un risc ridicat pentru sănătate sau siguranță. Sistemul acoperă majoritatea produselor nealimentare destinate consumatorilor (jucării, autovehicule, textile, aparatură electrică, mobilă, cosmetice etc) fiind exceptate alimentele, produsele farmaceutice, hrana pentru animale. Din 2010, RAPEX acoperă și produse specializate care prezintă riscuri diferite de cele care afectează sănătatea și siguranța consumatorilor (de exemplu, riscurile de mediu). Dacă comparăm numărul de notificări transmise de către ANPC în medie 25 notificări pe an cu notificările transmise de autoritățile unor state cu o populație mai mică decât cea a României, cum ar fi Ungaria pentru RAPEX, care la o populație de 10 milioane locuitori transmite de 9,5 ori mai multe notificări în fiecare an decât ANPC putem trage concluzia că ANPC nu întreprinde suficiente acțiuni și măsuri pentru a proteja consumatorii de produsele periculoase;

- executarea de încercări necesare obținerii licențelor de fabricație pentru produsele alimentare;

- efectuarea, la solicitarea persoanelor fizice sau juridice, de studii și încercări privind materialele de ambalat și ambalarea produselor, precum și pentru alte tipuri de produse care vin în contact cu alimentele, pe bază de tarife;

- în baza datelor proprii privind produsele ce pot afecta viața, sănătatea consumatorilor sau mediul înconjurător, propune reglementări cu privire la limitele valorilor admisibile ale parametrilor acestor produse.

În prezent, numărul maxim de posturi aprobat este de 982, exclusiv demnitarilor, din care pentru aparatul central 349, iar pentru comisariatele regionale pentru protecția consumatorilor 633. Autoritatea are în subordine, ca entități cu personalitate juridică, 8 comisariate regionale pentru protecția consumatorilor. Entitățile cu personalitate juridică din subordinea Autorității Comisariatele regionale au în structură comisariate județene pentru protecția consumatorilor, instituții publice fără personalitate juridică, ce sunt coordonate de comisari-șefi adjuncți, asimilați din punct de vedere salarial cu funcția de conducere de șef serviciu sau șef birou în structura

Autorității funcționează Direcția generală laboratoare Larex, care include laboratoarele preluate de la Centrul Național pentru Încercarea și Expertizarea Produselor «Larex», Laboratorul pentru analiza calității vinurilor și băuturilor alcoolice și Laboratorul pietre prețioase, proces Kimberley și încercări metale prețioase.

Cele 20 de modificări ale actului normativ în baza căruia funcționează această autoritate se pot explica și prin numărul mare de președinți care s-au aflat la conducerea ANPC din anul 1992 până în prezent, astfel în cei 29 de ani de existență ANPC a avut la conducerea instituției 16 președinți. Firesc ar fi fost ca toate aceste modificări de natura legislativă să se reflecte în eficiența actelor de supraveghere a pieței și a altor activități asumate de această instituție. Concluziile extrase din Raportul de audit al Curții de Conturi privind analiza activității ANPC pentru perioada 2015-2019, fac referire la următoarele aspecte:

- *în perioada auditată, din totalul de 202.448 procese verbale de constatare a contravențiilor, au fost aplicate 99.230 avertismente (49%) și 103.218 amenzi (51%). Se remarcă o disproporție semnificativă a ponderii sancțiunilor de tip avertisment între diferitele comisariate regionale, de la 28% CRPC București – Ilfov, la 56% în cazul CRPC Nord-Est (Iasi), ceea ce denotă o abordare neunitară a modului de aplicare a sancțiunilor.*

- *valoarea totală a amenzilor aplicate în perioada 2015 – sept. 2019 a fost de aproximativ 376.800.000 lei. Nivelul de încasare a amenzilor este relativ mic, de aproximativ 20%, iar numărul de amenzi care se transmit spre executare silită către ANAF variază de la 2,62% (CRPC N-V Cluj) la 18,58 % (CRPC București - Ilfov) din totalul amenzilor aplicate. Din răspunsul oferit a rezultat că “nu există protocol între ANPC/CRPC –ANAF pe această temă”. Conform prevederilor legale cât și a Procedurii cadru de control aprobată de către ANPC, în caz de neprezentare a dovezii de plată a amenzii contravenționale de către operatorul economic cât și pentru amenzile necontestate se trimite spre executare silită procesul verbal la ANAF, de unde se primește confirmarea de luare în evidență, apoi sunt urmărite și înregistrate de consilierul juridic al fiecărei entități din cadrul ANPC. Nu au existat protocoale ANPC/Comisariate - ANAF prin care să fie stabilită modalitatea de monitorizare a gradului de încasare a amenzilor aplicate în urma acțiunilor de control efectuate de ANPC.*

- *neasigurarea unui nivel de salarizare corespunzător poate avea următoarele consecințe: crearea premiselor efectuării unor activități de control formale deoarece comisarii nu sunt motivați din punct de vedere salarial; atragerea de personal a cărui pregătire profesională nu este suficient de solidă pentru a desfășura acțiuni de control eficiente; migrarea personalului care a dobândit*

în ANPC experiență profesională către posturi mai bine plătite din instituții de stat cu atribuții similare; creșterea riscului de corupție deoarece nu există o corelație între nivelul de salarizare și complexitatea atribuțiilor ce trebuie îndeplinite de către comisarii ANPC.

- *interesul scăzut al conducerii ANPC cu privire la realizarea principalului obiectiv prevăzut de Legea insolvenței persoanei fizice și anume asigurarea "prin comisia de insolvență la nivel central și prin comisiile de insolvență la nivel teritorial a procedurilor de insolvență a persoanelor fizice" nu trebuie să primeze în fața interesului consumatorului în scopul creșterii eficienței și eficacității acestei activități. Folosirea în unele cazuri a personalului din Direcția de insolvența pentru activități ce nu aparțineau direcției de insolvență a persoanelor fizice a condus la utilizarea fondurilor publice într-un mod ineficient.*

- *România prin ANPC a notificat la Comisia Europeană o singură entitate SAL, respectiv structura constituită în cadrul ANPC, structură care acoperă litigiile în materie de consum din toate sectoarele comerțului cu amănuntul. Comparativ cu alte țări din Europa, România se află pe ultimul loc în ceea ce privește entitățile SAL notificate la Comisia Europeană, la polul opus situându-se Franța care a notificat 99 de entități SAL (care includ organisme publice, conciliatori la nivel de întreprindere „médiateurs d'entreprise”, entități SAL anexate unei asociații sau federații, asociații de mediatori, comisii de mediere colegială) Conform prevederilor aceluiași act normativ, Direcția SAL trebuie să fie o structură imparțială, ce își desfășoară activitatea independent de activitățile de supraveghere și control al pieței. Astfel, activitatea compartimentelor SAL organizate la nivelul Comisariatelor Regionale, nu putea fi coordonată de aceeași persoană (comisarul șef al CRPC) care coordona în același timp și activitățile de supraveghere și control al pieței dintr-o anumită regiune. Totodată, fluctuația permanentă a personalului de execuție și de conducere, diminuarea efectivului DSAL până la a desfășura activitatea cu o singură persoană, au condus la nesoluționarea niciunei cereri transmise de consumatori până la finele anului 2019, atât la nivelul structurii centrale DSAL, cât și la nivelul compartimentelor SAL din cadrul Comisariatelor regionale, fapt care a condus implicit la utilizarea în condiții de ineficacitate a fondurilor publice alocate cheltuielilor cu personalul acestei structuri. În concluzie, numeroasele modificări ale structurii organizatorice și fluctuația personalului (inclusiv a personalului de conducere), au afectat modul de desfășurare a activităților specifice soluționării alternative a litigiilor ceea ce a condus în final la neatingerea scopului pentru care a fost organizată această structură din cadrul ANPC.*

- *Prin HG nr. 755/2016, de modificare și completare a Hotărârii Guver-*

nului nr. 700/2012 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor a fost preluat Centrul European al Consumatorilor (ECC Romania) de către ANPC de la APC. ECC Romania este o unitate fără personalitate juridică, având stabilită data de începere a funcționării 1 ianuarie 2018. Centrele oferă informații, consiliere și asistență gratuite și personalizate clienților care au probleme cu tranzacțiile transfrontaliere efectuate într-o altă țară din cadrul rețelei.

- CNIEP Larex a funcționat în subordinea ANPC, ca instituție publică, finanțată integral din venituri proprii, însă prin HG nr. 16/17.01.2019, CNIEP Larex s-a desființat, fiind preluat de către ANPC prin fuziune prin absorbție. Preluarea prin fuziune de către ANPC a CNIEP Larex, a condus la pierderea de către laborator a acreditării RENAR.

- Laboratorul pentru Analiza Calității Vinurilor și Băuturilor Alcoolice (LACVBA) a fost înființat în anul 1960 și reprezintă unul din laboratoarele de tradiție ale României în domeniul analizei vinurilor și băuturilor alcoolice. Deși laboratorul este recunoscut la nivel național și internațional, având buletine de analiză recunoscute la nivel UE, fiind singurul din București care face controlul oficial al statului în sectorul vitivinicol, s-a remarcat că în perioada auditată acesta a fost subdimensionat și subfinanțat, situație care a condus în cele din urmă la pierderea certificării RENAR.

- Laboratorul Încercări Metale Prețioase și Laboratorul Pietre Prețioase și Proces Kimberley. existența unui număr mare de autorizații nevizate la termen demonstrează lipsa unei monitorizări adecvate a operatorilor economici, precum și necesitatea coordonării între DMPPPPK și DGCSPAЕ în vederea stabilirii acțiunilor de control necesare și suficiente în acest domeniu, efectuate într-un timp rezonabil de la expirarea vizei, astfel încât să descurajeze în piață tendința de eludare a normelor legale privind efectuarea de operațiuni fără autorizare.

Concluzii. Inițiativele civice creează mecanisme de responsabilități și asigură un dialog real între societatea civilă și instituțiile statului. În lipsa acestora, instituțiile statului sunt tentate să controleze cele mai intime sfere ale vieții private. Societatea civilă reprezentată de asociațiile de consumatori este cea care menține un anumit echilibru între instituțiile statului și consumatori. Consumatorul român trebuie să fie parte integrantă a politicilor naționale economice și sociale ca și componentă de bază a societății din care face parte. Acesta se află într-o triplă ipostază: de participant la realizarea produselor (serviciilor), de beneficiar al rezultatelor muncii sale și de alegător din patru în patru ani. Consumatorii români merită să fie sprijiniți deoarece contribuția acestora la bugetul țării reprezintă 78% din totalul bugetului, adică

TVA, taxe vamale, accize, impozite pe salarii, CAS, CASS etc. De fapt, protecția consumatorilor nu înseamnă numai acțiuni de control finalizate cu amenzi, retrageri de autorizații și închidere de firme, ci și educarea, informarea, consilierea, apărarea și promovarea drepturilor și intereselor economice ale celor 20 de milioane de consumatori. Organizațiile de consumatori reprezintă oglinda autorităților, nu există pentru acestea o imagine mai obiectivă decât cea generată de aceste organizații. Organizațiile de consumatori completează deficitul de informație a consumatorilor referitor la produsele (serviciile) existente pe piață. Ele sunt cele mai în măsură să identifice nevoia de informare, educare și consultanță a consumatorilor, deoarece au fost create de către consumatori pentru consumatori.

Din păcate, după 31 de ani de democrație nu au avut loc schimbări importante în privința respectării drepturilor consumatorilor de către operatorii economici. Cei care fac afaceri în România nu au înțeles cât de important este consumatorul pentru business-ul lor. Majoritatea afacerilor din România nu au ca element central consumatorul, ci realizarea cu orice preț, în orice condiții și într-un interval de timp cât mai scurt a unor profituri uriașe. La această stare de fapt a contribuit și statul român, care prin ANPC și alte instituții ale sale nu a întreprins suficiente măsuri atât în plan legislativ, cât și din punct de vedere al supravegherii pieței, ca să protejeze drepturile și interesele consumatorilor români. În acest context, consumatorul român a fost supus unor experimente economice care, în unele situații, au dus la ruinarea a mii de familii, așa cum s-a întâmplat în cazul creditării în franci elvețieni.

ANPC este o instituție moartă pentru consumatori, decesul acesteia a avut loc în urmă cu 11 ani, când a susținut interesele băncilor prin OUG 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori. ANPC este responsabilă de cele peste 17.000 de procese dintre consumatori și bănci care au provocat pierderi mari consumatorilor și au dus la apariția unei noi profesii - specialistul în insolvența persoanelor fizice, poate asta s-a și dorit în anul 2010, ruinarea a mii de români și crearea a 25 de specialiști în insolvența persoanelor fizice, care să lucreze în ANPC. Nimic nu se va schimba la această instituție fundamentală a statului atât timp cât va rămâne în coordonarea ministrului economiei. ANPC trebuie reorganizată după modelul Consiliului Concurenței și pusă în relație de subordonare cu Parlamentul României, iar activitatea de supraveghere a pieței pentru noua instituție să se facă asupra tuturor entităților economice implicate în lanțul alimentar de la fermă la furculița consumatorului. Din anul 2016 se află în Parlamentul României proiectul de lege privind Statutul Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor, proiect care a fost adoptat tacit de Camera Deputaților ca

urmare a depășirii termenului de 45 de zile, iar din data de 28 iunie 2016 se află în Camera Senatului, care este for decizional pentru o astfel de lege organică. Necesitatea trecerii ANPC-ului în coordonarea Parlamentului reiese și din concluziile prezentate în raportul de audit realizat de Curtea de Conturi a României în urma prelucrării chestionarelor completate de angajații instituției cu privire la calitatea managementului instituției, astfel: „*conducerea nu a asigurat un climat de muncă în care comisarii să se simtă motivați să obțină rezultate bune în activitatea desfășurată, există o lipsă de colaborare între conducere și comisari, dezinteres profesional și lipsa de colaborare între colegi, neimplicarea managementului departamental sau al comisariatului în dezvoltarea profesională a subordonaților; salarizarea personalului cu atribuții de control nu este corelată cu presiunile și riscurile aferente activității precum și cu importanța acestui domeniu; imaginea unor comisariate județene este afectată pe fondul percepției unor acțiuni de control ca fiind exagerate, arbitrare și direcționate; conducerea nu este orientată pe calitate, ci mai mult pe cantitate; au fost semnalate situații în care desemnarea comisarilor în acțiuni de control s-a realizat pe criterii subiective (obediința sau existența unor interese personale sau politice) care nu au avut în vedere specializarea comisarilor; lipsa sprijinului conducerii în acțiunile de control efectuate de comisari, a avut drept consecință o abordare precaută a subiectelor complexe; managementul nu a avut o atitudine promptă, de apreciere, în cazul obținerii de către comisari a unor performanțe deosebite; nu s-a asigurat protecția comisarilor în situația derulării unor acțiuni de intimidare din partea entităților verificate, fapt ce determină pe termen lung afectarea eficacității acțiunilor de control.*”

Prin acest proiect de lege Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor va căpăta statutul de autoritate administrativă autonomă de specialitate și va fi condusă de un organ colegial format din 7 membri care vor fi desemnați de Parlament, în acest fel nu vor mai fi posibile anumite ingerințe din partea unor oameni politici aflați la guvernare în activitatea ANPC-ului. Toți președinții acestei instituții după anul 2010 nu au dus o politică pro consumatori în sensul apărării drepturilor și intereselor consumatorilor, ci o politică împotriva acestora! În ultimii ani, ANPC prin numeroase propuneri legislative a reușit să preia toate activitățile specifice asociațiilor de consumatori, cum ar fi: informarea și educarea consumatorilor, consultanța de specialitate, soluționarea alternativă a litigiilor și insolvența persoanelor fizice. De fapt, ANPC ar vrea să le facă pe toate, însă nu face nimic pentru a-i proteja pe consumatori! Nicio conducere a ANPC nu a dorit să sprijine financiar asociațiile de consumatori așa cum prevede legea de organizare și funcționare a acestei instituții. Asociațiile de consumatori așteaptă de la ANPC nu

doar sprijin financiar, conform legii, ci și un sprijin etic, un vot de încredere pentru munca acestora, considerarea lor drept parteneri prețioși în activitatea de protecție a consumatorilor. La cele de mai sus, aș adăuga faptul că nici consumatorul român nu a înțeles importanța susținerii asociațiilor de consumatori, care, în contextul economic și politic actual, sunt singurele organizații care le pot apăra drepturile și interesele economice.

Referințe bibliografice

1. Costel Stanciu, Protecția consumatorilor, Editura Pro Universitaria, București, 2012, 229 pg., ISBN 978-606-647-076-6.
2. Costel Stanciu, Managementul calității și protecția consumatorilor, Editura Oscar Print, București, 2007, 211 pg., ISBN 978-973-668-185-1.
3. Costel Stanciu, Protecția consumatorilor. O nouă abordare, Editura Oscar Print, București, 2007, 372 pg., ISBN 978-973-668-156-1.
4. Costel Stanciu (coord.), Instituțiile statului și organizațiile de consumatori. Manual de protecție a consumatorului, Editura Oscar Print, București, 2004, 343 pg., ISBN 973-668-016-9.
5. Costel Stanciu (coord.), Ghidul consumatorilor, Editura Curtea Veche, București, 2001, 290 pg., ISBN 973-9467-14-8.
6. Hotărârea nr. 482/1992 privind organizarea și funcționarea Oficiului pentru Protecția Consumatorilor.
7. Ordonanța nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor.
8. Hotărârea nr. 26/1994 privind reorganizarea și funcționarea Oficiului pentru Protecția Consumatorilor.
9. Hotărârea nr. 223/1995 privind organizarea și funcționarea Oficiului pentru Protecția Consumatorilor.
10. Hotărârea nr. 776/2000 privind organizarea și funcționarea Oficiului pentru Protecția Consumatorilor.
11. Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori.
12. Hotărârea nr. 166/2001 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor.
13. Hotărârea nr. 755/2003 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor.
14. Legea nr. 296/2004 privind Codul consumului.
15. Hotărârea nr. 748/2007 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor.

-
16. Legea nr. 363/2007 privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană privind protecția consumatorilor.
 17. Hotărârea nr. 284/2009 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor.
 18. Hotărârea nr. 882/2010 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor.
 19. Ordonanța de urgență nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori
 20. Hotărârea nr. 700/2012 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor.
 21. http://www.curteadeconturi.ro/Publicatii/Sinteza%20ANPC_20201008.pdf – Raport de Audit al activității privind protecția consumatorilor pentru perioada 2015-2018.
 22. http://www.cdep.ro/pls/proiecte/docs/2016/cd176_16.pdf - Proiect de Lege privind Statutul Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor (Pl-x nr. 176/2016), adoptată de Camera Deputatilor ca urmare a depășirii termenului de 45 de zile, potrivit [art.75](#) alin.(2) teza a III-a din Constituția României republicată.
 23. <https://anpc.ro/articol/582/istoricul-autoritatii-nationale-pentru-protectia-consumatorilor>
 24. https://anpc.ro/galerie/file/544/2021/lista_asociatiilor_de_consumatori_-_240221.pdf

**UNELE ASPECTE PRIVIND DELIMITAREA RAPORTULUI
DE PROTECȚIE A CONSUMATORULUI DE RAPORTURILE
DE PROCEDURĂ PENALĂ, PROCEDURĂ CONTRAVENȚIONALĂ
ȘI DE PROCEDURĂ CIVILĂ**

Igor TROFIMOV,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Catedrei „Drept privat”, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI*

O normă juridică incorect înțeleasă de cei care urmează a o aplica, poate deveni cauză a încălcării drepturilor celor care această normă ar fi trebuit să le protejeze dreptul.

Astăzi societatea noastră deja s-a obișnuit cu faptul că statul a adoptat o atitudine corespunzătoare protejării dreptului de consumator. Și aceasta este firesc. Însă, este necesar de înțeles că dreptul protecției consumatorului, așa cum și raportul de consumator nu-și are aplicabilitatea în toate domeniile dreptului, fiindu-i „închisă ușa” acolo unde relații similare sunt reglementate de alte categorii de raporturi, în special cele de drept procesual penal, drept procesual civil și drept procesual contravențional.

În articolul de față vom încerca să dezbatem un subiect litigios abia apărut în practica jurisprudențială, dar care sperăm că va fi soluționat în limitele „pașnice” ale științei juridice.

Cuvinte-cheie: procedura contravențională, procedura civilă, raport de protecție a consumatorului.

An incorrect legal rule understood by those to apply it may become the cause of the violation of the rights of those who this rule should have protect their right.

Today our society has already become accustomed to the fact that the state has adopted an attitude corresponding to the protection of the consumer right.

And this is natural. However, it is necessary to understand that the right of consumer protection, as the consumer ratio has not applicable in all areas of law, being “closed the door” where similar relationships are regulated by other categories of reports, especially those of Criminal procedural, civil procedural law and procedural contravention.

In this article we will try to discuss a litigious subject in the jurisprudence practice, but which we hope will be settled within the “peaceful” limits of legal science.

Keywords: contravention procedure, civil procedure, consumer protection relationship

Dezvoltarea spectrului de raporturi juridice, condiționată de adoptarea a noi și noi legi, deseori creează situații de coliziune de norme de drept, dar și interpretarea eronată a acestora, fapt ce în consecință ne oferă o percepere greșită a naturii raportului juridic reglementat de aceste norme.

Cu adevărat, suntem în preajma unor evenimente deosebit de importante, atunci când la un mod foarte serios este pusă problema interesului consumatorului, care cu regret, nu totdeauna este în concordanță cu interesul producătorului sau comerciantului.

Deși în mod firesc, o piață liberă, presupune adaptarea calității produsului la necesitatea consumatorului, totuși nu trebuie să neglijăm faptul că însăși procesul de adaptare presupune parcurgerea unor cărări, pe itinerarul cărora consumatorul are de suferit.

Considerăm că anume din acest motiv, legiuitorul este îndreptățit să recurgă la reglementarea regimului de oferire a produselor și serviciilor către consumator.

Trebuie de recunoscut, că așa cum și problematica de mediu, așa și cea de protecție a consumatorului, deși este una relativ nouă, totuși reprezintă un domeniu cu o problematică foarte vastă. Mai mult ca atât, aceste două domenii sunt foarte actuale, și pe multe din subiecte au interferențe.

Este destul de dificil să distingem un anumit subiect în ce privește raporturile de protecție a dreptului consumatorului, care ar fi subiect-cheie.

Pe zi ce trece, diversitatea de probleme cu care se întâlnesc justițiabilii în procesul de soluționare a conflictelor de consumator, este tot mai mare.

În același timp și practica cazurilor soluționate, denotă creșterea pozitivă a atitudinii față de interesul consumatorului.

Chiar dacă noțiunea de consumator în sens larg presupune o calitate generală a unei persoane care profită de pe rezultatele unei acțiuni oferite de prestator, totuși percepția pe care o avem astăzi noi se limitează doar la prestația pe care o oferă profesionistul.

Pe bună samă, operarea în legislația civilă a termenului de „profesionist” a soluționat multiplele probleme¹, inclusiv și cele legate de identificarea cadrului de raporturi care pot și urmau a fi atribuite la raporturi de consumator.

Astăzi, însă apare o necesitate stringentă de a delimita însăși raporturile de consumator de celelalte categorii de raporturi. Aceasta se datorează mai întâi de toate faptului că sunt foarte multe categorii de raporturi juridice care după formă și modul de realizare, sunt asemănătoare cu raporturile de consumator. La realizarea unui aspect comparativ în materie de drept este necesar de a determina criteriile, în funcție de care se va realiza delimitarea, unde drept criterii de delimitare pot fi determinate²:

¹ N. Roșca, S. Baieș, Dreptul afacerilor, Editura CEP USM, Chișinău, 2021, pag. 21.

² I. Trofimov, A. Crețu, Drept procesual contravențional, Editura Cartea Militară, Chișinău, 2017, pag. 26.

• apartenența ramurii la sistemul dreptului public sau a dreptului privat;

- obiectul de reglementare;
- caracterul reglementărilor;
- temeiurile de apariție a raporturilor etc

De multe ori această asemănare este una amăgitoare, dar cu regret, generează incorecta sau eronata aplicare a legislației în domeniu.

Drept exemplu, ne-am putea referi la situația legată de câteva cereri depuse de contravenienți la autoritatea de protecție a drepturilor consumatorului în care aceștea invocă încălcarea dreptului de consumator în cadrul aplicării unor măsuri de constrângere cu caracter contravențional. În principal aceasta e legat de particularitățile punerii în aplicare a unei practici contravenționale în ce privește ridicarea și transportarea unităților de transport la parcarile speciale, fiind vorba de aplicarea de către poliție a prevederilor articolului 439 al Codului contravențional. De fapt, aplicarea de către agentul constator a prevederilor articolului 439 al Codului contravențional presupune impunerea unei măsuri de constrângere în cadrul unei proceduri contravenționale – reținerea și a ducerea la parcare specială a mijlocului de transport, urmare la care proprietarul sau posesorul unității de transport este deposedat de unitatea de transport, unde poliția preia această unitate de transport în custodia sa și o depozitează la o parcare specială. Este evident, că posibilitatea aplicării prevederilor articolului 439 al Codului contravențional, în majoritatea cazurilor, este condiționată de comiterea de către proprietarul sau un alt posesor al mijlocului de transport, a contravenției, care prin efectul său face necesară aplicarea acestei măsuri de constrângere. Ca urmare proprietarul sau un alt posesor al mijlocului de transport supus evacuării, în acest proces are calitatea de contravenient sau cel puțin persoană bănuită în comiterea contravenției.

În același timp, tractarea și evacuarea unităților de transport poate avea loc și la solicitarea proprietarului sau posesorului unității de transport, în afara procesului contravențional. Aceasta nu doar că nu este legat de comiterea de către proprietarul sau un alt posesor al mijlocului de transport a unei contravenții sau infracțiuni, dar mai mult ca atât, nu este realizat cu aportul sau implicarea poliției. În această situație, raportul între profesionistul care prestează servicii de tractare și de evacuare, pe de o parte și posesorul unității de transport care a solicitat prestarea acestui serviciu, pe de altă parte, reprezintă un raport consumator. Ca urmare acest raport juridic nimerește sub incidența normelor care reglementează relațiile de consumator.

În cazul în care tractarea sau evacuarea unității de transport are loc

drept măsură de constrângere aplicată de agentul constatator al poliției, aceasta nu mai reprezintă un raport consumator, deoarece întâi de toate nu posesorul unității de transport dă acordul privind evacuarea unității de transport, ci dimpotrivă, de regulă acesta se opune evacuării. În acest caz anume organul de poliție sau altă autoritate competentă dispune evacuarea. În al doilea rând, aceasta reprezintă o măsură procesuală de constrângere care se aplică față de posesorul unității de transport și cu privire la care se aplică normele procedurale contravenționale sau penale, iar aceasta exclude posibilitatea aplicării regulilor cu privire la consumator în raportul de procedură penală și contravențională.

Chiar dacă acțiunea de natură tehnică, nejuridică, ce constă în plasarea unității de transport pe platforma de evacuare și transportarea acesteia la parcare specială este efectuată nu de angajații subdiviziunii de poliție, ci de o întreprindere privată în baza unui contract administrativ, oricum întreprinderea privată – profesionistul în acest caz prestează serviciul nu posesorului unității de transport ci organului de poliție. Și ca urmare posesorul unității de transport nu este consumator ci contravenient sau infractor sau persoană bănuită în comiterea infracțiunii sau contravenției.

Dacă e să ne referim la conținutul reglementărilor care formează cadrul juridic pentru aplicarea prevederilor articolului 493 al Codului contravențional³, considerăm că acestea trebuie supuse unei redactări esențiale. Aceasta este deoarece formula din conținutul punctului 36 al Regulamentului privind modul de ridicare, transportare, depozitare și restituire a mijloacelor de transport în cadrul procesului contravențional, aprobat prin *Hotărârea Guvernului nr. 557 din 18.06.2018*⁴ creează ambiguități în ce privește cui i se induce condiția referitoare la pretenția de a achita plățile doar pentru serviciile efectiv prestate, precum și chestiunea legată de natura cheltuielilor pentru serviciile de ridicare, transportare și depozitare a mijlocului de transport în cadrul procesului contravențional.

Astfel deși această normă stabilește că aceste cheltuieli sunt suportate de către conducătorul, proprietarul sau posesorul legal al mijlocului de transport în privința căruia a fost aplicată sancțiunea contravențională, totuși trebuie să reținem că acestea reprezintă nu plată pentru servicii acorda-

³ Articolul 439 al Codului contravențional nr. 218 din 24.10.2008, //Monitorul Oficial 3-6/15, 16.01.2009, republicat: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.78-84/100 din 17.03.2017. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=126364&lang=ro#

⁴ Hotărârea Guvernului nr. 557 din 18.06.2018 “pentru aprobarea Regulamentului privind modul de ridicare, transportare, depozitare și restituire a mijloacelor de transport în cadrul procesului contravențional” //Monitorul Oficial 210-223/609 din 22.06.2018. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122268&lang=ro#

te contravenientului în calitate de consumator, ci cheltuieli de procedură, pe care contravenientul urmează a le suporta în legătură cu comiterea contravenției. Aceste cheltuieli contravenientul le suportă de rând cu cheltuielile legate de efectuarea expertizei, cheltuielile legate de antrenarea translatorului sau interpretului, precum și alte cheltuieli de procedură. Ele sunt raportate la obiectul acțiunii civile în cadrul procesului penal sau contravențional⁵. Deși în norma citată se include condiția precum că *plățile se achită doar pentru serviciile efectiv prestate, în baza calculelor prezentate de către agentul economic care a prestat serviciul în cauză*, aceasta nicidecum nu denotă faptul că serviciul s-a prestat contravenientului. Agentul economic încheie contractul cu organul de poliție și îi prestează serviciul anume poliției. Contravenientul nu este clientul agentului economic care efectuează doar partea tehnică a procedurii de reținere și transportare la parcare specială a mijlocului de transport. În acest caz contravenientul este partea civilmente responsabilă în proces. Obiectul răspunderii sale o formează cheltuielile suportate de stat, în legătură cu examinarea cazului, precum și în legătură cu alte cheltuieli pe care statul le suportă în legătură cu comiterea contravenției sau infracțiunii. Și nu contează faptul că statul suportă cheltuielile direct sau că le repară contravenientul până ca statul să le suporte, este important că statul (prin agenții săi sau prin intermediul unui concesionar) să exercite acțiuni care să implice cheltuieli clare.

Astfel, în ce privește plata pentru plasarea pe platforma de evacuare și transportarea la parcare specială în cadrul procedurii contravenționale, trebuie să reținem că aceasta nu reprezintă o plată pentru serviciul acordat contravenientului, ci reprezintă cheltuieli de procedură. Această plată nu rezultă dintr-un careva contract sau raport contractual încheiat între contravenient și agentul economic ce efectuează evacuarea. Ea este una ce rezultă din cheltuielile de facto suportate pentru aplicarea acestei măsuri procesuale de către organul de poliție, analogic cum și în cazul antrenării în procesul contravențional sau penal a translatorului, a specialistului, a expertului sau a altor participanți.

Este evident că această plată (cheltuieli), care reprezintă cheltuieli de procedură, se deosebește de plata pe care o face posesorul unității de transport în cazul în care apelează la serviciile de evacuare în virtutea faptului că i s-a defectat unitatea de transport și care este în necesitatea de a o transporta la o parcare sau la o stație de deservire tehnică sau într-un alt loc, pe care îl decide anume posesorul unității de transport și nu poliția. Aceasta este o plată pentru serviciul prestat consumatorului și care rezultă din contractul

⁵ P. Vanca, Acțiunea civilă în procesul penal, Editura Universul Juridic, București, 2018, pag. 15.

încheiat între posesorul unității de transport și profesionist. La acest caz se aplică nu regulile prevăzute de Codul contravențional sau Codul de procedură civilă ci regulile prevăzute pentru raporturile de consumator.

Dimpotrivă, în cazul procedurii de reținere și aducere la parcarea specială a unității de transport, posesorul unității de transport nu decide unde și cum se transportă unitatea de transport ce-i aparține, așa cum nu decide la ce preț se transportă și se depozitează unitatea de transport. El doar compensează cheltuielile pe care le suportă statul în legătură cu contravenția comisă de acesta.

În susținerea acestei poziții mai aducem drept argument și faptul că persoana care a deținut unitatea de transport și de la care aceasta s-a ridicat pentru a fi evacuată, poate formula pretenții în ce privește temeinicia ridicării, așa cum și pentru cheltuielile legate de această ridicare nu către agentul economic sau subdiviziunea de poliție care a efectuat nemijlocit acțiunea fizică de plasare pe platforma de evacuare și transportarea mijlocului de transport, ci o formulează împotriva agentului constatator, care a decis și a efectuat această ridicare. În acest sens, trebuie să reținem că pretenția referitor la cheltuielile ce urmează a fi compensate de către contravenient urmează să se regăsească într-o acțiune civilă în cadrul procesului contravențional, care în acest caz va avea un caracter reconvențional la cea de bază formulată de organul de poliție în ce privește compensarea cheltuielilor de procedură legate de expertiză, de translator și inclusiv de evacuarea unității de transport. Această acțiune reconvențională a contravenientului se va supune condițiilor generale ale unei acțiuni civile⁶, dar și regulilor prevăzute de articolul 166 al Codului de procedură civilă⁷. Prin urmare, aceasta nicidecum nu va putea avea un caracter de bază, și mai ales rezultat din încălcarea dreptului de consumator.

În concluzie, este necesar de relevat faptul că este deosebit de important de a identifica și trasa clar granițele raportului de consumator în raport cu alte categorii de raporturi, care aparent sunt asemănătoare. În acest sens este, de principiu, să distingem raportul de consumator de cel de procedură penală sau contravențională, astfel cum deținutul sau contravenientul nu poate deveni consumator, rezultând dintr-o faptă contravențională sau penală.

⁶ G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Editura Hamangiu, București, 2017, pag. 37-51.

⁷ Articolul 166 al Codului de procedură civilă nr. 225-XV din 30.05.2003, Monitorul Oficial al R.Moldova nr.111-115/451 din 12.06.2003, 2018. Republicat: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.130-134/415 din 21.06.2013. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=126005&lang=ro#

**ASPECTE LEGALE PRIVIND DREPTUL ȘI OBLIGAȚIA
DE FURNIZARE/PRESTARE A SERVICIULUI DE ALIMENTARE
CU APĂ ȘI DE CANALIZARE DE OPERATOR SAU LEGALITATEA
„COTEI PĂRȚI” ÎN FACTURAREA SERVICIULUI PUBLIC DE
ALIMENTARE CU APĂ ȘI DE CANALIZARE**

Liliana BELECCIU,

*doctor în drept, conferențiar universitar
Catedra „Drept privat”, Academia Ștefan cel Mare a MAI*

Ultima modificare a Legii privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare nr. 303/2013 a reprezentat o revizuire și completare pe cât de inovativă, pe atât de necesară a cadrului legal care reglementează acest sector. Astfel, și-a găsit reflectare în lege aspecte privind politica națională de regionalizare a serviciului de alimentare cu apă și de canalizare; regimul juridic al sistemelor publice de alimentare cu apă și de canalizare; redevența achitată pentru transmiterea dreptului de folosință a bunurilor domeniului public/ privat al unității administrativ-teritoriale; tariful pentru producerea și/sau transportarea apei în vederea redistribuirii; Fondul de dezvoltare etc.

Prin aceeași lege, a fost modificat, inclusiv art. 29 alin. (2) din Legea 303/2013, care reglementează facturarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare în blocurile locative unde contractele de furnizare/prestare a serviciului sunt încheiate de operator cu administratorul blocului locativ.

Reglementările privind distribuirea diferenței între volumul înregistrat de contorul de la brânșamentul blocului locativ și suma tuturor contoarelor instalate în apartamente, așa numita „cota parte” au fost abrogate. Distribuția pe apartamente a volumului de apă înregistrat de contorul de la brânșamentul blocului locativ se va efectua în baza Regulamentului cu privire la prestarea serviciilor comunale și necomunale, folosirea, exploatarea și administrarea locuințelor, care va fi aprobat de Guvern.

Temeiul acestei modificări are la bază obiectul de reglementare a Legii nr. 303/2013, și anume activitatea de furnizare/prestare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, prin intermediul sistemelor publice de alimentare cu apă și de canalizare construite pe domeniul public al unității administrativ-teritoriale, până la limita de proprietate. Astfel, raportu-

rile privind furnizarea/prestarea serviciului pe proprietatea privată exced cadrul legal al Legii nr. 303/2013.

În detrimentul acestor modificări, întreprinderile municipale de gestionare a fondului locativ au continuat calcularea și încasarea „cotei părți” la facturarea serviciului de alimentare cu apă și de canalizare în blocurile locative¹.

Acest fapt poate fi dedus și din numărul petițiilor depuse la Agenția pentru Protecția Consumatorului și Supravegherea Pieței. Autoritatea ne-a comunicat că dintre nemulțumirile consumatorilor privind furnizarea/prestarea serviciului de alimentare cu apă și de canalizare, cel mai des semnalate se referă la „cota parte”. Consumatorii își exprimă nemulțumirea privind achitarea acesteia, în contextul deținerii unor contoare de apă verificate metrologic.

Întâmplător sau nu, în toamna anului 2020, un grup de deputați au înregistrat un proiect de lege cu privire la modificarea Legii privind serviciul public de alimentare cu apă și canalizare nr. 303/2013 (inițiativa legislativă nr. 462 din 24.11.2020). Potrivit notei informative, proiectul de lege a fost elaborat în scopul îmbunătățirii reglementărilor relațiilor dintre operator și consumatorul serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare. În fundamentare se arată că la ora actuală, operatorii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare practică încheierea contractului de furnizare/prestare a serviciului public cu administratorii blocurilor locative, iar facturarea are loc în baza indicilor contorului comun instalat la bransamentul blocului. Toate acestea în condițiile în care consumatorii finali au instalate contoare individuale, verificate metrologic conform cerințelor prevăzute de Legea metrologiei nr. 19/2016.

Deși în partea finală a notei informative este specificat că modificările propuse vor asigura respectarea drepturilor consumatorilor persoane fizice și vor diminua abuzurile ce pot veni din partea administratorilor blocurilor locative, autorii proiectului de lege nu sesizează că acestea sunt raporturi de drept privat, reglementate prin alte acte normative, nicidecum prin Legea nr. 303/2013.

Pentru o mai bună înțelegere a modului de organizare și funcționare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, a dreptului și obligației operatorului de a furniza/presta acest serviciu vital, în continuare vom prezenta cele mai importante reglementări legale stabilite în Legea privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare nr. 303/2013.

¹ A se vedea în acest sens: <https://anre.md/cota-parte-la-apa-este-ilegala-gestionarii-risca-sa-fie-sanctionati-pentru-exces-de-putere-sau-depasirea-atributiilor-de-serviciu-3-77>

Potrivit art. 3 alin. (1) din Legea nr. 303/2013, serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare cuprinde totalitatea activităților de utilitate publică și de interes economic și social general efectuate în scopul captării, tratării, transportului, înmagazinării și distribuirii apei potabile sau tehnologice la toți consumatorii de pe teritoriul unei sau al mai multor localități, precum și în scopul colectării, transportului, epurării și evacuării apelor uzate.

În temeiul principiilor constituționale² - autonomiei locale și des-centralizării serviciilor publice - competența privind înființarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare aparține autorităților publice locale. Astfel, în cazul constatării unor necesități imperioase în asigurarea acestui serviciu vital la nivelul unității administrativ-teritoriale, autoritatea publică locală va demara procedura privind înființarea acestuia. La organizarea, funcționarea și dezvoltarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, interesul general al localităților și al cetățenilor este prioritar.

Serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare se furnizează/prestează prin crearea și exploatarea unei infrastructuri tehnico-edilitare specifice, denumită sistem public de alimentare cu apă și de canalizare. Doar în cazul existenței/demarării activităților privind construcția acestor sisteme, autoritatea publică locală poate înființa serviciul de alimentare cu apă și de canalizare.

Sistemele publice de alimentare cu apă și de canalizare, statuează art. 13¹ alin. (1) din Legea nr. 303/2013, sunt parte componentă a infrastructurii tehnico-edilitare a unităților administrativ-teritoriale, sunt bunuri de interes și folosință publică și aparțin, prin natura lor sau potrivit legii, domeniului public al unităților administrativ-teritoriale. Prin urmare, sistemele de alimentare cu apă și de canalizare sunt construite pe terenul public al localității, respectiv aparțin domeniului public al acestora, competența de administrare revenind autorităților deliberative (consiliile locale/consiliile orașenești).

Dacă înființarea și organizarea serviciului de alimentare cu apă și de canalizare aparține exclusiv autorităților publice locale, atunci gestiunea poate fi organizată în două modalități: gestiune directă și gestiune delegată.

Modalitatea de gestiune se stabilește prin decizii ale autorităților deliberative ale unităților administrativ-teritoriale, în funcție de: natura și starea serviciului; necesitatea asigurării celui mai bun raport preț/calitate; interesele actuale și de perspectivă ale unităților administrativ-teritoriale; mărirea și complexitatea sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare.

În cadrul *gestiunii directe*, autoritățile administrației publice locale își

² Constituția Republicii Moldova adoptată la 29.07.1994, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1 din 12.08.1994.

asumă nemijlocit toate sarcinile și responsabilitățile privind organizarea și funcționarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare. Gestiunea directă se realizează prin intermediul unor structuri ale autorităților administrației publice locale, care pot fi:

a) compartimente de specialitate, fără personalitate juridică, organizate în cadrul aparatului propriu al consiliului local al unității administrativ-teritoriale;

b) entități specializate, cu personalitate juridică, organizate în subordinea consiliului local al unității administrativ-teritoriale, având patrimoniu propriu, gestiune economică proprie și autonomie financiară și funcțională.

Cu referință la *gestiunea delegată* - este modalitatea de management prin care o unitate administrativ-teritorială atribuie unuia sau mai multor operatori, dreptul de furnizare/prestare a serviciului sau a unei componente a acestuia, în baza unui contract de delegare a gestiunii. Delegarea gestiunii serviciului implică operarea propriu-zisă a serviciului, concesiunea sistemului public aferent serviciului delegat, precum și dreptul și obligația operatorului de a administra și de a exploata sistemul respectiv.

Indiferent de modalitatea de gestiune aleasă, autoritățile publice locale prin decizia privind darea în administrare (gestiune directă)/ decizia privind atribuirea și încheierea contractelor de delegare a gestiunii serviciului (gestiunea delegată) abilitază operatorul să furnizeze/presteze serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare pe teritoriul unității administrativ-teritoriale. Astfel, operatorul are dreptul și obligația să asigure serviciul prin intermediul sistemelor publice de alimentare cu apă și de canalizare pe raza de competență a autorității publice locale, adică până la limita de proprietate public/privat.

Autoritatea publică locală nu deține competențe privind furnizarea/prestarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare pe proprietatea privată a consumatorilor.

Această limită este stabilită prin *punctul de delimitare, reprezentând acel loc* în care instalația interioară de apă și/sau de canalizare a consumatorului se conectează la sistemul public de alimentare cu apă și/sau de canalizare. La casele de locuit individuale, punctul de delimitare se stabilește la ieșirea din contorul instalat în căminul de branșare, amplasat în limita teritoriului consumatorului. La blocurile locative, punctul de delimitare se stabilește la ieșirea din contorul instalat în subsolul blocului locativ. Pentru rețelele de canalizare, punctul de delimitare este căminul de racord la rețeaua publică în sensul de scurgere a apei uzate.

După punctul de delimitare, consumatorul este responsabil de întreție-

nerea rețelelor interioare de apă/canalizare, respectiv de calitatea serviciului dat. Fiind vorba de proprietatea privată a consumatorilor, aceste aspecte sunt reglementate de normele dreptului de proprietate privată.

Dacă în cazul caselor de locuit totul este clar, atunci apar foarte multe întrebări privind asigurarea serviciului de alimentare cu apă și de canalizare în cadrul blocurilor locative. La clădirile cu mai multe etaje sau apartamente, pe lângă spațiile locative, există anumite părți din clădire, care nu pot fi folosite decât în comun, reprezentând *proprietatea comună* a tuturor locatarilor. Dacă prin lege sau prin act juridic nu se prevede altfel, sunt asemenea părți comune, terenul pe care se află clădirea, acoperișul, terasele, scările și casa scârilor, holurile, subsolul, ascensoarele, instalațiile de apă și canalizare, electrice, de telecomunicații, de încălzire și de gaze, alte asemenea părți și alte bunuri care, potrivit legii sau voinței părților sunt de folosință comună.

Caracteristic proprietății comune este faptul că părțile comune aparțin simultan și concomitent tuturor proprietarilor, fiecare dintre aceștia având numai o cotă-parte ideală și abstractă, fără ca bunurile să fie fracționate efectiv.

În temeiul acestui drept, coproprietarii au obligația să suporte cheltuielile de întreținere, folosință, reparații, conservare a părților comune din blocul locativ proporțional cu cota - parte din drept care revine fiecăruia.

Raporturile care se stabilesc între coproprietari privind proprietatea comună pe cote-părți, modul de întreținere și exploatare a părților comune precum și modul de furnizare/prestare a serviciilor publice în interiorul condominiului fac obiectul de reglementare a Legii condominiului în fondul locativ nr. 913/2000.

Revenind la serviciul de alimentare cu apă și de canalizare, potrivit art. 4 alin. (3) din Legea nr. 913/2000, punctele de delimitare a instalațiilor interne din condominiu și a rețelelor publice sunt:

a) la rețelele de alimentare cu apă - ieșirea din contorul instalat în subsolul blocului locativ conform avizului de branșare eliberat de către operatorul de serviciu;

b) la rețelele de canalizare - căminul de racord la rețeaua publică în sensul de scurgere a apei uzate.

Prin urmare, raporturile privind furnizarea/prestarea serviciului de alimentare cu apă și de canalizare în interiorul blocului locativ, după punctul de delimitare, trebuie să fie punctate în Legea nr. 913/2000 și desfășurate într-un Regulament aprobat prin Hotărâre de Guvern.

În concluzie, serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare cuprinde totalitatea activităților de utilitate publică și de interes economic și social general efectuate în scopul captării, tratării, transportului,

înmagazinării și distribuirii apei potabile pe teritoriul unității administrativ-teritoriale, precum și în scopul colectării și epurării apelor uzate. Acest serviciu este reglementat, în special, de Legea privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare nr. 303/2013. Obiectul legii reprezintă crearea cadrului legal pentru înființarea, organizarea, funcționarea, reglementarea și monitorizarea serviciului public de alimentare cu apă potabilă și de canalizare în condiții de accesibilitate, disponibilitate, fiabilitate, continuitate, competitivitate, transparență, cu respectarea normelor de calitate, de securitate și de protecție a mediului. Tot ce excede acestor activități, nu face obiectul de reglementare a Legii nr. 303/2013. Iar aplicarea „cotei părți” este o activitate ilegală care se pedepsește în conformitate cu legislația în vigoare.

МОШЕННИЧЕСКИЕ ДЕЙСТВИЯ В СЕТИ ИНТЕРНЕТ, СВЯЗАННЫЕ С РЕАЛИЗАЦИЕЙ ТОВАРОВ И УСЛУГ

Наталья Валерьевна ПАВЛОВА,

кандидат юридических наук, доцент

доцент кафедры криминалистики и домедицинской подготовки Днепрпетровского государственного университета внутренних дел

Акцентируется внимание на том, что электронная коммерция набирает обороты и развивается стремительными темпами. В то же время, наряду с существованием Интернет - платформ, распространяется завладение средствами граждан вследствие их пользования услугами интернет-аукционов, интернет-магазинов, сайтов и заключения соглашений с физическими лицами, которые выступают реализаторами товара. Обозначается, что среди всех возможных вариантов расчетов за полученные товары и услуги, самым распространенным являются электронные платежи. Раскрывается содержание рисков при осуществлении электронных сделок. Обозначаются виды ответственности, которую могут понести субъекты осуществления сделок через сеть Интернет.

Ключевые слова: мошенничество, сеть Интернет, интернет-магазин, реализация товаров, реализация услуг, электронный договор, купля-продажа.

Attention is focused on the fact that e-commerce is gaining momentum and developing at a rapid pace. At the same time, along with the existence of Internet platforms, the seizure of citizens' funds is spreading due to their use of the services of Internet auctions, online stores, sites and the conclusion of agreements with individuals who are distributors of goods. It is indicated that among all possible payment options for received goods and services, electronic payments are the most common. The content of risks in the implementation of electronic transactions is disclosed. The types of responsibility that may be incurred by the subjects of transactions through the Internet are indicated.

Keywords: fraud, Internet network, online store, sale of goods, sale of services, electronic contract, purchase and sale.

Активное развитие информационных технологий в последние годы повлияло и на стремительный рост сделок через Интернет. Через постепенный переход на интернет покупки, получили распространение отношения между потребителями товаров, работ и услуг, производителями и продавцами в сети Интернет, что обусловило наличие предложений по получению прибыли благодаря продвижению такого товара к потребителю.

Распространенность сделок, заключаемых в «виртуальном фор-

.....
мате», обусловила необходимость в принятии закона, который бы регулировал отношения между потребителями и приобретателями товаров и услуг, а также определил порядок реализации товаров и услуг дистанционно. Таким нормативно-правовым актом стал Закон Украины «Об электронной коммерции», в котором действия, направленные на установление, изменение или прекращение гражданских прав и обязанностей, совершенные с использованием информационно-телекоммуникационных систем, признаны полноценным сделкой [1].

С 2015 года электронная коммерция набирает обороты и развивается стремительными темпами. При этом развитие электронной коммерции происходит в двух направлениях:

- 1) растет количество интернет-пользователей, которые заинтересованы покупкой товаров указанным способом (увеличение спроса);
- 2) увеличивается количество интернет-магазинов, а лидеры рынка расширяют деятельность, внедряют новые технологии, совершенствуют ассортимент (увеличение предложения) [2, с. 117].

В то же время, наряду с существованием Интернет - платформ, распространяется завладение средствами граждан вследствие их пользования услугами интернет-аукционов, интернет-магазинов, сайтов и заключения соглашений с физическими лицами, которые выступают реализаторами товара.

Если в результате заключения электронной сделки расчеты осуществляются через наложенный платеж или через обмен денег на товар при непосредственной встрече покупателя с реализатором, риски мошенничества уменьшаются. При таких обстоятельствах потребитель имеет возможность ознакомиться с предлагаемым товаром, после чего, установив надлежащее качество и соответствие заявленным характеристикам, осуществляется оплата за полученный товар. Иначе обстоит ситуация, когда расчеты осуществляются в электронном формате.

В этом разрезе Т.И. Батракова и А.Ю. Гринченко справедливо отмечают, что «стремительное развитие информационных технологий способствует изменению образа жизни большинства населения Украины, и с ростом проникновения Интернета они все больше привыкают к электронным платежам. Кроме того, большинство трудоспособного населения страны уже активно используют банковские платежные карточки, используя их для оплаты товаров и услуг, например для оплаты товара в интернет магазине» [3, с. 703].

Оборот электронных денег характеризуется совокупным объемом заранее подписанных электронных платежных средств, принад-

лежащих частным лицам, предприятиям, государству и используются для обслуживания денежного оборота. Соответственно, субъекты хозяйствования являются контрагентами по платежам, а каждый акт платежа предполагает прямое участие контрагентов: плательщика и получателя, и косвенную - банковское учреждение. Использование инновационных технологий позволяют осуществлять расчеты электронными деньгами как между физическими лицами, так и между юридическими и физическими лицами [4, с. 252].

Как показывает практика, ряд интернет-магазинов выдвигают требования и по оплате покупки через электронный кошелек, на который должны поступать деньги из банка, с помощью мобильного телефона или другого электронного кошелька. Зато, несмотря, на первый взгляд, на удобный способ расчетов, следует признать и его неполную защищенность от мошеннических посягательств.

На незащищенности информации и ненадежности электронных платежей обращает внимание и Т.В. Куклинова. Ведь довольно часто персональные данные покупателей «вытекают» в сеть через недостаточную защищенность сайта магазина. По ее мнению, основными направлениями общего предупреждения преступности при Интернет-торговле являются:

- совершенствование уголовной политики в сфере компьютерной преступности;
- создание эффективной системы социально-правового контроля над распространением фальсификации через Интернет-торговлю;
- криминологическая экспертиза нормативно-правовых актов относительно функционирования Интернета в Украине;
- внесение изменений в законодательство с целью изъятия процедур заключения сделок, совершенных в электронной форме и т.д. [5, с. 101].

В случае нарушения права юридических или физических лиц вследствие заключения гражданско-правовых сделок по купле-продаже, реализации товаров дистанционным способом, защита нарушенных прав осуществляется в пределах того законодательства, под нормы которого подпадают правоотношения, в которых возникло нарушение. В частности, административная ответственность предусматривается за нарушение в сфере торговли, общественного питания, сферы услуг, в области финансов и предпринимательской деятельности. За нарушение обязательств, предусмотренных договором, наступает гражданская ответственность. Если во время «виртуальной» купли-продажи

имело место завладение чужим имуществом или приобретение права на имущество путем мошенничества, возникает вопрос о привлечении виновных к уголовной ответственности.

Библиографические ссылки:

1. Закон України «Про електронну комерцію» // (online): <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/675-19>
2. Капцош В.Я. Стан та особливості розвитку Інтернет-торгівлі товарами в міжнародному вимірі. Науковий вісник Ужгородського національного університету. № 13 (1). 2017. С. 115-119.
3. Батракова Т.І., Грінченко А.Ю. Проблеми та перспективи розвитку електронних грошей в Україні. Економіка та суспільство. № 7. 2016. С. 702-706.
4. Вавдюк Н.С., Талах Х.В. Обіг та регулювання електронних грошей в Україні. Економічний форум 2/2017. С. 249-259.
5. Куклінова Т.В. Сучасні тенденції та фактори інтернет-торгівлі в Україні. Вісник соціально-економічних досліджень, № 1 (65), 2018.С. 95-102.

**MECANISME ECONOMICO-JURIDICE DE CONSOLIDARE
A RELĂȚIEI PRODUCĂTOR-CONSUMATOR ÎN FAVOAREA
PROTECȚIEI MEDIULUI**

Grigore ARDELEAN,

doctor în drept, conferențiar universitar,

Catedra „Drept privat”, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Ivan ȚERUȘ,

master în drept, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

În lupta contra degradării factorilor de mediu, prima și cea mai prioritară acțiune ar trebuie să fie îndreptată spre identificarea cu precizie a agentului poluator, urmată de studierea amănunțită a metodelor și intensității impactului cu care acționează asupra lui. Deși, inițial doctrina, dar și legiuitorul au considerat activitatea economică ca fiind principala sursă de poluare, în ultimul deceniu, privirile se îndreaptă și spre consumator, cel de care depinde cantitatea deșeurilor, starea tehnică și funcționalitatea produselor cu impact, controlul și posibilității reducerii influențelor negative asupra mediului. Această realitate determină necesitatea schimbării și atitudinii consumatorului față de mediu prin legarea responsabilității acestuia de cea a producătorului, ambii fiind tratați de pe poziția unor potențiali agresori, dar în același timp, și promotori ai valorilor de mediu sugerate de legiuitor a se ține cont în procesul de producere și consum.

Cuvinte-cheie: mediu, producător, consumator, produs, deșeu, reciclare, poluare, etichetă ecologică, marketing ecologic, activitate economică, instrumente financiare.

In the fight against the degradation of environmental factors, the first and foremost action should be directed towards the precise identification of the pollutant, followed by a detailed study of the methods and the intensity of the impact with which it acts on it. Although, initially the doctrine, but also the legislator considered economic activity as the main source of pollution, in the last decade, the eyes are also on the consumer, who depends on the amount of waste, technical condition and functionality of impacted products, control and possibility of reducing negative influences on the environment. This reality determines the need to change the consumer's attitude towards the environment by linking his responsibility to that of the producer, both being treated from the position of potential aggressors, but at the same time, promoters of environmental values suggested by the legislator to take into account. production and consumption.

Keywords: environment, producer, consumer, product, waste, recycling, pollution, eco-label, eco-archiving, economic activity, financial instruments.

În ultimul deceniu, cât nu s-ar părea de straniu, percepția omului de rând despre bunăstare și confort este mai puțin legată de aspectul economico-progresist, tehnologic și industrial care în mod continuu provoacă efecte

secundare ce au ca rezultat suprimarea altor valori mult mai necesare omului, printre ele numărându-se și dreptul la un mediu sănătos și neprejudiciat din punct de vedere ecologice, la produse inofensive și la siguranța alimentelor.

Cu toate acestea, în realitatea zilelor noastre încă se mai bucură de susținere teoriile economice potrivit cărora, orice proces evoluează între doi poli – producție și consum – aflați în relație de interdependență, deci de recunoaștere a rolului activ al fiecăruia dintre ei.

Pe de altă parte, continuarea creșterii economice poate fi admisă cu condiția precizării, prin legislație, a parametrilor în cadrul cărora se poate desfășura. Acești parametri trebuie să definească daunele admisibile pe care consumul și producția le pot provoca mediului. Stabilirea acestor garanții devine sarcina majoră a legislației moderne. Uneori, ea implică prohibirea unor tipuri de producție sau consum pe considerentul că prejudiciul public este mai mare decât beneficiul pe care societatea îl are de pe urma produsului sau serviciului respectiv¹.

Într-adevăr, impactul negativ al consumatorului asupra stării mediului, adesea este determinat de cantitatea de deșeurilor generate de acesta. Or, nu doar prin activități industriale de extragere, prelucrare și producere se aduc influențe negative asupra mediului, acestea fiind în ultimele decenii cele mai controlate și restricționate de către autorități, dar și prin acțiunile nesăbuite, de risipă ale consumatorului - cel mai mare utilizator de bunuri și servicii, respectiv – generator de deșeuri de orice fel.

Așa se face că în ultimii ani, accentul plasat pe *producător* sub forma restricțiilor și impunităților de protecție a mediului, au scăpat din vedere impactul pe care-l poate genera însuși *consumatorul* asupra mediului. În aceste împrejurări, apare și întrebarea: pe cine, de fapt, vizează principiul „poluatorul plătește”, pe producător, pe subiecții activității economice, industriale, pe marii prestatori de servicii cu impact asupra mediului sau și pe consumator deopotrivă?

Cu titlu de soluție la problema înaintată, doctrina de mediu avansează o viziune destul de interesantă ce leagă producătorul de consumator în responsabilitatea suportării costurilor pentru poluare, și anume, aplicația extinsă a principiului în discuție, deoarece, în cele din urmă, consumatorul este cel care trebuie să plătească, pentru că poluatorul este într-adevăr consumatorul. Prin urmare, producătorii și consumatorii nu ar trebui doar să plătească costurile de prevenire și control al poluării, ci și utilizarea capacității asimi-

¹ MINEA Elena Maria, PROTECȚIA MEDIULUI, Edit. "Accent", Cluj-Napoca, 2008, p.13, 296 p., ISBN 978 973- 8915-76-3

lative a mediului².

Deși s-ar părea că încercăm, pe această cale, să atentăm la unele drepturi existente ale consumatorului, impunerea față de el a unei anumite conduite din perspectiva priorității conservării și dezvoltării factorilor de mediu, nu are decât să-l avantajeze tot pe el în calitate de ființă, atât de vulnerabilă în fața agresiunilor la adresa mediului care, de fapt, îl afectează, odată ce este parte a sa, cea mai sensibilă și greu de protejat.

Pentru aceasta, considerăm noi că problema protecției mediului trebuie tratată mult mai complex, după un alt concept, care ar implica și rolul consumatorului, atât în planul efectelor acțiunilor sale negative, cât și a posibilităților de reducere a deșeurilor prin consumul de bunuri și servicii. Și nu e vorba aici doar despre influența consumatorului asupra cantității deșeurilor generate, dar și despre rolul său în gestionarea corectă a influențelor negative generate de absolut toate bunurile exploatate de el. Or, pericolul cauzării unor daune asupra mediului nu este însăși bunul sau tehnica ci funcționalitatea acestora, fapt care depinde mult de împrejurările, cunoștințele, atitudinea și regulile de care se conduce consumatorul în utilizarea lor. Anume aici trebuie de pus accentul, pe consumator, cel de care depinde răspândirea efectelor negative pe timpul exercitării dreptului de consum, fără însă a uita și de producător, cel care instruește consumatorul în utilizarea bunului produs de el, cunoscând mai bine riscurile ce le poate genera.

Acestea fiind clarificate, am susține ideea potrivit căreia, în luarea măsurilor de protecție a mediului, consumatorul trebuie abordat de pe aceeași poziție cu producătorul, ambii fiind considerați potențiali poluatori.

Consumatorul, în situația descrisă, are rolul de „filtru” principal plasat între producere și reciclare, de care depinde cantitatea deșeurilor – cel mai agresiv inamic al factorilor de mediu.

În mod evident, filtrul despre care vorbim trebuie conectat la sistemul de producere printr-un mecanism juridic cât mai logic, care ar face relația dintre producător și consumator reciproc influențabilă, mai flexibilă și avantajoasă pentru ambii, inclusiv, pentru mediu și toți cei care beneficiază de el. De fapt, temeiul juridic de la care trebuie să înceapă construcția mecanismului juridic dorit, este chiar norma Constituțională de la art. 37 alin. 1 din Legea fundamentală³ potrivit căreia fiecare om are dreptul la un *mediu în-*

² García López Tania. Instrumentos económicos para la protección ambiental en el derecho ambiental mexicano Sociedad y Ambiente, año 6, núm. 17, julio-octubre de 2018, p. 253 SSN: 2007-6576, pp. 247-266.

³ Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.08.1994, nr. 1.

conjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și obiecte de uz casnic inofensive.

După cum se observă, dreptul consumatorului la produse alimentare și de uz casnic inofensive este strâns legat, chiar reglementat prin normă unică cu dreptul la un mediu sănătos.

Așadar, pentru formularea unui cadru juridic consecvent în misiunea de protecție a mediului prin implicarea consumatorului, ***drept primă soluție***, după noi destul de eficientă și promițătoare, ar fi ecologizarea mai accentuată a Legii cu privire la protecția consumatorului, metaforic vorbind, „presurarea” prin ea unor obligații cu specific de protecție a mediului în sarcina consumatorului.

Evident, la prima vedere, în afară de obligarea selectării și evacuării deșeurilor în mod separat, pe categorii, sau utilizarea tehnicii și altor bunuri de folosință individuală în strictă conformitate cu prescrierile producătorului, s-ar pune întrebarea, cum vom urmări executarea altor obligații de către consumator și care vor fi sancțiunea nerespectării lor? Or, rămâne la discreția consumatorului să aleagă dacă aruncă tehnica defectată, sticlele sau alte recipiente, inclusiv din masă plastică, în tomberon sau le duce la punctul de colectare sau chiar direct la uzina de reciclare în schimbul unei sume de bani.

După noi, sunt necesare alte pârghii de determinare a consumatorului la utilizarea bunurilor și serviciilor cu luarea în considerare a normelor de protecție a mediului, pârghii care să îmbine caracterul obligatoriu cu cel stimulator. Spre exemplu, producătorul să ofere un nou termen de garanție cu condiția că consumatorul își respectă obligația de informare imediată despre momentul producerii defecțiunii după expirarea termenului de garanție inițial sau despre eficiența/ineficiența produsului, să raporteze periodic respectarea condițiilor de exploatare, să dea bunul spre înlocuire cu altul mai performant din punct de vedere ecologic, suportând diferența de preț etc.

Deci, e vorba despre o *cointeresare reciprocă* atât a producătorului, cât și a consumatorului la respectarea condițiilor de protecție a mediului în timpul utilizării tehnicii de uz casnic, automobile, bunuri de folosință individuală prin *obligarea indirectă*, prin *condiționarea* obținerii unor avantaje din partea producătorului. Evident, pentru ca acest lucru să devină posibil este necesară și flexibilizarea relației dintre producător-consumator prin indicarea în instrucțiunea produsului a datelor de contact, de comunicare online cu orice producător din oricare punct al globului; obligarea producătorului de a înființa sucursale în toate țările în care exportă produse, prin aceasta s-ar exclude și intervenția comerciantului în circuitul produselor și serviciilor, tendință tot mai accentuat manifestată la nivelul Uniunii Europene.

Amintim cu această ocazie, cea mai recentă Strategie a UE prezentată la 20 mai 2020 de către Comisia Europeană, cu genericul: „De la fermă la consumator”, care constituie una dintre acțiunile-cheie din cadrul **Pactului verde european**. Contribuind la îndeplinirea obiectivului de realizare a neutralității climatice până în 2050, strategia are în vedere evoluția actualului sistem alimentar al UE către un model durabil⁴. Strategia **Farm to Fork** (de la fermă la furculiță) își propune, de asemenea, să contribuie la realizarea unei economii circulare. Acesta va avea drept scop reducerea impactului asupra mediului al sectoarelor de prelucrare a produselor alimentare și a comerțului cu amănuntul prin luarea de măsuri privind transportul, depozitarea, ambalarea și producerea deșeurilor alimentare⁵.

O altă soluție la problema ridicată, ar fi aceea, ca prin legislația națională în domeniul protecției consumatorului, evident, racordată la cea internațională care ar obliga la acțiuni pe toți producătorii statelor care o ratifică, să fie impusă producătorului obligația de a comunica consumatorului informația utilă pentru a face posibilă reparația bunului în condiții casnice, chiar fără a avea cunoștințe în domeniu sau, ar indica părțile, piesele altor producători cu care bunul său este compatibil. Deci, obligațiile celor doi actori pe piața produselor potențial periculoase pentru mediu trebuie să aibă obligații ce se condiționează reciproc, antrenându-i într-un cerc de acțiuni și consecințe reciproce în care ar avea de câștigat factorii de mediu, rezultat al reducerii cantității deșeurilor. Aceasta fiind o soluție mai bună chiar decât cea a reciclării, deoarece ultima impune cheltuieli, eforturi suplimentare din partea consumatorului și celui ce le reciclează, mai mult, depozitarea și prelucrarea lor, de asemenea, generează efecte negative asupra mediului.

De sigur, unele tehnici juridico-economice și financiare, în afară de cele propuse, care vin să consolideze relația dintre producător și consumator în misiunea comună de protecție a mediului, există și astăzi, promovate și aplicate pe larg în legislație majorității statelor lumii, însă, deși acesta au mai mult de un deceniu nu și-au arătat efectul lor convingător asupra consumatorului, anume cel de al îndupleca să ia decizii prietenoase și favorabile mediului. Este vorba aici despre eticheta ecologică; ecodesignul, ecomarketingul, integrarea costurilor de protecție a mediului în prețul produsului și alte tehnici de protecție caare implica responsabilitatea consumatorului.

Eticheta ecologică/eticheta energetică

Etichetarea ecologică, mai fiind întâlnită și sub denumirea de *ecomar-*

⁴ <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/from-farm-to-fork/>

⁵ <https://www.cotidianulagricol.ro/strategia-de-la-ferma-la-furculita-parte-a-pactului-verde-european>

care, *ecoetichetare sau marcarea ecologică* constituie un instrument de piață care vine să consolideze relația dintre producător și consumator prin intermediul informației plasate pe produs care îi confirmă calitățile ecologice în fața altor produse similare.

În fapt, eticheta ecologică fiind un instrument voluntar al Uniunii Europene aplicabil doar în teritoriul acesteia, este înființată încă în anul 1992 cu scopul de a încuraja întreprinderile să comercializeze produse și servicii care respectă anumite criterii de mediu. Criteriile sunt stabilite, revizuite și publicate în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene de Comitetul pentru etichetare ecologică al Uniunii Europene (CEEUE), care este responsabil și de cerințele de evaluare și verificare aferente.

În scopul identificării produselor de calitate ecologică sporită, eticheta plasată pe ele se identifică sub forma unui „logo în formă de floare, cu ajutorul căruia consumatorii, fie ei publici sau privați, le pot identifica cu ușurință. Până în prezent, eticheta s-a acordat unor produse de curățat, aparate electrocasnice, produse din hârtie, haine și produse de grădinărit, lubrifianți și servicii cum ar fi cazările turistice. Criteriile pentru etichetarea ecologică nu se bazează pe un singur factor, ci pe studii care analizează impactul unui produs sau serviciu asupra mediului pe parcursul ciclului său de viață”⁶. De-a lungul timpului, Legislația Uniunii europene pe segmentul etichetării ecologice a suferit serioase modificări, în anul 2000 (Regulamentul CE nr.1980/2000), iar apoi în 2010 (Regulamentul CE nr.66/2010), ultima având scopul de promovare a utilizării sistemului voluntar de etichetare ecologică prin reducerea costurilor și birocrăției impuse de normele în domeniu, dar și în scopul promovării produselor cu un impact redus asupra mediului pe parcursul întregului lor ciclu de viață și furnizarea către consumatori de informații precise, neînșelătoare și stabilite pe bază științifică cu privire la impactul acestora asupra mediului⁷.

În doctrina națională național, *ecoetichetarea* este percepută drept un instrument de piață care soluționează mai multe probleme din relația *consumator-produs-producător*, deoarece, în primul rând, îi oferă cumpărătorului informația accesibilă și veridică despre indicatorii ecologici ai produsului, iar în al doilea rând, consumatorul informat acordă prioritate mărfurilor de calitate, inclusiv ecologice, fapt care stimulează elaborarea, producerea și furni-

⁶ Consumul și producția durabilă. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet>. [accesat la 12.03.2021].

⁷ Regulamentul (CE) nr. 66/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 noiembrie 2009 privind eticheta UE ecologică. [online] [accesat la 11.03.2020]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO>.

zarea pe piață a produselor cu parametri ecologici în continuă îmbunătățire⁸.

În legislația noastră⁹, similar mărcii ecologice, este reglementată *marca națională „Agricultura Ecologică – Republica Moldova”*, fiind o combinație de text și imagine grafică, imprimată pe eticheta produselor agroalimentare ecologice sau plasată lângă aceste produse în scop de etichetare, prezentare și promovare a produselor agroalimentare ecologice. Aceasta se utilizează în scop de etichetare, prezentare și promovare a produselor agroalimentare ecologice și se aplică numai la produsele agroalimentare ce au fost supuse procedurilor de inspecție și certificare pe tot parcursul ciclului de producție de către organismele de inspecție și certificare.

Printre altele, în scopul pregătirii legislației naționale să răspundă cerințelor standardelor Uniunii Europene, ***am sugera extinderea ariei de cuprindere a Legii în discuție asupra tuturor produselor, nu doar celor agroalimentare, atribuindu-i mărcii naționale vizate, statutul de marcă ecologică cu inscripția „produs ecologic”, aceasta dobândind rolul de instrument economico-juridic de protecție a mediului și consumatorului împotriva produselor cu impact.***

De fapt, un Proiect de lege cu privire la producția agroalimentară ecologică și etichetarea produselor ecologice a fost înaintat Parlamentului Republicii încă în anul 2018, însă acesta a fost respins în anul 2019.

Prin urmare, în lipsa unui cadru legal de aplicare a etichetei comerciale pe produse, actualmente mulți producători le aplică după cum le trece prin cap, cunoscând că nu există sancțiuni pentru acest fapt, dar nici legi care să prevadă ordinea și condițiile de utilizare a ei.

În ce privește ecoetichetarea energetică, constituind un sistem de etichetare aplicat la nivelul Uniunii Europene din 1995 (introdus prin Directiva 92/75/CEE, revizuită în 2010 prin Directiva 2010/30/UE), aceasta se aplică pe aparatele de uz casnic pentru a oferi informații consumatorilor despre capacitatea de consum a energiei.

Ulterior, prin Regulamentul UE 2017/1369 care abrogă Directiva 2010/30/UE „au fost create cerințe noi de etichetare energetică pentru grupuri specifice de produse. În mod concret, începând cu 2021, se vor „reclasifica” cinci grupe de produse (frigidere, mașini de spălat vase, mașini de spălat rufe, televizoare și lămpi): un produs care aparține, de exemplu, clasei de eficiență energetică A+++ va aparține clasei B după reclasificare, fără

⁸ BOBEICĂ, Valentin. Producerea durabilă. Curs introductiv. Ch., 2007, p. 67. 262 p. ISBN978-9975-9795-7-3.

⁹ Legea Nr. 115 din 09-06-2005 cu privire la producția agroalimentară ecologică. Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 95-97 din 15-07-2005.

nicio modificare a consumului său de energie. Inițial, clasa A va rămâne goală pentru a lăsa loc pentru modele mai eficiente din punct de vedere energetic. Acest lucru va permite consumatorilor să facă o distincție mai clară între cele mai eficiente produse din punct de vedere energetic”¹⁰.

Eco-design (abrevierea sintagmei „design ecologic”), *este un alt instrument de piață destinat protecției mediului în cadrul activității economice, aplicabil preponderent în etapa de proiectare a produselor inofensive mediului și consumatorului.*

De fapt, eco-proiectarea sau reproiectarea produsului urmărește scopul reducerii consumului de materiale, diminuarea toxicității materialelor utilizate la producerea lui, impunându-se la etapa alegerii materiei prime, a materialelor ușor procesabile, a materialelor noi, ecologic mai avantajoase, excluderea celor periculoase, utilizarea materialelor biodegradabile, posibilitatea utilizării repetate a produsului sau ambalajului. De asemenea, ecodesignul nu se referă în toate situațiile numai la proiectarea produsului ci și la proiectarea și realizarea unui ciclu de viață ecologic mai acceptabil printr-o abordare sistemică a produsului¹¹.

La nivel doctrinar se apreciază că în funcție de scara de timp și de mediu, există două viziuni diferite majore privind proiectarea ecologică, după cum urmează:

- prima viziune se concentrează pe îmbunătățirea produselor și tehnologiilor pentru a le face mai puțin periculoase pentru mediu;
- cea de-a doua viziune este axată pe îmbunătățirea standardului de viață al consumatorilor prin proiectarea de produse mai durabile¹².

La nivel de reglementare, în principal la nivel european, se impune Directiva 2009/125/CE de instituire a unui cadru pentru stabilirea cerințelor în materie de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic care stabilește cadrul general pentru legislația națională de proiectarea ecologică a produselor – un factor esențial în strategia comunitară privind politica integrată a produselor cu impact¹³.

Deși nu este membră a Uniunii Europene, Republica Moldova adop-

¹⁰ Consumul și producția durabilă. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet>. [accesat la 12.03.2021].

¹¹ CAPCELEA, Arcadie. Sistemul managementului ecologic. Ch.: Î.E.P. Știința, 2013 p.148, 260 p. ISBN 978-9975-67-879-7.

¹² IUGA (BUTNARIU), Anca. Management industrial în economia circulară. Rezumatul tz. de doct. în drept. [online]. Brașov, 2017, p. 40-41. 80 p. [citată 21.0.2020]. disponibil: <https://www.unitbv.ro>.

¹³ Directiva 2009/125/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 octombrie 2009 de instituire a unui cadru pentru stabilirea cerințelor în materie de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L285 din 31 octombrie 2009. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO>.

tă în anul 2014 Legea privind cerințele în materie de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic¹⁴ în scopul transpunerii Directivei 2009/125/CE. *Potrivit legii în discuție, proiectare ecologică este definită drept un proces de integrare a caracteristicilor de mediu în proiectarea unui produs, în scop de îmbunătățire a performanței de mediu pe durata întregului ciclu de viață.*

În ce privește intenția legiuitorului nostru de a reglementa și aplica mecanismul proiectării ecologice în conformitate cu standardele europene, evident că o considerăm plauzibilă, însă din analiza conținutului Legii nr. 151/2014 constatăm existența unui mecanism rămas la nivelul teoretic, greu de pus în practică. Mai mult, nu vedem ca Legea în discuție să ofere și un mecanism de stimulare a producătorilor în recurgerea la măsuri de proiectare ecologică a produsului sub formă de scutiri de taxe, acordarea de împrumuturi preferențiale, de subvenții etc. Or, nu vedem cum ar putea fi aceștia obligați la asemenea măsuri, în condițiile în care ele presupun costuri suplimentare formate din cheltuielile de evaluare a impactului produsului asupra mediului, de urmărire a influențelor negative, de reîntoarcere în ciclul de producție etc. Mai mult, dacă ar include aceste costuri în prețul produsului, atunci ar apărea riscul pierderilor concurențiale în cazul în care un produs pus în circulație fără respectarea cerințelor de ecodesign ar costa mai puțin, respectiv ar oferi un preț mult mai accesibil eventualului cumpărător.

Ecomarketingul este un instrument economic de piață ce se particularizează prin rolul său de provenire a efectelor negative ce pot fi generate de produs pe durata întregului său ciclu de viață asupra mediului și sănătății consumatorului¹⁵. De fapt, acesta mai are și rolul de a determina consumatorului să aleagă produse ecologice în pofida prețului mai mare. Pentru aceasta, este necesară o strategie ce-și poate atinge scopul doar prin aplicarea ei în cadrul unui sistem de acțiuni îndreptate spre convingerea consumatorului despre performanța ecologică a produsului, beneficiile ce le poate aduce prin utilizare, riscurile și efectele reduse asupra mediului, durata îndelungată de viață a produsului, posibilitatea reparării sau înlocuirii unor componente fără cunoștințe speciale, avantajul financiar al reciclării etc. Or, după cum se definește în literatura rusă de specialitate, marketingul ecologic reprezintă un întreg proces de administrare, o ramură a marketingului tradițional, care constă în pronosticarea și satisfacerea necesităților consumatorului în

¹⁴ Legea Nr. 151 din 17-07-2014 privind cerințele în materie de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic. Monitorul Oficial Nr. 310-312 din 10-10-2014. Disponibil: <https://www.legis.md>.

¹⁵ В.И.Данилова-Данильяна. Экология, охрана природы и экологическая безопасность. М.: Изд-во МНЭПУ, 1997. С. 432. 317, с, ISBN 5-7383-0048-3.

condițiile garantării unui profit, un proces care include și designul produselor, stabilirea unui preț avantajos atât pentru producător/comerciant, cât și pentru cumpărător.

Deși în Republica Moldova, la moment nu există o lege care să reglementeze exclusiv instituția marketingului ecologic, adoptarea unui act normativ, măcar la nivel de hotărâre a Guvernului, ar constitui un pas important în promovarea politicii de încurajare a consumatorului să aleagă produse și servicii ecologice sau cele cu impact minim asupra mediului și sănătății.

Totuși, în plan teoretic, avantajele marketingului ecologic sunt, fără îndoială, multe și diverse, fapt care nu exclude și existența unor dezavantaje, mai mult sesizate de către agenții economici producători sau comercianți, și anume:

- ✓ cerere scăzută pentru produsele ecologice din cauza prețurilor ridicate;
- ✓ lipsa unor tehnologii “curate”;
- ✓ costurile ridicate ale unor investiții ecologice;
- ✓ curente de opinie diferite în interiorul firme;
- ✓ o legislație încă incompletă și puțin eficientă¹⁶, la care am mai adăuga;
- ✓ cultura subdezvoltată a consumatorului în consumul de produse ecologice;
- ✓ puterea de cumpărare scăzută, fapt ce determină consumatorul să aleagă produse mai ieftine, chiar dacă este conștient că sunt necalitative, dăunătoare sănătății și mediului, cu o durată scurtă de exploatare, nereparabile și nereciclabile etc.;
- ✓ tendința omului modern de a schimba bunurile mai des, plictisindu-se de unele și aceleași sau genându-se să le folosească timp îndelungat.

Actualmente, cele mai variate și concrete acțiuni îndreptate spre conștientizarea eforturilor producătorului cu cele ale consumatorului prin unificarea misiunii lor – cea de minimizare a efectelor negative ce le produc asupra mediului, sunt înregistrate la nivelul Uniunii Europene.

În acest sens, prezentăm noua Agendă privind consumatorii adoptată la 13 noiembrie 2020 care prevede un șir de acțiuni recent realizate și altele noi preconizate ce vin să confirme îngrijorarea autorităților față de lipsa unor informații relevante ce sunt în sarcina producătorilor de a le plasa pe produse și serviciile prestate consumatorilor.

¹⁶ CHILDESCU, Valentina, GUMENIUC, Ina, Principiile implementării ecomarketingului în Republica Moldova, In: Conferința Tehnico-Științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților, Universitatea Tehnică a Moldovei, 15-17 noiembrie, 2012. Chișinău, 2013, vol. 3, pp. 496-499. ISBN 978-9975-45-249-6.

În contextul arătat Agenda prezintă o viziune actualizată a politicii UE de protecție a consumatorilor pentru perioada 2020-2025, având subtitlul „Consolidarea rezilienței consumatorilor pentru o redresare durabilă”. Agenda acoperă cinci domenii prioritare esențiale, printre care unul din ele vizează tematicii abordate în prezenta lucrare și anume: **garantarea relațiilor dintre producător și consumator ce se axează pe combaterea mențiunilor ecologice înșelătoare și a practicilor comerciale neloiale în tehnicile de influențare online și personalizare**¹⁷.

De asemenea, inițiativa viitoare privind consolidarea rolului consumatorilor în vederea tranziției verzi intenționează să abordeze problema accesului consumatorilor la informații referitoare la caracteristicile de mediu ale produselor, inclusiv informații privind durabilitatea lor, potențialul lor de reparare sau de modernizare, precum și problema fiabilității și a comparabilității acestor informații. Or, toate abordările viitoare tind a crea unele mecanisme juridice ce ar încuraja consumatorul să treacă la o altă politică de consum, axată în mod prioritar pe folosința cât mai îndelungată a bunurilor, preferând repararea în schimbul înlocuirii bunului, prelungirea de către producător a perioadei minime de garanție pentru produsele noi și cele second-hand, reînceperea unei noi perioade de garanție după efectuarea reparației etc.

În scopul asigurării unei conlucrări eficiente între producător și consumator în realizarea eforturilor de protecție a mediului în timpul fabricării, comercializării și utilizării produselor cu impact, venim cu unele recomandări pe care le adresăm în parte, atât producătorului, cât și consumatorului și anume:

➤ **Încurajarea, iar în anumite privințe, impunerea producătorilor să proiecteze și să producă:**

- ✓ bunuri cu durată de viață mai îndelungată;
- ✓ bunuri reutilizabile, reîncărcabile, ușor de dezamblat, de reparat, de înlocuit părți din el sau piese fără cunoștințe speciale în domeniu;
- ✓ producerea dispozitivelor și accesoriilor de utilizare comună între diferite mărci ale producătorilor,
- ✓ renunțarea la producerea bunurilor de unică folosință, în schimbul celor de îndelungată folosință;

Recomandări pentru consumatori:

- Educarea consumatorilor în stilul protecției mediului prin reducerea

¹⁷ Comunicare a comisiei către Parlamentul European și Consiliu. Consolidarea rezilienței consumatorilor pentru o redresare durabilă. [online]. COM(2020) 696 final, Bruxelles, 13.11.2020. [accesat 15.03.2021]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO>.

cantității deșeurilor, acțiune ce s-ar particulariza prin îndemnul la:

✓ *reutilizarea recipientelor, ambalajelor, pungilor și a tuturor bunurilor ce conțin plastic în schimbul transformării lor în deșeuri prin aruncare.* De fapt, respectiva direcție de educare a consumatorului vine la timpul potrivit, în contextul revizuirii Directivei UE privind ambalajele și deșeurile de ambalaje, menită să asigure că toate ambalajele pot fi reutilizate și reciclate într-un mod viabil din punct de vedere economic și că se abordează problema utilizării excesive a ambalajelor¹⁸;

✓ *informarea din instrucțiunea de utilizare a produsului despre condițiile de exploatare în vederea asigurării unei vieți îndelungate a produsului și reducerii impactului negativ asupra mediului*

✓ *exploatarea îndelungată a tehnicii de uz casnic și a altor bunuri de folosință individuală prin reparare în schimbul înlocuirii cu altele noi.* Or, inițiativele actuale privind produsele electronice circulare urmăresc să asigure proiectarea dispozitivelor electronice astfel încât să se asigure durabilitatea, întreținerea, repararea, dezasamblarea, demontarea, reutilizarea și reciclarea acestora, precum și „dreptul consumatorilor la repararea” acestora, inclusiv dreptul de a beneficia de actualizarea programelor informatice. De asemenea, inițiativa ce se identifică prin regula „un încărcător comun pentru telefoanele mobile și alte dispozitive mobile”¹⁹ urmărește să îmbunătățească confortul consumatorilor și să reducă utilizarea materialelor și deșeurile de echipamente electrice și electronice asociate producerii și eliminării acestor dispozitive care sunt utilizate zilnic de marea majoritate a consumatorilor;

✓ *înlocuirea tehnicii de uz casnic defectată sau chiar cea funcțională cu alta mai performantă din punct de vedere ecologic cu suportarea diferenței de preț;*

✓ *stimularea intenției de a duce bunurile inutile, deteriorate, de unică folosință direct în punctele de colectare sau reciclare.* În acest sens, la nivelul UE sunt organizate acțiuni de educare a consumatorilor prin diverse metode, (spre exemplu, prin includerea treptată a educației consumatorilor în programele de învățământ primar și secundar. O astfel de inițiativă este „Consumer Classroom”, un site comunitar pan-european și multilingv pentru profesori. Site-ul reunește o bibliotecă amplă privind educarea consumatorilor din întreaga UE și oferă instrumente interactive și de colaborare pentru pregătirea lecțiilor și punerea lor la dispoziția cursanților și a altor profesori.

¹⁸ Directiva (UE) 2018/852 a Parlamentului European și a Consiliului din 30 mai 2018 de modificare a directivei 94/62/CE privind ambalajele și deșeurile de ambalaje. [online] În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. 1150/141 din 14.6.2018 [accesat 15.03.2021] Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO>.

¹⁹ https://ec.europa.eu/growth/sectors/electrical-engineering/red-directive/common-charger_en

Referințe bibliografice

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.08.1994, nr. 1.
2. Legea Nr. 115 din 09-06-2005 cu privire la producția agroalimentară ecologică. Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 95-97 din 15-07-2005.
3. Legea Nr. 151 din 17-07-2014 privind cerințele în materie de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic. Monitorul Oficial Nr. 310-312 din 10-10-2014.
4. Directiva 2009/125/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 octombrie 2009 de instituire a unui cadru pentru stabilirea cerințelor în materie de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L285 din 31 octombrie 2009. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO>.
5. Directiva (UE) 2018/852 a Parlamentului European și a Consiliului din 30 mai 2018 de modificare a directivei 94/62/CE privind ambalajele și deșeurile de ambalaje. [online] În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. 1150/141 din 14.6.2018 [accesat 15.03.2021] Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO>.
6. Regulamentul (CE) nr. 66/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 noiembrie 2009 privind eticheta UE ecologică. [online] [accesat la 11.03.2020]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro>
7. Comunicare a comisiei către Parlamentul European și Consiliu. Consolidarea rezilienței consumatorilor pentru o redresare durabilă. [online]. COM(2020) 696 final, Bruxelles, 13.11.2020.[accesat 15.03.2021]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro>.
8. Capcelea, Arcadie. Sistemul managementului ecologic. Ch.: Î.E.P. Știința, 2013 p.148, 260 p. ISBN 978-9975-67-879-7.
9. Bobeică, Valentin. Producerea durabilă. Curs introductiv. Ch., 2007, p. 67. 262 p. ISBN978-9975-9795-7-3.
10. Minea Elena Maria, PROTECȚIA MEDIULUI, Edit. "Accent", Cluj-Napoca, 2008, p.13, 296 p., ISBN 978 973- 8915-76-3
11. Iuga (Butnariu), Anca. Management industrial în economia circulară. Rezumatul tz. de doct. în drept. [online]. Brașov, 2017, p. 40-41. 80 p. [citat 21.0.2020]. disponibil: <https://www.unitbv.ro>
12. CHILDESCU, Valentina, GUMENIUC, Ina, Principiile implementării ecomarketingului în Republica Moldova, In: Conferința Tehnico-Științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților, Universitatea Tehnică a Moldovei, 15-17 noiembrie, 2012. Chișinău, 2013, vol. 3, pp. 496-499.

ISBN 978-9975-45-249-6.

13. García López Tania. Instrumentos económicos para la protección ambiental en el derecho ambiental mexicano *Sociedad y Ambiente*, año 6, núm. 17, julio-octubre de 2018, p. 253 SSN: 2007-6576, pp. 247-266.
14. В.И.Данилова-Данильяна. Экология, охрана природы и экологическая безопасность. М.: Изд-во МНЭПУ, 1997. С. 432. 317, с, ISBN 5-7383-0048-3. Consumul și producția durabilă. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet>.
15. <https://www.consilium.europa.eu/ro>.
16. <https://www.cotidianulagricol.ro/strategia-de-la-ferma-la-furculita-parte-a-pactului-verde-european>
17. https://ec.europa.eu/growth/sectors/electrical-engineering/red-directive/common-charger_en.

ISSUES RELATED TO INFRINGEMENT ACKNOWLEDGING AND APPLICATION OF PENALTIES IN THE AREA OF CONSUMER RIGHTS PROTECTION

Viorel CERNĂUȚEANU,

Master degree in Law,

*Head of the Legal Department of the General Police Inspectorate,
Ministry of Internal Affairs*

Denis MELECA

Head of the Normative Acts Unit

*of the Legal Department of the General Police Inspectorate,
Ministry of Internal Affairs*

The essential obligation of establishing general consumer protection requirements, ensuring the necessary framework for unrestricted access to products and services, providing complete information regarding their main features, protecting and ensuring the legitimate rights and interests of the consumers in case of incorrect commercial practice, their participation in substantiating and decision-making as consumers - belongs to the state.

In this sense, we propose to identify the main state measures aimed at protecting consumers from the overflow of plastic products placed on the Moldovan market, contrary to the restrictions imposed by law, based on the conducted investigation.

Keywords: restrictions in the area of internal trade, consumer, contravention case, consumer rights, contravention penalties.

Introduction. Establishing of new consumer protection policies is a topical subject currently included on the agenda of all European states, which, by means of various legal mechanisms, including through international organizations, make efforts to ensure that the rights of all consumers are respected, regardless of race, nationality, ethnic origin, language, religion, opinion or political affiliation.

Waste generated by plastic products pose a serious threat to the environment endangering the safety of consumer fundamental right to effective protection against the risk of purchasing a product that could affect his life, health, heredity and safety or adversely affect his legitimate rights and interests.

According to First Vice-President of the European Commission, *Frans*

Timmermans, responsible for sustainable development, if we do not change the way plastic is produced and used, by 2050 the oceans will contain more plastic than fish. We need to make sure that plastic does not get into water, food and our bodies. The only long-term solution is to reduce plastic waste through increased recycling and reuse. This is a challenge that citizens, industry and administrations need to address together¹.

In this regard, on January 16th 2018, the European Commission adopted the first EU-level strategy on plastics.

According to the new plans, all plastic packaging on the European Union market will become recyclable by 2030, the consumption of disposable plastic items will be reduced and the intentional use of microplastic will be limited.²

It is pleasing that the competent authorities in the Republic of Moldova are proactive in this respect and take measures to ensure the consumer rights based on legal regulations, international treaties and unanimously recognized rules in this sense, and we shall refer below regarding their quality and the results obtained.

Basic content. In the Republic of Moldova, the Law no. 105/2003 on consumer protection sets the legal grounds for the consumer protection by the state, implementing in this manner the Directive 2005/29 / EC of the European Parliament and of the Council of 11 May 2005 concerning unfair business-to-consumer commercial practices in the internal market and amending Council Directive 84/450/EEC, Directives 97/7/EC, 98/27/EC and 2002/65/EC of the European Parliament and of the Council and Regulation (EC) No 2006/2004 of the European Parliament and of the Council, published in the Official Journal of the European Union (OJ) no. L 149/22 of 11 June 2005, and the Directive 1999/44 / EC of the European Parliament and of the Council of 25 May 1999 on certain aspects of the sale of consumer goods and associated guarantees, published in the Official Journal of the European Union no. L 171 of 7 July 1999.

In this manner, the Parliament of the Republic of Moldova, aiming at reducing the consumption of disposable plastic items, approved the Law no. 134/2017 for the modification and completion of the Law no. 231/2010 on internal trade, with the art. 20¹ with the following content:

“Article 20¹. Restrictions in the area of retail trade

(1) It is prohibited to use / sell lightweight plastic carrier bags with or without a handle, with a wall thickness equal to or greater than 50 microns,

¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_18_5

² <https://www.juridice.ro/557655/ce-strategia-privind-materialele-plastice-adoptata.html>

provided to consumers at selling points, since 1 January, 2019.

(2) It is prohibited to use / sell lightweight plastic bags, with a wall thickness equal to or greater than 50 microns, except those used for packaging, since 1 January 2020.

(3) It is prohibited to use / sell lightweight plastic bags, with a wall thickness of less than 15 microns, except those used for packaging, since 1 January 2021. “

Additionally, aiming at ensuring the consumer rights protection, the Draft Law no.208 concerning the modification and completion of some legal acts (Law no. 231/2010 on internal trade and the Contravention Code no. 218/2008) was registered on 15 June 2018 in the Parliament, at the initiative of several Members of Parliament.

In this manner, the authors proposed to complete the Article 20¹ of the Law no. 231/2010 on internal trade with paragraph 4 with the following wording:

„(4) It is prohibited to use / sell disposable plastic plates, cups, forks, spoons, sticks and other tableware accessories, with the exception of those products made from biodegradable plastic materials, since 1 January 2021.”

In the process of consulting the Draft Law no.208 concerning the modification and completion of some legal acts with the competent authorities, both the line Parliamentary Committees and the other authorities consulted highlighted the need of reviewing and improving the Draft Law, including by defining the key terms and expressions used by the authors.

Thus, in its opinion no. DJ-8 no.255 of June 28, 2018, the Parliament General Legal Directorate emphasized the need to perform the ecological expertise and the regulatory impact analysis of the legal initiative no.208 of June, 2018.³

In addition, the Parliament General Legal Directorate has warned that the list of plastic items / products proposed by the authors (at the Article 201 of Law No 231/2010 on internal trade) may create difficulties at implementing the Law in practice, because the enumeration is not exhaustive and it is not clear whether it is limited to these products only; for this reason, it has been proposed to review these issues.⁴

Subsidiary, the National Anticorruption Center mentioned in the Anti-corruption Expertise Report no. EL018-5193 of July 4, 2018, about the iden-

³ <http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/4252/language/ro-RO/Default.aspx>

⁴ <http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/4252/language/ro-RO/Default.aspx>

tification of risk factors manifested by parallel duties / attributions, allowing derogations, abusive interpretations, by granting the competence to acknowledge and examine infringements regarding the use / sell of disposable plastic plates, cups, forks, spoons, sticks and other tableware accessories, to the Ministry of Internal Affairs and the Consumer Protection and Market Surveillance Agency.⁵

Following the examination of the Draft Law no.208 of 15 June 2018, in the event of approval of the draft normative act, the National Anticorruption Center has also identified as possible corruption risks the legalization of acts of abuse of power and exceeding duties.

Nevertheless, when examining the Draft Law no.208 concerning the modification and completion of some legal acts, the legislative forum did not take into account the objections / recommendations of the Parliament General Legal Directorate and the National Anticorruption Center, and finally adopted (on 29 November 2018) the Draft Law in the authors' initial version.

In this manner, according to the latest amendments operated in the Law, it is prohibited to use / sell lightweight plastic bags, with a wall thickness less than 15 microns, except those used for packaging, since 1 January 2021. It is prohibited to use / sell disposable plastic plates, cups, forks, spoons, sticks and other tableware accessories, with the exception of those products made from biodegradable plastic materials, since 1 January 2021.

At the same time, aiming at ensuring the observance of the restrictions imposed by Law in the area of retail trade, the Parliament adopted the Law no.10/2020 for the modification of the Contravention Code no.218/2008.

In this way, the Contravention Code no.218/2008 was completed with contravention penalties applicable to both individuals and legal entities for violating the rules on use and selling plastic products.

In addition, the legislator assigned the competence to acknowledge and examine the infringement cases initiated as a result of the violation of the new restrictions both to the Police and to the Consumer Protection and Market Surveillance Agency.

The need to give to the Government time to bring its regulatory acts in line with the new restrictions in the sphere of retail trade was imminent, or the implementation of changes adopted by the Parliament was to be followed by a high information and awareness campaign for the consumers on the one hand and, on the other hand, by an extensive process of preparing the responsible authorities for implementing the new amendments in practice.

Although, in 2017, after the adoption of the Law no.134/2017, the

⁵ https://cna.md/report_view.php?l=ro&id=5459

Parliament of the Republic of Moldova granted the Government a term of 6 months (calculated since the moment of publication of the Law in the Official Monitor of the Republic of Moldova) to bring its regulations in line with the art.20¹ of the Law no.231/2010, it appears that the normative acts have not been amended so far as to ensure the uniform application of the new regulations.

As regarding the implementation of the new amendments in the normative acts aimed in principle at protecting the consumers from the devastating effects of plastic items, and on the other hand - at protecting the environment, the Police found a series of deficiencies and discrepancies, as for example, in the text of the regulatory acts the legislator operates with certain terms like "other tableware accessories" whose explanation is not to be found in the Contravention Code no. 218/2008, in the Law no.231/2010 on internal trade or in other legal acts.

Another issue of particular interest identified during the investigation concerns the fact that even if the legislator imposed new restrictive measures on the use and sell of disposable plastic products such as career bags, plates, glasses, other tableware accessories, the import of that kind of plastic products is not prohibited.

In this regard, we consider that there is no reasonable explanation for this approach of the responsible authorities, or the main purpose of the measures imposed is to protect consumers and the environment from the harmful effects of plastic products whenever they are manufactured in the Republic of Moldova or are imported.

It should be noticed also that up to now there isn't a specialized laboratory in the Republic of Moldova accredited for performing the expertise of plastic products prohibited for trade and use.

In the absence of the abovementioned instruments, the official agents are unable to ensure the legal categorization of certain facts in the course of the contravention proceedings, or it is impossible to assess a product as being made of plastic or being biodegradable in the absence of specialists and additional processes for ascertaining these important circumstances.

In these circumstances, the Ministry of Internal Affairs, with a view of ensuring the consumer rights protection by an uniform application of the new restrictions, notified the Ministry of Justice, the Ministry of Economy and Infrastructure, the Ministry of Agriculture, Regional Development and Environment about the need to initiate the process of amending the incident regulatory framework in order to exclude the discrepancies found in the legal acts.

The Parliamentary Committee on Economy, Budget and Finance was also notified in order to issue an advisory opinion regarding the applicability of some norms of the Law no. 231/2020 on internal trade and, respectively, of the Contravention Code no.218/2008.

Despite these regulatory shortcomings, the Police take all measures within the limits of its functional competences as to ensure the uniform application of these regulations.

Bibliographical references

1. Contravention Code of the Republic of Moldova no. 218/2008. Republished on 17.03.2017 in the Official Monitor no.78-84, art.100.
2. Law no.231/2010 on internal trade (Official Monitor of the Republic of Moldova, 2016, no. 265-276, art. 571).
3. Law no.105/2003 on consumer protection (Official Monitor of the Republic of Moldova, 2011, no. 176-181, art. 513).
4. Anti-corruption expertise report no. EL018-5193 of July 4, 2018.
5. Opinion of the Parliament General Legal Directorate no. DJ-8 no. 255 of June 28, 2018.
6. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_18_5.
7. <https://www.juridice.ro/557655/ce-strategia-privind-materialele-plastice-adoptata.html>.
8. https://cna.md/report_view.php?l=ro&id=5459.
9. <http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/4252/language/ro-RO/Default.aspx>.

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND PROTECȚIA CONSUMATORILOR

Nicolai OLARAȘU,

*șef al Direcției Relații cu consumatorii și mediul de afaceri,
Agenția pentru protecția consumatorilor și Supravegherea Pieței
doctorand, Academia de Administrare Publică*

Indiferent unde și când a fost denumit astfel, consumatorul a existat din cele mai vechi timpuri. Din punct de vedere istoric, utilizarea noțiunii de consumator este, totuși, disputată între europeni și nord-americani. Pe când cei din urmă afirmă că președintele John Kennedy a utilizat prima dată noțiunea în fața Congresului, în 1962, rostind celebrele cuvinte: „Consumers, by definition, include us all”, europenii disputând cu înverșunare punând pe seama economiștilor folosirea termenului, în timpul crizei economice din 1930 [1, p.412-413].

În Evul mediu, consumatorul s-a aflat pe un plan secundar. Interesul acelei societăți era axat spre industrie, aflată în fază avânt economic. Chiar dacă produsele plasate pe piață prezentau un risc sporit pentru consumatori, ideea încurajării dezvoltării industriei i-a determinat pe legiuitorii acelor timpuri să fie mai indulgenți cu producătorii, remarcându-se fraza „*caveat emptor*” [2], cumpărătorii fiind responsabili de eșecurile în tranzacțiile lor.

Adevărata poziție a consumatorului se naște numai odată cu apariția producției în cantități industriale. Odată cu dezvoltarea științei și tehnologiei precum și a regulilor de comerț consumatorul contactează cu produse din ce în ce mai complexe. Prin intermediul mijloacelor de comunicare și informare, a ofertelor publicitare comerciale, consumatorul intră în contact cu o piață, în care agentul economic deține controlul absolut. Datorită puterii economice mari, producătorul impune produsele pe piață, determinându-l pe consumator să le achiziționeze. Piața nu mai este locul în care consumatorul își exprimă sub formă de cerere necesitățile, permițând producătorului/procesatorului cunoașterea și satisfacerea lor, ci a devenit mijlocul prin care profesionistul acumulează resurse financiare. În aceste condiții, în raportul de schimb se produce un dezechilibru: de o parte se află profesionistul (în calitatea sa de producător, procesator, distribuitor, vânzător etc.), puternic din punct de vedere economic, bine organizat și informat, iar de cealaltă par-

te – consumatorul, dezinformați, lipsiți de puterea de a negocia, slab din punct de vedere financiar și juridic.

În secolele XX-XXI, în perioada postrevoluției industriale, a avut loc revoluția comercială. Aceasta fiind centrată pe distribuitori, care creează un comerț modern, rezultat din alianța metodelor de vânzare noi (vânzarea în magazine cu suprafețe mari, vânzarea cu livrare sau de la ușă la ușă, vânzarea TV sau cea electronică, promoția vânzărilor și diverse tehnici eficiente de marketing etc.) cu forța publicității și atracția generată de creditul pentru consumatori [3].

Noțiunea modernă a dreptului de protecție a consumatorilor a fost articulată într-un discurs de reper al președintelui Kennedy din 15 martie 1962 în mesajul său special pentru Congresul Statelor Unite privind protejarea interesului consumatorilor. În mesajul său, el a menționat că: „Consumatorii prin definiție, ne includ pe toți. Ele sunt cel mai mare grup economic din economie, afectate și afectate de aproape fiecare decizie economică publică și privată. Două treimi din cheltuielile din economie sunt de către consumatori. Dar sunt singurul grup important din economie care nu este organizat eficient ale cărui opinii nu sunt adesea auzite. Nu ne putem permite deșeurile în consum mai mult decât ne putem permite ineficiența în afaceri sau guvern. Dacă consumatorilor li se oferă produse inferioare, dacă prețurile sunt exorbitante, dacă drogurile sunt nesigure sau inutile, dacă consumatorul nu poate alege în mod informat, atunci dolarul său este irosit, sănătatea și siguranța lui pot fi amenințate, iar interesul național suferă “ [1, p.412-413].

Funcția de protecție a consumatorului este de competența atât a autorităților publice, cât și a celor private și poate fi conferită prin legi specifice sau asumate de acestea în virtutea statutului lor. Un rol în protecția consumatorului îl pot juca următoarele entități juridice [4]:

- Agenții guvernamentale. Acestea pot fi ministere sau departamente ale afacerilor consumatorilor înființate special pentru a administra și a aplica legile privind protecția consumatorilor. În unele țări, există și consilii consultative pentru consumatori sau comitetele, care au o reprezentare pe scară largă și servesc ca un mecanism consultativ pentru a sfătui guvernul cu privire la politicile de protecție a consumatorilor.

- Organisme de standardizare. Există organisme guvernamentale și neguvernamentale stabilite pentru a stabili standarde pentru siguranța și controlul calității produselor și pentru a elibera mărci de certificare. Majoritatea țărilor au organisme naționale de standardizare cu statut autonom, de obicei afiliate la Organizația Internațională de Standardizare (ISO), care

negociază standardele între reprezentanții industriei și alte părți interesate, inclusiv consumatorii. Standardele naționale adesea transpun standarde internaționale, a căror importanță crește de la recunoașterea lor în cadrul tratatului din 1995 care a instituit Organizația Mondială a Comerțului (OMC). Guvernele care încă dezvoltă legislația privind protecția consumatorilor pot alege între timp să adopte standarde ISO.

- Ombudsmanul. Ombudsman, un termen de artă dezvoltat în Scandinavia, oferă publicului informații și sfaturi cu privire la drepturile consumatorilor și ajută la soluționarea litigiilor prin mediere și arbitraj. Dezvoltat inițial pentru a face față administrării necorespunzătoare în serviciile publice, Ombudsmanii s-au răspândit în sectorul privat și poate avea uneori o atribuție generică de protecție a consumatorilor într-o anumită localitate;

- Asociații profesionale și industriale. Asociațiile profesionale și din industrie își pot conduce propriile instrumente de gestionare a plângerilor și proceduri disciplinare împotriva membrilor lor și pot dezvolta Coduri de conduită, adesea în negocieri cu agențiile de protecție a consumatorilor. În mod alternativ, este posibil ca pentru unele companii să fie create propriile lor mecanisme de gestionare a reclamațiilor pentru ca consumatorii să rezolve problemele cu produsele sau serviciile achiziționate. Spre exemplu, o reclamație în privința unui serviciu de traducere necorespunzătoare poate fi reclamat, atît timp cît statul nu a transmis competențe unei autorități, către asociația profesioniștilor.

- Asociațiile de consumatori. Un grup bine organizat și reprezentativ pe scară largă de consumatori individuali poate deveni o forță puternică. Mișcarea consumatorilor independenți este acum recunoscută în multe regimuri de protecție a consumatorilor, întrucât un reprezentant legitim al intereselor consumatorilor și reprezentanții consumatorilor sunt invitați să se înscrie în comisii recunoscute de guvern pentru a exprima opiniile consumatorilor. Asociațiile de consumatori pot oferi, de asemenea, consumatorilor sfaturi independente și obiective privind produsele și serviciile pe baza testelor și sondajelor pe care le-au efectuat.

- Autoreglementarea. Procesul de „înregistrare” pentru profesiile liberale a existat de mult timp, cu controale cu privire la intrarea în profesii particulare. Cu toate acestea, acest concept a evoluat ca o ramură a politicii publice, precum și o formă de guvernare corporativă, nu doar legat de reglementarea produselor și serviciilor. Un guvern poate alege să se bazeze pe scheme de autoreglementare pentru a retransmite reglementări care altfel ar fi promulgate de către stat și poate asuma puteri de rezervă pentru: a) obli-

gativitatea codurilor voluntare; b) să solicite industriei să aibă coduri; sau c) să impună sau să prescrie coduri obligatorii, cu mențiunea că respectarea codurilor de autoreglementare este echivalentă cu respectarea legală.

Sarcina responsabilității pentru protecția consumatorilor a devenit o problemă de urgență după prăbușirea comunismului la sfârșitul anilor ,80 și începutul anilor ,90 în Europa Centrală și de Est, unde noile sisteme trebuiau dezvoltate rapid, pe măsură ce economiile se îndreptau spre o orientare mai bazată pe piață. În aceste economii de tranziție, apăreau o tensiune între instituțiile bazate pe inspectoratele de piață locale și organele politice la nivel înalt, care au încercat să impulsioneze către o mai mare dependență de forțele pieței.

O posibilă soluționare a acestor dileme a fost să se bazeze pe un singur organism național pentru supravegherea pieței, așa cum s-a făcut în Ungaria în anii 90, unde Inspectoratul General pentru Protecția Consumatorilor a efectuat supravegherea pieței locale sub direcția centrală. Aceasta seamăna cu abordarea din Franța, unde DGCCRF realiza supravegherea pieței locale, chiar dacă este un organism național. În schimb, în Regatul Unit, supravegherea pieței locale este, în mod tradițional, sarcina municipalităților alese locale prin intermediul standardelor lor de comerț (deși în prezent dezvoltă o funcție mai centrală). Aplicarea supravegherii pieței locale de către organisme naționale tinde să reflecte tradiția administrației publice bazată pe un sistem prefectural ca în Franța și Federația Rusă. În schimb, tradiția guvernului local, menționată deja în Regatul Unit, s-a dezvoltat în Polonia, sub forma unor Ombudsmeni locali ai consumatorilor locali. Este numele Ombudsmanului, cu conotația sa de a fi de partea persoanei obișnuite, care a dat un impuls ideii de păzitor al oamenilor. În acest context, este de remarcat faptul că în America Latină Ombudsmanul pentru serviciile publice este cunoscut sub numele de El Defensor del Pueblo (Apărătorul Poporului), iar în unele jurisdicții, în special în Ecuador, a devenit o putere majoră într-o perioadă relativ scurtă a timpului.

În Republica Moldova, fostă țară a lagărului socialist, în perioada anilor 1991-1992, în cadrul Guvernului R.S.S.M. activau două Departamente separate - Departamentul de Stat pentru Standardizare și Metrologie și Departamentul de Stat pentru Supraveghere Tehnică, și în septembrie 1992 în urma comasării acestor două Departamente a fost fondat Departamentul de Stat pentru Standardizare, Metrologie și Supraveghere Tehnică (D.S.S.M.S.T.) cu funcții de bază a organismelor naționale de standardizare, metrologie, certificare și funcțiilor de supraveghere și control.

Abia în anul 2001, prin Hotărârea Guvernului nr. 932 din 06.09.2001 se instituie Inspectoratul Principal de Stat în Standardizare, Metrologie, Supraveghere Tehnică și Protecția Consumatorilor. În anul 2002 în cadrul Inspectoratului Principal de Stat în Standardizare, Metrologie, Supraveghere Tehnică și Protecția Consumatorilor se instituie Oficiul relații cu consumatorii iar în anul 2003 în cadrul Oficiului relații cu consumatorii se inaugurează linia directă de telefon pentru informarea și consultarea consumatorilor. Persoanele ce apelează la „linia fierbinte” sunt asistate prin acordarea asistenței primare privind drepturile consumatorilor.

În urma schimbărilor care au avut loc, conform Hotărârii de Guvern nr.586 din 16.06.2005, DSSMST a fost reorganizat în Serviciul Standardizare și Metrologie, în cadrul căruia activau două Inspectorate Principale de Stat - în Standardizare, Metrologie și Protecția Consumatorilor și pentru Supraveghere Tehnică a Obiectelor Industriale Periculoase. La data 23.06.2008 prin Hotărârea Guvernului nr. 757 din 23.06.2008 a fost aprobat Regulamentul Inspectoratului Principal de Stat pentru Supravegherea Pieței, Metrologie și Protecție a Consumatorilor cu preluarea funcțiilor și atribuțiilor în domeniul supravegherii pieței și în domeniul protecției consumatorilor de la Serviciul Standardizare și Metrologie. La data de 1 ianuarie 2012, prin Hotărârea Guvernului nr. 936 din 09.12.2011, se creează Agenția pentru Protecția Consumatorilor prin reorganizarea Inspectoratului Principal de Stat pentru Supravegherea Pieței, Metrologie și Protecție a Consumatorilor, fiind succesoare de drepturi și obligații ale instituției reorganizate. Agenția pentru Protecția Consumatorilor, în urma reformei administrației publice centrale, denumită Agenția pentru Protecția Consumatorilor și Supravegherea Pieței (APCSP) și investită cu noi competențe, este autoritatea administrativă subordonată Ministerului Economiei și Infrastructurii, responsabilă de implementarea politicii statului în domeniile de activitate, ce îi sînt încredințate. Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea APCSP (Regulament), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1089 din 18 decembrie 2017, reglementează misiunea, domeniile de activitate, funcțiile și drepturile APCSP, precum și organizarea activității acesteia. APCSP are misiunea de a asigura implementarea politicii statului în domeniile de competență, în modul stabilit și în limitele prevăzute de Regulament, realizează funcțiile stabilite, în următoarele domenii: 1) supravegherea pieței privind produsele nealimentare și conformitatea serviciilor (inclusiv turistice); 2) protecția consumatorilor; 3) metrologie; 4) supravegherea și controlul de stat al activităților în domeniul jocurilor de noroc; 5) siguranța ocupațională; 6) respectarea condițiilor de licențiere con-

form domeniului de competență.

Statul de drept, Republica Moldova, prin mijloacele prevăzute de lege, protejează cetățenii în calitate de consumatori, asigurând cadrul necesar accesului neîngrădit la produse și servicii, informării lor complete și corecte despre caracteristicile esențiale ale acestora, apărării și asigurării drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice împotriva unor practici comerciale înșelătoare sau agresive, participării acestora la fundamentarea și luarea deciziilor ce îi interesează în calitate de consumatori.

Potrivit Directivei 2011/83/UE definiția consumatorului ar trebui să includă persoanele fizice care acționează în afara activității lor comerciale, a afacerii, meseriei sau profesiei lor [5]. Totuși definiția oferită de Legea privind protecția consumatorilor stabilește fără echivoc și comprehensiv că consumator este orice persoană fizică ce intenționează să comande sau să procure ori care comandă, procură sau folosește produse, servicii pentru necesități nelegate de activitatea de întreprinzător sau profesională [6].

Potrivit ierarhizării nevoilor umane stabilite de Abraham Maslow odată ce individul își satisface nivelul de necesități primare, se poate concentra pe nevoile de siguranță. Drept urmare, mișcarea consumeristă poate fi privită ca o acțiune de masă primordială îndreptată spre asigurarea siguranței produselor și serviciilor adresate consumatorilor.

Întru asigurarea acestor necesități enunțate, la nivel mondial, au fost create instituții bine structurate și complexe de organizare a administrării acestui drept fundamental prin implicarea atât a puterii publice cât și a consumatorului.

În Republica Moldova, urmare a restructurării administrației publice centrale de specialitate, se impune necesitatea consolidării încrederii consumatorilor prin asigurarea respectării normelor în materie de protecție a consumatorului cât și studiul oportunității redistribuirii unor atribuții între autoritățile publice centrale.

Autoritățile publice abilitate cu funcție de protecție a consumatorilor dispun de un set de competențe pentru asigurarea respectării legislației, pentru a coopera reciproc mai rapid și mai eficient în domeniile de competență și pentru a descuraja comiterea de către comercianți a încălcărilor legislației. Aceste competențe ar trebui să fie suficiente pentru a permite abordarea eficace a aspectelor în materie de asigurare a respectării legislației pentru a împiedica comercianții care nu se conformează să exploateze lacunele legislative. Și dacă competențe de colaborare există, atunci putem constata cu lejeritate că autoritățile publice nu colaborează între ele. Interacțiunea

interinstituțională se reduce doar la transmiterea unor rapoarte sau încheierea unor acorduri de colaborare care ulterior fie nu pot fi puse în practică fie nu pot fi valorificate din lipsa de previziune și planificare strategică.

Pentru asigurarea protecției drepturilor legitime ale consumatorilor, în Republica Moldova, există la moment 18 autorități publice centrale cu atribuții nemijlocite de protecție a drepturilor consumatorilor, alături de alte autorități publice cu atribuții indirecte cât și autoritățile publice locale. Aceste entități au trecut printr-un proces îndelung de reforme în toată istoria Republicii Moldova, de la independență încoace [7]. De la 27 autorități publice centrale cu atribuții nemijlocite în domeniul asigurării protecției consumatorilor, în anul 2012, la 18 entități în 2019.

Începând cu intrarea în vigoare, la 24.02.2019, a noilor prevederi legislative privind atribuirea competențelor autorităților publice centrale cu atribuții de protecție a consumatorilor în domeniul cooperării privind încălcările transfrontaliere în domeniul protecției consumatorilor [6] se lansează puntea spre o mai bună integrare a instituției protecției consumatorilor în lanțurile valorice internaționale și la consolidarea capacităților acesteia.

Procesul de consolidare a drepturilor consumatorilor din Republica Moldova nu poate fi perceput în afara prevederilor Acordului de asociere cu Uniunea Europeană, semnat la 27 iunie 2014 și ratificat de Parlamentul Republicii Moldova la 02 iulie același an [8]. Acordul prevede armonizarea legislației naționale cu Directivele europene pentru a se ajunge la compatibilitatea dintre sistemele de protecție a consumatorilor.

În concluzie, putem afirma că Republica Moldova și-a aliniat legislația națională cadru pentru asigurarea protecției consumatorilor. În acest sens, situația existentă în domeniul asigurării protecției consumatorilor din Republica Moldova, sunt identificate curențe majore, altele decât cele de armonizare, cu care se confruntă autoritățile administrației publice în practica lor curentă iar cele mai bune practici și soluții identificate de autoritățile administrației publice trebuie preluate de la instituțiile europene.

Bibliografie

1. Jakotă M.V. Dreptul roman. - Iași: Chemarea, 1993, vol.II.
2. Tebbens H.D. International product liability, a study of comparative and international legal aspects of product liability, Noordhoff International,

- Alphen aan den Rijn. - The Netherlands, 1980.
3. Beauchard J. Droit de la distribution et de la consommation. - Paris: PUF, 1996, p.23.
 4. Consumers International, Guidelines for Consumer Policy in Central and Eastern Europe, 2000.
 5. Directiva 2011/83/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2011 privind drepturile consumatorilor [Citat pe 25 iunie 2021]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011L0083&from=RO>.
 6. Legea nr. 105 din 13.03.2003 privind protecția consumatorilor. [Citat pe 25 iunie 2021]. Disponibil: <http://www.legis.md/cautare /rezultate/108218>.
 7. Legea nr. 131 din 08.06.2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător. [Citat pe 25 iunie 2021]. Disponibil: <http://www.legis.md/cautare/rezultate/107513#>.
 8. Acord de asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a energiei atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. [On-line]: <http://www.mfa.gov.md/img/docs/Acordul-de-Asociere-RM-UE.pdf>.

IMPACTUL LEGISLAȚIEI FISCALE ASUPRA DREPTURILOR CONSUMATORILOR

Ilie NEVMERJIȚCHI,

*Președinte, cercetător științific, Institutul de Resurse și Analize Juridice,
doctorand Școala doctorală USPEE «C. Stere» în parteneriat cu ASEM*

In the Republic of Moldova there are multiple normative acts with full or partial applicability in the field of consumer protection. Each field with which the citizen of the Republic of Moldova comes into contact, as a consumer, has a series of regulations that protect his rights and various interests. Whether it's health, marketing products and services, or repairing damage. Many experts in the field of consumer protection state with certainty that there is a functional and appropriate legal framework for the multitude of issues specific to the local environment. However, I believe that consumer rights are not adequately protected at the economic level.

Cuvinte cheie, expresii specifice: Sistemul fiscal, sistemul contabil, principiile fiscalității, control fiscal, controlul fiscal prin metode și surse indirecte, estimarea obligațiilor fiscale, drepturile economice ale consumatorilor, obligație fiscală, răspundere, constatarea încălcărilor fiscale, presupusa obligație fiscală, preț, produse de importanță socială, stabilitate fiscală, impact, scutire de TVA, cota redusă a TVA, actul de control fiscal.

Protecția juridică a drepturilor consumatorului este unul din cele mai importante domenii pentru legislația UE, aspect reflectat și în politicile comunitare. Acest domeniu face parte din serviciul public european. Serviciul public european este o noțiune juridică ce se referă la un ansamblu de atribuții ale funcționarilor publici din țările membre ale UE. Conform standartelor europene, funcționarul public este pus la dispoziția cetățeanului pentru a-i asigura servicii de calitate în toate domeniile. Această atribuție este și cea mai relevantă obligație de serviciu a fiecărui funcționar public. Progresul procesului de integrare europeană, atât pe linie economică, cât și pe linie socială, a determinat și cerința tot mai evidentă de a avea o politică comună de protecție a consumatorilor. După summitul de la Paris din 1972 al șefilor de stat și de guvern din țările comunitare, care a solicitat acțiuni în acest domeniu, Comisia Europeană a prezentat, în 1975, primul program de acțiune privind politica de protecție a consumatorilor, care a fost adoptat în același an de Consiliul de Miniștri. Astfel, „Programul preliminar al CEE pentru pro-

tecția consumatorilor și politica de informare” s-a focalizat pe protecția a 5 drepturi de bază ale consumatorilor:

- dreptul la protecția sănătății;
- dreptul la protecția intereselor economice ale consumatorilor;
- dreptul la informare și la educație;
- dreptul la despăgubiri;
- dreptul la reprezentarea consumatorilor la nivel comunitar și național.

În Republica Moldova sunt în vigoare multiple acte normative cu aplicabilitate deplină sau parțială în sfera protecției consumatorului. Fiecare domeniu cu care vine în contact cetățeanul Republicii Moldova, în calitate de consumator, are o serie de reglementări care apără drepturile și diversele interese ale acestuia. Fie că este vorba despre sănătate, comercializarea produselor și serviciilor sau repararea prejudiciilor. Mulți experți în domeniul protecției drepturilor consumatorilor afirmă cu certitudine că există un cadru juridic funcțional și adecvat multitudinii de probleme specifice mediului autohton. Însă, consider că drepturile consumatorului nu sunt protejate la nivelul convenit sub aspectul economic.

Protecția economică a consumatorilor este un aspect esențial al respectării drepturilor acestora, sens în care Legea prevede că agenții economici sunt obligați să se abțină de la practicile comerciale abuzive, să redacteze clar și precis clauzele contractuale, mai ales în ceea ce privește prețul, garanțiile și calitatea produselor și a serviciilor și să acorde despăgubiri pentru daunele cauzate de produse sau servicii care nu corespund clauzelor contractuale.

În articolul dat voi încerca să mă axez pe impactul legislației fiscale asupra dreptului la protecția intereselor economice ale consumatorilor.

Importanța de studiu al acestui subiect reiese din faptul că cadrul normativ actual al Republicii Moldova din domeniul fiscal și contabil are asupra drepturilor economice ale consumatorilor atât impact pozitiv cât și cel negativ.

Fiscalitatea joacă un rol foarte important în economia fiecărui stat prin colectarea de resurse financiare în bugetul statului și prin rolul ei de pârghie economico-financiară cu impact deosebit asupra mediului social-economic.

Statele lumii cu economiile naționale dezvoltate sunt orientate spre organizarea eficientă a întregului proces economic în vederea obținerii celor mai bune rezultate cu costuri minime, fapt care implică implementarea unor reguli stricte cu atingerea indicatorilor de performanță eficienți inclusiv în domeniul fiscal. Dat fiind faptul că Republica Moldova a semnat Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană această situație presupune modificarea legislației naționale în domeniul fiscal. Dar, urmează și o procedură complex de amortizare a legislației naționale în domeniul fiscal și cel contabil.

În dezvoltarea economică a Republicii Moldova, obiectivele de bază ale fiscalității prevăd creșterea încasărilor provenite din impozite și taxe pentru finanțarea programelor de stat, dezvoltarea sferei instituțiilor publice, stimularea dezvoltării economice a activității agenților economici prin stabilirea sau reducerea rezonabilă a cotelor impozitelor sau taxelor.

Trecerea la relațiile economice de piață a generat creșterea rolului contabilității și informației furnizate de aceasta. Situațiile financiare ale agenților economici trebuie să dezvăluie informație contabilă obiectivă și reală, fapt supus riscului de raportare corectă nu din vina contribuabililor dar și din cauza instabilității legislației contabile și contradicțiilor cu legislația fiscală. Regulile fiscal nu au drept scop obținerea unei imagini fidele a operațiunilor agenților economici, dar apără interesele statului și stimulează unele activități. Ca urmare, dat fiind faptul că regulile contabile și fiscal sunt diferite, se obțin indicatori economici diferiți. Aceasta, în primul rind se referă la rezultatul financiar: rezultatul contabil se determină conform Standartelor Naționale de Contabilitate, iar rezultatul impozabil conform prevederilor Codului Fiscal. Diferențele apar din cauza nerecunoașterii sau limitării unor cheltuieli sau venituri, utilizării diferitelor metode de evaluare a activelor, a bazei impozabile etc., de către Codul Fiscal în comparație cu Standartele Naționale de Contabilitate aprobate de către Ministerul Finanțelor în baza Standartelor Internaționale.

Acest fapt duce la calculări suplimentare a impozitelor și taxelor percepute de la agenții economici supuși controlului fiscal și la majorarea cheltuielilor administrative și a povarei fiscal, care ulterior participă direct la formarea prețurilor pentru bunuri și servicii de care beneficiază consumatorii finali. În asemenea condiții, din cauza instabilității contabile și fiscal și din motivul contradicțiilor dintre aceste două domenii, consumatorii nu sunt protejați din punct de vedere economic.

La etapa actuală, strategia economică a țării trebuie să fie elaborată și implementată în comun cu politica fiscală, parte a căreia sunt măsurile privind stimularea activității antreprenoriale și reducerea povarei fiscal astfel diminuând creșterea impusă a prețurilor pentru consumatorii finali. Din punct de vedere conceptual, politica fiscală a statului trebuie să fie unică pentru toate formele de proprietate, acordând atenție sporită de protecție a drepturilor agenților economici, fapt ce va avea un impact pozitiv în stabilirea prețurilor pentru produse și servicii consumate de către consumatori.

Dreptului fiscal, ca ramură a dreptului public, este format din totalitatea actelor normative ce reglementează raporturile juridice fiscale care se nasc, se modifică și se sting în procesul colectării impozitelor și taxelor de la

contribuabili. După cum cunoaștem din materia dreptului financiar, colectarea impozitelor și taxelor pentru orice stat sunt necesare în scopul suplinirii veniturilor statului care în fiecare an bugetar formează veniturile bugetare. Necesitatea studierii acestei materii de drept ca ramură aparține dreptului public este necesară pentru a înțelege pe deplin modalitatea de formare a veniturilor cuprinse în Bugetul Public Național și necesitatea, modul și cuantumul achitării impozitelor și taxelor fiscale. Ce ține de obiectul dreptului fiscal, acesta cuprinde o serie de reglementări privind administrarea impozitelor și taxelor, controlul fiscal și modul de urmărire a impozitelor, taxelor și a altor plăți neachitate în bugetul de stat, bugetele locale, etc.

Dat fiind faptul că baza fundamentală a unei ramuri de drept sunt principiile, este cazul să facem o analiză detaliată a principiilor dreptului fiscal. Astfel, principiile dreptului fiscal pe care se bazează impozitele și taxele sunt definite în Codului fiscal cu următorul conținut:

- neutralitatea impunerii,
- certitudinea impunerii,
- echitatea fiscală,
- stabilitatea fiscală,
- randamentul impozitelor.

Dan Drosu în lucrarea sa “Dreptul Fiscal” menționează principii asemănătoare: neutralitatea impunerii, certitudinea impunerii, echitatea fiscală, eficiența impunerii, pe când Cozmin Flavius Costăș în lucrarea “Dreptul finanțelor publice. Caiet de sarcini” [8, pag.12] indică cu totul alte principii ale dreptului fiscal, denumindu-le “principii doctrinare”: principiul legalității, principiul egalității în materie fiscală, principiul protecției drepturilor fundamentale ale cetățenilor, principiul accesului liber la justiție în domeniul fiscal, principiul protecției sistemului fiscal împotriva inițiativei legislative a cetățenilor, principiul neretroactivității legii fiscale. Ținând cont de faptul că la baza materiei dreptului fiscal se află studiul amplu al impozitelor și taxelor, la fel ca și alți doctrinari, vom lua ca bază a dreptului fiscal principiile menționate în Codul fiscal:

a. Neutralitatea impunerii - asigurarea prin legislația fiscală a condițiilor egale investitorilor, capitalului autohton și străin;

b. Certitudinea impunerii - existența de norme juridice clare, care exclud interpretările arbitrare, claritate și precizie a termenelor, modalităților și sumelor de plată pentru fiecare contribuabil, permițând acestuia o analiză ușoară a influenței deciziilor sale de management financiar asupra sarcinii lui fiscale;

c. Echitatea fiscală - tratarea egală a persoanelor fizice și juridice, care

activează în condiții similare, în vederea asigurării unei sarcini fiscale egale;

d. Stabilitatea fiscală – efectuarea oricăror modificări și completări ale prevederilor legislației fiscale nemijlocit prin modificarea și completarea prezentului cod; e. Randamentul impozitelor – perceperea impozitelor și taxelor cu minimum de cheltuieli, cât mai acceptabile pentru contribuabili.

Încălcarea permanentă a principiului stabilității fiscale, duce direct la apariția noilor contradicții atât în domeniul contabil cât și cel fiscal, astfel majorând posibilitatea interpretării diferite a cadrului normativ și majorând calculări suplimentare a obligațiilor fiscale ale agenților economici față de buget. Fapt ce duce la majorarea cheltuielilor și evident la majorarea prețurilor pentru consumatorii finali a bunurilor și serviciilor. Consider că povara fiscală asupra agenților economici și lipsa unei atitudini din partea statului în domeniul dat duce în final de fapt la încălcarea drepturilor economice ale consumatorilor.

Orice stat, indiferent de perioada apariției și formei de organizare, și-a creat întotdeauna un sistem de control, principalele obiective ale căruia au vizat activități de urmărire și de realizare a obligațiilor financiar-fiscale ale cetățenilor față de instituțiile sale.

Apariția controlului s-a bazat pe suspecțiunea omenească la o anumită aptitudine a unor contribuabili de a nu raporta toate veniturile și proprietățile proprii. Din rîndul contribuabililor făceau parte toate categoriile de persoane care în urma anumitor raporturi, acțiuni întreprinse, urmau să achite dijmă.

Însă, deseori, slujbașii ce colectau dijmele încălcau principiul bunelor moravuri și obligau la plăți duble sau suplimentare. Acțiunile acestora se datorau doar pentru a demonstra eficacitatea activității sale și pentru a suplini colectările. Acest fenomen crea multe nemulțumiri din partea contribuabililor și a dus la dezvoltarea metodelor și procedeele de probațiune pentru a-și putea apăra ulterior drepturile și interesele sale. La momentul actual sunt tot mai des întâlnite cazuri de aplicare dublei impozitări sau calculării nejustificate a obligațiilor suplimentare, care au impact indirect asupra consumatorilor.

Controlul fiscal are ca obiect fundamental respectarea prevederilor Codului Fiscal, Standartelor Naționale de Contabilitate, Legii contabilității și raportării financiare precum și a altor acte normative. Însă, în pofida faptului că legislația fiscală nu asigură respectarea principiului certitudinii impunerii prin modificarea desă a acesteia și posibilitatea de interpretare diferită, rezultatele controalelor fiscale nu asigură corectitudinea obligațiilor fiscale calculate suplimentar.

În cadrul unui raport de vânzare-cumpărare a produselor și/sau servi-

ciilor, unul din elementele de bază al acestuia constituie prețul. Prețul constituie o condiție esențială în cadrul raportului dat. Prețul reprezintă suma de bani pe care o achită consumatorul vânzătorului sau prestatorului de servicii pentru produsul comercializat sau serviciul prestat, pe când costul bunului reprezintă valoarea efectivă a acestuia care cuprinde cheltuielile suportate de către comerciant pînă la tranzacția de vânzare-cumpărare.

În REPUBLICA Moldova crearea unui sistem de prețuri libere a început odată cu Decretul Președintelui R.M. nr. 256 din 26.12.1991 despre liberalizarea prețurilor și tarifelor și protecția pieței interne.

Prețurile mărfurilor sunt influențate de o serie de factori economici, tehnici, naturali etc. Unii factori determină reducerea prețurilor alții creșterea acestora.

Factorii ce determină creșterea prețurilor sunt:

- scăderea producției
- instabilitatea economică
- existența monopolurilor
- cererea mare
- majorarea masei monetare aflate în circulație
- cote mari de impozitare
- creșterea salariilor
- majorarea profitului întreprinderilor
- sporirea calității mărfurilor
- eficiența redusă a forței de muncă.

Reieșind din cele expuse, pot fi scoși la evidență următorii factori ce au impact asupra modului de formare a prețurilor:

- oferta
- cererea
- costurile de producție
- reglementarea de stat (inflația, cota de impozitare (povara fiscală)).

La nivelul producătorilor, factorii de creștere a prețurilor se evidențiază în creșterea costurilor prin majorarea prețului la material primă, creșterea salariilor în urma indexării, creșterea costului creditului, creșterea impozitelor sau taxelor suportate prin costuri sau profit. Aceste influențe îi obligă pe producători/comercianți să majoreze prețurile la produsele sale, fapt ce reprezintă indirect un impact asupra drepturilor consumatorului final.

Fiecare vânzător urmărește scopul de a obține un profit adecvat intereselor activității sale. Prin stabilirea prețurilor la vânzarea mărfurilor, trebuie să atingă acest scop. În comerț, prețul de vânzare a mărfurilor se determină prin adaosul comercial, care se plusează la costul mărfurilor destinate vân-

zării. La fiecare tip de mărfuri destinate vânzării în întreprinderile de comerț cu amănuntul și alimentație publică, în afară de adaosul la preț, se plusează și suma TVA, care urmează să fie transferată bugetului. În întreprinderile de comerț cu ridicata (baze angro, unități comerciale intermediare cu alte forme de organizare și proprietate) prețurile de desfacere se formează, de obicei, în momentul vânzării mărfurilor, prin documentarea eliberării lor. De aici reiese că prețul fiind achitat de cumpărător, inclusiv cu TVA sau fără TVA, poate fi prevăzut în contractul încheiat între agenții economici. Se știe că prețul determinat pentru vânzarea mărfurilor trebuie să acopere costul lor (preț de cumpărare plus cheltuieli de transportare), cheltuielile generale și administrative, comerciale și alte cheltuieli operaționale, iar o parte din acest preț (adaosul comercial, profitul global) rămâne întreprinderii pentru formarea profitului net în vederea asigurării activității rentabile a întreprinderii date. Pentru rezolvarea problemei date întreprinderea stabilește prețul de vânzare prin calcularea adaosului comercial raportat, în procente, la prețul de vânzare, ceea ce va da posibilitate de a compara nivelul adaosului comercial cu nivelul cheltuielilor în comerț și de a determina nivelul rentabilității pentru fiecare tip de marfă.

În asemenea condiții, povara fiscală direct influențează asupra prețului care de fapt este achitat/suportat de către consumatorul final. În asemenea circumstanțe, calcularea suplimentară și/sau eronată a obligațiilor fiscale de către funcționarii fiscali are un impact direct și negativ asupra drepturilor economice ale consumatorilor.

Dacă vorbim despre impactul legislației fiscale, desigur acesta poate fi privit sub aspect pozitiv și cel negativ. Cadrul normativ fiscal cuprinde atât norme favorabile pentru consumatorii finali cât și prevederi normative în defavoarea intereselor consumatorilor.

Dacă vorbim de prevederile legislației fiscale cu impact pozitiv și cel negativ, am putea delimita după categoria normelor:

cu impact pozitiv – norme regulatorii

cu impact negativ – norme de procedură fiscală.

Voi încerca să redau câteva aspecte fiscale ce au un impact pozitiv asupra drepturilor economice ale consumatorilor.

În primul rînd prevederile legislației fiscale ce țin de plafonarea de către legiuitor a cotei reduse a TVA la produsele de importanță socială, acestea fiind stabile la art. 96 din Codul fiscal, și anume:

cote reduse în mărime de:

- 8% – la pâinea și produsele de panificație (190120000, 190540, 190590300, 190590600, 190590900), la laptele și produsele lactate (0401,

0402, 0403, 0405, 040610300 și 040610500 – cu un conținut de grăsimi de maximum 40% din greutate), livrate pe teritoriul Republicii Moldova, cu excepția produselor alimentare pentru copii care sînt scutite de T.V.A. în conformitate cu art.103 alin.(1) pct.2);

- 8% – la medicamentele de la pozițiile tarifare 3001–3004, atît indicate în Nomenclatorul de stat de medicamente, cît și autorizate de Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, la alcoolul etilic nednaturat de la pozițiile tarifare 220710000 și 220890910, destinat producerii farmaceutice și utilizării în medicină, în limita volumului contingentului anual stabilit de Guvern, importate și/sau livrate pe teritoriul Republicii Moldova, precum și medicamentele preparate în farmacii conform prescripțiilor magistrale, cu conținut de ingrediente (substanțe medicamentoase) autorizate;

- 8% – la mărfurile, importate și/sau livrate pe teritoriul Republicii Moldova, de la pozițiile tarifare 3005, 300610, 300620000, 300630000, 300640000, 300660000, 300670000, 370790, 380894, 382100000, 382200000, 4014, 401511000, 481890100, 900110900, 900130000, 900140, 900150, 901831, 901832, 901839000;

- 8% – la gazele naturale și gazele lichefiate de la poziția tarifară 2711, atît la cele importate, cît și la cele livrate pe teritoriul Republicii Moldova, precum și la serviciile de transport și de distribuție a gazelor naturale;

- 8% – la producția din zootehnie în formă naturală, masă vie, fitotehnie și horticultură în formă naturală, produsă, importată și/sau livrată pe teritoriul Republicii Moldova, de la pozițiile tarifare: 010221, 010231000, 010290200, 010310000, 010410100, 010420100, ex.0105 – pui vii de reproducție, 060210, 060220, 0701, 07020000, 0703, 0704, 0705, 0706, 070700, 0708, 070920000, 070930000, 070940000, 070951000, 070959100, 070959300, 070960, 070970000, 070993100, 070999100, 070999400, 070999500, 070999600, ex. 070999900 – mărar și pătrunjel, 0713, 071420100, 080231000, 080610, 080711000, 080719000, 080810, 080830, 080840000, 0809, 08101000, 081020, 081030, 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1007, 1201, 1205, 120600, 1209, ex. 121291800 – sfeclă de zahăr proaspătă sau refrigerată, 121300000, 1214;

- 8% – la zahărul din sfeclă de zahăr, produs, importat și/sau livrat pe teritoriul Republicii Moldova;

- 8% – la biocombustibilul solid destinat producerii energiei electrice, energiei termice și apei calde livrat pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv la materia primă livrată în scopul producerii biocombustibilului solid, sub formă de produse din activitatea agricolă și silvică, reziduuri vegetale agricole și forestiere, reziduuri vegetale provenite din industria alimentară, rezidu-

uri de lemn, precum și la energia termică produsă din biocombustibil solid, livrată instituțiilor publice;

- 12% – la serviciile de cazare, indiferent de categoria de confort, în hotel, hotel-apartament, motel, vilă turistică, bungalow, pensiune turistică, pensiune agroturistică, camping, sat de vacanță sau tabără de vacanță, care se atribuie la secțiunea I a Clasificatorului activităților din economia Moldovei;

- 12% – la produsele alimentare și/sau băuturi, cu excepția producției alcoolice, preparate sau nepreparate, pentru consumul uman, însoțite de servicii conexe care să permită consumul imediat al acestora, realizate în cadrul activităților care se atribuie la secțiunea I a Clasificatorului activităților din economia Moldovei.

În al doilea rând prevederile legislației fiscale (art. 103 din Codul fiscal), care reglementează categoria de mărfuri și servicii scutite de TVA, și anume:

Se scutesc de T.V.A. fără drept de deducere:

1) locuința, pământul, locațiunea locuinței și arenda pământului, dreptul de livrare și arendare a acestora, cu excepția plăților de comision aferente tranzacțiilor respective;

2) mărfurile de la pozițiile tarifare 040229110, 190110000, precum și produsele alimentare pentru copii de la pozițiile tarifare 160210001, 200510001, 200710101, 200710911, 200710991;

3) proprietatea de stat, răscumpărată în procesul privatizării;

4) instituțiile preșcolare, sanatoriile și alte obiecte cu destinație social-culturală și de locuit, precum și drumurile, rețelele și substațiile electrice, rețelele de gaz, sistemele de alimentare cu apă și de canalizare, sistemele centralizate de alimentare cu energie termică, instalațiile pentru extragerea apelor subterane și alte obiecte similare transferate gratuit autorităților publice (sau, în baza deciziei lor, întreprinderilor specializate care folosesc și exploatează obiectele respective conform destinației), precum și cele transmise întreprinderilor, organizațiilor și instituțiilor de către autoritățile publice; proprietatea de stat transferată gratuit, la decizia autorităților publice, de la bilanțul unei întreprinderi de stat la bilanțul altei întreprinderi de stat sau de la bilanțul unei întreprinderi municipale la bilanțul altei întreprinderi municipale; lucrările de expertiză tehnică, de prospecțiuni, de proiectare, de construcție și de restaurare, cu atragerea mijloacelor bănești donate de către persoane fizice și juridice, la obiectele incluse în lista aprobată de Parlament;

5) mărfurile, serviciile instituțiilor de învățământ publice și private, legate de desfășurarea nemijlocită a procesului de învățământ conform Codului educației; serviciile de instruire a copiilor și adolescenților în cercuri, secții, studiouri; serviciile prestate copiilor și adolescenților cu folosirea instalațiilor

lor sportive; serviciile legate de întreținerea copiilor în instituții preșcolare; serviciile de pregătire și perfecționare a cadrelor;

6) serviciile (acțiunile) întreprinse de către autoritățile abilitate, pentru care se aplică taxa de stat; toate tipurile de activități legate de taxele și plățile încasate de stat pentru acordare de licențe, înregistrare și eliberare de brevete, precum și taxele și plățile încasate de autoritățile administrației publice centrale și locale; serviciile în domeniul protecției obiectelor proprietății intelectuale, prestate de către Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală; activitatea profesională în sectorul justiției; serviciile de înregistrare în registrul bunurilor imobiliare și de eliberare a extraselor din acest registru; serviciile de înregistrare de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali și de furnizare a informației din registrele de stat respective;

8) proprietatea confiscată, proprietatea fără stăpîn, proprietatea trecută în posesiunea statului cu drept de succesiune, comorile;

9) serviciile legate de îngrijirea bolnavilor și bătrînilor, precum și mărfurile, din contul organizațiilor de binefacere, destinate pregătirii pachetelor pentru bătrînii nevoiași și distribuite lor gratuit;

10) serviciile medicale, cu excepția celor cosmetice, serviciile de ambulanță medicală aeriană; materia primă medicamentoasă, materialele, articolele, ambalajul primar și secundar utilizate la prepararea și producerea medicamentelor, autorizate de Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, cu excepția alcoolului etilic, mijloacelor cosmetice, conform listei aprobate de Guvern; scaunele cu roțile (poziția tarifară 8713), articolele și aparatele ortopedice și de protezare (poziția tarifară 9021); biletele de tratament (inclusiv cele fără cazare) și de odihnă în stațiunile balneoclimaterice, pachetele de servicii turistice; mijloacele tehnice folosite exclusiv în scopuri legate de profilaxia dizabilității și reabilitarea persoanelor cu dizabilități;

11) produsele de fabricație proprie ale cantinelor studențești, școlare și ale cantinelor altor instituții de învățămînt, ale spitalelor și instituțiilor preșcolare, ale cantinelor care aparțin altor instituții și organizații din sfera social-culturală finanțate, parțial sau în întregime, de la buget, precum și ale cantinelor specializate în alimentarea bătrînilor nevoiași din contul organizațiilor de binefacere;

12) serviciile financiare;

13) serviciile poștale, inclusiv distribuirea pensiilor, subvențiilor, indemnizațiilor;

14) serviciile legate de jocurile de noroc prestate de către subiecții care desfășoară activitate de întreprinzător în sfera jocurilor de noroc (inclusiv cu folosirea jocurilor automate), cu excepția serviciilor a căror valoare, în tota-

litare sau parțial, a fost inclusă în miză sau în plata pentru intrare și a altor servicii prestate spectatorilor sau participanților; loteriile;

15) serviciile de înhumare și incinerare a corpurilor umane sau animale și activități conexe;

16) cazarea în cămine; serviciile comunale acordate populației: închirierea spațiului locativ, deservirea tehnică a blocurilor de locuințe, alimentarea cu apă, canalizarea, salubritatea, folosirea ascensoarelor;

17) serviciile de transportare a pasagerilor pe teritoriul țării, precum și serviciile de comercializare a билетelor pentru transportul de pasageri pe teritoriul țării;

18) energia electrică importată și livrată către operatorul rețelei de transport și de sistem, operatorii rețelelor de distribuție și furnizorii energiei electrice și energia electrică importată de operatorul rețelei de transport și de sistem, de operatorii rețelelor de distribuție și furnizorii energiei electrice, cu excepția serviciilor de transport și de distribuție a energiei electrice;

19) serviciile ce țin de autentificarea drepturilor deținătorilor de teren;

20) producția de carte și publicațiile periodice (cu excepția celor cu caracter publicitar și erotic) de la pozițiile tarifare 4901, 4902, 490300000, 490400000 și 4905, precum și serviciile de editare a producției de carte și a publicațiilor periodice, serviciile privind dreptul de autor și alte drepturi conexe utilizate la producția de carte, cu excepția celor cu caracterul menționat;

21) timbrele de acciz importate pentru marcarea mărfurilor supuse accizelor, precum și hîrțile speciale importate pentru marcarea mărfurilor supuse accizelor destinate exportului;

22) serviciile livrate de către cooperativele agricole de prestări servicii;

24) autoturismele și alte autovehicule (pozițiile tarifare 870321, 870322, 870323, 870324, 870331, 870332, 870333, 870340, 870350000, 870360, 870370000, 870380, 9705), scuterele cu motor electric de la poziția tarifară 871160900;

24¹) mărfurile de la pozițiile tarifare 7201, 7204, 854810;

26) utilajul, echipamentul și atributele de gratificație primite ca donații de Comitetul Național Olimpic și Sportiv și de federațiile sportive naționale de profil de la Comitetul Internațional Olimpic, de la federațiile sportive europene și internaționale de profil pentru pregătirea sportivilor de performanță și promovarea mișcării olimpice, fără drept de comercializare a acestui utilaj, echipament și atribute de gratificație;

27) serviciile organizațiilor din sfera științei și inovării acreditate de Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare;

27¹⁾ tractoarele agricole de la pozițiile tarifare 870191100, 870192100, 870193100, 870194100, 870195100 și tehnica agricolă de la pozițiile tarifare 842449100, 842482100, 8432, 843320, 843330000, 843340000, 843351000, 843352000, 843353, 843359, 8436, 8437 și părți ale acestora de la pozițiile tarifare 8432, 8433 și 8437;

27²⁾ rachetele contra grindinei de la poziția tarifară 3604;

27³⁾ turbinele hidraulice cu puterea maximum 1000 kW de la poziția tarifară 841011000, generatoarele electrice de o putere de peste 75 kW, dar de maximum 375 kW de la poziția tarifară 850133000, părțile pentru grupurile electrogene de la poziția tarifară 850300990, aparatura pentru comutarea circuitelor electrice de la poziția tarifară 853690950;

29) mijloacele fixe utilizate nemijlocit la fabricarea produselor, la prestarea serviciilor și/sau executarea lucrărilor, destinate includerii în capitalul statutar (social) în modul și în termenele prevăzute de legislație.

32) aeronavele de la poziția tarifară 8802 40 000, elicopterele de la pozițiile tarifare 880211000, 880212000, locomotivele de la pozițiile tarifare 8601, 8602, vagoanele automotoare pentru calea ferată antrenate în transportul public de pasageri de la poziția tarifară 8603; părțile acestora de la pozițiile tarifare 880310000 - 880330000 și 8607;

33) serviciile de leasing operațional sau financiar ale aeronavelor de la poziția tarifară 8802 40 000, elicopterelor de la pozițiile tarifare 880211000, 880212000, locomotivelor de la pozițiile tarifare 8601, 8602, vagoanelor automotoarelor pentru calea ferată antrenate în transportul public de pasageri de la poziția tarifară 8603.

(2) Se scutesc de T.V.A. fără drept de deducere:

a) mărfurile introduse pe teritoriul vamal și plasate sub regimurile vamale de tranzit, transformare sub control vamal, antrepozit vamal și sub destinațiile vamale de distrugere și abandon în folosul statului;

b) mărfurile autohtone anterior exportate și reintroduse, în termen de 3 ani, în aceeași stare. Dacă la realizarea exportului suma T.V.A. pentru marfa respectivă a fost restituită, scutirea de T.V.A. nu se acordă. Nerestituirea T.V.A. se confirmă printr-un certificat emis de Serviciul Fiscal de Stat;

c) mărfurile plasate sub regimul vamal de admitere temporară și produselor compensatoare după perfecționarea pasivă, conform reglementărilor vamale.

(3) Mărfurile plasate în regimul vamal de perfecționare activă, exceptând mărfurile supuse accizelor, carnea de bovine, proaspătă sau refrigerată (poziția tarifară 0201), carnea de bovine congelată (poziția tarifară 0202), carnea de porcine, proaspătă, refrigerată sau congelată (poziția tari-

fară 0203), carnea de ovine sau caprine, proaspătă, refrigerată sau congelată (poziția tarifară 0204), organele comestibile de bovine, porcine, ovine, caprine, cai, măgari, catîri, asini, proaspete, refrigerate sau congelate (poziția tarifară 0206), carnea și organele comestibile ale păsărilor de la poziția tarifară 0105, proaspete, refrigerate sau congelate (poziția tarifară 0207), slănină fără carne slabă, grăsimea de porc și de pasăre, netopită, nici altfel extrasă, proaspătă, refrigerată, congelată, sărată sau în saramură, uscată sau afumată (poziția tarifară 0209), laptele și smîntîna din lapte, concentrate sau cu adaos de zahăr sau alți îndulcitori (edulcoranți) (poziția tarifară 0402), feculele de cartofi (poziția tarifară 1108 13 000), grăsimile de animale din specia bovină, ovină sau caprină, altele decît cele de la poziția tarifară 150300 (poziția tarifară 1502) și zahărul brut (poziția tarifară ex.1701), se scutesc de T.V.A. fără drept de deducere.

T.V.A. achitată pentru mărfurile plasate în regimul vamal de perfecționare activă, la care se aplică T.V.A., se restituie, în conformitate cu modul stabilit de Serviciul Vamal, într-un termen ce nu va depăși 30 de zile.

(5) Se scutește de T.V.A. fără drept de deducere importul mărfurilor, serviciilor, destinate acordării de asistență în caz de calamitate naturală, de conflict armat și în alte situații excepționale, precum și importul și livrarea de mărfuri, servicii definite ca ajutoare umanitare, în modul stabilit de Guvern.

(6) Se scutesc de T.V.A. fără drept de deducere plasarea și comercializarea mărfurilor în magazinele duty-free. Mărfurile supuse accizelor plasate în destinația magazinul duty-free amplasat în zona intrării pe teritoriul Republicii Moldova, magazinul duty-free pentru deservirea corpului diplomatic, după comercializare, la încheierea destinației vamale, sunt plasate sub regimul vamal de import cu perceperea drepturilor de import.

(8) Se scutește de T.V.A. fără drept de deducere producția atelierelor curative de producție (de muncă) de pe lângă spitalele de psihiatrie ale Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, în care muncesc persoane cu dizabilități.

(9²) Se scutesc de T.V.A. fără drept de deducere mărfurile și serviciile importate sau procurate pe teritoriul Republicii Moldova de către organizațiile necomerciale care corespund cerințelor art.52, în scop de construire a instituțiilor de asistență socială, precum și mărfurile și serviciile importate sau procurate pe teritoriul Republicii Moldova de către aceste organizații necomerciale pentru necesitățile instituțiilor menționate.

(9³) Se scutesc de T.V.A. fără drept de deducere mărfurile importate de către persoane juridice în scopuri necomerciale dacă valoarea intrinsecă a acestor mărfuri nu depășește suma de 100 de euro. În cazul în care valoarea

în vamă a mărfurilor depășește limita neimpozabilă indicată, T.V.A. se calculează pornind de la valoarea mărfurilor în vamă, iar limita neimpozabilă menționată nu micșorează valoarea impozabilă a acestora.

(9⁴) Se scutesc de T.V.A fără drept de deducere deșeurile și reziduurile de metale feroase și neferoase, reziduurile industriale care conțin metale sau aliaje ale acestora importate și/sau procurate pe teritoriul Republicii Moldova de către subiecții impozabili licențiați și utilizate nemijlocit în activitatea lor de întreprinzător în Republica Moldova, precum și deșeurile și reziduurile de hârtie și de carton, de cauciuc, de plastic și de sticlă (cioburi de sticlă) procurate pe teritoriul Republicii Moldova de către subiecții impozabili și utilizate nemijlocit în activitatea lor de întreprinzător în Republica Moldova.

(9⁵) Se scutesc de T.V.A. fără drept de deducere mărfurile consumabile importate de forța militară străină care desfășoară aplicații militare temporare, destinate uzului sau consumului exclusiv al forței militare și al componentei civile. Lista mărfurilor consumabile se aprobă de către Ministerul Apărării al Republicii Moldova.

(9⁶) Se scutesc de T.V.A. fără drept de deducere mijloacele de transport importate și livrate cu titlu gratuit (donație), indiferent de termenul de exploatare, destinate:

- a) pentru scopuri medicale, clasificate la pozițiile tarifare 8702 și 8703;
- c) pentru stingerea incendiilor, clasificate la poziția tarifară 8705 30000;
- d) pentru curățarea străzilor, pentru împrăștiat materiale, pentru colectarea deșeurilor, clasificate la poziția tarifară 8705.

Pot beneficia de facilitatea fiscală respectivă atât beneficiarii, cu condiția utilizării mijloacelor de transport menționate exclusiv în conformitate cu destinația lor finală, cât și persoanele terțe care au importat și au livrat aceste mijloace de transport către beneficiari.

Beneficiarii și persoanele terțe nu pot comercializa, transmite în arendă, locațiune, uzufruct, leasing operațional sau financiar mijloacele de transport menționate la lit.a)-d).

Modul de introducere, plasare sub regim vamal de import a mijloacelor de transport menționate și de beneficiere de facilitatea fiscală respectivă este stabilit de Guvern.

(9⁷) Se scutește de T.V.A. fără drept de deducere importul mostrelor de mărfuri cu valoarea intrinsecă care nu depășește 22 euro pentru un import. În cazul în care valoarea mostrelor de mărfuri depășește limita neimpozabilă indicată, T.V.A. se calculează pornind de la valoarea în vamă a mostrelor de mărfuri, iar limita neimpozabilă menționată nu micșorează valoarea impo-

zabilă a acestora. Pentru a beneficia de scutire, mostrele de mărfuri trebuie să fie de nefolosit prin rupere, perforare sau marcarea clară și permanentă sau prin alte procedee, cu condiția ca această operațiune să nu le distrugă caracterul de mostre. Scutirea de T.V.A. nu se aplică produselor alcoolice de la pozițiile tarifare 220300, 2204, 2205, 220600, 2207, 2208, parfumurilor și apelor de toaletă de la poziția tarifară 330300, tutunului și produselor pe bază de tutun de la pozițiile tarifare 2401, 2402 și 2403.

(9⁹) Se scutește de T.V.A. fără drept de deducere importul obiectelor de cult conform listei aprobate și modului stabilit de Guvern.

(9¹⁰) Se scutește de T.V.A. fără drept de deducere importul mărfurilor de la pozițiile tarifare 271012310, 271012700 și 271019210, destinate aprovizionării aeronavelor implicate în transportul internațional de mărfuri și pasageri.

(9¹¹) Se scutesc de TVA fără drept de deducere mărfurile consumabile importate de echipele/modulele internaționale de intervenție care participă la exercițiile internaționale de management al consecințelor situațiilor excepționale ce se desfășoară pe teritoriul Republicii Moldova, destinate uzului sau consumului exclusiv al echipelor/modulelor internaționale de intervenție. Lista mărfurilor consumabile se aprobă de Ministerul Afacerilor Interne și se prezintă Serviciului Vamal.

(9¹²) În baza principiului reciprocității, se scutește de TVA fără drept de deducere introducerea mărfurilor destinate folosinței oficiale de către misiunile diplomatice și oficiile consulare acreditate în Republica Moldova, de către reprezentanțele organizațiilor internaționale acreditate în Republica Moldova, destinate uzului sau consumului personal de către membrii personalului acestor misiuni diplomatice și oficii consulare sau al reprezentanțelor organizațiilor internaționale, precum și de către membrii familiilor lor care locuiesc împreună cu aceștia, cu excepția cetățenilor Republicii Moldova, precum și a cetățenilor străini sau apatrizilor cu reședința permanentă în Republica Moldova.

Art. 104 Codul fiscal prevede scutirile de TVA cu drept de deducere:

a) mărfurile, serviciile pentru export și toate tipurile de transporturi internaționale de mărfuri (inclusiv de expediție) și pasageri, serviciile de transport internațional al gazelor naturale, precum și serviciile operatorului aerodrom (aeroport), de comercializare a biletelor de călătorie în trafic internațional, de deservire la sol a aeronavelor, inclusiv de livrare a combustibilului și a mărfurilor la bordul aeronavei, de securitate aeronautică, de căutare-salvare și de navigație aeriană, aferente aeronavelor în trafic internațional, combustibilul destinat aprovizionării în Portul Internațional Liber Giurgiu-

lești a navelor maritime implicate în transportul internațional de mărfuri și pasageri, indiferent de naționalitatea navei sau de pavilionul acesteia;

b) energia electrică, energia termică și apa caldă pentru bunurile imobiliare cu destinație locativă, indiferent de subiectul în a cărui gestiune se află aceste bunuri;

c¹⁾) importul și/sau livrarea pe teritoriul țării a mărfurilor, serviciilor destinate:

– proiectelor de asistență tehnică, realizate pe teritoriul Republicii Moldova de către organizațiile internaționale și țările donatoare în limita tratatelor la care aceasta este parte;

– proiectelor de asistență investițională, finanțate din contul granturilor acordate Guvernului, precum și din contul granturilor acordate instituțiilor finanțate de la buget.

f) mărfurile, serviciile livrate în zona economică liberă din afara teritoriului vamal al Republicii Moldova, livrate din zona economică liberă în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova, livrate în zona economică liberă din restul teritoriului vamal al Republicii Moldova, precum și cele livrate de către rezidenții diferitelor zone economice libere ale Republicii Moldova unul altuia, cu excepția serviciilor de transport livrate în zona economică liberă din restul teritoriului vamal al Republicii Moldova, precum și cele livrate de către rezidenții diferitelor zone economice libere ale Republicii Moldova unul altuia;

f¹⁾) mărfurile livrate de către rezidentul unei zone economice libere a Republicii Moldova unui nerezident al Republicii Moldova, dacă marfa este predată în scopul prelucrării unui rezident al altei zone economice libere a Republicii Moldova, indicat de cumpărătorul/beneficiarul nerezident;

g) serviciile prestate de întreprinderile industriei ușoare pe teritoriul Republicii Moldova agenților economici care plasează mărfurile sub regimul vamal de perfecționare activă, în cadrul contractelor de prelucrare în regimul vamal de perfecționare activă. Tipul serviciilor care cad sub incidența prezentului punct, precum și modul de administrare a acestor servicii se stabilesc de Guvern, iar lista agenților economici se aprobă de Ministerul Economiei și Infrastructurii;

h) mărfurile livrate în magazinele duty-free;

i) mărfurile și serviciile livrate în Portul Internațional Liber Giurgiulești și Aeroportul Internațional Liber Mărculești din afara teritoriului vamal al Republicii Moldova, cele livrate din Portul Internațional Liber Giurgiulești și Aeroportul Internațional Liber Mărculești în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova, cele livrate în Portul Internațional Liber Giurgiulești

și Aeroportul Internațional Liber Mărculești din restul teritoriului vamal al Republicii Moldova, precum și cele livrate de către rezidenții diferitor zone economice libere ale Republicii Moldova, Portului Internațional Liber Giurgiulești, Aeroportului Internațional Liber Mărculești unul altuia, cu excepția serviciilor de transport livrate în Portul Internațional Liber Giurgiulești și Aeroportul Internațional Liber Mărculești din restul teritoriului vamal al Republicii Moldova, precum și a celor livrate de către rezidenții diferitor zone economice libere ale Republicii Moldova, Portului Internațional Liber Giurgiulești, Aeroportului Internațional Liber Mărculești unul altuia.

Cotele reduse a TVA și scutirile de TVA, direct influențează pozitiv la formarea costului anumitor produse și servicii, acesta fiind diminuat semnificativ, fapt ce are un impact pozitiv asupra drepturilor economice ale consumatorilor finali.

Aplicarea corectă a cotei TVA reduse și neaplicarea TVA la produsele și serviciile scutite de TVA este supusă controlului fiscal prin metoda verificării operative, totale, parțiale, tematice și prin metode și surse indirecte de estimare a obligațiilor fiscale.

Totodată, pe lângă normele enunțate mai sus, ține de menționat despre plafonarea adaosului comercial la anumite categorii de produse.

În conformitate cu prevederile Legii cu privire la comerțul interior nr. 231 din 23.09.2010, produsele și serviciile se comercializează pe teritoriul Republicii Moldova la prețuri libere de vânzare, cu excepția prețurilor/tarifelor reglementate de către stat. Prețul la comercializarea produselor/serviciilor social importante de primă necesitate, a căror listă reflectă comportamentul consumatorilor din păturile social vulnerabile, se aprobă de către Guvern și se reglementează prin limitarea rentabilității la producere și/sau a adaosului comercial la vânzarea acestora.

Reglementarea prețurilor de către Guvern se efectuează pe un termen maxim de un an, care va fi precedată de o argumentare economică și statistică cu privire la necesitatea efectuării ei și de avizul Consiliului Concurenței. Lista produselor/serviciilor social importante conține o descriere detaliată și corectă a produselor incluse, specificarea exactă a caracteristicilor produsului al cărui preț urmează a fi reglementat. Respectiv, Hotărârea Guvernului nr. 547 din 04.08.1995, cu privire la măsurile de coordonare și de reglementare de către stat a prețurilor (tarifelor) (în continuare – Hotărârea nr. 547), cu modificările și completările ulterioare, stabilește modul de formare a prețurilor la produsele social importante și lista exhaustivă a acestor produse.

Potrivit noțiunilor utilizate în Hotărârea nr. 547, pentru stabilirea prețului produselor social importante din import se determină prețul de

achiziție care reprezintă prețul producătorului de peste hotare/reprezentantului oficial al acestuia, diminuat cu suma rabatului comercial acordat, indicat în documentele primare, cu luarea în calcul a drepturilor de import achitate, a cheltuielilor de transport (după caz, în funcție de condițiile de livrare), recalculat în moneda națională (lei), conform cursului oficial al leului moldovenesc valabil la data efectuării operațiunii de vămuire.

Totodată, în cazul produselor social importante fabricate pe teritoriul Republicii Moldova, la determinarea prețului de comercializare ale acestora se stabilește prețul de livrare care reprezintă prețul producătorului autohton diminuat cu suma rabatului comercial acordat, indicat în documentele primare. Astfel, la stabilirea bazei de calcul pentru aplicarea adaosului comercial limitat se va ține cont doar de elementele componente specificate în definițiile menționate mai sus, care constituie preț de achiziție/preț de livrare.

Potrivit par.9 al Standardului Național de Contabilitate 2 „Stocurile de mărfuri și materiale”, aprobat prin Ordinul Ministrului Finanțelor nr.174 din 25.12.1997, cheltuielile de achiziționare a stocurilor de mărfuri și materiale cuprind valoarea cumpărăturilor, taxele vamale și alte impozite, prevăzute de legislația în vigoare (cu excepția impozitelor care ulterior urmează a fi restituite întreprinderii de către organele fiscale) precum și cheltuielile de transport legate nemijlocit de achiziționarea mărfurilor, stocurilor de producție și prestările de servicii de către terți. Totodată, pct.15 al Standardului Național de Contabilitate „Stocuri”, aprobat prin Ordinul Ministrului Finanțelor nr.118 din 06.08.2013, specifică, că costurile de intrare a stocurilor achiziționate cuprind valoarea de cumpărare și costurile direct atribuibile intrării (de exemplu, costurile de transportare-aprovizionare, asigurare pe durata transportării, încărcare, descărcare, comisioane intermediarilor, impozitele și taxele nerecuperabile, taxele vamale și alte costuri suportate pentru aducerea stocurilor în forma și în locul utilizării după destinație cum ar fi: prelucrarea, sortarea, împachetarea).

Concomitent, conform par.11 al Standardului Internațional de Contabilitate 2 „Stocuri”, aprobat prin Ordinul Ministrului Finanțelor nr. 109 din 19.12.2008, costurile de achiziție a stocurilor cuprind prețul de cumpărare, taxele de import și alte taxe (cu excepția acelor pe care entitatea le poate recupera de la autoritățile fiscale), costurile de transport, manipulare și alte costuri care pot fi atribuite direct achiziției de produse finite, materiale și servicii.

Deci, plafonarea adaosului comercial, stabilirea cotelor reduse de TVA și scutiile de TVA la o gamă largă de produse și servicii diminuează costul final al produsului destinat consumatorului final.

Dacă vorbim de prevederile de procedură fiscală, ele au mai mult impact negativ. Una din prevederile procesuale cu impact negative poate fi considerat prevederile ce țin de procedura de efectuare a controlului fiscal prin metoda verificării operative.

Controlul fiscal prin metoda verificării operative are drept scop verificarea conformării contribuabililor comercianți de utilizarea Echipamentelor de Casă și Control (ECC). Evident e faptul că utilizarea ECC are un impact pozitiv atât asupra majorării acumulării obligațiilor fiscal la buget, fiind reflectate în evidența contabilă a entității toate vânzările efectuate cât și asupra respectării drepturilor economice ale consumatorilor. Însă, controlul fiscal prin metoda verificării operative, poate constata neutilizarea sau utilizarea neconformă a ECC doar la momentul efectuării controlului. Nu poate fi efectuată constatarea încălcării fiscale și respectarea drepturilor consumatorilor retroactiv în baza plîngerii sau sesizării parvenite din partea consumatorului sau organelor de drept, dat fiind faptul actul de control fiscal poate fi întocmit doar în cadrul controlului fiscal la data, ora și locul efectuării acestuia.

Dat fiind faptul că în societatea antreprenorială sunt și antreprenori cu rea credință care se eschivează de la contabilizarea tuturor veniturilor din vânzări, are loc inclusiv înălcarea drepturilor consumatorilor care ulterior tranzacției de vânzare-cumpărare a produselor sau serviciilor nu au posibilitatea de demonstrare a faptului contractării serviciilor și/sau produselor.

În asemenea condiții, norma legală fiscală are un impact negativ asupra drepturilor fundamentale ale consumatorilor reglementate la art. 6 a Legii nr. 105 privind protecția consumatorilor și anume protecția drepturilor consumatorilor de către stat – prin imposibilitatea organului de administrare fiscal de a constata încălcarea săvârșită pînă la data inițierii controlului fiscal prin metoda verificării operative.

Un alt aspect de procedură fiscală ce influențează negativ asupra drepturilor consumatorilor este procedura de estimare a obligațiilor fiscale ale contribuabililor prin metode și surse indirecte.

Rezultatele controlului fiscal prin metode și surse indirecte de estimare a obligațiilor fiscale ale agenților economici și de principiul prezumției. Evident este faptul că prezumția celor ce au drept scop de a acumula venituri la buget e una total în defavoarea agenților economici care pentru recuperarea daunelor din acțiunile de estimare prin prezumție sunt nevoiți să majoreze semnificativ costul produsului. Calcularea unor obligații fiscale suplimentare prin prezumție crește artificial cheltuielile agenților economici în cadrul activității de antreprenariat, fapt ce duce la majorarea artificială a prețului pentru consumatorii finali. Deci, creșterea artificială a datoriilor agenților

economici față de buget influențează negativ asupra costului și prețului și indirect asupra drepturilor economice ale consumatorului final.

Bibliografie:

1. Codul Fiscal al Republicii Moldova, 2007.
2. Legea nr.131 din 8 iunie 2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător.
3. Legea nr. 845 din 03.01.1993 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi.
4. Legea nr. 105 din 13-03-2003 privind protecția consumatorilor.
5. Hotărârea Guvernului Nr. 774 din 20-06-2016 cu privire la prețurile de comercializare a produselor social importante.
6. S.G. Pepeliaev, Dreptul Fiscal. – Moscova „ЮРИСТЪ”, 2004.
7. O.N. Gorbunova, Dreptul Financiar, – Moscova „ЮРИСТЪ”, 2005.
8. S.A. Beloziorov, Finanțe, – Moscova „ПРОСПЕКТ”, 2009.
9. A.A. Tedeev, V.A,Parîghina, Dreptul Fiscal, - Moscova „ЭКМО”, 2004.
10. V.A,Parîghina, A.A. Tedeev, Dreptul Financiar, - Moscova „ЭКМО”, 2006.
11. M. BOULESCU- Control financiar –fiscal, Ed. Fundatiei Romania de Maine, Bucuresti 2006
12. G. Chibac, O. Robu, S. Brumă, N. Chibac, Drept civil, Contracte și succesiuni, USM 2019.
13. V. Bucur, A. Graur, Contabilitatea impozitelor, ASEM 2016.
14. E Bușmachi, A. Gumovschi, Prețuri și tarife, Editura ASEM, 2005.
15. L. Gulca, Dreptul fiscal și impactul fiscal pe teritoriul Republicii Moldova, Revista Legea și Viața august 2017 - https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Dreptul%20fiscal%20si%20impactul%20fiscal%20pe%20teritoriul%20RM.pdf.
16. O. Plotnic, Protecția consumatorului în Republica Moldova prin prisma reglementărilor europene, Revista Națională de Drept nr. 7-8, 2010. -
17. L. Foalea, N. Russu Particularitățile formării prețurilor la produsele social importante - https://monitorul.fisc.md/practice_accounts/particularitate-formarii-preturilor-la-produsele-social-importante.html.
18. T. Tuhari, Componenta și metodologia formării prețurilor în comerț și alimentația publică - https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/8.Protectia%20consumatorului%20in%20RM.pdf
19. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Componenta%20si%20metodologia%20formarii%20preturilor%20in%20comert%20si%20alimentatia%20publica.pdf.

20. <https://www.qdidactic.com/bani-cariera/afaceri/comert/pretul-cu-amanuntul-in-comert141.php>
21. <https://www.scribub.com/management/marketing/MECANISMUL-DE-FORMARE-AL-PRETU35449.php>
22. <https://ru.scribd.com/document/406585498/MECANISMUL-de-Formarea-a-Pretului>
23. Ion Maxim - Competition Council, Chisinau, Republic of Moldova, Elena Fuior, Trade Co-operative University of Moldova, Chisinau, Republic of Moldova, Dumitru Gârdea - Trade Co-operative University of Moldova, Chisinau, Republic of Moldova - Alinierea domeniului fiscal în procesul dinamic de dezvoltare mondială, - <https://www.competition.md/libview.php?l=ro&idc=84&id=6365&t=/Presa/Publicatii/Alinierea-domeniului-fiscal-in-procesul-dinamic-de-dezvoltare-mondiala>.

IMPLEMENTAREA PRINCIPIULUI RESPONSABILITĂȚII EXTINSE A PRODUCĂTORULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Mihaela PASCAL,

*cercetător științific, asistent universitar,
Academia "Ștefan cel Mare" doctorandă*

Sergiu ZESTREA,

*Șef al Direcției control metrologic,
Agenția pentru protecția consumatorilor și Supravegherea Pieței,
master în drept*

Gestionarea deșeurilor în Republica Moldova trebuie să fie îmbunătățită și transformată în gestionarea durabilă a materialelor pentru a proteja, a conserva și a îmbunătăți calitatea mediului, pentru a proteja sănătatea umană, pentru a asigura utilizarea prudentă, eficientă și rațională a resurselor naturale, pentru a promova principiile economiei circulare, pentru a spori utilizarea energiei din surse regenerabile, pentru a crește eficiența energetică, pentru a reduce gradul de dependență față de resursele importate, pentru a crea noi oportunități economice și pentru a stimula competitivitatea pe termen lung.

Pentru a contribui la realizarea obiectivelor prevăzute în legislația autohtonă, Republica Moldova trebuie să utilizeze instrumente economice și alte măsuri în scopul de a promova aplicarea ierarhiei deșeurilor care includ, printre altele, descurajarea eliminării deșeurilor prin depozitare și incinerare, schemele de plată în funcție de cantitatea de deșeuri generată, schemele de răspundere extinsă a producătorilor.

Instrumentele economice în domeniul deșeurilor reprezintă un set de măsuri pe care autoritățile naționale trebuie să le implementeze în vederea îmbunătățirii sistemului de management al deșeurilor, începând de la colectarea separată a acestora la sursa de generare, sortarea, reciclarea și în final eliminarea. Printre cele mai utilizate instrumente economice la nivel european și internațional sunt: descurajarea eliminării a deșeurilor prin depozitare, schemele de plată în funcție de cantitatea de deșeuri generată (principiul "plătește pentru cât arunci"), schema privind răspunderea extinsă a producătorului, schema de garanție bănească pentru returnarea ambalajelor

reutilizabile, sau alte instrumente și măsuri necesare

Din perspectiva integrării Europene a țării, Acordul de asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană (ratificat prin Legea nr. 112 din 02 iulie 2014), la capitolul 16 - „Mediul înconjurător”, sub-capitolul „Gestionarea deșeurilor și resurselor” prevede, la Directiva 2008/98/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 noiembrie 2008 privind deșeurile, aplicarea articolului 14 „stabilirea mecanismului de recuperare integrală a costurilor în conformitate cu principiul poluatorul plătește și cu principiul extins al responsabilității producătorului” în termen de 4 ani de la intrarea în vigoare a acordului, deci începând cu anul 2018. Totodată, în conformitate cu prevederile art. 68 din Legea nr. 209 din 29 iulie 2016 privind deșeurile, va fi elaborat cadrul normativ aferent punerii în aplicare a acesteia, inclusiv

De asemenea, Legea nr. 209 din 29.07.2016 privind deșeurile, transpune parțial prevederile Directivei 2008/98/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 noiembrie 2008 privind deșeurile. În capitolul III – Cerințe generale privind gestionarea deșeurilor, articolul 12 cuprinde prevederile legate de răspunderea extinsă a producătorilor de produse. Articolul prevede că pentru a consolida reutilizarea și prevenirea, reciclarea și alte tipuri de valorificare a deșeurilor, persoanele fizice și juridice care proiectează, produc, prelucrează, tratează, vând și/sau importă produse sunt supuse unui regim de răspundere extinsă a producătorului. Se menționează, de asemenea, faptul că producătorii își pot onora obligațiile fie individual, fie prin aderarea la un sistem colectiv. În scopul promovării principiului răspunderii extinse a producătorului, prioritar vor fi supuse acestor reglementări următoarele produse:

- baterii și acumulatori;
- echipamente electrice și electronice;
- vehicule;
- uleiuri;
- ambalaje.

În ceea ce privește generarea deșeurilor de ambalaje, se poate menționa faptul că acestea sunt într-o continuă creștere. Creșterea volumelor de desfacere, alături de creșterea PIB-ului pe cap de locuitor, a condus la creșterea capacității de cumpărare a produselor ambalate în ultimii ani și, implicit, a deșeurilor de ambalaje generate. Ambalajele fabricate din polietilenă tereftalat (PET) au înlocuit în ultimii ani ambalajele de sticlă, iar sacii, pungile sau cutiile din polietilenă pe cele de hârtie, influențând cantitățile și compoziția deșeurilor generate.

Strategia de Gestionare a Deșeurilor în Republica Moldova pentru

anii 2013-2027 introduce conceptul de sisteme de management integrat al deșeurilor (SMID), definind opt regiuni/zonă la nivel național. Sistemele de management integrat al deșeurilor au ca obiectiv gestionarea deșeurilor municipale, inclusiv a deșeurilor de ambalaje din deșeurile municipale. Studiile de fezabilitate pentru sistemele de management integrat al deșeurilor se elaborează cu sprijinul donatorilor internaționali. Sistemele de management integrat al deșeurilor cuprind:

- colectarea deșeurilor municipale din întreaga zonă;
- colectarea separată a deșeurilor reciclabile, inclusiv a deșeurilor de ambalaje municipale, în special în zona urbană;
- transferul deșeurilor;
- sortarea deșeurilor reciclabile colectate separat;
- compostarea deșeurilor verzi;
- construirea unui depozit conform în fiecare zonă.

Astfel, responsabilitatea extinsă a producătorului reprezintă o strategie de protecție a mediului care urmărește să atingă obiectivele de mediu prin reducerea impactului total al unui produs, responsabilizând producătorul aceluși produs pentru întregul ciclu de viață al produsului și în special pentru procesul de preluare, reciclare și eliminare finală.

Responsabilitatea extinsă a producătorului reprezintă de asemenea totalitatea de obligații direct impuse subiecților menționați mai sus, fie individual, fie colectiv, pentru recuperarea și valorificarea sau reciclarea produselor scoase din uz. Aceste măsuri trebuie să încurajeze dezvoltarea, producerea și comercializarea produselor cu utilizări multiple, care sânt durabile din punct de vedere tehnic și care pot, după ce au devenit deșeuri, să facă obiectul unei valorificări sigure și al unei eliminări ce nu poluează mediul.

Activitățile pentru aplicarea responsabilității extinse a producătorului vizează măsurile de acceptare a produselor returnate și a deșeurilor care rămân după utilizarea respectivelor produse dar și gestionarea ulterioară a deșeurilor și asigurarea financiară de către producători pentru aceste activități.

Aceste activități urmează să asigure ierarhia deșeurilor impusă de Legea nr.209/2016, în materie de prevenire a generării și de gestionare a deșeurilor, prin respectarea consecutivă și cumulativă a următoarei ordini:

- a) prevenirea;
- b) pregătirea pentru reutilizare;
- c) reciclarea;
- d) alte operațiuni de valorificare, inclusiv valorificarea energetică;
- e) eliminarea.

În scopul evaluării performanțelor atinse, începând cu 23.12.2017, în colectarea, tratarea, valorificarea sau eliminarea produselor ce au devenit deșeuri, Agenția de Mediu menține și actualizează Lista producătorilor de produse supuse reglementărilor de responsabilitate extinsă a producătorului, care este parte componentă a SIA MD. Cei care își onorează în mod individual obligațiile descrise mai sus prezintă Agenției de Mediu dovada existenței sistemelor individuale de preluare gratuită și colectare separată, tratare, valorificare sau eliminare a produselor ce au devenit deșeuri. În cazul în care producătorii de produse supuse reglementărilor de responsabilitate extinsă a producătorului își onorează obligațiile prin aderarea la un sistem colectiv, responsabilitatea individuală va fi subsidiară responsabilității sistemului colectiv.

Remarcabil este faptul că, sistemele colective care acționează în numele producătorilor se autorizează de Agenția de Mediu, în măsura care solicitantul va prezenta actul constitutiv al persoanei juridice și planul de operare pentru perioada de valabilitate a autorizației, care va conține cel puțin următoarele:

- a) cantitățile de produse ce urmează a fi gestionate, pe tipuri și surse de proveniență;
- b) descrierea modalității de implementare a obligațiilor în vederea atingerii țintelor stabilite;
- c) prezentarea modului de acoperire a întregului teritoriu al Republicii Moldova;
- d) planul financiar de implementare a regimului de responsabilitate extinsă a producătorului.

Astfel, începând cu 1 ianuarie 2019, pot introduce echipamente electrice și electronice pe piață Republicii Moldova numai producătorii înregistrați în Lista producătorilor de produse supuse reglementărilor de responsabilitate extinsă a producătorilor.

Concomitent, în măsura care Guvernul a depășit cu mult termenii fixați prin Legea nr.209/2016 privind deșeurile, în vederea elaborării și aprobării tuturor mecanismelor normative speciale de implementare a instituției responsabilității extinse a producătorului de produse care cad sub incidența acesteia, la 14.01.2019, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului a aprobat Ordinul privind Lista de verificare în domeniile de competență ale Inspectoratului pentru Protecția Mediului, printre care se regăsește cel al gestionării deșeurilor și substanțelor chimice. De asemenea, pentru nerespectarea obligațiilor de responsabilitate extinsă a producătorului este prevăzută răspunderea contravențională în baza art. 154 din Codul

contravențional, încălcarea regulilor de gestionare a deșeurilor.

Responsabilitatea extinsă a producătorului reprezintă sistemul modern de responsabilizare a producătorilor și cooptare a acestora la procesul de sortare, reciclare a deșeurilor și eliminare a deșeurilor nocive. Evaluarea mecanismelor moderne de responsabilitate, asigurarea unui dialog continuu între participanți și optimizarea soluțiilor și tehnicilor de implementare trebuie să fie asigurat deschis și transparent de către autoritățile naționale. Acest dialog trebuie să fie asigurat pe fiecare din tipurile de deșeuri, iar stimulentele și soluțiile tehnice să fie adaptate la specificul categoriilor respective de deșeuri.

Lipsa stimulentele pentru oricare din actorii participanți va reduce semnificativ eficiența mecanismului responsabilității extinse a producătorului sau disfuncționalitatea deplină al lanțului de colectare și reciclare și respectiv fără efect pozitiv asupra poluării mediului. Fluxul financiar și mecanismele de transfer și compensare sunt elemente critice pentru distribuția stimulentele către participanții la proces, astfel, modelele de operare trebuie să fie bine concepute, coordonate pe larg, elaborate opțiunile și alternativele potențiale, astfel încât acestea să fie clare pentru toți participanții la proces.

În țările UE există mecanismul de scutire a taxei în momentul în care agentul economic este implicat în procesul de management al deșeurilor. În Republica Moldova, deși entitatea achită taxa, participând astfel în procesul de management al deșeurilor, acesta nu beneficiază de nici o scutire din partea statului, asta deși implicarea agentului economic în procesul de management al deșeurilor este foarte importantă, întrucât statul nu poate cu forțe proprii să administreze acest proces.

Bibliografie:

1. Legea privind deșeurile nr. 209 din 29.07.2016;
2. Legea privind plata pentru poluarea mediului nr. 1540 din 25.02.1998;
3. Hotărârea de Guvern nr. 248 din 10-04-2013 cu privire la aprobarea Strategiei de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027;
4. Hotărârea de Guvern nr. 212 din 07.03.2018 pentru aprobarea Regulamentului privind deșeurile de echipamente electrice și electronice;
5. Hotărârea de Guvern nr. 561 din 31.07.2020 pentru aprobarea Regulamentului privind ambalajele și deșeurile de ambalaje.

**RESPONSABILITATEA INSTANȚEI DE JUDECATĂ
DE A CONSTATA CARACTERUL ABUZIV A CLAUZELOR
DIN CONTRACTELE DE ÎMPRUMUT ÎNCHEIATE
CU CONSUMATORII**

Sergiu SOCEVOI,

*asistent universitar, Catedra „Drept public și securitate a frontierei”
a Academiei ”Ștefan cel Mare” a MAI, absolvent a cursurilor de formare
inițială a candidaților la funcția de judecător din cadrul
Institutului Național al Justiției, doctorand*

Irina MORARU,

*magistru în drept, absolventă a cursurilor de formare
inițială a candidaților la funcția de judecător din cadrul
Institutului Național al Justiției*

Abstract: *At the current stage, the Republic of Moldova has approached a model of legislation in favor of the consumer, regulating several mechanisms for its protection. First of all, we note that among the principles of civil law is consumer protection.*

Keywords: *consumer, judge, abuse, agreement.*

La etapa actuală, Republica Moldova a abordat un model de legislație în favoarea consumatorului, reglementând mai multe mecanisme de protecție a acestuia. Cu întâietate, observăm că printre principiile legislației civile se regăsește și protecția consumatorului.

În acest sens, conform prevederilor art. 3 alin. (1) din Codul civil al Republicii Moldova, are calitatea de consumator orice persoană fizică care, în cadrul unui raport juridic civil, acționează predominant în scopuri ce nu țin de activitatea de întreprinzător sau profesională. Persoana fizică nu are calitatea de consumator dacă cealaltă parte a raportului juridic civil nu are calitatea de profesionist [1].

În dreptul european, cadrul principal de de reglementare este conferit de Directiva 93/13/CEE a Consiliului Comunității Europene din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii [3] și Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului Comunității Europene din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori [2].

Observăm că în dreptul național, Directiva 93/13/CEE din 5 aprilie

1993 a fost transpusă inițial prin Legea privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii nr. 256 din 9 decembrie 2011, iar ulterior, după abrogarea legii organice specificate, prin Capitolul V din Codul civil al Republicii Moldova. Cu referire la Directiva 2008/48/CE din 23 aprilie 2008, aceasta a fost transpusă prin Legea privind contractele de credit pentru consumatori nr. 202 din 12 iulie 2013.

În scopul protecției consumatorului, legiuitorul a reglementat în art. 329 din Codul civil al Republicii Moldova sancțiunea de nulitate absolută de protecție a consumatorului. Astfel, în contractele cu consumatorii sânt nule clauzele abuzive, precum și clauzele prin care se derogă de la dispozițiile legale de la care este interzis a se deroga în detrimentul consumatorului (nulitatea de protecție). Nulitatea de protecție operează doar în măsura în care avantajează consumatorul [1].

Este de evidențiat că conform prevederilor art. 328 alin. (1) din Codul civil al Republicii Moldova, nulitatea absolută a actului juridic poate fi invocată, atât pe cale de acțiune, cât și pe cale de excepție, de orice persoană care are un interes născut și actual. Instanța de judecată este obligată să o constate din oficiu după ce a ascultat opiniile participanților la proces [1].

În această ordine de idei, clauzele abuzive sunt reglementate de Capitolul V din Codul civil al Republicii Moldova, dar până la intrarea în vigoare a Legii privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative nr. 133 din 15 noiembrie 2018 [6], acestea erau reglementate de Legea privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii nr. 256 din 9 decembrie 2011, care pe această cale a fost abrogată [4].

În contextul subiectului studiului vizat, responsabilitatea instanței de judecată de a aprecia clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, se deduce și din prevederile art. 28¹ alin. (4) din Legea privind protecția consumatorilor nr. 105 din 13 martie 2003, conform căruia în cazul în care constată caracterul abuziv al clauzelor contractuale elaborate pentru a fi utilizate în o multitudine de contracte, instanța de judecată constată nulitatea acestor clauze, dispune excluderea lor din contract, impunând, totodată, comerciantului obligația de a exclude aceste clauze din contractele cu același obiect încheiate cu alți consumatori, precum și interdicția de a include astfel de clauze în alte contracte care urmează a fi încheiate cu consumatorii [7].

Clauza abuzivă este definită în art. 3 din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993. În acest sens, o clauză contractuală care nu s-a negociat individual se consideră ca fiind abuzivă în cazul în care, în contradicție cu cerința de bună credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consu-

matorului. Se consideră întotdeauna că o clauză nu s-a negociat individual atunci când a fost redactată în prealabil, iar, din acest motiv consumatorul nu a avut posibilitatea de a influența conținutul clauzei, în special în cazul unui contract de adeziune. Faptul că anumite aspecte ale unei clauze sau o anumită clauză au fost negociate individual nu exclude aplicarea prezentului articol pentru restul contractului, în cazul în care o evaluare globală a acestuia indică faptul că este, cu toate acestea, un contract de adeziune. În cazul în care orice vânzător sau furnizor pretinde că s-a negociat individual o clauză standard, acestuia îi revine sarcina probei [3]. Definiții similare regăsim și în prevederile articolelor 1069 și 1072 din Codul civil al Republicii Moldova.

La evaluarea caracterului abuziv al unei clauze contractuale în sensul articolelor 1072 alin. (1), 1073 și 1074 din Codul civil al Republicii Moldova se va ține cont de: a) respectarea obligației de transparență prevăzută la art. 1071; b) natura obiectului contractului; c) circumstanțele determinante în cadrul încheierii contractului; d) celelalte clauze contractuale; și e) clauzele cuprinse în orice alt contract de care depinde contractul.

Sunt prevăzute orientativ și neexhaustiv clauzele considerate abuzive în conținutul art. 1077 din Codul civil al Republicii Moldova, iar clauzele considerate abuzive nemijlocit doar în contractele cu consumatorii, în conținutul art. 1078 din aceeași Lege. Totodată, într-un contract dintre un profesionist și un consumator, clauzele indicate la art. 1077 alin. (1) pct. 1)-3) sânt considerate abuzive chiar dacă ele au fost negociate individual cu consumatorul.

Prin urmare, concluzionăm că toate clauzele contractuale incluse în contractele de împrumut încheiate cu consumatorii urmează a fi examinate sub aspectul legalității lor prin prisma normelor menționate. Această atribuție îi revine instanței de judecată în cazul intentării unei acțiuni în justiție.

În acest context, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a notat în jurisprudența sa despre posibilitatea instanței de a examina, din oficiu, caracterul abuziv al unei clauze, care reprezintă un mijloc adecvat atât pentru a atinge rezultatul prevăzut la art.6 din Directiva 93/13/CEE din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, și anume, faptul ca respectivele clauze abuzive să nu creeze obligații pentru un consumator individual, cât și pentru a contribui la realizarea obiectivului prevăzut la art. 7 din aceeași Directivă, din moment ce o astfel de examinare poate avea un efect disuasiv care contribuie la încetarea folosirii clauzelor abuzive în contractele încheiate de un comerciant cu consumatorii [9, pct. 32].

Instanța de judecată nu trebuie să trateze din perspectiva prevederilor de drept comun cauzele în care se cere constatarea caracterului abuziv al

unor clauze dintr-un contract de împrumut, ci, cu precădere, din perspectiva legilor și jurisprudenței, privitoare la drepturile consumatorilor.

Curtea Supremă de Justiție în jurisprudența sa concluzionează că pentru existența unei clauze abuzive, trebuie să se țină cont de îndeplinirea următoarelor condiții generale: clauza contractuală în litigiu să nu fi fost negociată; prin ea însăși creează un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților; dezechilibrul creat este în detrimentul consumatorului, nefiind respectată cerința bunei-credințe [8].

Curtea notează că condiției ca clauza contractuală în litigiu să nu fi fost negociată se asimilează situația în cazul contractelor de împrumut încheiate cu consumatorii, preformulate standard, clauzele fiind prestabilite de către creditor fără să fi fost oferită consumatorului posibilitatea de a modifica sau înlătura vre-una dintre clauze, iar eventualele diferențe dintre ele nu se datorează negocierii cu clienții, ci particularităților fiecărui client în parte. Prezentarea către public a diferitor pachete/opțiuni de creditare/împrumut reprezintă o formă de publicitate/de informare, în legătură cu serviciile oferite, însă odată făcută alegerea unui anumit tip de produs de către consumator, acesta este lipsit de posibilitatea reală de a negocia condițiile/termenele/clauzele contractului pentru care a optat, în urma informării [8].

Astfel, negocierea directă cu consumatorul nu este echivalentă cu prezentarea pachetului de servicii de către creditor și cu obligația de informare, negocierea presupunând, ca partea, consumatorul, să aibă posibilitatea modificării clauzelor contractuale.

Cu referire la condiția că clauza contractuală creează un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților, în acest sens se va verifica conținutul drepturilor și obligațiilor părților, valoarea la care acestea se raportează, precum și existența clauzelor prin care nu se acordă aceleași drepturi ambelor părți contractante. O clauză, pentru a fi abuzivă, trebuie să producă un dezechilibru între prestațiile părților, analiza acestei condiții implicând o comparație între interesele celor două părți ale contractului pentru a se verifica dacă interesul consumatorului a fost neglijat în raport cu cel al profesionistului [8].

Pentru a ști dacă o clauză provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract în detrimentul consumatorului, trebuie să se țină seama, în special, de normele aplicabile în dreptul național, în lipsa unui acord între părți, în acest sens.

La aprecierea bunei-credințe trebuie acordată o atenție deosebită forței pozițiilor de negociere ale părților, faptului de a ști dacă consumatorul a fost încurajat să-și dea acordul pentru clauza în cauză, scopurilor urmărite

de părți. Buna-credință presupune din această perspectivă, faptul că niciuna dintre părți nu urmărește să obțină, ca urmare a încheierii contractului, mai mult decât valoarea contraprestației la care s-a obligat cealaltă parte, respectând, astfel, un echilibru al prestațiilor reciproce [8].

În ceea ce privește împrejurările în care un asemenea dezechilibru este creat „în contradicție cu cerința de bună-credință”, urmează să se verifice dacă creditorul, acționând în mod corect și echitabil față de consumator, se poate aștepta în mod rezonabil, ca acesta din urmă să accepte o asemenea clauză, în urma unei negocieri individuale. La aprecierea bunei-credințe, deși aceasta nu constituie o condiție în sine a stabilirii caracterului abuziv al unor clauze, trebuie acordată o atenție deosebită forței pozițiilor de negociere ale părților, pentru a se putea constata, dacă profesionistul a acționat în mod corect și echitabil față de consumator, de ale cărui interese legitime trebuie să țină seama [8].

La aprecierea bunei-credințe va trebuie să se țină cont de scopul esențial urmărit de „comision, taxe și orice alt tip de costuri, pe care trebuie să le suporte consumatorul”, care constituie în mod vădit o obligație esențială care se impune consumatorului în schimbul punerii la dispoziție a împrumutului. În acest context se va verifica dacă în contractul de împrumut s-a indicat în mod transparent motivele care justifică remunerația corespunzătoare, în condițiile în care se contestă că creditorul este obligat să furnizeze o contraprestație reală pentru a obține comisionul menționat [8].

La fel, se va verifica dacă terminologia folosită „comision, taxe și alte remunerații” în legătură cu acordarea împrumutului, este descrisă în cuprinsul condițiilor generale ale contractului de împrumut încheiat, pentru ca consumatorul să fie în deplină cunoștință de cauză cu privire la motivele pentru care sunt percepute aceste sume, din moment ce motivația perceperii lor nu este detaliată nici în cuprinsul condițiilor speciale ale contractului de împrumut.

Mai mult ca atât, creditorul urmează să indice scopul pentru care au fost percepute comisioanele, taxele și alte remunerații, destinația acestora, astfel încât să ofere consumatorului toate informațiile necesare în raport de care ultimul alege să încheie sau nu contractul respectiv, urmează să se specifice care sunt operațiunile concrete pe care creditorul se obligă să le efectueze în schimbul acestor remunerații.

În lipsa acestor precizări, clauzele respective vor fi considerate abuzive în sensul art. 1072 din Codul civil al Republicii Moldova.

Conceptul de „cost total al împrumutului” este format din toate costurile, inclusiv dobânda, comisioanele, taxele și orice alt tip de costuri pe care

trebuie să le suporte consumatorul în legătură cu împrumutul și care sunt cunoscute de către creditor. Lipsa menționării tuturor costurilor într-un contract de împrumut are o importanță esențială și poate constitui un element decisiv în cadrul analizei aspectului dacă o clauză dintr-un contract de împrumut este reflectat în mod clar și inteligibil în sensul art. 4 din Directiva 93/13/CEE din 05 aprilie 1993.

Din analiza contractelor de împrumut încheiate cu consumatorii se conchide faptul că în cazul în care clauzele contractuale sunt exprimate într-un mod clar și inteligibil, instanța de judecată nu este în drept de a aprecia caracterul abuziv al acestor clauze contractuale.

În acest sens, conform prevederilor art. 1075 alin. (2) din Codul civil al Republicii Moldova, evaluarea caracterului abuziv al clauzelor nu poate să se refere la obiectul contractului și nici la caracterul adecvat al prețului sau al remunerației, pe de o parte, față de bunurile, lucrările sau serviciile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte, în cazul în care s-a respectat obligația de transparență, prevăzută la art. 1071. Obiectul contractului și raportul dintre preț și calitate pot fi luate în considerare la evaluarea caracterului abuziv al celorlalte clauze contractuale [1].

Astfel, conform prevederilor art. 1071 din aceeași Lege, persoana care prezintă clauze care nu au fost negociate individual este obligată să se asigure că ele sânt elaborate și comunicate într-un limbaj clar și inteligibil, precum și să fie lizibile. Această cerință este aplicabilă textului în întregime, inclusiv notelor de subsol, trimiterilor la alte texte sau specificațiilor de orice natură. Într-un contract dintre un profesionist și un consumator, clauza propusă de către profesionist cu încălcarea obligației de transparență impuse prin dispozițiile alin. (1) poate fi considerată abuzivă doar pe acest unic temei [1].

Sintagma „exprimate într-un limbaj ușor inteligibil” nu poate fi redusă la o exprimare clară și ușor inteligibilă din punct de vedere gramatical sau literal, pentru că altfel ar fi fost de prisos a se face această mențiune în cuprinsul unui act normativ, ci la situația în care clauza să fie clar definită astfel încât consumatorul să aibă reprezentarea clară a rațiunilor și fundamentelor relative, la conținutul clauzelor și efectelor acestora asupra contractului în ansamblu [8].

În concluzie, Curtea Supremă de Justiție notează că instanța de judecată trebuie să indice cu suficientă claritate motivele pe care își întemeiază soluția cu privire la caracterul abuziv al unor clauze din contractele de împrumut încheiate cu consumatorii, nu doar prin fraze generale să menționeze despre acest fapt, cum ar fi de exemplu alegația că caracterul abuziv al clauzelor contractuale se manifestă prin lipsa negocierilor directe cu consumatorul sau

prin lipsa bunei-credința din partea creditorului la semnarea contractului.

Pe cale de consecință, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a evidențiat că în cazul în care instanța de judecată se abține de a da un răspuns special și explicit la cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat acțiunea posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a dreptului la un proces echitabil în sensul art. 6 §1 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale [10, pct. 27].

Bibliografie:

1. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 6 iunie 2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22 iunie 2002, nr. 82-86. Republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1 martie 2019, nr. 66-75;
2. Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului Comunității Europene din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori
3. Directiva 93/13/CEE a Consiliului Comunității Europene din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive, în contractele încheiate cu consumatorii;
4. Legea privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii nr. 256 din 9 decembrie 2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 24 februarie 2012, nr. 38-41. Abrogată prin Legea privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative nr. 133 din 15 noiembrie 2018;
5. Legea privind contractele de credit pentru consumatori nr. 202 din 12 iulie 2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 6 septembrie 2013, nr. 191-197;
6. Legea privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative nr. 133 din 15 noiembrie 2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14 decembrie 2018, nr. 467-479;
7. Legea privind protecția consumatorilor nr. 105 din 13 martie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 27 iunie 2003, nr. 126-131;
8. Decizia Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție nr. 2ra-632/20 din 26 august 2020;
9. Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene în cauza Cofidis SA împotriva Jean-Louis Fredout, nr. C-473/00, din 21 noiembrie 2002;
10. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Hiro Balani contra Spaniei, din 09 decembrie 1994, nr. 18064/91.

PARTICULARITĂȚILE EXAMINĂRII CAUZELOR PRIVIND PROTECȚIA DREPTURILOR CONSUMATORILOR

Dumitru DUMITRAȘCU,

*asistent universitar, Facultatea de Drept și Științe Sociale,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți drd.,*

Abstract: Liberal economic theory is based on the postulate that if the consumer is national and dominates the economy, then the best possible allocation of resources is reached. Consequently, the consumer is facing a real avalanche of information about the goods on the market. Often actions of the merchants derail the violation of the ethical norms of conducting business and the legal framework that regulates them. In these situations, the consumer can go to court to defend the violated rights. In this article we set out to examine the conditions and particularities of the examination of civil cases aimed at protecting consumer rights.

Keywords: consumer, merchant, civil process, preliminary procedure, procedural claimant, accessory intervener.

Raporturile juridice civile se fundamentează pe egalitatea juridică a părților, acesta reprezentând și caracterul propriu al acestor raporturi. Aceasta presupune nesubordonarea unei părți față de cealaltă parte a raportului juridic respectiv¹. Cu alte cuvinte, egalitatea juridică a părților nu înseamnă existența acelorași drepturi și obligații, egalitatea poziției juridice, ci egalitatea voinței lor în stabilirea, modificarea și încetarea raporturilor juridice civile concrete.

Respectiv, în cadrul unui raport juridic civil concret părțile pot să aibă poziții inegale în ceea ce privește posibilitățile materiale, economice în stabilirea raportului juridic și apărarea intereselor în cadrul acestuia. Din acest considerent, legislația civilă recunoaște și reglementează în mod expres principiul protecției consumatorului. Acest principiu este legiferat având în vedere poziția consumatorului în cadrul unui raport juridic civil, consumatorul fiind considerat partea „slabă” a raportului de consum, acesta nu dispune de acele posibilități economice, profesionale și juridice pe care le are profesionistul. Așadar, în scopul asigurării echilibrului social și protejării drepturilor

¹ Boroș G., Anghelescu C.A. *Curs de drept civil: partea generală*. București: Editura Hamangiu, 2012, ISBN: 978-606-522-891-7, p. 52

părții „mai slabe”, legislația stabilește mecanisme juridice de protecție a consumatorului în cadrul unui raport juridic civil.

Înainte de a identifica particularitățile protejării drepturilor consumatorilor, trebuie să menționăm că în calitate de consumator, conform art. 3 alin. (1) din *Codul civil*² (în continuare – CC), este recunoscută orice persoană fizică care, în cadrul unui raport juridic civil, acționează predominant în scopuri ce nu țin de activitatea de întreprinzător sau profesională. Persoana fizică nu are calitatea de consumator dacă cealaltă parte a raportului juridic civil nu are calitatea de profesionist. Iar profesionistul este orice persoană fizică sau juridică de drept public sau de drept privat care, în cadrul unui raport juridic civil, acționează în scopuri ce țin de activitatea de întreprinzător sau profesională, chiar dacă persoana nu are scopul de a obține un profit din această activitate (art. 3 alin. (2) CC).

Aici se impune o precizare de principiu că în calitate de consumator pot fi numai persoanele fizice, beneficiază de prevederile legislației privind protecția consumatorilor numai ființele umane, ca titulare individuale de drepturi și obligații. Așadar, persoana juridică nu poate dobândi calitatea de consumator în cadrul unui raport juridic civil. Suplimentar, pentru ca să vorbim despre un raport de consum, este necesar ca cealaltă parte să aibă calitatea de profesionist, adică să acționeze în scopuri ce țin de activitatea de întreprinzător sau profesională, profesionistul poate fi atât persoană fizică, cât și persoană juridică.

Prin urmare, consumatorul se bucură de o protecție suplimentară a drepturilor și intereselor sale. În situația încălcării drepturilor subiective civile sau a intereselor legitime, consumatorul poate recurge la apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime. În literatura juridică³ se menționează că apărarea drepturilor subiective civile este activitatea titularilor drepturilor subiective civile încălcate ori contestate și a unui organ jurisdicțional desfășurată în vederea restabilirii situației anterioare încălcării sau contestării, în scopul exercitării firești, fără impedimente a drepturilor încălcate ori contestate. În general, apărarea drepturilor subiective civile și a intereselor legitime se poate realiza prin următoarele forme de apărare: forma judiciară, forma administrativ-judiciară, forma arbitrală, forma neguvernamental-judiciară și pe cale amiabilă.

Evident, cea mai frecventă formă de apărare a drepturilor utilizată este

² *Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 66-75 din 01.03.2019.

³ Belei E., et. al. *Drept procesual civil: Partea generală*. Chișinău: S.n. (Tipogr. «Lexon-Prim»), 2016, ISBN: 978-9975-4072-9-8, p. 23

forma judiciară. În acest sens, art. 15 alin. (1) CC stipulează că apărarea drepturilor civile încălcate se face pe cale judiciară. Forma judiciară de apărare reprezintă activitatea instanțelor judecătorești, reglementată de normele de procedură civilă, desfășurată în scopul apărării drepturilor și intereselor legitime ale persoanei⁴. Prin urmare, considerăm că și în cazul încălcării drepturilor consumatorului, în majoritatea cazurilor consumatorii vor apelela la forma judiciară de apărare a drepturilor, adică se vor adresa instanței judecătorești cu acțiune civilă în acest sens.

Activitatea instanței judecătorești va fi îndreptată spre examinarea litigiului dedus judecății și restabilirea ordinii de drept. Modul de examinare și soluționare a cauzelor civile este reglementat de dreptul procesual civil, care stabilește anumite condiții de sesizare a instanței judecătorești. În plus, în funcție de specificul anumitor acțiuni civile, legislația poate prevedea exigențe suplimentare pentru depunerea cererii de chemare în judecată.

La examinarea cauzelor privind protecția drepturilor consumatorilor, instanțele judecătorești, în special, vor aplica prevederile *Codului civil și Legii privind protecția consumatorilor nr. 105 din 13.03.2003*⁵, în funcție de specificul acțiunii de protecție a drepturilor consumatorului vor putea fi aplicate dispozițiile și legilor speciale în domeniu. De regulă, acțiunile promovate în justiție de către consumatori vor avea ca obiect: practici comerciale incorecte, neconformitatea produsului, neconformitatea serviciului, înlocuirea produsului de calitate corespunzătoare, revocarea contractului de consum, repararea prejudiciului cauzat.

Înainte de a examina specificul fiecărei acțiuni menționate în parte, trebuie să notăm faptul că pentru aceste tipuri de acțiuni civile legislația stabilește obligativitatea respectării procedurii prealabile de soluționare a litigiului. Procedura de soluționare prealabilă a cauzei pe cale extrajudiciară impune reclamantul la îndeplinirea unor acțiuni premergătoare adresării în instanța de judecată, care rezidă în adresarea unei reclamații părții opuse sau în necesitatea de a obține un refuz la această solicitare⁶. Prin urmare, procedura prealabilă pentru consumator va consta în expedierea unei reclamații/pretenții profesionistului privind remedierea încălcării drepturilor. Calea extrajudiciară de soluționare a litigiului este prevăzută în scopul de oferi posibilitatea părților de a soluționa litigiul pe cale amiabilă, mult mai rapid

⁴ Prisac A. *Drept procesual civil. Partea generală*. Chișinău: Cartier, 2013, ISBN: 978-9975-79-849-5, p. 30

⁵ *Legea privind protecția consumatorilor nr. 105 din 13.03.2003*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 126-131 din 27.06.2003.

⁶ Prisac A. *Comentariul Codului de procedură civilă al Republicii Moldova*. Chișinău: Cartea Juridică, 2019, ISBN: 978-9975-139-79-3, p. 561

și fără adresare în instanța de judecată. În situația înc are consumatorul nu va obține răspunsul la reclamația înaintată sau profesionistul va refuza satisfacerea pretenției consumatorului, acesta din urmă va putea să se adreseze instanței judecătorești competente.

Aparent se creează impresia că obligativitatea respectării procedurii prealabile de soluționare a litigiului aduce atingere dreptului de acces liber la justiție, garantat de art. 6 § 1 din Convenția europeană a drepturilor omului⁷. Însă, în urma examinării unei sesizări privind procedura prealabilă⁸, Curtea Constituțională a indicat că dreptul de acces la justiție nu este un drept absolut, ci unul care poate suferi limitări, inclusiv de ordin procedural, în special, prin instituirea condițiilor de admisibilitate, domeniu în care statul se bucură de o anumită marjă de discreție, atât timp cât nu este afectată esența dreptului. Curtea Constituțională a stabilit în jurisprudența sa constantă faptul că reglementarea de către legislator, în limitele competenței care i-a fost conferită prin Constituție, a condițiilor de exercitare a unui drept – subiectiv sau procesual, inclusiv prin instituirea unor proceduri speciale, nu constituie o restrângere a exercițiului acestuia, ci doar o modalitate eficientă de a preveni exercitarea sa abuzivă, în detrimentul altor titulari de drepturi, ocrotite în egală măsură. Totodată, s-a reținut că dispozițiile legale referitoare la formalitățile și limitele de timp care trebuie îndeplinite pentru a formula o acțiune sunt destinate să asigure buna administrare a justiției și respectarea, în special, a principiului securității juridice.

Așadar, consumatorul la depunerea acțiunii în justiție va fi obligat să anexeze la cererea de chemare în judecată actele prin care probează expedierea în prealabil a reclamației profesionistului și, după caz, răspunsul negativ transmis de către pârât. În caz contrar, judecătorul va restitui cererea de chemare în judecată, conform art. 170 alin. (1) lit. a) din *Codul de procedură civilă*⁹ (în continuare – CPC), pe motiv că reclamantul nu a respectat procedura de soluționare prealabilă a cauzei pe calea extrajudiciară, inclusiv prin mediere, prevăzută de lege pentru categoria respectivă de cauze sau de contractul părților. Restituirea cererii de chemare în judecată nu exclude posi-

⁷ Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Roma, 04.11.1950. Ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1298 din 24.07.1990. În: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990 – 1998)*. Ediția oficială. Vol. 1, Chișinău: Moldpres, 1998

⁸ Decizia Curții Constituționale de inadmisibilitate a sesizării nr. 23g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 207 alin. (2) lit. f) din Codul administrativ (respectarea procedurii prealabile până la înaintarea acțiunii în contencios administrativ). [cit. 26.02.2021]. Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_56_2020_23g_2020_rou.pdf

⁹ *Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 285-294 din 03.08.2018.

bilitatea adresării repetate în judecată a consumatorului, cu aceeași acțiune civilă, după respectarea procedurii prealabile.

În scopul sprijinirii depunerii acțiunilor privind protecția consumatorilor, consumatorii sunt scutiți de la plata taxei de stat. În acest sens, teza a doua al art. 31 alin. (2) din Legea nr. 105/2003 prevede că consumatorii sunt scutiți de taxa de stat în acțiunile privind protecția drepturilor sale. De asemenea, *Legea taxei de stat nr. 1216 din 03.12.1992*¹⁰ în cadrul art. 4 alin. (1) pct. 7¹⁾ stipulează că sunt scutiți de plata taxei de stat în instanțele judecătorești reclamantii – în acțiunile de protecție a drepturilor consumatorilor. Deci, reclamantul în acțiune privind protecția drepturilor consumatorului nu achită taxa de stat. În situația în care instanța va da câștig de cauză reclamantului, pârâtul va fi obligat, pe lângă restabilirea dreptului încălcat al consumatorului, să suporte plata taxei de stat de la care a fost scutit reclamantul, având în vedere prevederile art. 98 CPC.

Respectiv, de regulă, respectarea procedurii prealabile și scutirea de la plata taxei de stat reprezintă caracteristici comune pentru acțiunile de protecție a consumatorilor. În cele ce urmează, propunem de a identifica particularitățile fiecărei categorii de acțiuni care au ca obiect protecția drepturilor consumatorilor.

I. Practici comerciale incorecte:

Practica comercială reprezintă orice acțiune, omisiune, comportament, declarație sau comunicare comercială, inclusiv publicitate și comercializare, efectuate de un comerciant în strânsă legătură cu promovarea, vânzarea sau furnizarea unui produs consumatorilor. Legislația interzice practicile comerciale incorecte, care influențează în mod negativ drepturile și interesele consumatorilor. După cum prevede art. 13 din Legea nr. 105/2003, o practică comercială este incorectă dacă este contrară cerințelor diligenței profesionale și/sau denaturează sau este susceptibilă să denatureze, în mod esențial, comportamentul economic al consumatorului mediu la care ajunge sau căruia i se adresează ori al membrului mediu al unui grup, în cazul când o practică comercială este adresată unui anumit grup de consumatori.

Trebuie să menționăm faptul că în cazul acțiunii privind interzicerea practicii comerciale incorecte nu este obligatorie parcurgerea procedurii prealabile extrajudiciare de soluționare a litigiului. Respectiv, este posibilă adresarea imediată în instanța de judecată, fără expedierea prealabilă a unei reclamații comerciantului.

Practica comercială incorectă are ca obiect înșelarea, inducerea în

¹⁰ *Legea taxei de stat nr. 1216 din 03.12.1992*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 26-27 din 25.02.1998.

eroare a consumatorilor pentru a determina pe aceștia de a încheia contractele cu agentul economic respectiv. Cu alte cuvinte, aceste practici duc la denaturarea concurenței libere, ceea ce reprezintă fundamentul economiei de piață într-un stat de drept. Așadar, în situația în care persoana consideră că un profesionist exercită o practică comercială incorectă, poate sesiza instanța de judecată cu o cerere de chemare în judecată. În cadrul procesului de judecată, comerciantul va fi obligat să probeze faptul că practica comercială este una corectă/conformă. Observăm că în cazul acestor categorii de litigii este inversată sarcina probației. Or, conform regulii generale prevăzute de art. 118 CPC, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temelie al pretențiilor și obiecțiilor sale dacă legea nu dispune altfel. Însă, în cadrul acțiunilor privind constatarea și/sau interzicerea unei practici comerciale incorecte, pârâțul va fi obligat să dovedească că practica comercială este corectă, în acest sens operând prezumția de vinovăție a comerciantului. Totodată, comerciantul este obligat să pună la dispoziția instanței judecătorești documente probatoare. În cazul în care aceste documente nu sunt prezentate și/sau dacă sunt recunoscute insuficiente, instanța va considera expunerile reclamantului ca fiind întemeiate.

În ipoteza în care instanța va admite acțiunea reclamantului privind practica comercială incorectă, va putea să dispună următoarele, în funcție de solicitările reclamantului:

- a) încetarea practicilor comerciale incorecte;
- b) interzicerea practicilor comerciale incorecte, chiar dacă acestea nu au fost încă aplicate, dar acest lucru este iminent;
- c) publicarea hotărârii judecătorești, integral sau parțial. Considerăm că în acest caz, instanța de judecată obligă pe comerciant de a publica hotărârea judecătorească la sediul acestuia, în interiorul spațiilor comerciale deținute, pe site-ul, pe pagina din rețea de socializare etc.
- d) publicarea unui comunicat suplimentar privind măsurile de redresare.

II. Neconformitatea produsului/serviciului:

Comerciantul răspunde față de consumator pentru orice neconformitate existentă la momentul când a fost livrat produsul / prestat serviciul. Produs/serviciu necorespunzător (defectuos) este acel produs/serviciu care nu corespunde cerințelor stabilite în actele normative sau declarate. În situația în care comerciantul a livrat un produs sau a prestat un serviciu neconform, consumatorul are dreptul de a solicita să i se aducă produsul la conformitate gratuit, prin reparare sau înlocuire, să beneficieze de reducerea corespunzătoare a prețului sau restituirea contravalorii pentru acest produs prin

rezoluțiunea contractului, fie să solicite remedierea gratuită a deficiențelor apărute la prestarea serviciului.

În situația în care consumatorul dorește repararea sau înlocuirea produsului, va expedia profesionistului o reclamație, repararea sau înlocuirea trebuie să fie făcută într-un termen ce nu depășește 14 zile calendaristice de la data la care consumatorul a adus la cunoștință vânzătorului neconformitatea produsului și l-a predat vânzătorului (art. 18 alin. (7) din Legea nr. 105/2003). Însă, termenul de 14 zile poate fi prelungit cu acordul consumatorului, având în vedere natura produsului și scopul pentru care consumatorul a solicitat produsul. În cazul în care, la momentul adresării consumatorului, agentul economic nu dispune de un produs similar cu cel returnat, consumatorul este în drept să ceară restituirea contravalorii produsului, iar vânzătorul este obligat să primească produsul respectiv și să restituie suma plătită (art. 18 alin. (11) din Legea nr. 105/2003). Consumatorul poate solicita, conform art. 18 alin. (14) din Legea nr. 105/2003, o reducere corespunzătoare a prețului sau restituirea contravalorii produsului prin rezoluțiunea contractului în cazurile în care:

- a) nu beneficiază de dreptul de reparație sau de înlocuire a produsului;
- b) vânzătorul nu a efectuat măsura reparatorie într-o perioadă de 14 zile calendaristice sau în termenul convenit cu consumatorul;
- c) vânzătorul, nu a efectuat măsura reparatorie fără a provoca, a provocat un inconvenient semnificativ pentru consumator;
- d) la apariția unei neconformități la produs după efectuarea deja a unei măsuri reparatorii, dacă consumatorul a refuzat repararea sau înlocuirea produsului;
- e) la depistarea neconformității produsului în termen de 6 luni de la livrarea produsului, dacă consumatorul a refuzat repararea sau înlocuirea produsului.

În conformitate cu prevederile art. 18⁵ din Legea nr. 105/2003, consumatorii, în perioada termenului de garanție, depune reclamațiile referitoare la produsele necorespunzătoare inițial vânzătorului sau prestatorului. Odată cu depunerea reclamației, consumatorul prezintă o copie de pe bonul de casă sau o copie de pe alt document care confirmă efectuarea cumpărăturii (inclusiv certificatul de garanție).

Respectiv, înainte de a se adresa în instanța de judecată, consumatorul este obligat să înainteze o reclamație comerciantului și numai dacă comerciantul nu va satisface reclamația consumatorului într-un termen de 14 zile calendaristice, va putea să se adreseze instanței judecătorești. În cazul în care consumatorul nu este de acord cu rezultatele examinării reclamației sau

în cazul refuzului de a satisface reclamația, consumatorul va anexa la cererea de chemare în judecată copia de pe răspunsul vânzătorului sau, în cazul refuzului tacit, documentele care confirmă depunerea reclamației în adresa vânzătorului.

În plus, în cadrul examinării cauzei, comerciantul va fi obligat să dovedească vina consumatorului în ceea ce privește deficiențele apărute la produsul vândut, serviciul prestat prin expertiza tehnică efectuată de o terță parte competentă în domeniu. Așadar, va opera prezumția de vinovăție a comerciantului în livrarea produsului neconform sau prestarea serviciului neconform.

În ipoteza în care comerciantul ar avea posibilitatea înaintării acțiunii în regres, atunci când neconformitatea rezultată dintr-o acțiune sau dintr-o omisiune a producătorului ori a unui agent economic din același lanț contractual, considerăm că este necesară atragerea acestuia în proces în calitate de intervenient accesoriu din partea pârâtului. Intervenția accesorie este definită ca o cerere incidentală prin intermediul căreia o terță persoană, interesată în rezolvarea unui litigiu, intervine în procesul civil pentru apărarea drepturilor uneia dintre părți¹¹. Avantajul atragerii intervenientului accesoriu în proces pentru pârât constă în aceea că faptele și raporturile juridice stabilite prin hotărâre judecătorească irevocabilă vor crea efecte juridice la examinarea acțiunii de regres depuse împotriva intervenientului. În aceste condiții, recomandăm că comerciantul să formuleze cererea de atragere în proces a producătorului în calitate de intervenient accesoriu.

III. Înlocuirea produsului de calitate corespunzătoare:

Legislația recunoaște consumatorului dreptul de a solicita comerciantului înlocuirea unui produs nealimentar de calitate corespunzătoare cu un produs similar celui procurat dacă acest produs nu-i convine ca formă, gabarite, model, mărime, culoare sau dacă nu-l poate utiliza conform destinației din alte cauze, cu efectuarea, în cazul diferenței de preț, a recalculului corespunzător. În această privință, consumatorul poate solicita înlocuirea produsului de calitate corespunzătoare în termen de 14 zile. Dacă produsul necesar pentru înlocuire lipsește, consumatorul are dreptul să rezilieze contractul, iar vânzătorul este obligat să-i restituie contravaloarea produsului (art. 19 alin. (2) din Legea nr. 105/2003). Comerciantul este obligat să înlocuiască produsul de calitate corespunzătoare numai dacă produsul nu este utilizat, nu și-a pierdut calitățile de consum și dacă există probe că a fost cumpărat de la comerciantul respectiv. Însă, consumatorul nu poate solicita înlocuirea

¹¹ Leș I. *Tratat de drept procesual civil. Vol. 1.* București: Universul Juridic, 2014, ISBN: 978-606-673-318-2, p. 174

oricărui produs, lista produselor nealimentare de calitate corespunzătoare ce nu pot fi înlocuite cu un produs similar este stabilită în anexa la Legea nr. 105/2003.

Totodată, după cum arată art. 19 alin. (2) din Legea nr. 105/2003, dacă produsul necesar pentru înlocuire lipsește, consumatorul are dreptul să rezilieze contractul, iar vânzătorul este obligat să-i restituie contravaloarea produsului. Respectiv, în situația în care comerciantul refuză înlocuirea produsului de calitate corespunzătoare, consumatorul va putea să se adreseze instanței judecătorești. La cererea de chemare în judecată este necesar de anexat dovada înaintării reclamației/cererii de înlocuire a produsului și refuzul vânzătorului de a înlocui produsul.

IV. Repararea prejudiciului cauzat:

În principiu, cel care cauzează un prejudiciu altei persoane este obligat să repare prejudiciul cauzat. Cauzarea de prejudiciu antrenează răspunderea juridică civilă delictuală. În acest sens ia naștere raportul juridic obligațional, în virtutea căruia cel care a cauzat prejudiciul este obligat să-l repare. La fel, comerciantul este obligat la repararea prejudiciului cauzat de produsele, serviciile necorespunzătoare. În cadrul acestor acțiuni civile, consumatorul nu trebuie să respecte procedura prealabilă de soluționare a litigiului, acesta va trebui să dovedească existența și întinderea prejudiciului cauzat. Cu alte cuvinte, la examinarea acestor cauze avem aplicarea regulilor generale de examinare și soluționare a cauzelor civile. Aici trebuie să facem o singură remarcă, consumatorul va putea solicita repararea atât a prejudiciului material, cât și moral cauzat, de asemenea, nu va fi obligat să achite taxa de stat.

V. Revocarea contractului de consum:

În anumite cazuri, legea recunoaște dreptul consumatorului de a revoca contractul de consum. În acest sens, art. 1053 alin. (1) CC prevede că dreptul de revocare se exercită prin notificarea profesionistului. Consumatorul nu este obligat să justifice decizia de revocare. Revocarea contractului de consum reprezintă denunțarea unilaterală a contractului, efectul căreia constă în stingerea obligațiilor părților și restituirea prestațiilor deja executate, după caz. Dreptul de revocare poate fi exercitat în orice moment după încheierea contractului, dar înainte de expirarea termenului de revocare. În general, termenul de revocare este de 14 zile și începe să curgă de la data încheierii contractului (art. 1054 CC).

Așadar, dacă profesionistul refuză de a desface contractul în urma revocării parvenite de la consumator, acesta va putea să se adreseze în instanța de judecată cu o acțiune privind constatarea revocării contractului de consum și dispunerea restituirii părților în situația anterioară încheierii con-

tractului. În plus, apreciem că dacă profesionistul se va adresa în instanța de judecată cu o cerere de obligare a pârâtului la executarea prevederilor contractului de consum, consumatorilor se va putea apăra prin înaintarea acțiunii reconvenționale de constatare a revocării contractului.

În cadrul acțiunii de revocare a contractului, consumatorul este obligat să probeze exercitarea dreptului de revocare în conformitate cu dispozițiile legale. Cu alte cuvinte, trebuie să prezinte instanței judecătorești copia notificării profesionistului de revocare a contractului.

O particularitate a acțiunilor privind protecția drepturilor consumatorilor constă în aceea că aceste acțiuni pot fi promovate în justiție de către „reclamanții procesuali”. „Reclamanții procesuali” se caracterizează prin faptul că acestea pretind din punct de vedere procesual la intentarea și admiterea acțiunii civile, dar nu sunt afectați în nici un mod de hotărârea judecătorească adoptată pe marginea acțiunii sale, în acest sens având doar un interes procesual în cauza civilă¹². În această privință, CPC în cadrul art. 73 prevede că în cazurile prevăzute de lege, autoritățile publice, organizațiile, persoanele fizice pot adresa în judecată acțiune (cerere) în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale unor alte persoane, la cererea acestora, sau în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale unui număr nelimitat de persoane fizice. Organele, organizațiile, persoanele fizice care au intentat proces în apărarea intereselor unor alte persoane au drepturi și obligații procedurale de reclamant, cu excepția dreptului de a încheia tranzacție și a obligației de a achita cheltuielile de judecată.

Acțiunile de protecție a drepturilor consumatorilor pot fi promovate în justiție nu numai de consumatorii înșiși, ci și de către autoritățile administrației publice abilitate sau de către asociațiile obștești de consumatori. În acest context, menționăm că Agenția pentru Protecția Consumatorilor și Supravegherea Pieței realizează protecția drepturilor și intereselor legitime ale consumatorilor prin mijloacele prevăzute de lege, inclusiv prin adresare în instanța de judecată (art. 27 alin. (3) din Legea nr. 105/2003). De asemenea, asociațiile obștești de protecție a drepturilor consumatorilor pot depune în instanța de judecată acțiuni civile de protecție a drepturilor consumatorilor.

Rezumând cele relatate *supra*, punctăm că acțiunile privind protecția drepturilor consumatorilor se particularizează prin: obligativitatea respectării procedurii prealabile în cazurile neconformității produsului/serviciului, înlocuirii produsului de calitate corespunzătoare și revocării contractului de consum; scutirea consumatorului de la plata taxei de stat; inversarea sarci-

¹² Belei E., et. al., *op. cit.*, p. 204

nii probației în cazurile practicilor comerciale incorecte și neconformității produsului/serviciului; posibilitatea promovării acțiunilor privind protecția consumatorilor de către autoritățile administrației publice abilitate și de către asociațiile obștești de consumatori.

Bibliografie:

1. Belei E., et. al. Drept procesual civil: Partea generală. Chișinău: S.n. (Tipogr. «Lexon-Prim»), 2016, ISBN: 978-9975-4072-9-8.
2. Boroș G., Anghelescu C.A. Curs de drept civil: partea generală. București: Editura Hamangiu, 2012, ISBN: 978-606-522-891-7.
3. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 66-75 din 01.03.2019.
4. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 285-294 din 03.08.2018.
5. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Roma, 04.11.1950. Ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1298 din 24.07.1990. În: Tratatate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990 – 1998). Ediția oficială. Vol. 1, Chișinău: Moldpres, 1998.
6. Decizia Curții Constituționale de inadmisibilitate a sesizării nr. 23g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 207 alin. (2) lit. f) din Codul administrativ (respectarea procedurii prelabile până la înaintarea acțiunii în contencios administrativ). [citată 26.02.2021]. Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_56_2020_23g_2020_rou.pdf
7. Legea privind protecția consumatorilor nr. 105 din 13.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 126-131 din 27.06.2003.
8. Legea taxei de stat nr. 1216 din 03.12.1992. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 26-27 din 25.02.1998.
9. Leș I. Tratat de drept procesual civil. Vol. 1. București: Universul Juridic, 2014, ISBN: 978-606-673-318-2.
10. Prisac A. Comentariul Codului de procedură civilă al Republicii Moldova. Chișinău: Cartea Juridică, 2019, ISBN: 978-9975-139-79-3.
11. Prisac A. Drept procesual civil. Partea generală. Chișinău: Cartier, 2013, ISBN: 978-9975-79-849-5.

**ОТНОСИТЕЛЬНО УСТАНОВЛЕНИЯ МЕСТА И ВРЕМЕНИ
СОВЕРШЕНИЯ МОШЕННИЧЕСТВА ПРИ ПОКУПКЕ-ПРОДАЖЕ
ТОВАРОВ ЧЕРЕЗ СЕТЬ ИНТЕРНЕТ**

Сергей Витальевич ЧУЧКО,

*адъюнкт кафедры криминалистики и домедцинской подготовки
Днепропетровского государственного университета внутренних дел*

Акцентируется внимание на том, что процесс купли-продажи товаров и услуг через сеть Интернет имеет особенности, которые существенно отличаются от традиционной торговли. Местом совершения мошенничества в широком смысле является интернет-пространство. Покупатель и продавец, договариваясь о заключении электронной сделки по купле-продаже товара, осуществляют такое виртуальное общение с материальной среды, имея каждый свой ip-адрес. Акцентировано на том, что мест совершения может быть несколько и они могут находиться в разных точках мира. Предлагаются пути по установлению мест, с которых были совершены мошеннические действия.

Ключевые слова: мошенничество, сеть Интернет, расследование, интернет-магазин, покупки, купля-продажа.

Attention is focused on the fact that the process of buying and selling goods and services via the Internet has features that differ significantly from traditional trade. In a broad sense, the place where fraud is committed is the Internet space. The buyer and the seller, agreeing to conclude an electronic transaction for the purchase and sale of goods, carry out such a virtual communication with the material environment, each having its own ip-address. It is emphasized that there can be several places of commission and they can be located in different parts of the world. Ways are proposed to identify the places from which the fraudulent actions were committed.

Keywords: fraud, Internet, investigation, online store, shopping, buying and selling.

Процесс купли-продажи товаров и услуг через сеть Интернет имеет особенности, которые существенно отличаются от традиционной торговли. Так, если мошенничество совершено в зале торгового помещения (центра, магазина и т.п.), место совершения этого преступления очевидно. Информацию о преступлении и его участниках можно получить путем осмотра торгового помещения, просмотра камер наблюдения и тому подобное. Через личный контакт покупателя с продав-

цом, выбор и заказ товара покупателем, формируется ряд идеальных следов, которые запечатлеваются в памяти потерпевших, свидетелей (охранников, кассиров, других работников). Этот факт можно использовать в ходе допроса этих лиц, предъявления для опознания мошенников. По-другому складывается ситуация при осуществлении покупок через Интернет. Поскольку торговая точка является виртуальной, то и место совершения преступления носит виртуальный характер. То есть, местом совершения мошенничества в широком смысле является интернет-пространство. С другой стороны покупатель и продавец, договариваясь о заключении электронной сделки по купле-продаже товара, осуществляют такое виртуальное общение с материальной среды, имея каждый свой ip-адрес.

По этому поводу Е. Ансельмо отмечает, что каждый пользователь сети Интернет и его компьютер действуют автономно и формируют единую транснациональную сеть, которая выходит за пределы географической концепции четких границ. Наряду с утверждением о нематериальном (виртуальном) характере интернет-адреса, а также адресов сайтов, содержащих URL-индикаторы страны происхождения, ученый акцентирует внимание, что серверы перемещаются в физическом пространстве [1, с. 27]. Исходя из этого, актуальным вопросом является установление точек доступа, из которых осуществлялось общение между покупателем и продавцом. Между тем, дискуссионной остается проблема определения пространственных характеристик места уголовного преступления в целом.

Проанализируем правовые основания для определения заключения сделки. Так, согласно Закону Украины «Об электронной коммерции» электронный договор считается заключенным с момента получения лицом, направившим предложение заключить такой договор, ответа о принятии этого предложения в порядке, определенном частью шестой настоящей статьи. При этом, местом заключения электронного договора является местонахождение юридического лица или место фактического проживания физического лица, являющегося продавцом (исполнителем, поставщиком) товаров, работ, услуг. Момент исполнения продавцом обязанности передать покупателю товар определяется в соответствии с положениями Гражданского кодекса Украины о купле-продаже, если иное не установлено настоящим Законом [2].

Однако местонахождение продавца, которое согласно указанному нормативно-правовому документу одновременно является и местом заключения договора, может находиться на значительном расстоянии

от места нахождения покупателя. Это обуславливает трудности при поступлении в правоохранительные органы заявления от потерпевшего, который обычно обращается по месту жительства. Как показал анализ судебно-следственной практики и опроса практических работников, которые расследовали уголовные правонарушения, связанные с совершением мошеннических действий через Интернет, в 90% случаев сложности вызывает именно установление территориальной юрисдикции, в пределах которой совершено уголовное преступление. Это становится причиной неоднократной передачи материалов уголовного производства по территориальной подследственности из одного района подразделения Национальной полиции к другому. В 70% случаев материалы передаются за пределы региона, в котором начато уголовное производство. Абсолютное большинство респондентов (100%) заявили, что этот факт негативно влияет на качество расследования.

Мы пытались выяснить причину такой нестабильности в принятии процессуальных решений, в результате чего установили следующее. Так, в случае четкого определения места совершения уголовного преступления проблем нет и досудебное расследование осуществляется следователем того органа досудебного расследования, под юрисдикцией которого находится это место. Вместе с тем, в случае, если место совершения уголовного преступления неизвестно или оно совершено за пределами Украины, место проведения досудебного расследования определяет соответствующий прокурор. Согласно п. 3 ст. 218 УПК Украины, такое место определяется с учетом места обнаружения признаков уголовного преступления, места нахождения подозреваемого или большинства свидетелей, места окончания уголовного преступления или наступления последствий и тому подобное. То есть, видно альтернативный вариант, который зависит от ряда обстоятельств и толкования этой нормы прокурором [3].

В свою очередь П.Л. Фрис отмечает, что при совершении преступлений в сфере компьютерной информации с использованием новых телекоммуникационных технологий и средств электросвязи место совершения общественно опасного деяния, как правило, не совпадает с местом реального наступления общественно опасных последствий. Поэтому таких мест может быть несколько [4]. Однако ряд ученых не разделяют такой подход и считают местом совершения преступления территорию, где оказались общественно опасные последствия. Отстаивая такую точку зрения К.В. Юртаева отмечает, что находясь в одной стране, человек может направлять преступное деяние на территорию

других юрисдикций, применяя современные компьютерные сети. Правоохранительные органы страны физического местонахождения правонарушителя зачастую даже не догадываются о уголовные деяния лица, и выявления преступления происходит по результатам, которые вызываются в другой стране [5, с. 437].

Неопределенность юрисдикции информационного пространства, а также правосубъектность лиц, представляющих, распространяющих и потребляющих информацию в сети Интернет, отмечает и В.Б. Наумов. Он также считает, что определение времени и места действия в сети Интернет является определенной проблемой [6]. К тому же, удаленность объекта преступных посягательств, который может находиться за тысячи километров от места совершения преступления, вызывает сложности обнаружения, фиксации и изъятия криминалистической значимой информации (следовой картины преступления) при выполнении следственных действий для использования ее в качестве вещественного доказательства и т. д. [7, с. 347].

Исходя из этого, можно отметить определенную «расплывчатость» пространственно-временных характеристик при совершении преступлений с использованием компьютерных технологий. С начала возникновения мошеннического умысла до его завершения может пройти определенный промежуток времени и каждое действие имеет свое отражение как в виртуальном виде, так и в материальном (чеки, скриншоты переписок и т.д.). Указанное связано с многоэтапным механизмом, который заключается в осуществлении ряда действий, направленных на достижение конечного результата. В частности, перед тем, как достичь конечной цели - завладеть путем мошенничества деньгами, уплаченными за товар, между мошенником и пострадавшим оговариваются определенные договоренности, осуществляется заказ товара через сервер, пересылаются реквизиты на оплату заказанного товара тому подобное. Завершаться этот этап может перечислением покупателем денег через любую систему электронных платежей. При этом, риски могут возникнуть на любом этапе. На начальном этапе расследования производств, связанных с осуществлением гражданско-правовых сделок через Интернет, следователь должен учитывать все места, в которых отразились действия мошенников.

Библиографические ссылки:

1. Ансельмо Э. Киберпространство в международном законодательстве: опровергает ли развитие Интернета принцип территориальности в международном праве. Экономические стратегии. 2006. № 2. С. 24-31.
2. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. URL://zakon2.rada.gov.ua/laws/show /675-19 (дата звернення 14.10.20 р.).
3. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 18.10.2020).
4. Фріс П. Л. Кримінально-правова політика у сфері протидії кіберзлочинності в Україні: ефективність та перспективи розвитку / Боротьба з інтернет-злочинністю: матеріали міжнар. наук.- практ. конф. (Донецьк, 12–13 черв. 2013 р.). Донецьк : Донец. юрид. ін-т, 2013. С. 39-43.
5. Юртаєва К. В. Визначення місця вчинення злочинів з використанням комп'ютерних технологій. Форум права. 2009. № 2. С. 434–441. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2009-2/09ykvvkt.pdf> (дата звернення 10.10.2020).
6. Наумов В. Б. Особенности правового регулирования сети Интернет. <http://www.russianlaw.net/law/doc/a08.htm> (дата звернення 11.09.2020 р.).
7. Кіпа О. О. Правопорушення в мережі Інтернет. Часопис Київського університету права. 2010. № 4. С. 346-349

PARTICULARITĂȚILE FENOMENULUI DE CONTRAFACERE ȘI PIRATERIE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Mihaela PASCAL,

*cercetător științific, asistent universitar,
Academia "Ștefan cel Mare" doctorandă*

Victor HARABAGIU,

student, Academia "Ștefan cel Mare"

Societatea a suferit schimbări majore în ultimele trei decenii, devenind o societate bazată pe cunoaștere. Această evoluție se datorează în primul rând dezvoltării fără precedent a componentelor informaționale și informațive și este un rezultat al impactului extrem de puternic pe care aceste componente îl produc asupra tuturor activităților umane.

Este evident că această societate a cunoașterii generează o economie corespunzătoare și se poate afirma că, în acest moment, societatea umană funcționează pe baza unui set de relații în care dominantă este proprietatea privată asupra lucrurilor intangibile – precum informația și mai ales cunoașterea. În acest context se poate aprecia că protecția drepturilor de proprietate intelectuală este de o mare importanță, esența, scopul și finalitatea acesteia fiind protejarea produsului inteligenței umane și, în același timp, garantarea beneficiului consumatorilor de a se folosi de acest produs.

Printre domeniile cele mai supuse dezvoltării accelerate și obligativității implementării schimbărilor tehnologice, un loc de frunte îl ocupă creația intelectuală, în primul rând datorită faptului că rezultatele acesteia, respectiv operele de creație intelectuală, au devenit componente de bază ale activității umane, fiind utilizate practic în aproape toate acțiunile desfășurate în viața de zi cu zi.

Drepturile de proprietate intelectuală sprijină antreprenorii și creatorii care dezvoltă produse, tehnologie și servicii noi, mai bune și mai eficiente. Aceste drepturi oferă, de asemenea, stimulente pentru a produce și a partaja cercetări academice și științifice, lucrări artistice și de divertisment.

Drepturile de proprietate intelectuală pot ajuta întreprinderile mici și nou-înființate să atragă investiții și ajută societățile comerciale să se extindă și să exporte, precum și să pună la dispoziția mai multor consumatori o gamă

mai largă de produse, creând în același timp locuri de muncă noi și bine plătite. În plus, proprietatea intelectuală oferă consumatorilor garanția calității și a originii produselor pe care aceștia le achiziționează.

Brevetele, mărcile comerciale, drepturile de autor, desenele și indicațiile geografice protejează industria de copierea neloială efectuată de concurenții care nu au investit în creativitate, cercetare și dezvoltare. Sistemul de proprietate intelectuală oferă, de asemenea, protecție împotriva activității organizațiilor criminale care induc în eroare consumatorii și întreprinderile prin produse contrafăcute fabricate în mod deficitar și adesea periculoase.

Pe de altă parte, mărfurile contrafăcute pot avea un impact grav asupra sănătății și siguranței consumatorilor, precum și consecințe negative asupra mediului. Contrafacerea și pirateria sunt efectuate de organizații criminale cu o acoperire globală și pot fi combătute numai prin eforturile comune ale sectorului public, privat și al societății civile, în interiorul UE, dar și în cooperare cu țările din afara UE

Medicamentele contrafăcute, jucăriile pentru copii și cosmeticele contrafăcute sunt doar câteva dintre domeniile cu probleme, însă există pericole ascunse care sunt aplicabile tuturor infracțiunilor legate de proprietatea intelectuală, dincolo de eliminarea unor locuri de muncă din industriile legitime și de prejudiciile aduse veniturilor publice.

Din cauza valorii ridicate asociate drepturilor proprietății intelectuale, încălcarea acestor drepturi constituie o activitate infracțională rentabilă, cu un nivel de risc relativ scăzut în ceea ce privește probabilitatea de detectare și de sancționare în cazul detectării. Grupurile infracționale organizate sunt foarte implicate în contrafacere și piraterie, iar infracțiunile legate de proprietatea intelectuală apar deseori în combinație cu alte tipuri de infracțiuni, precum spălarea banilor, traficul de persoane și, ocazional, munca forțată. Oricât de grave sunt aceste prejudicii economice, consecințele negative asociate sănătății publice, siguranței consumatorului și mediului ca urmare a bunurilor contrafăcute reprezintă probabil o consecință și mai gravă.

În martie 2020, EUIPO și OCDE au publicat un studiu comun privind produsele farmaceutice contrafăcute, care arată că nu doar medicamentele legate de stilul de viață, ci și medicamentele pentru tratamentul bolilor grave, inclusiv antibioticele, medicamentele pentru tratamentul cancerului sau pentru boli de inimă fac obiectul contrafacerii, cu consecințe potențial fatale pentru pacienții care consumă medicamentele respective. În urma apariției unui focar al pandemiei de COVID19 la sfârșitul anului 2019 și a răspândi-

rii ulterioare a acestora în întreaga lume, falsificatorii și-au îndreptat atenția asupra producerii de kituri de testare contrafăcute, de echipamente individuale de protecție contrafăcute și, chiar înainte ca tratamentele să fie aprobate de către autorități, de medicamente contrafăcute, despre care pretend că vindecă virusul. Modul de operare al unor astfel de grupuri infracționale organizate devine din ce în ce mai complex, pe măsură ce tehnologia și canalele de distribuție evoluează în paralel cu gama de produse care fac obiectul contrafacerii.

Apariția de tehnologii mai bune a avut un impact profund asupra naturii și extinderii fenomenului contrafacerii. Falsificatorii exploatează platformele existente și nou apărute, care au înlesnit promovarea, vânzarea și distribuirea de mărfuri contrafăcute și piratate către un număr tot mai mare de consumatori. Această creștere a vânzărilor de produse contrafăcute prin intermediul piețelor online nu este nouă, ci reprezintă menținerea unei tendințe existente. În ultimii ani, mijloacele de comunicare socială au devenit din ce în ce mai utilizate, constituind o platformă importantă prin care falsificatorii pot ajunge la un număr mare de consumatori, cu un risc în general mic de detectare de către autoritățile de aplicare a legii.

Actualmente, comerțul cu bunuri contrafăcute și piratate în Republica Moldova, aproape că nu este reflectat în sursele oficiale. Este foarte dificil de a cuantifica amploarea acestui fenomen, deoarece datele referitoare la piața produselor contrafăcute și piratate au un caracter fragmentar. Această stare a lucrurilor, privind lipsa unei informații disponibile despre comercializarea bunurilor contrafăcute și piratate, constituie un impediment în elaborarea și în promovarea unei politici de stat în vederea combaterii cu succes a fenomenelor date.

Totodată, unul dintre obstacolele în calea aplicării efective a drepturilor de proprietate intelectuală este lipsa de profesionalism și experiență privind protecția drepturilor de proprietate intelectuală a poliției, a procurorilor și a judecătorilor, a funcționarilor vamali și a altor structuri de stat, pasivitatea titularilor, dar și dimensiunea minusculă a pieței Republicii Moldova, care diminuează interesul marilor corporații multinaționale în situația eforturilor de combatere a contrafacerii.

Rolul principal în combaterea delictelor în domeniul proprietății intelectuale îi revine Secției de combatere a infracțiunilor din domeniul proprietății intelectuale, a Direcției nr.3 de Investigare a Fraudelor Economice din cadrul INI a IGP. Astfel, conform statisticii anului 2019, au fost depuse 58 de sesizări privind încălcarea dreptului la proprietatea intelectuală

precum și 21 de auto-sesizări ale subdiviziunilor specializate. Din numărul total de 79 de cazuri de încălcări, 57 sunt cu privire la utilizarea ilegală a mărcilor, 20 privind drepturile de autor și drepturile conexe, iar 2 privind utilizarea ilegală a desenelor și modelelor industriale. Analizând datele Raporturilor Naționale privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală în Republica Moldova pentru anii 2016-2019, constatăm că numărul sesizărilor este în creștere, astfel pentru anul 2018 au fost înregistrate și investigate doar 44 de cazuri de încălcare a dreptului la proprietate intelectuală, comparativ cu 79 în anul 2019. La fel, sesizăm cuantumul total al amenzilor aplicate per dosarele contravenționale fiind la fel în creștere cu indicii anilor precedenți. Totalul amenzilor pentru anul 2019 a constituit 193 mii lei, comparativ cu 99 mii lei pentru anul 2018.

Rezumând cele expuse supra, menționăm că problema, contrafacerii, asigurării calității producției precum și pirateriei reprezintă un fenomen întâlnit frecvent în întreaga lume. Datele statistice și faptice referitoare problemei în cauză chiar dacă în ultima vreme sunt mai numeroase comparativ cu anii precedenți, ele în continuare prezintă doar o imagine fragmentară și abstractă a fenomenului contrafacerii și pirateriei în Republica Moldova. Subsecvent, se atestă o pasivitate a organelor statului precum și a câmpului legal în antrenarea forțelor spre curmarea acestui fenomen. Capacitatea de răspuns a autorităților trebuie consolidată, deoarece contrafacerea și pirateria își joacă rolul său în scăderea resurselor la bugetul de stat și descurajării constituirii unui cadru economic modern.

Considerăm că pentru aplanarea nivelului fenomenului dat sunt necesare modificări atât a legislației privind protecția drepturilor proprietății intelectuale cât și o altă gândire a societății însăși asupra problemei în cauză. Pe planul delictelor penale, necâtând la faptul că IGP a MAI și Serviciul Vamal au constituit subdiviziuni specializate pentru contracararea fenomenului abordat, cuantumul prejudiciului care trebuie cauzat pentru inițierea unei anchete penale este unul exagerat în condițiile social economice a Republicii Moldova. Astfel pentru inițierea procesului penal este nevoie de cauzarea unui prejudiciu care depășește cuantumul a 20 de salarii medii pe economie, ceea ce în 2021 va constitui 174 mii lei. La fel, practica României a demonstrat că cooperarea la nivel regional și internațional face posibilă modernizarea mecanismelor naționale, precum și elaborarea unor instrumente noi care ar asigura o cooperare transnațională eficientă în condițiile în care contrafacerea și pirateria nu sunt limitate în hotare naționale și se constituie în jurul unor asociații criminale internaționale.

În aceasta ordine de idei, pentru ameliorarea flagelului contrafacerii și pirateriei, având în vedere ca cea mai mare parte din produse contrafăcute ori piratate care ajung pe piața Republicii Moldova trec hotarul, considerăm necesară alinierea legislației vamale la standardele europene, *in concreto* Regulamentul Vamal nr.608 din 2013 și nr.1352 din 2013 al Parlamentului European și al Consiliului. Stabilind condițiile și procedurile de intervenție a Serviciului Vamal în cazul identificării unor bunuri care sunt obiectul unui drept de proprietate intelectuală, precum și modalitatea explicită a titularului dreptului de proprietate intelectuală de intervenție, ar fi posibilă o activitate cu mult mai eficientă a Serviciului Vamal în sfera dată, mai ales în condițiile în care procedurile simplificate nu sunt aplicabile în Republica Moldova.

Nu în ultimul rând, statul Republica Moldova trebuie să conștientizeze problema abodată. Chiar dacă au trecut mai bine de 30 de ani de la trecerea la piața de consum, societatea nu este încă capabilă de a valorifica drepturile de proprietate intelectuală. Cauzele ce au dus la formarea consumatorului indiferent sunt diverse și susceptibile de analize ale altor științe, însă cert este că fără a crea un consumator veritabil, nu vor fi eficiente alte măsuri de protecție împotriva contrafacerii și pirateriei. Astfel, sensibilizarea societății constituie o soluție primară pentru combaterea fenomenului abordat în prezenta lucrare.

Bibliografie:

1. Codul Contravențional al Republicii Moldova, nr. 218 din 24.10.2008, în Monitorul Oficial nr. 78-84 art. 100 din 17.03.2017;
2. Legea nr. 38 din 29.02.2008 privind protecția mărcilor, în Monitorul Oficial nr. 99-101 art. 362 din 06.06.2008;
3. Raport național privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală în Republica Moldova. Agenția de Stat pentru Proprietate Intelectuală, 2019;
4. Evaluarea amenințării reprezentate de interacțiunile de proprietate intelectuală. Oficiului Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală, 2019;
5. Raport de situație 2017 privind contrafacerea și pirateria în Uniunea Europeană. Oficiului Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală, 2017.

ASIGURAREA DREPTULUI LA INFORMARE A CONSUMĂTORULUI

Anastasia RUSU

*studentă, grupa academică DFT-174,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM*

Protecția drepturilor consumatorului este un subiect de interes comun, adică atât pentru consumatori, autorități dar și agenți economici. Astfel, în ultimul timp se pune un mare accent pe dreptul la informare a consumătorilor, odată cu dezvoltarea noilor tehnologii. Accesul consumatorului la informații vaste, corecte și precise pentru a fundamenta decizia sa de cumpărare este un obiectiv principal al politicii de protecție a consumătorilor, iar informarea consumatorului are loc prin cele două căi : publicitatea și sistemul de etichetare.

Cuvinte cheie: Consumator, dreptul de a fi informat, etichetă, publicitate, agent economic, produs, serviciu.

Consumer rights protection is a topic of common interest, ie for consumers, authorities but also economic agents. Thus, lately there is a great emphasis on the right to information of consumers, with the development of new technologies. Consumer access to extensive, accurate and precise information to substantiate his purchasing decision is a key objective of consumer protection policy, but consumer information takes place in two ways: publicity and the labeling system.

Keywords : Consumer, right to be informed, label, publicity, economic agent, product, service.

Sintagma „drepturile consumătorilor” a început să fie utilizată mai întâi în context politic. În martie 1962, în mesajul său special adresat Congresului Statelor Unite, Președintele J.F. Kennedy definea patru drepturi ale consumătorilor: *dreptul la siguranță, dreptul de a fi informat, dreptul de a alege și dreptul de a fi auzit.*

Dreptul de a fi informat se referea la protecția contra informațiilor, publicității, etichetării sau altor practici frauduloase, false sau înșelătoare a produselor oferite.

Protecția drepturilor consumătorului este un subiect de interes comun, adică atât pentru consumatori, autorități dar și agenți economici. Astfel, în ultimul timp se pune un mare accent pe dreptul la informare a consumătorilor, odată cu dezvoltarea noilor tehnologii. Accesul consumătorului la informații vaste, corecte și precise pentru a fundamenta decizia sa de cumpărare este

un obiectiv principal al politicii de protecție a consumatorilor.¹ Astfel, putem specifica unele acte normative care ne vin în ajutor la subiectul informării, de exemplu : „*Legea nr.279 din 15.12.2017 privind informarea consumătorului cu privire la produsele alimentare*” ; „*Legea nr.105 din 13.03.2003 privind protecția consumătorului*”, unele dispoziții cu privire la contracte încheiate între consumător și cealaltă parte (agent economic) le regăsim în Codul Civil al RM, totodată ne vine în ajutor și site-ul oficial al „Agenției pentru protecția consumătorilor și supraveghere a pieței”, care cuprinde informații ample dar și alte acte normative din domeniul dat.

Informarea consumătorilor în cadrul pieții se asigură prin intermediul publicității și al sistemului de etichetare. Astfel, publicitatea are destinația de a asigura cunoașterea existenței a diferitor produse și a asortimentelor acestora, centrându-se pe înștiințarea noutăților despre produse, a diferitelor sisteme de ambalare, dozare și a sistemului de prețuri. Însă, etichetarea este destinată să permită cunoașterea mărcii, a naturii produselor, a greutateii, a prețului, datei limite de consum, a modalității de folosire, etc. În țările ce au o economie de piață, modul în care se desfășoară acțiunea de informare a consumatorilor, în special, informarea efectivă a consumatorului prin publicitate și etichetaj, în majoritatea cazurilor nu ar corespunde unei realități a produsului. Așa zise „fenomenul” dat este generat de faptul că scopul publicității, indiferent de forma sub care se prezintă aceasta, îl constituie asigurarea vânzării produsului sau serviciului, ceea ce apare, din păcate, incompatibil cu informarea obiectivă a publicului adică a consumătorilor. Foarte adesea însă, publicitatea și etichetarea au drept unic scop creșterea înaltă a vânzărilor și drept urmare ele nu fac altceva decât caută să-i înlocueze consumătorului, preferințele pentru produsul ce îl interesează, spre exemplu : după modul exterior și după descriere produsul ar corespunde preferințelor consumătorilor, iar când aceștia îl utilizează/ îl pun în aplicare, nu corespunde cerințelor avute.

În cele ce urmează, am putea permite o delimitare a multitudinii de informații destinate consumatorului, în 4 categorii de elemente :

1. *Informații asupra produselor prezente în cadrul pieței* – o categorie de elemente prin care se fac cunoscute consumătorilor natura produsului, prețul acestuia, originea sa, proveniența, data limită de consum, sisteme de ambalare și date asupra naturii și compoziției ambalajului, sisteme de depozitare și conservare etc.; 2. *Informații asupra pieței* – referindu-se, îndeosebi, la sistemul de relații existent în cadrul pieței, intermediarii implicați, sistemele și nivelurile de prețuri practicate, tipurile de servicii asigurate, facilitățile care pot fi obținute în domeniul achiziționării, serviciilor și prețurilor etc.;

3. *Informații referitoare la circuitele de distribuție* – aceasta privește

¹ https://www.amfiteatru-economic.ro/temp/Articol_1284.pdf

modul în care publicul poate efectiv, în cadrul pieței, să se adreseze unităților care le asigură cel mai bun raport calitate- preț. Ele se referă la structura circuitelor economice care privesc fluxul fiecărei categorii de produse, rețeaua de produse existentă, localizarea unităților și programului de funcționare;

4. *Informații asupra propriilor interese a consumătorilor* – o categorie de informații care au drept obiectiv să lămurească publicul consumător în legătură cu modul științific de interpretare, înțelegere și satisfacere a propriilor nevoi alimentare, atât sub aspectul lor cantitativ, cât și calitativ.²

De asemenea, prevederile legale ce țin de informarea consumătorilor le regăsim în „*Legea nr.105 din 13.03.2003, privind protecția consumătorului*” și anume *Capitolul V, intitulat „Informarea Consumatorilor”*. Deci, consumătorii au dreptul de a fi informați despre produsele sau serviciile oferite de către agenții economici și aceasta se poate realiza după anumite criterii, în mod obligatoriu, prin elemente de identificare și prin indicarea caracteristicilor acestora, care se înscriu la vedere și explicit pe produs, pe etichetă, ambalaj sau în cartea tehnică, în instrucțiunile de exploatare ori în alte documente care sunt însoțite de produs, serviciu, după caz, în funcție de destinația acestora. Textul informației trebuie să fie clar, imprimat cu litere și caractere distincte pentru consumator.

De asemenea, se interzice introducerea pe piață și/sau și punerea la dispoziție pe piață a produselor, prestarea serviciilor în lipsa informației complete, veridice și corecte în limba de stat. Producătorul (ambalatorul) trebuie să prezinte informații despre denumirea produsului, denumirea și marca producătorului sau denumirea importatorului, să indice adresa acestuia (numărul de telefon, după caz), masa/volumul, principalele caracteristici calitative, compoziția, aditivii folosiți, eventualele riscuri, modul de utilizare, de manipulare, de depozitare, de conservare sau de păstrare, contraindicațiile, țara producătoare, termenul de garanție, durata de funcționare, termenul de valabilitate și data fabricării, în conformitate cu reglementările tehnice și standardele naționale în vigoare. Vânzătorii și prestatorii de servicii trebuie să informeze consumatorii despre prețul de vânzare al produsului și prețul pe unitatea de măsură a produsului (când este aplicabil) sau despre tariful serviciului prestat, să ofere toate informațiile, să ofere date despre evaluarea conformității și, după caz, documentele tehnice care trebuie să însoțească produsul ori serviciul. Toate informațiile, inclusiv cele verbale, referitoare la produsele, serviciile oferite consumatorilor, documentele de însoțire, precum și contractele încheiate, trebuie să fie prezentate cum am mai menționat anterior în limba de stat sau în una din limbile de circulație internațională.

Informațiile referitoare la serviciile prestate trebuie să cuprindă, conform reglementărilor în vigoare, termenul de prestare, termenul de garanție,

² <https://www.slideshare.net/michaelphelps22/informarea-consumatorului>

tarifele precum și eventualele riscuri. Agenții economici sînt obligați să demonstreze consumatorilor, la cererea acestora, modul de utilizare și funcționalitatea produselor de folosință îndelungată ce urmează a fi vîndute. Totodată, se interzice prezentarea prin orice formă, a unor afirmații și caracteristici care nu sînt conforme caracteristicilor reali ce caracterizează produsele, serviciile. Prețurile și tarifele trebuie indicate la vedere într-o formă clară și explicită. Iar, regulamentul privind modul de indicare a prețurilor oferite consumatorilor se aprobă de către Guvernul RM. Vînzătorii sau prestatorii sînt obligați să comercializeze produsele și să presteze servicii numai în locuri și în spații autorizate, conform reglementărilor legale. Astfel, ei sînt obligați să afișeze la vedere adresa și numărul de telefon al autorității abilitate cu funcții de protecție a consumatorilor, informația privind termenul de garanție la produsele, serviciile oferite, precum și informația despre obligativitatea prezenței bonului de casă sau a unui alt document, care confirmă faptul cumpărării produsului, prestării serviciului, la examinarea reclamației.

Iar, formatul și structura panoului informativ al consumatorului se stabilește de Agenția pentru Protecția Consumatorilor și Supravegherea Pieței și se plasează pe pagina web a acesteia. Agenții economici sau nemijlocit cei care prestează serviciul sau un anumit bun, inclusiv în cazul în care desfășoară activitate comercială în afara localului autorizat, sînt obligați să afișeze la vedere denumirea lor, licența dacă obligativitatea acesteia este prevăzută de legislație, precum și să afișeze programul de lucru și să îl respecte.

Instruirea în domeniul protecției consumatorilor se asigură prin instituirea unor sisteme de informare a consumatorilor privind drepturile lor, prin realizarea măsurilor necesare pentru protecția acestor drepturi, prin organizarea de seminare, editarea de publicații cu tematică respectivă și prin alte acțiuni întreprinse de organele abilitate cu funcții de protecție a consumatorilor și de structurile non-guvernamentale, precum și prin mass-media și alte organe interesate.³

Dacă e să ne referim la informarea consumatorilor asupra produselor alimentare, cadrul legal este „*Legea nr.279 din 15.12.2017 privind informarea consumătorului cu privire la produsele alimentare*”. Legea dată prevede informațiile obligatorii referitoare la produsele alimentare pentru asigurarea unui înalt nivel de protecție a consumatorilor, prin informarea a conținutului produselor alimentare în general, în mod special face referire la etichetarea produselor alimentare, deoarece etichetarea este elementul de bază a produsului. Anterior, m-am referit la etichetare, însă într-un mod mai restrâns, în general, iar în continuare voi dezvolta ideile anume a etichetării produselor alimentare.

³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110237&lang=ro , Legea nr.105 din 13.03.2003, privind protecția consumătorului.

Etichetarea- este înscrierea elementelor de identificare pe produs, pe ambalajul de vânzare cu amănuntul, ce însoțesc produsul alimentar pus în vânzare și se referă la acesta. Scopul etichetării produselor alimentare este de a garanta accesul consumatorilor la informații complete cu privire la conținutul și compoziția produselor, pentru a proteja sănătatea și interesele acestora. Alte informații pot oferi detalii despre o caracteristică specifică a produsului, cum ar fi originea sau procedeul de fabricație. Unele produse alimentare, cum ar fi organismele modificate genetic, alimentele alergice, alimentele destinate sugariilor sau chiar diverse băuturi fac, de asemenea, obiectul unor reglementări specifice. Componenta produselor alimentare pe care le cumpărăm zi de zi în unele cazuri ne i-au prin surprindere, deoarece dacă unele au indicate pe ambalaj valoarea energetică, nutritivă, dar și adizivii alimentari (cunoscuți ca E-uri), altele ne comunică informații tare vagi, sau nu ne oferă nici o informație. Iar în urma cercetărilor de către specialiștii în domeniu, menționează că celei mai „misterioase» produse sunt conservele, sucuri sau lactate, care fie sunt expirate ori nu conțin nicio informație despre conținutul alimentului, fie informația menționată pe ambalaj este incorectă. Mențiunile făcute pe etichetă trebuie să fie clare, lizibile și inteligibile, așezate într-un loc vizibil pentru consumator în condițiile normale de cumpărare și utilizare. Mențiunile de pe etichetă nu trebuie să fie acoperite sau separate prin alte indicații, inscripții sau desene.

Mai mult ca atât, informațiile înscrise pe etichetă, pe de o parte, nu trebuie să inducă în eroare consumatorii în privința caracteristicilor alimentului (în special a identității, proprietăților, compoziției, cantității, durabilității, originii sau provenienței lui), precum și a metodelor de fabricație sau de producție, atribuirii de efecte sau proprietăți alimentelor pe care acestea nu le posedă, sugerării că alimentul are caracteristici speciale atunci când în realitate toate produsele similare au astfel de caracteristici, iar pe altă parte, etichetarea și metodele prin care aceasta se realizează nu trebuie să atribuie alimentelor proprietăți de prevenire, tratare sau vindecare a bolilor sau să facă referiri la astfel de proprietăți.⁴

Distribuirea informațiilor referitoare la produsele alimentare are drept scop, asigurarea unui nivel ridicat de protecție a sănătății și intereselor consumatorilor, oferind consumatorilor o bază pentru a face o alegere fermă și pentru a utiliza în mod sigur produsele alimentare, ținând seama în special de considerații de ordin sanitar, economic, ecologic, social și etic. Astfel, *art. 4* și prin urmare *art.11* al lg menționate mai sus, face trimitere la categoriile informațiilor obligatorii referitoare la produsele alimentare :

1) Informații privind identitatea și compoziția, proprietățile sau alte

⁴<https://consumator.gov.md/rom/comunicate-de-presa/eticheta-elementul-de-baza-al-unui-produs>

caracteristici ale produsului alimentar;

2) Informații privind protecția sănătății consumatorilor și utilizarea sigură a unui produs alimentar. În mod special, acestea se referă la informații privind:

a) însușirile legate de compoziție, care pot dăuna sănătății anumitor grupuri de consumatori;

b) data durabilității minimale, condițiile de păstrare și de siguranță a utilizării;

c) efectele asupra sănătății, inclusiv riscurile și consecințele legate de consumul dăunător și periculos al unui produs alimentar;

3) Informații privind caracteristicile nutriționale, care să permită consumatorilor, inclusiv celor care urmează un regim alimentar special, să aleagă în cunoștință de cauză.

Iar art. 11, prevede o listă a mențiunilor obligatorii pe produs, pentru ca consumatorul să poată alege ce i se potrivește mai bine:

a) Din cadrul mențiunilor obligatorii, avem : a) Denumirea produsului alimentar;

b) Lista ingredientelor;

c) Orice ingredient provenit dintr-o substanță sau dintr-un produs, care provoacă alergii sau intoleranță, utilizat la fabricarea sau prepararea unui produs alimentar și încă prezent în produsul finit, chiar și într-o formă modificată;

d) Cantitatea de anumite ingrediente sau categorii de ingrediente;

e) Cantitatea netă de produs alimentar;

f) Informații referitoare la valabilitatea produsului alimentar:

– data-limită de consum ori data durabilității minimale; sau

– data fabricării și termenul de valabilitate;

g) Condițiile speciale de păstrare și/sau condițiile de utilizare;

h) Numele sau denumirea comercială și adresa operatorului din businessul alimentar ;

i) Țara de origine sau locul de proveniență, în cazurile menționate la art. 24;

j) Instrucțiuni de utilizare, în cazul în care omiterea lor ar îngreuna utilizarea corectă a produsului alimentar;

k) Pentru băuturile ce conțin mai mult de 1,2% de alcool în volum, concentrația alcoolică dobândită;

l) o declarație nutrițională cu următoarele informații obligatorii:

– valoarea energetică; cantitatea de grăsimi; acizii grași saturați; glucide; zaharuri; proteine; sare⁵.

⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120963&lang=ro , Legea nr.279 din 15.12.2017 privind informarea consumatorului cu privire la produsele alimentare.

La ora actuală, este îndeosebi dezvoltat comerțul electronic și de asemenea consumatorul necesită a fi informat corespunzător ca și în cadrul produselor oferite de pe teajgha. Astfel, furnizorul de servicii este obligat să asigure destinatarilor serviciilor și organelor de control ale statului accesul ușor, direct și permanent la informația autentică despre sine în format electronic, în limba de stat. Din proprie inițiativă, informația poate fi expusă suplimentar și în altă limbă pe larg utilizată.

Informația va cuprinde următoarele date: a) denumirea completă, inclusiv forma de organizare juridică – în cazul persoanei juridice; numele și prenumele – în cazul persoanei fizice înregistrate în calitate de întreprinzător individual;

b) Numărul de identificare de stat (IDNO) al persoanei juridice sau al întreprinzătorului individual;

c) Adresa juridică, adresa de poștă electronică a persoanei, numărul telefonului de contact ;

d) numărul și termenul de valabilitate a autorizației (în cazul în care pentru efectuarea activității este necesară autorizație), precum și denumirea autorității administrației publice ce a eliberat autorizația;

e) în ceea ce privește profesiile reglementate – titlul profesional, organismul profesional sau instituția similară la care furnizorul este înregistrat, o referire la normele profesionale aplicabile profesiei respective și la modalitățile de a le accesa; f) codul TVA;

g) datele privind condițiile expedierii, precum și prețurile bunurilor destinate vânzării, tarifele lucrărilor ce vor fi executate sau serviciilor ce vor fi prestate;

h) prețurile bunurilor, tarifele lucrărilor sau serviciilor, care trebuie indicate cu precizarea reducerilor, includerii sau neinclusiei în prețuri și tarife a impozitelor;

i) includerea sau neinclusiunea în prețuri și tarife a cheltuielilor de livrare și/sau a altor cheltuieli, precum și valoarea acestora, dacă este cazul;

j) numărul telefonului de contact și adresa paginii web oficiale ale Agenției pentru Protecția Consumatorilor și Supravegherea Pieței;

k) termenele de plată;

l) perioada de valabilitate a ofertei și a prețului;

m) alte date ce urmează a fi prezentate în conformitate cu contractul dintre părți și cu actele legislative sau la decizia furnizorilor de servicii și a destinatarilor serviciilor.

Ofertele sau informațiile cu privire la bunurile, lucrările sau serviciile propuse de furnizorul de servicii trebuie să fie prezentate în formă electronică în așa fel încât să permită reproducerea informației fără denaturări și

formarea unei imagini clare despre furnizorul de servicii, precum și despre bunurile, lucrările și serviciile propuse de acesta, prețurile și tarifele lor și condițiile de vânzare, executare sau prestare. Furnizorul de servicii poartă răspundere, în conformitate cu legea, pentru prezentarea de informații neveridice organelor de control ale statului sau subiecților comerțului electronic, precum și pentru utilizarea practicilor comerciale incorecte.

Dacă ne raportăm la informațiile precontractuale la eventuala încheiere a unui contract de credit, aici facem referire cu titlu de exemplu, deoarece oferirea unui credit este un serviciu oferit de multiple bănci și publicitatea acestuia este foarte des întâlnit. În cazul dat, consumatorul, cel ce beneficiază, este în drept de a percepe informația oferită corect și să nu ducă în eroare. Orice formă de publicitate referitoare la contractele de credit care indică o rată a dobânzii sau alte cifre referitoare la costul creditului pentru consumator va cuprinde informații standard în conformitate cu prevederile din prezentul articol. Informațiile standard specifică, într-un limbaj clar, concis și lizibil, în același câmp vizual și cu caractere de aceeași dimensiune, prin intermediul unui exemplu reprezentativ, următoarele:

a) rata dobânzii aferente creditului, fixă și/sau flotantă, împreună cu informațiile privind orice costuri incluse în costul total al creditului pentru consumator;

b) valoarea totală a creditului;

c) dobânda anuală efectivă, care se indică în mod evidențiat (cu caractere aldine);

d) dacă este cazul, durata contractului de credit;

e) în cazul unui credit sub formă de amânare la plată pentru un anumit bun sau serviciu, prețul actual și valoarea oricărei plăți în avans; și

f) dacă este cazul, valoarea totală plătită de către consumator și valoarea ratelor de plată;

g) atenționarea consumatorului de către creditor asupra responsabilității de rambursare a creditului.

În cazul în care încheierea unui contract referitor la un serviciu accesoriu aferent contractului de credit, în special referitor la o asigurare, este obligatorie pentru obținerea creditului sau pentru obținerea creditului conform clauzelor și condițiilor prezentate, iar costul aceluși serviciu nu poate fi determinat în prealabil, obligația de a încheia un asemenea contract este, de asemenea, menționată în mod clar, concis și lizibil, împreună cu dobânda anuală efectivă. Informația dată, se aplică luându-se în considerare normele cu privire la publicitate și cele cu privire la practicile comerciale incorecte.⁶

ÎN CONCLUZIE, pot menționa că, pentru ca consumatorul a-și crea o

⁶ https://consumator.gov.md/rom/dreptul-consumatorilor-la-informare#tree_297

image despre un anumit produs sau serviciu, acesta în primul rând examinează caracteristicile la exterior a produsului, de aia în mare parte eticheta unui produs este așa zise și „imaginea” a acelu produs, dar și „imaginea” a acelei companii. Totodată, crearea unui cadru legislativ este doar un primul pas în informarea consumatorilor, dar și la respectarea normelor cu privire la furnizarea produsului/serviciului. Pentru a beneficia de drepturile pe care le au, consumatorii trebuie să le cunoască și să știe unde pot găsi mai multe informații, și cine îi poate sprijini atunci când întâmpină o problemă. Însă, este important ca și agenții economici să cunoască care sunt drepturile consumatorilor și să le respecte, să conștientizeze că a fi deschiși către consumatori poate reprezenta un mare plus pe piața în care activează. În mare parte și consumatorii nu sunt bine informați în RM din diverse motive, unii neștiind de sursele existente de informare, alții din lipsă de timp, ș.a. motive, iar atunci când acesta cumpără un produs sau beneficiază de un anumit serviciu, consumatorul nu-și cunoaște drepturile sale, cum ar fi :

- Dreptul de a returna un produs comandat online în termenul prevăzut de lege de la livrarea acestuia, și de a-și primi banii înapoi ;
- Dreptul la reparația sau înlocuirea unui produs cumpărat recent, dacă acesta nu funcționează cum ar trebui ;
- Dreptul de a solicita compensație atunci când pachetul de vacanță achiziționat nu corespunde cu ceea ce s-a promis în broșura și cu serviciile plătite.

Și multe alte drepturi existente și reglementate legal de către stat.

BIBLIOGRAFIE

1. https://www.amfiteatru-economic.ro/temp/Articol_1284.pdf;
2. <https://www.slideshare.net/michaelphelps22/informarea-consumatorului>;
3. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110237&lang=ro, Legea nr.105 din 13.03.2003, privind protecția consumătorului;
4. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120963&lang=ro, Legea nr.279 din 15.12.2017 privind informarea consumătorului cu privire la produsele alimentare;
5. <https://consumator.gov.md/rom/comunicate-de-presa/eticheta-elementul-de-baza-al-unui-produs>;
6. https://consumator.gov.md/rom/dreptul-consumatorilor-la-informare#tree_297.

REPARAREA PREJUDICIULUI CAUZAT DE PRODUSE DEFECTUOASE

Ana-Maria GHERMAN

studentă, anul IV, Facultatea Drept, Ordine
publică și Securitate civilă a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Răspunderea pentru produsele defectuoase sau periculoase constituie o nouă formă de răspundere civilă cu conținut specific, ale cărei condiții de incidență sunt determinate, spre deosebire de celelalte forme de răspundere civilă reglementate în Codul civil, de legile speciale, precum Legea Nr 105 din 13.03.2003 cu privire la protecția consumatorilor. Necesitatea unei astfel de forme de răspundere se datorează pe de o parte noilor realități economice și tehnice existente la nivel mondial și circulația produselor pe piața europeană ori a protecției sporite a consumatorului. În doctrină juridică, dar mai ales în practică, printre problemele juridice cele mai delicate se înscrie și modalitatea de reparare a prejudiciilor patrimoniale sau nepatrimoniale cauzate prin fapte ilicite. Într-adevăr, nu doar admisibilitatea în principiu a unor astfel de prejudicii, dar mai ales căile de reparare a acestora constituie probleme dificile pentru legiuitor, dar și pentru teoreticieni sau practicieni. A devenit actuală problema reparării prejudiciilor cauzate de produse defectuoase, sau după cum mai sunt acestea denumite în legislația civilă : „produse cu viciu”. Pentru a diminua asemenea situații este necesar de a proteja drepturile consumatorului și nu în ultimul rând de a-i informa pe cetățeni cum ar trebui să procedeze, deoarece un consumator bine informat este și un consumator asigurat în viitor. Asemenea despăgubiri urmează a fi compensate de către producătorul, vânzătorul produsului respectiv.

Cuvinte-cheie: răspundere civilă delictuală, prejudiciu, drept, consumator, produs defectuos, producător, obligație, vinovăție, faptă ilicită.

Liability for defective or dangerous products constitutes a new form of civil liability with a specific content, the conditions of which are determined, unlike other forms of civil liability covered by the Civil Code, by special laws, such as Law No 105 of 13.03.2003 on consumer protection. The need for such a form of liability is due, on the one hand, to new economic and technical realities at global level and the movement of products on the European market or to increased consumer protection. In legal doctrine, but especially in practice, among the most delicate legal issues is also the way of repairing property or non-heritage damage caused by illicit acts. Indeed, not only the admissibility in principle of such damage, but above all the ways of remedying them are difficult problems for the legislator, but also for theorists or practitioners. The issue of repairing damage caused by defective products has become present, or as they are also referred to in civil law: „products with vice”. In order to mitigate such situations, it is necessary to protect the rights of the consumer and not least to inform citizens how they should proceed, since a well-informed consumer is also an insured consumer in the future. Such compensation shall be compensated by the manufacturer of the product concerned.

Keywords: tortious civil liability, injury, law, consumer, defective product, manufacturer, obligation, guilt, wrongful act.

Ne aflăm în perioada în care un consumator a devenit mult mai informat și asigurat, și desigur că totodată își cunoaște evident, drepturile sale și le exercită. Dar, necătând la acest fapt, în ultimul timp sunt întâlnite foarte multe cazuri în care consumatorii sunt nemulțumiți de produsele pe care le-au procurat, fie că acestea au anumite defecte, fie că nu mai corespund necesităților cumpărătorului. Astfel, chiar și cele mai simple situații de dezamăgire în care se poate afla un consumator pot deveni un adevărat calvar și genera conflicte majore, ajungând până în instanță de judecată. În asemenea situații, de altfel își face apariția legislația civilă, mai cu seamă răspunderea civilă sau după cum mai este aceasta denumită - „delictuală” a producătorului. Regula generală a răspunderii pentru prejudiciul cauzat de produsul defectuos este următoarea: **„Producătorul este responsabil pentru prejudiciul cauzat de defectele produsului său”**. Legislația civilă a RM, stipulează acele temeuri ale reparării acestor prejudicii. Astfel, potrivit art. 2040, intitulat **„Temeiurile reparării prejudiciului cauzat de produse cu viciu”**:

„ Producătorul răspunde pentru prejudiciul cauzat de un produs cu viciu, **chiar și în lipsa vinovăției**, cu excepția cazurilor în care:

- nu a pus produsul respectiv în circulație;
- se poate considera, în funcție de împrejurări, că produsul nu avea viciul cauzator de pagube în momentul în care producătorul l-a pus în circulație;
- produsul nu este realizat nici pentru vânzare, nici pentru o altă formă de valorificare economică și nu este vândut în cadrul activității profesionale exercitate de producător;
- viciul constă în faptul că produsul, în momentul în care producătorul l-a pus în circulație, corespundea unor dispoziții legale obligatorii;
- viciul nu putea fi identificat din cauza nivelului științei și tehnicii de la momentul în care producătorul l-a pus în circulație.[1- Cod Civil, art.2040, pg.435]

Totodată, Codul Civil al RM mai stipulează faptul că : obligația de reparare a prejudiciului de către producătorul unei părți componente a produsului este exclusă în cazul în care viciile se datorează modului de asamblare a produsului în care este încorporată partea componentă ori adăugirile și conexiunile făcute de realizatorul produsului final. Această prevedere se aplică în modul corespunzător și producătorului de materie primă. Obligația producătorului de a repara prejudiciul este diminuată sau înlăturată dacă la producerea prejudiciului a concurat vina celui prejudiciat ori a persoanei pentru care răspunde cel prejudiciat. Răspunderea producătorului nu este diminuată în cazul în care prejudiciul este produs concomitent de un viciu al produsului și de acțiunea unui terț. Astfel, menționăm că producătorul va răspunde

atât pentru prejudiciul cauzat prin dolul sau culpa sa, cât și în lipsa oricărei intenții, imprudențe sau neglijențe din partea sa. Totuși, latura subiectivă nu poate fi ignorată în procesul de examinare a cauzelor în care se solicită repararea prejudiciului provocat de un produs defectuos, deoarece forma și gradul vinovăției poate influența întinderea răspunderii în cazul existenței mai multor persoane responsabile, în cazul în care la apariția pagubei a concurat vina persoanei prejudiciate și, eventual, la stabilirea întinderii despăgubirii pentru prejudiciul moral. Un aspect important pentru aplicarea corectă și uniformă a reglementărilor analizate este legat de identificarea **persoanei îndreptățite** să ceară repararea prejudiciului cauzat de defectul produsului. Reieșind din scopul normei, se impune restrângerea cercului acestor persoane la categoria consumatorilor, categorie la care **Legea privind protecția consumatorilor** atribuie *orice persoană fizică ce intenționează să comande sau să procure ori care comandă, procură sau folosește produse, servicii pentru necesități nelegate de activitatea de întreprinzător sau profesională*. Eventual, pentru survenirea răspunderii conform articolului respectiv este necesară întrunirea următoarelor condiții:

- existența unui defect al produsului;
- existența unui prejudiciu cauzat consumatorului și
- legătura causală între defectul produsului și prejudiciu. [2- comentariu

cod civil, art. 1425, p. 1143]

Ceea ce am putea menționa despre defectul produsului este că acesta : se poate manifesta prin deficiențe (neajunsuri) constructive, de producție, de receptură sau de alt gen, prin existența unor calități nocive ale produsului, părților componente sau materiilor prime, sau prin informarea necorespunzătoare a consumatorului asupra calităților produsului, regulilor de asamblare, utilizare, păstrare și precauție. **Dacă e să ne racordăm la prejudiciul** cauzat consumatorului atunci putem menționa potrivit comentariului Codului civil al RM că prin acesta se înțelege acele efecte negative, de natură patrimonială sau nepatrimonială, rezultate din încălcarea drepturilor subiective și intereselor legitime ale persoanei, reprezintă cheltuielile efectiv suportate și care urmează a fi suportate, inclusiv ca rezultat al vătămării integrității corporale sau altei vătămări a sănătății, pierderile sau deteriorările bunurilor, inclusiv ale produsului defectuos (cu condiția ca bunurile respective să fie în mod normal destinate folosinței necomerciale și să fi fost folosite de persoana prejudiciată pentru uz sau consum personal), suferite de o persoană în urma consumului sau utilizării unor produse defectuoase.

Beneficiul neobținut (venitul ratat) este exclus de la categoria de prejudiciu, deoarece una din condițiile esențiale ale răspunderii pentru preju-

diciul cauzat de defectul produsului este utilizarea acestui produs în scop de consum și nu pentru obținerea veniturilor. Producătorul răspunde atât pentru prejudiciul actual cât și pentru cel viitor. **Așadar, legătura causală între defectul produsului și prejudiciu** este un raport de la cauză la efect, în cadrul căruia prejudiciul este consecința defectului. [2- comentariu cod civil, art 1425, pg 1141]

Legătura causală pentru fiecare caz se stabilește în mod individual. Potrivit legii cu privire la protecția consumatorilor **Nr. 105 din 13.03.2003**, mai cu seamă potrivit articolului 6 : *orice consumator are dreptul la remedierea sau înlocuirea gratuită, restituirea contravalorii produsului, serviciului ori reducerea corespunzătoare a prețului, repararea prejudiciului, inclusiv moral, cauzat de produsul, serviciul necorespunzător*. Astfel, ceea ce am putea menționa este faptul că consumatorul este în drept să pretindă repararea prejudiciului cauzat de produsele, serviciile necorespunzătoare indiferent de faptul dacă s-a aflat sau nu în relații contractuale cu vânzătorul, prestatorul. Prejudiciul se repară de către vânzător, prestator și în cazul în care livrarea produsului, prestarea serviciului se fac în mod gratuit sau la preț redus ori dacă produsul a fost comercializat ca piese de schimb sau distribuit sub altă formă.[3-*Legea nr. 105 din 13.03.2003 cu privire la protecția consumatorilor, art. 6*]Prejudiciul, inclusiv moral se repară de către vânzător, prestator dacă a fost cauzat pe parcursul:

- termenului de valabilitate sau până la data de minimă durabilitate – la produsele pentru care se stabilește acest termen/dată;
- duratei de funcționare - la produsele de folosință îndelungată;
- a 2 ani - la produsele pentru care nu este prevăzută stabilirea termenului de valabilitate/datei de minimă durabilitate sau duratei de funcționare.

Dacă e să ne referim la repararea prejudiciului moral atunci menționăm că acesta se repară în mărimea stabilită de instanța judecătorească. Prejudiciul moral se repară indiferent de repararea prejudiciului material cauzat consumatorului. Pentru repararea prejudiciului cauzat consumatorului, acesta trebuie să facă dovada prejudiciului. [4-*Răspunderea pentru prejudiciul cauzat de produsele cu defect | Bizlaw*]

Pentru încălcarea termenului de 14 zile sau termenul convenit cu consumatorul, vânzătorul, prestatorul achită consumatorului pentru fiecare zi (oră, dacă termenul a fost stabilit în ore) depășită o penalitate în mărime de 1% din prețul produsului, serviciului în vigoare la data examinării reclamației consumatorului. Totodată, cuantumul penalității menționate nu poate depăși prețul produsului sau prețul unui anumit tip de executare a lucrării/prestării serviciului, sau prețul total al comenzii în cazul în care costul pro-

dusului sau al unui anumit tip de executare a lucrării/prestării serviciului nu este determinat de contract. În cazul încălcării termenelor stabilite de începere și finalizare a prestării serviciului (executării lucrării) sau termenelor noi fixate de consumator, prestatorul (executantul) achită consumatorului pentru fiecare zi (oră, dacă termenul a fost stabilit în ore) depășită o penalitate în mărime de 2% din prețul serviciului (lucrării). Prin contractul de prestare a serviciului (executare a lucrării) se poate stabili o penalitate mai mare. [3-Legea nr. 105 din 13.03.2003 cu privire la protecția consumatorilor, art.18]Plata penalităților și repararea prejudiciului nu exonerează vânzătorul, prestatorul (executantul) de îndeplinirea obligațiilor ce îi revin față de consumator. Pretențiile consumatorului privind repararea prejudiciului și achitarea penalităților, prevăzute de lege sau de contract, se soluționează de vânzător, prestator pe cale amiabilă sau pe cale judiciară, conform legislației. La efectuarea controlului de către organul abilitat, în baza reclamației consumatorului, vânzătorul, prestatorul suportă cheltuielile aferente, inclusiv pentru expertize și încercări (testări), dacă acestea confirmă neresponsunderea produsului, serviciului cerințelor stabilite în actele normative sau declarate. Dacă e să ne referim la conformitatea produsului livrat atunci menționăm că vânzătorul este răspunzător față de consumator pentru orice neconformitate existentă la momentul când a fost livrat produsul. În cazul unei neconformități, consumatorul are dreptul de a solicita vânzătorului să i se aducă produsul la conformitate gratuit, prin reparare sau înlocuire, ori să beneficieze de reducerea corespunzătoare a prețului sau restituirea contravalorii pentru acest produs prin rezoluțiunea contractului. Consumatorul are dreptul, la opțiunea sa, de a solicita vânzătorului în primul rând repararea produsului sau înlocuirea acestuia, gratuit în fiecare caz, cu excepția situației în care măsura reparatorie respectivă este imposibilă sau disproporționată.

Termenul „**gratuit**”, se referă la toate costurile necesare aducerii produsului la conformitate, inclusiv costurile poștale, de transport, manipulare, diagnosticare, expertizare, demontare, montare, manoperă, pentru materialele utilizate și ambalare. În cazul produselor cu greutatea mai mare de 10 kg sau ale căror înălțime și circumferință depășesc în sumă 200 cm, transportarea către vânzător pentru reparația, înlocuirea, reducerea prețului și restituirea contravalorii acestor mărfuri se efectuează cu forțele și mijloacele vânzătorului, căruia i s-a adresat consumatorul, în limitele localității în care este amplasată unitatea de comerț de unde a fost procurat produsul, precum și din localitatea de reședință a consumatorului. [3-Legea nr. 105 din 13.03.2003 cu privire la protecția consumatorilor, art.18, alin.(4)] În cazul în care vânzătorul/producătorul nu îndeplinește această prevedere, transportarea și re-

turnarea mărfurilor le poate efectua consumatorul pe contul vânzătorului/ producătorului. Vânzătorul/producătorul restituie cheltuielile rezonabile pentru transportarea și returnarea mărfurilor în baza documentelor justificative prezentate de către consumator. În cazul reținerii produsului pentru reparare sau înlocuire, vânzătorul este obligat să elibereze consumatorului o dovadă în formă scrisă, care să conțină elementele de identificare a sa și a produsului reținut, precum și termenul de soluționare a reclamației. În cazul în care, la momentul adresării consumatorului, agentul economic nu dispune de un produs similar cu cel returnat, consumatorul este în drept să ceară restituirea contravalorii produsului, iar vânzătorul este obligat să primească produsul respectiv și să restituie suma plătită. Reducerea corespunzătoare a prețului sau restituirea contravalorii produsului în cadrul termenului de garanție, în caz de deficiențe care nu sânt imputabile consumatorului, se face necondiționat de către vânzător într-un termen de cel mult 14 zile calendaristice de la data înaintării reclamației de către consumator sau în termenul stabilit în contract. În cazul produselor electrice, de uz casnic, vânzătorul este obligat, la înaintarea de către consumator a cerinței întemeiate, să pună la dispoziția acestuia gratuit, în termen de 3 zile, pe perioada remedierii, un produs similar, suportând cheltuielile de transport. În Republica Moldova, după cum am mai menționat anterior consumatorii beneficiază de anumite drepturi legale, astfel, în cazul în care cineva riscă să primească un produs neconform cerințelor sale, sau defectuos acesta desigur că trebuie să fie preschimbat cu un alt produs de calitate, sau în altfel de circumstanțe să fie restituiți banii pentru un atare produs indiferent de destinația produsului. Tot ceea ce ar trebui să facă consumatorul este să se adreseze timp de 14 zile calendaristice din ziua cumpărării, cu bonul de casă (este necesară prezentarea nemijlocită a cumpărătorului), pentru a reuși preschimbarea produsului sau solicitarea banilor. [6-Drepturile consumatorului în cazul neconformității produsului, gov.md] La rândul său, consumatorul poate prezenta produsul în stare nouă, ceea ce presupune ca acesta să nu fie purtat, să nu conțină defecte și lovituri mecanice, să fie etichetat, starea produsului să-i permită vânzătorului o nouă comercializare. Totuși, există o listă a produselor nealimentare de calitate corespunzătoare ce nu pot fi înlocuite cu un produs similar:

- articole de bijuterii (articole din metale prețioase, pietre scumpe);
- lenjerie intima și lenjerie de pat;
- articole de igienă individuală (periuțe de dinți, pieptene, pensete, aparate de ras electrice sau manuale);
- articole de parfumerie și cosmetică;
- mărfuri textile (țesături din bumbac, mătase, lână, panglici)

Pe perioada reparației produsului, comerciantul este obligat, în termen de 3 zile, să asigure în schimb consumatorul cu un produs funcțional de uz casnic. *De exemplu:* s-a defectat mașina de spălat haine. Pe parcursul reparației mașina de spălat, fiind un produs casnic necesar, trebuie înlocuită temporar cu alta.

-În cazul produselor de dimensiuni mari, cheltuielile de transport sunt suportate de comerciant.

De exemplu: pentru transportarea frigiderului sau a aragazului.

-Reparația urmează a fi efectuată într-un termen util și convenabil consumatorului.

-Termenul de reparație trebuie respectat, în caz contrar intervin penalități în favoarea consumatorului. În cazul în care pentru repararea prejudiciului nu este stabilit nici un termen, prejudiciul se repară dacă a apărut pe parcursul a 10 ani din momentul fabricării produsului. Totodată, consumatorul este în drept să transmită o reclamație către Agenția de Stat pentru protecția consumatorului-autoritatea centrală cu privire la protecția consumatorului, în vederea soluționării și depistării tuturor defectelor produsului. [8- Răspunderea juridică civilă pentru prejudiciul cauzat de produse defectuoase, Kirmici Corina, Chișinău 2010,pg.86]

Astfel, din cele expuse am putea concluziona cu ideea precum că vânzătorul, producătorul este cel care răspunde în cazul depistării defectului produsului achiziționat. Realizăm că consumatorul este asigurat în Republica Moldova, având dreptul să întreprindă toate măsurile posibile pentru a preschimba acest produs viciat cu un alt produs care corespunde tuturor conformităților consumatorului, sau cel puțin să reîntoarcă acest produs și să obțină banii. Totodata, acesta este în drept să-și apere poziția sa în instanță de judecată, atunci când nu ar putea fi soluționată problema pe cale amiabilă. Astfel ar putea obține repararea prejudiciului material în cazul în care acel produs i-a provocat careva daune fie sănătății, integrității precum și faptul că acesta s-a dezamăgit de produsul respectiv, precum și moral care se repară indiferent de situație, obligatoriu. Odată cu depunerea reclamației consumatorul trebuie să prezinte copia bonului de casă sau oricare alt document care confirmă efectuarea +cumpărăturii respective. La rândul său, agentul economic dispune de 14 zile calendaristice pentru a satisface revendicările consumatorului. O problemă destul de actuală este că unii agenți economici încearcă să dezinformeze consumatorul asupra drepturilor sale. În Moldova, cel mai des se încalcă drepturile consumatorilor la servicii de calitate și eventual cele privind calitatea produselor. Consumatorii trebuie

să fie bine informați și să cunoască drepturile sale. Să nu uităm că un consumator bine informat este un consumator asigurat!

Referințe bibliografice:

1. Codul civil al Republicii Moldova, nr.1107 din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.82-86
2. Comentariu Cod Civil al RM N 1107-XV от 6.06.2002, Monitorul Oficial al R.Moldova N 82-86 din 22.06.2002
3. Legea Nr. 105 din 13.03.2003 cu privire la protecția consumatorilor Publicat : 27-06-2003 în Monitorul Oficial Nr. 126-131 art. 507
4. Răspunderea pentru prejudiciul cauzat de produsele cu defect | Bizlaw
5. Repararea prejudiciului (gov.md)
6. Drepturile consumatorului în cazul neconformității produsului (gov.md)
7. Răspunderea pentru produse cu defecte în UE - Your Europe (europa.eu)
8. Răspunderea juridică civilă pentru prejudiciul cauzat de produse defectuoase, Kirmici Corina, Chișinău 2010.
9. <https://dreptmd.wordpress.com/cursuri-universitare/teoria-general-a-obligatiilor/raspunderea-civila-delictuala/>
10. Ați cumpărat un produs defect? Vânzătorul e obligat să vă dea banii înapoi | Cuget Liber

PREVENIREA FRAUDELOR BANCARE ÎN CONTEXTUL APĂRĂRII DREPTURILOR CONSUMATORILOR

Cristina COLESNIC

*studentă, Facultatea Drept, Ordine Publică și Securitate Civilă
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Într-o lume materială, folosim tot mai multe tranzacții electronice. Putem cumpăra orice de oriunde. Toate aceste lucruri sunt posibile dacă avem un card sau dacă avem informații furate de pe un card. Indiferent dacă este o instituție economică, un utilizator final sau un sistem automat de procesare, infractorii cibernetici vor căuta în mod constant lacune de securitate care să le permită fie să obțină o poziție permanentă într-un sistem compromis, cu singurul scop de a genera venituri în orice mod posibil.

Prevenirea criminalității cibernetice se poate face prin implementarea unor măsuri de securitate sporite, iar lupta poate fi făcută numai printr-o cooperare foarte bună între instituțiile publice și private.

Cuvinte-cheie: card, infracțiuni cibernetice, instituție financiară, măsuri de securitate.

In a material world we use more and more electronical transactions. We can buy anything from anywhere. All those things are possible if we have a card or if we have stolen information from a card. Regardless if it's a financial institution, end user or automated processing system, cybercriminals will constantly look for security loopholes that enable them to either gain a permanent foothold into a compromised system, with the sole purpose of generating revenue in any way possible.

Cybercrimes prevention can be done through the implementation of enhanced security measures, and combat can be made only by means of a very good cooperation between public and private institutions.

Keywords: card, cybercrimes, financial institution, security measures.

O scurtă trecere în revistă a metodelor operative identificate în cursul operațiunilor de prevenire și combatere a criminalității cu carduri, evidențiază o recadrare a acestora simultan cu evoluția tehnologică. În funcție de areal, metodele combinate devin extrem de sofisticate. Colaborarea elementelor mecanice cu cele avansate tehnologice reușesc să pună serioase probleme specialiștilor în domeniu.

„Falsificarea, denaturarea sau alterarea informațiilor, documentelor, activelor, savârșită de către un aplicant, cu intenția de a cauza un prejudiciu

în vederea obținerii unor foloase sau beneficii necuvenite și care se materializează sub forma unei infracțiuni” poate să fie privită ca o posibilă definiție a fraudei. Cu siguranță există și alte abordări care permit enunțuri diferite.

Cele patru componente, infractor, victimă, metodă și obiect trebuie să fie prezente. Societatea a dezvoltat și dezvoltă anticorpi care reușesc să exercite acțiunea prin intermediul mecanismelor antifraudă implementate. Interacțiunea dintre acestia și făptuitor se transformă într-o luptă continuă, de uzură, privită ca o stare de fapt. Riscul nu poate fi eliminat în totalitate. El poate fi cel mult monitorizat și diminuat, măsurile adoptate în Acordurile de la Basel recunoscând practic nivelul noilor amenințări.[1, p.185] Potrivit datelor statistice în fiecare jumătate de oră în lume se pierd aproximativ 200 de milioane de dolari din cauza fraudelor din sistemul bancar. Fraudele bancare au devenit un fenomen tot mai extins și sofisticat. Cele mai vulnerabile produse bancare, expuse tot mai des fraudelor bancare, sunt cardurile și conturile clienților.

Fraudele cu cardurile bancare au crescut în 2012 după 4 ani de scădere, în principal din cauza numărului mare de escrocherii pe internet, arată un raport al Băncii Centrale Europene. Potrivit BCE, valoarea totală a fraudelor cu cardurile bancare în 2012 s-a ridicat la 1,33 miliarde de euro, în creștere cu 14,8% comparativ cu 2011.

Această tendință a continuat și în anul 2013, când, potrivit unui studiu realizat de Kaspersky Lab, numărul de atacuri cibernetice care au implicat malware financiar a crescut până la 28,4 milioane – cu 27,6% mai mult decât în 2012. Hoții de carduri folosesc diverse metode și dispozitive prin care clonează cardurile și copiază PIN codurile. Ulterior, retrag de pe cardul reproduș sumele de bani existente. De aceea este necesar ca deținătorul de card, dacă remarcă ceva suspect, să renunțe la folosirea aceluși bancomat și să anunțe colaboratorii băncii căreia aparține acest bancomat.

Trebuie ca utilizatorul bancomatului să se asigure că tastatura bancomatului este una fixă și nu una adițională, dacă locul unde se introduce cardul nu are nimic suspect (fire sau alte obiecte) și să verifice dacă nu cumva se află o cameră de înregistrare a PIN-ului. La tastarea codului PIN, utilizatorul bancomatului trebuie să acopere tastatura cu mâna, astfel încât codul să nu poată fi observat de cineva din apropiere și nici să nu poată fi înregistrat de camera de înregistrare plasată de infractori.

De asemenea, deținătorii de carduri trebuie să fie atenți în ce restaurante și magazine, precum și pe ce site-uri fac cumpărături sau plăți. O metodă mai sigură de evitare a fraudelor bancare este solicitarea la bancă a unui

card cu CIP. Acest tip de card, spre deosebire de cele clasice, oferă o securitate mai mare, informațiile stocate pe acesta fiind extrem de dificil și costisitor de reprodus.[2]

Cele mai frecvente fraude bancare sunt următoarele:

1. *fraudă bancară internă;*
2. *fraudă intenționată;*
3. *frauda neintenționată - prin eroare;*
4. *frauda bancară externă;*
5. *fraudă cu acces fizic;*
6. *fraudă cu acces electronic – computerizată.*

Frauda internă este cauzată de personalul băncii, reprezentând cel mai adesea o soluție la problemele personale. Când angajații băncii au fie probleme financiare serioase (rambursarea iminentă a unor datorii, lipsa acută de bani pentru satisfacerea unor vicii, instabilitatea venitului prin presiunea pierderii locului de muncă), fie anumite probleme de familie ei sunt tentați să-și însușească prin furt o parte din avutul băncii unde lucrează. Un procent de 567 din personal ar fura dacă ar avea ocazia, iar 687 ar fura dacă ar fi siguri că nu vor fi prinși. Rezultă deci că numai un sfert dintre salariați sunt cu adevărat cinstiți. Studiul firmei de expertiză contabilă „Big 8” din New York afirmă că 65-70% dintre fraudele unui eșantion de 2500 agenții bancare au fost operate de salariați.

Psihologic vorbind, majoritatea celor implicați nu se consideră vinovați, ci mai degrabă îndreptățiți. Motivațiile cele mai frecvente se referă la faptul că sunt prost plătiți, că postul ocupat nu este conform pregătirii lor, că paguba este nesemnificativă în raport cu activele instituției păgubite, că furtul a fost o sustragere temporară defonduri cu titlu de împrumut. Tentația fraudei din eșantionul analizat este prezentă indiferent de nivelul ierarhic, de gen sau de vechimea în muncă.[3]

Frauda cu acces electronic – computerizată. Dacă se ține seama de faptul că doar între 2-5% din fraudele prin computer sunt descoperite, rezultă că expunerea băncii la acest risc este foarte mare.

Există cazuri când frauda internă și frauda prin computer se întrepătrund. Între 1987 și 1990 21% din șefii oficiilor de calcul ale băncilor americane au raportat fraude prin computer la locul de muncă. Principalele cauze ale acestor fraude au fost:

- pregătirea profesională necorespunzătoare, lipsa unui cod intern de etică profesională (27%);
- utilizarea nesupravegheată a echipamentelor (26%);
- acțiuni deliberate pentru obținerea unui câștig personal, ca rezultat

al unei deficiențe descoperite întâmplător în procedurile de control ale sistemului sau programelor de operare (25%);

- acțiuni deliberate de răzbunare ca urmare a unor nedreptăți reale sau imaginare (22%).

Computerul este un instrument vital în epoca informației, dar și o armă periculoasă dacă este folosit necorespunzător, putând genera chiar faliment bancar.[4]

Frauda tip Skimming. După cum am văzut există mai multe modalități de fraudă bancară. O prima modalitate este fenomenul cunoscut ca skimming, care presupune aplearea la diverse metode și dispozitive pentru clonarea cardurilor și copierea PIN-urilor. Cu siguranță tehnologia este cea mai importantă armă în lupta împotriva fraudelor bancare.

Sistemele anti-skimming montate pe bancomate, cardurile cu cip sau dispozitivele "card reader" sunt metode eficiente de prevenire a fraudelor bancare. Totuși, deoarece există costuri substanțiale ale implementării acestor măsuri, majoritatea băncilor aleg să nu le aplice.

După ce reproduc cardul, retrag sumele de bani existente în contul de card. Dispozitivele de clonare folosite de hoți sunt practic insesizabile chiar și pentru o persoană care folosește des cardurile.

Frauda tip Phishing. O altă metodă este atacul de tip phishing și constă în trimiterea de către atacator a unui e-mail în care utilizatorul este sfătuit să-și dea datele confidențiale pentru a câștiga anumite premii, sau este informat că acestea sunt necesare datorită unor erori tehnice care au dus la pierderea datelor originale. În mesajul electronic este indicat de obicei și o adresă de web care conține o clonă a sitului web al instituției financiare.

Cum recunoști un atac de phishing?

- Solicită utilizatorului transmiterea unor informații confidențiale (CNP, codul PIN, numere de cont sau de card);

- Mesajele trimit către pagini de internet care copiază foarte bine semnele distinctive ale companiei, pentru a avea șanse cât mai mari să păcălească utilizatorul. Adresa URL însă nu este cea corectă și nu este niciodată securizată (o pagina securizată începe mereu cu "https");

- Datele de contact trecute în email-urile de phishing sunt greșite sau nu există;

- Mesajul poate conține greșeli gramaticale.[5]

Măsuri de prevenire a fraudelor bancare.

Utilizarea în siguranță a cardurilor de plată. Când primești cardul de la bancă, semnează imediat panelul de pe verso. Păstrează detaliile cardului într-un loc sigur. Nu da cardul tău altor persoane să îl utilizeze, nici chiar

membrilor familiei. Păstrează cardul în condiții care exclud deteriorarea, pierderea sau furtul acestuia sau al datelor pe care le conține. Citește atent termenii și condițiile contractului care este eliberat odată cu cardul și respectă regulile. Nu divulga codul PIN, CVV2 sau alte parole nimănui, nici măcar personalului băncii. Dacă îți notezi undeva Codul Personal de Identificare (PIN), nu-l păstra alături de cardul de plată. Asigură-te că ai datele de contact ale băncii pentru a anunța imediat banca în cazul în care cardul tău este pierdut sau furat.

Băncile au serviciul de clientelă non-stop unde poți raporta o eventuală pierdere sau un furt de card. Banca va bloca imediat cardul tău, pentru a evita, astfel, orice pierdere de bani din cei rămași pe cont.

Poți solicita băncii stabilirea unei limite maxime de extragere din contul tău, fapt ce ar reduce pierderile de pe cont, în cazul în care cardul și PIN-ul este furat.

Verifică chitanțele de la bancomate și cele de la magazine și compară-le cu extrasul de cont. Dacă bănuiești orice activitate frauduloasă, anunță imediat BANCA.

Sfaturi utile despre utilizarea în mod sigur a cardului de plată:

- Păstrează cardul într-un loc anume. Astfel, în caz de furt sau pierdere, vei putea identifica acest lucru imediat și vei anunța banca să intervină.

- Se recomandă ca PIN-ul furnizat de bancă să fie diferit de adresa ta, numărul de telefon, numărul de asigurări sociale sau ziua de naștere. Acest detaliu face mai dificilă folosirea cardului tău de un eventual hoț. Unele bănci oferă posibilitatea modificării codului PIN de către deținător.

- Păstrează și compară chitanțele cu extrasele de cont, astfel încât să poți identifica erorile sau transferurile neautorizate.

- Asigură-te că știi și ai încredere în comerciant/vendor înainte de a dezvălui orice informație cu privire la contul de plată sau de pre-autorizare a debitării contului tău.

- Citește extrasele lunare prompt și cu atenție. Contactează-ți banca sau altă instituție financiară imediat ce identifici tranzacții neautorizate sau erori.

- *Utilizarea sigură a bancomatelor.* Asigură-te că nimeni nu vede când introduci PIN-codul. Verifică dacă bancomatul nu are careva echipamente/dispozitive neobișnuite. Dacă observi ceva în neregulă, contactează imediat banca. Dacă, în orice moment al efectuării tranzacției, cardul tău se pierde în bancomat, nu părăsi bancomatul, ci apelează banca. Dacă utilizezi bancomatul în afara orelor de muncă ale băncii, apelează serviciul clientelă 24/24. Banca va bloca imediat cardul, pentru a evita orice pierdere de sume bănești din cauza unor eventuale fraude. Nu permite să fii distras sau „ajutat” de persoane străi-

ne. Acestea pot încerca să obțină cardul și PIN-codul tău. Plăți sigure cu cardul la magazine, restaurante și alte unități de vânzări cu amănuntul.

Când introduci codul PIN, nu permite nimănui să vadă cifrele pe care le culegi. În timp, noile tehnologii au redus cu mult posibilitatea de a copia informația de pe carduri (cunoscut ca și *skimming*), dar ia următoarele măsuri de precauție pentru a preveni orice șansă de clonare a cardului:

- Nu lăsa cardul din vizorul tău. De exemplu, dacă un chelner vrea să ia cardul de la masa ta pentru a face plata în altă încăpere, insistă să mergi cu el.

- Nu permite nimănui să introducă cardul la mai multe dispozitive speciale, la un singur punct de vânzare. Dacă dispozitivul nu funcționează, va trebui să elibereze o chitanță care te informează că operațiunea sau conexiunea a eșuat.

Pentru cumpărăturile pe Internet, verifică dacă sunt simboluri de siguranță 3D Secure. De regulă, plasate în partea de jos a paginii vânzătorului. Pentru a face o plată electronică cu cardul de plată nu este nevoie să introduci PIN-codul pe nici una din paginile web.

Utilizarea sigură a Internet Banking-ului. E foarte probabil ca sistemele de securitate ale băncii tale să fie sigure, dar, când faci Banking Online, trebuie să-ți protejezi și contul bancar și de surse din exterior. Evită utilizarea terminalelor publice (cum ar fi biblioteci sau Internet cafe) pentru Internet Banking. Dacă ai nevoie să folosești un terminal public, asigură-te că nimeni nu vede numele de acces sau parola la logare și că ai făcut „log-out” la sfârșitul sesiunii de utilizare a contului. Este o practică foarte bună de a schimba parola după ce ai făcut Banking de la un terminal public.

Poți face Internet Banking prin conectare fără cablu (*wireless*) doar dacă ești sigur de integritatea conectării, dat fiind faptul că există un risc mare de interceptare în timpul conexiunilor fără cablu.

Asigură-te că ai programe actualizate anti-virus și spyware pentru a te proteja împotriva infractorilor. Aceste tipuri de programe computerizate te protejează de viruși, dar și de riscul de a fi spionat de la distanță în timp ce faci banking, cumpărături sau stai pe rețele de socializare.

Nu lăsa alte pagini web deschise în timp ce faci Internet Banking.

Accesează adresa web a băncii direct, nu printr-un link, cum ar fi un motor de căutare sau un email. Culege adresa pe bara de căutare sau salvează pagina web a băncii ca favorită. Niciodată nu accesa un link sau o pagină web care-ți cere să-ți schimbi parola sau să divulgi informația cu privire la contul bancar. Cel mai probabil este spam/înșelătorie. BANCA TA nu are nevoie să-ți confirme datele.

Toate paginile web care oferă facilități de plăți electronice, cum ar fi

băncile și magazinele on-line, au un URL care începe cu: <https://>. Litera „s” în <https://> te informează că pagina web este securizată. Asigură-te că browserul are o iconiță a unui lacăt, care la fel este un indiciu că pagina web este securizată. Poți da click pe acest lacăt pentru a confirma proprietarul paginii.

Alege o parolă „solidă”, care nu poate fi ghicită ușor. Încearcă să ai cel puțin opt caractere în parolă, inclusiv litere, cifre și simboluri, cum ar fi semnul exclamării sau diez. Schimbă parola cu regularitate.

Niciodată nu spune nimănui parola ta pentru Online Banking, nici măcar reprezentanților băncii. Când ai finalizat sesiunea de online banking, fă „log out” și închide fereastra browserului. Dacă suspectezi o fraudă sau o activitate suspicioasă, înștiințează imediat banca.[6]

Concluzii și recomandări. Tehnologiile moderne sunt cea mai bună, dar și cea mai scumpă metodă prin care băncile pot să-și protejeze clienții de fraude. Pentru că majoritatea băncilor nu implementează astfel de tehnologii costisitoare, cel mai bine este ca clienții să aibă grijă să evite fraudele bancare, în măsura în care acest lucru depinde de ei.

Fie că e vorba de fraude la bancomate, pe internet, soluția-cheie este prudența. Clienții băncilor trebuie să fie atenți la detalii, ce link-uri accesează, ce formulare completează, să nu ofere date despre conturile lor, pentru că nici chiar banca nu are voie să le solicite la telefon sau prin internet.

Dacă li se pare ceva suspect sau au anumite îndoieli legate de mesajele primite sau bancomatul pe care îl folosesc este indicat să contacteze banca pentru a o sesiza sau a clarifica situația existentă.

Bibliografie:

1. Mircea Constantin Scheau, Implicații financiare și juridice în fraudele cu carduri bancare, Craiova 2016;
2. <https://www.bancamea.md/news/fraudele-bancare-tipuri-de-fraude-si-solutii-de-evitare>;
3. Referat – Riscul de fraudă bancară, Dunărea de Jos 2020;
4. <https://www.bcr.ro/ro/persoane-fizice/informatii-utile/securitate/cele-mai-frecvente-fraude>;
5. Corneliu Bente, Măsuri de prevenire a fraudelor cu carduri bancare, Oradea 2008;
6. <https://www.bnm.md/ro/content/prevenirea-fraudelor-si-asigurarea-securitatii>.

RESPECTAREA DREPTURILOR CONSUMATORULUI ÎN CADRUL CONTRACTELOR ÎNCHEIATE LA DISTANȚĂ

Valeria CANȚER,

*studentă, Facultatea Drept, Ordine Publică și Securitate Civilă
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Evoluția modalităților de desfășurare a activității comerciale, ca urmare a dezvoltării tehnologiilor informaționale și practicilor din domeniu, a dus în mod inevitabil la apariția unor instituții juridice noi precum contractul la distanță și contractul negociat în afara spațiilor comerciale. Cu certitudine, fiecare s-a ciocnit de situația când a făcut o comandă online sau a procurat un anumit bun de la un agent de vânzări în stradă.

Ce este un contract la distanță?

Conform art.1013 CCRM, prin **contract la distanță** se înțelege orice contract negociat și încheiat între comerciant și consumator în cadrul unui sistem de vânzări sau de prestări de servicii la distanță, organizat fără prezența fizică simultană a comerciantului și a consumatorului, cu utilizarea exclusivă a unuia sau a mai multor mijloace de comunicare la distanță, până la și în momentul în care este încheiat contractul, inclusiv orice comandă făcută de consumator și care produce efecte obligatorii asupra lui.²

Trecind la subiectul de bază, respectarea drepturilor consumatorului, trebuie de menționat ca respectarea acestor drepturi ține în mare parte de respectarea obligațiilor vânzătorului față de consumator. Astfel, anume caracterul de organizare și sistematizare îi conferă putere economică profesionistului, deoarece acesta este mai competent și mai specializat în domeniul său de activitate decât consumatorul, fapt ce demonstrează existența dezechilibrului contractual și aplicarea dreptului consumației. Din acest raționament, profesionistului în relațiile de vânzare la distanță îi revin mai multe obligații și volumul lor este mult mai considerabil în comparație cu contractul clasic de vânzare-cumpărare. În același timp, conținutul drepturilor și obligațiilor vânzătorului și ale cumpărătorului în raporturile la distanță, în care participă numai profesioniști, este în esență aceleași, însă nu are o orientare atât de protectivă, ca în contractele de consum.

Contractele generează o varietate de efecte, atât între părți, cât și față

de terți. Prin efectele actului juridic se înțelege consecințele pe care le prevăd părțile, potrivit manifestării lor de voință, ca un contract încheiat de către acestea să ducă la nașterea, modificarea sau stingerea unui raport juridic, adică drepturile subiective civile și obligațiile civile cărora actul juridic le dă naștere, pe care le modifică sau le stinge. Datorită faptului că contractul de vânzare-cumpărare este contractul gen, iar contractul de vânzare la distanță este specie, drepturile și obligațiile părților contractante sunt guvernate de aceleași reguli și în mare măsură coincid, cu unele excepții ce rezultă din natura specifică a relațiilor la distanță.¹

Consumatorul la încheierea contractelor la distanță are mai multe drepturi, totuși voi face trimitere doar la citeva din acestea, care din punctul meu de vedere sunt mai importante și anume:

1. Dreptul consumatorului la informare sau obligația de a furniza consumatorului informații într-un mod clar și inteligibil.

Precizăm faptul că normele legale ce reglementează obligativitatea prezentării informației detaliate despre contractul de vânzare la distanță, obiectul contractului, consecințele negative ale neprezentării unei astfel de informații pentru vânzător se referă doar la contractul de vânzare a bunurilor și/sau de prestare de servicii la distanță încheiat între un consumator și un profesionist. Potrivit art. 5 din Legea privind protecția consumatorilor, unul dintre drepturile fundamentale ale consumatorului este primirea informației complete, corecte și precise privind produsele, serviciile achiziționate. Menționăm că prevederile art. 5 din Legea nr. 8 din 26.02.2016 au fost integrate în normele CC modernizat, și anume - în art. 1015, care conține o listă similară a informațiilor prezentate consumatorului la încheierea oricărui contract la distanță. Astfel, înainte ca un contract la distanță sau negociat în afara spațiilor comerciale sau orice ofertă similară să producă efecte obligatorii pentru consumator, profesionistul trebuie să furnizeze consumatorului următoarele informații într-un mod clar și inteligibil:

În primul rând, este necesar să fie prezentate **principalele caracteristici ale bunurilor sau serviciilor**, în mod corespunzător cu mediul de comunicare și cu bunurile sau serviciile în cauză. Comerciantul va comunica și modalitatea de livrare a bunurilor/executare a serviciilor, data până la care comerciantul se angajează să livreze bunurile sau să presteze serviciile și, după caz, politica comerciantului de soluționare a reclamațiilor.

De regulă, părțile stabilesc termenul de livrare a bunurilor. Dacă părțile nu au convenit altfel, comerciantul livrează bunurile transferând posesia fizică sau controlul asupra bunurilor către consumator, fără întârziere nejustifi-

¹ Codul Civil al RM, art.1013.

cată și în decurs de cel mult 30 de zile de la dat încheierii contractului.

În situația în care comerciantul nu livrează bunurile în momentul convenit cu consumatorul sau în termen de maximum 30 de zile de la încheierea contractului, consumatorul poate acorda comerciantului un termen suplimentar, de grație pentru livrare corespunzător circumstanțelor. Dacă în termenul astfel acordat comerciantul nu livrează bunurile, consumatorul este în drept să rezilieze contractul.

Aceste prevederi nu se aplică contractelor de vânzare în cazul în care comerciantul a refuzat să livreze bunurile, ori atunci când livrarea în termenul convenit este esențială având în vedere toate circumstanțele existente la încheierea contractului, sau în cazul în care consumatorul informează comerciantul, înainte de încheierea contractului, că livrarea înainte de sau la o dată precizată este esențială. În aceste cazuri, dacă comerciantul nu livrează bunurile în momentul convenit cu consumatorul sau în termen de maximum 30 de zile de la încheierea contractului, consumatorul are dreptul de a rezilia contractul imediat. La rezilierea contractului, comerciantul rambursează fără întârzieri nejustificate toate sumele plătite în temeiul contractului, consumatorul fiind în drept să recurgă la alte căi de atac prevăzute de legislația națională.

Riscul de pierdere sau de deteriorare a bunurilor este transferat de la comerciant la consumator în momentul în care acesta sau un terț desemnat de acesta, altul decât transportatorul, intră în posesia fizică a bunurilor. În cazul în care contractul de transport al bunurilor este încheiat între consumator și transportator, riscul este transferat consumatorului în momentul transmiterii bunurilor către transportator.

O altă informație ține de **identitatea comerciantului**. Va fi menționată denumirea comerciantului, numărul de identificare de stat, adresa geografică la care se află sediul comerciantului și numărul de telefon, numărul de fax și adresa de poștă electronică ale acestuia, în cazul în care sunt disponibile, pentru a-i permite consumatorului să ia rapid legătura cu comerciantul și să comunice cu acesta în mod eficient. Dacă este vorba de un reprezentant, se va indica sediul și denumirea comerciantului în contul căruia acționează. În situația în care adresa menționată este diferită de adresa geografică a locului în care comerciantul își desfășoară activitatea, se va menționa adresa la care consumatorul poate trimite eventualele reclamații.

Următoarea informație se referă la **prețul total al bunurilor și serviciilor cu toate taxele incluse**. În cazul în care prețul nu poate fi calculat cu anticipație datorită naturii bunurilor sau a serviciilor, comerciantul trebuie să prezinte modalitatea de calcul a prețului. De asemenea, se vor menționa

toate costurile suplimentare de transport, de livrare, taxele poștale sau de orice altă natură. Dacă aceste costuri nu pot fi calculate în prealabil în mod rezonabil, se va menționa faptul că aceste costuri suplimentare ar putea fi suportate de consumator. În cazul încheierii unui contract pe durată nedeterminată sau a unui contract care include un abonament, prețul total va include costurile totale pe perioada de facturare. Dacă aceste contracte sunt taxate la un tarif fix, prețul total va cuprinde și costurile lunare totale. Pentru situația în care costul total nu poate fi calculat în prealabil, trebuie indicată modalitatea de calculare a prețului. Se va menționa și costul de utilizare a mijloacelor de comunicare la distanță în vederea încheierii contractului, atunci când este calculat pe baza unui alt tarif decât tariful de bază. Va fi comunicată și modalitatea de plată.

Comerciantul nu poate percepe de la consumatori comisioane aferente utilizării unui anumit mijloc de plată care depășesc costul suportat de comerciant pentru utilizarea unor astfel de modalități de plată.

Sunt stabilite cerințe și față de plățile suplimentare celei asupra căreia comerciantul și consumatorul au convenit anterior. Astfel, înainte de încheierea unui contract sau acceptarea ofertei de către consumator, comerciantul solicită consimțământul explicit din partea consumatorului cu privire la orice plată suplimentară celei asupra căreia s-au înțeles anterior prin care se remunerează obligația contractuală principală a comerciantului. În cazul în care comerciantul nu a obținut consimțământul expres al consumatorului, dar l-a dedus utilizând opțiuni incluse în mod automat pe care consumatorul trebuie să le respingă pentru a evita plata suplimentară, consumatorul poate pretinde rambursarea acestei plăți.

Comerciantul se asigură că consumatorul confirmă explicit, atunci când face comanda, că această comandă implică o obligație de plată. Dacă pentru a face comanda este necesar să se activeze un buton sau o funcție similară, butonul sau funcția similară sunt etichetate de o manieră lizibilă doar cu mențiunea „comandă ce implică o obligație de plată” sau o formulare neambiguă corespunzătoare, care să indice că a face comanda implică obligația de a plăti comerciantului. Dacă comerciantul încalcă aceste prevederi, consumatorul nu are nici o obligație în temeiul contractului sau al comenzii. Site-urile comerciale indică clar și lizibil, cel mai târziu la începutul procesului de formulare a comenzii, dacă se aplică vreo restricție în ceea ce privește livrarea și care sunt mijloacele de plată acceptate.

De asemenea, comerciantul trebuie să comunice consumatorului că beneficiază de o perioadă de 14 zile pentru a se retrage dintr-un contract la distanță sau dintr-un contract negociat în afara spațiului comercial, fără a fi

nevoit să justifice decizia de retragere și fără a suporta alte costuri.

Consumatorul va fi informat despre **termenele și procedurile de exercitare a dreptului de retragere**, despre formularul tipizat de retragere. După caz, consumatorul va fi informat despre necesitatea de a suporta costul aferent returnării bunurilor în caz de retragere. Pentru situația în care consumatorul dorește ca prestarea unor servicii sau furnizarea de apă, gaz sau electricitate, atunci când acestea nu sunt puse în vânzare într-un volum limitat sau cantitate prestabilă, sau de încălzire centralizată să înceapă în timpul perioadei de retragere, comerciantul solicită consumatorului să formuleze o astfel de cerere expresă pe un suport durabil. După transmiterea cererii, consumatorul plătește comerciantului o sumă proporțională cu ceea ce s-a furnizat până la momentul în care consumatorul a informat comerciantul cu privire la exercitarea dreptului de retragere, în raport cu acoperirea totală a contractului. Suma proporțională care trebuie plătită comerciantului de către consumator este calculată pe baza prețului total convenit în contract. Dacă prețul total este excesiv, suma proporțională este calculată pe baza valorii de piață a ceea ce s-a furnizat.

Dacă pentru bunurile livrate sau serviciile prestate legea nu prevede dreptul de retragere, comerciantul va informa consumatorul despre acest fapt și, după caz, circumstanțele în care consumatorul își pierde dreptul de retragere.

O altă informație care trebuie comunicată ține de **existența unei garanții legale privind conformitatea bunurilor și, după caz, existența și condițiile de asistență după vânzare acordată consumatorului, serviciile prestate după vânzare și garanțiile comerciale, durata contractului**. Dacă un contract se încheie pe durată nedeterminată sau urmează să fie prelungit în mod automat, vor fi menționate condițiile de reziliere a contractului.

În dependență de situație, va fi comunicată durata minimă de valabilitate a obligațiilor care revin consumatorului conform contractului, precum și existența și condițiile aferente plăților în avans sau altor garanții financiare care trebuie plătite sau oferite de consumator la cererea comerciantului, funcționalitatea, inclusiv aplicarea unor măsuri tehnice de protecție pentru conținutul digital, orice interoperabilitate pertinentă a conținutului digital cu componentele hardware și software de care comerciantul are cunoștință sau se poate presupune în mod rezonabil că are cunoștință, posibilitatea și modalitatea de a recurge la un mecanism extrajudiciar de depunere și soluționare a reclamațiilor cărui i se supune comerciantul. Politica Uniunii Europene în materie de protecție a consumatorilor apără drepturile acestora și permite

soluționarea rapidă și eficientă a litigiilor cu comercianții prin mijloace alternative de soluționare a litigiilor și prin intermediul Centrelor europene pentru consumatori.

Consumatorul va fi informat **despre existența codurilor de conduită relevante și modalitatea în care pot fi obținute copii ale acestora.**

Informațiile menționate fac parte integrantă din contractul la distanță sau din contractul negociat în afara spațiilor comerciale și nu pot fi modificate decât în cazul în care părțile contractante decid altfel în mod explicit.

În situația în care comerciantul nu informează consumatorul referitor la taxele suplimentare sau alte costuri, sau la costurile aferente returnării bunurilor, consumatorul nu suportă taxele sau costurile respective. Sarcina probei în ceea ce privește îndeplinirea cerințelor în materie de informare revine comerciantului.

Dacă un contract la distanță se încheie prin intermediul telefonului, comerciantul trebuie să confirme oferta consumatorului, al cărui angajament începe doar după ce a semnat oferta sau după ce și-a trimis consimțământul scris. Comerciantul transmite consumatorului confirmarea încheierii contractului, pe un suport durabil, într-un termen rezonabil din momentul încheierii contractului la distanță și cel târziu la momentul livrării bunurilor sau înainte de începerea prestării serviciului solicitat.²

2. Dreptul de a respinge vânzarea nesolicitată. Potrivit art. 24 al Legii nr. 8 din 26.02.2016, care în prezent este abrogată³, consumatorul era scutit de obligația de plată în caz de furnizare nesolicitată de produse, de apă și servicii de canalizare, de gaze naturale, de energie electric și termică sau de conținut digital, sau în caz de prestare nesolicitată de servicii. În asemenea cazuri, absența unui răspuns din partea consumatorului în urma unei astfel de furnizări sau prestări nesolicitate nu reprezintă un consimțământ. Recent, această prevedere legală a fost îmbunătățită și integrată în prevederile CC modernizat. Legiuitorul a dezvoltat ideea cuprinsă în Legea nr. 8 din 26.02.2016 și a introdus mecanisme mai eficiente de protecție a consumatorilor nu doar în raporturile la distanță, cum a fost anterior, dar și în alte raporturi juridice în care ei participă în această calitate specială.

3. Astfel, art. 1024 CC, reglementează situația neapariției obligațiilor în caz de lipsă a răspunsului din partea consumatorului. Astfel, dacă un profesionist furnizează unui consumator bunuri, lucrări, servicii, conținut digital

² BOROI, G., ANGHELESCU, C. A. Curs de drept civil. Partea generală, ed. a 2-a, București: Hamangiu, 2012, p.204.

³ Lilia Gribincea - Aspecte comparative ale prevederilor legislației UE și legislației Republicii Moldova privind obligația de informare a consumatorilor în cazul încheierii contractelor la distanță și celor negociate în afara spațiilor comerciale, 2020.

sau alte prestații nesolicitate de acesta:

a) între ei nu se consideră încheiat niciun contract pe baza circumstanței că consumatorul nu a răspuns sau a săvârșit o altă acțiune ori inacțiune cu aceste prestații și nicio obligație de plată a acestora nu se naște în sarcina consumatorului;

b) între ei nu se naște nicio obligație necontractuală pe baza circumstanței că consumatorul a dobândit, a reținut, a respins sau a folosit prestațiile;

c) prin derogare de la lit. a), consumatorul poate considera că a primit prestația cu titlu de donație necondiționată de la profesionist. Mai mult decât atât, orice clauză contrară dispozițiilor prezentului articol în detrimentul consumatorului este lovită de nulitate absolută.⁴

3. Dreptul de revocare

Revocarea contractului de vânzare la distanță, se atribuie analizei mecanismului revocării contractului de vânzare la distanță, prin prisma garanțiilor și posibilităților oferite consumatorului în raporturile de comerț la distanță. Dreptul de revocare își are originea în sistemele juridice naționale ale diverselor țări europene, dar, în ultimii ani, a devenit o caracteristică predominantă a dreptului european al contractelor.

Dreptul de revocare conferit consumatorului servește mai multor scopuri: protejarea consumatorilor de tactici de vânzări agresive, încurajarea consumatorilor de a comanda produse la distanță, precum și familiarizarea consumatorilor cu contracte complexe. Cercetătorii din domeniu atrag atenția asupra faptului că existența dreptului de revocare se bazează pe ideea că consumatorul trebuie să fie protejat. Acest tip de protecție este împotriva lipsei de putere psihologică a consumatorului și lipsei de putere informațională. Așadar, ajungem la concluzia că dreptul de revocare este o măsură de protecție strict necesară pentru a proteja consumatorul în contractele la distanță. Deși la prima vedere existența dreptului de revocare este în dezavantajul profesionistului, totuși joacă un rol esențial în creșterea vânzărilor la distanță în ultimele decenii. Acest drept aduce beneficii vânzătorilor, căci există mai multe șanse că consumatorul va cumpăra un bun, când el are dreptul să-l întoarcă dacă nu-i place. Mai mult decât atât, prin respectarea acestui drept, profesionistul creează o stare de încredere din partea consumatorilor.

Exercitarea dreptului de revocare este o etapă formalizată în relațiile dintre vânzător și cumpărător. În acest scop, consumatorul are posibilitatea:

⁴ Legii nr. 8 din 26.02.2016 privind drepturile consumatorilor la încheierea contractelor, art.24.

a) de a folosi formularul-tip de revocare prevăzut în Anexa nr. 6 la Legea nr. 1125/2002 pentru punerea în aplicare a Codului civil al Republicii Moldova;

b) de a face orice altă declarație neechivocă în care să-și exprime decizia de revocare a contractului.

Pe de altă parte, declarația utilizată de către consumator de revocare a contractului la distanță nu trebuie neapărat să se refere la dreptul de „revocare” din punct de vedere juridic. O declarație de „terminare” sau „retragere” din contract, sau folosirea cuvintelor similare ar trebui considerate ca fiind suficiente „fără oarecare dubii”, atâta timp cât consumatorul și contractul în cauză pot fi identificate. O scrisoare, un apel telefonic sau returnarea bunurilor însoțită de o declarație clar formulată ar putea satisface aceste cerințe, dar sarcina probei privind retragerea în termenul fixat prin directivă ar trebui să-i revină consumatorului. Din atare motiv, este în interesul acestuia din urmă să utilizeze un suport durabil, atunci când comunică profesionistului retragerea sa.

O altă problemă importantă este determinarea efectelor în exercitarea dreptului de revocare. Majoritatea doctrinarilor au ajuns la concluzia că revocarea contractului are ca efect desființarea acestuia și, implicit, a raportului juridic născut între părțile contractante. În al doilea rând, părțile sunt obligate să restituie prestațiile efectuate până în momentul desființării contractului. În asemenea condiții, consumatorul returnează produsele sau le înmânează profesionistului ori unei persoane autorizate de profesionist să recepționeze produsele, fără întârzieri nejustificate și în decurs de cel mult 14 zile calendaristice de la data la care acesta i-a comunicat profesionistului decizia sa de revocare. Trezește un interes deosebit problematica stării bunului returnat. Astfel, legiuitorul delimitează despachetarea și manipularea bunului necesară pentru determinarea naturii, caracteristicilor și modului de funcționare ale acestuia și folosirea bunului conform destinației în mod obișnuit pentru necesitățile personale.

În primul caz, consumatorul nu-și pierde dreptul la returnarea costului. În al doilea caz, profesionistul are dreptul să reducă suma rambursată consumatorului pentru a acoperi diminuarea valorii produsului ce rezultă din manipularea necorespunzătoare a acestuia în perioada de exercitare a dreptului de revocare, alta decât cea necesară pentru determinarea naturii, caracteristicilor și funcționării produsului. Indiferent de situație, consumatorul nu este responsabil de diminuarea valorii produsului în cazul în care profesionistul a omis să-l informeze cu privire la dreptul de revocare.⁵

⁵ Calmîc Vlada - Cadrul juridic actual al vânzării la distanță, Teză de doctor în drept, Chișinău, 2020, p. 135.

Concluzii. Obligația informării este unul dintre pilonii de protecție a consumatorului, mențiți să asigure echilibrul contractual și bunăstarea părții slabe din punct de vedere economic și organizatoric. Informația prezentată cumpărătorului înainte de încheierea contractului de vânzare la distanță este cea mai amplă și detaliată în comparație cu contractul de vânzare-cumpărare clasic datorită faptului că părțile nu se întâlnesc și cumpărătorul nu poate aprecia vizual proprietățile și calitatea obiectului de vânzare.

Dreptul de revocare este destinat să compenseze dezavantajul care rezultă pentru consumator dintr-un contract la distanță, prin acordarea unui termen de reflecție adecvat în decursul căruia acesta are posibilitatea de a examina și de a testa bunul dobândit. Dreptul de revocare servește mai multor scopuri: protejarea consumatorilor de tactici de vânzări agresive, încurajarea consumatorilor de a comanda produse la distanță, încurajarea consumatorilor de a utiliza Internetul pentru a face cumpărături, precum și alte mijloace de comunicare la distanță, familiarizarea consumatorilor cu contracte complexe.

Dreptul de revocare poate fi exercitat de către cumpărător doar în cazul în care el participă în relațiile de vânzare-cumpărare la distanță în calitate de consumator, așa cum el este definit de lege. Termenul de revocare a contractului de vânzare la distanță este de 14 zile care începe să curgă din momentul stabilit în lege. Acest termen este unul de decădere și neexercitarea sa în intervalul instituit de legislator, dacă consumatorul cunoștea despre existența acestuia, atrage împiedicarea efectuării retractării la o dată ulterioară.

Nerecepționarea produsului de către consumator nu poate fi interpretată ca o modalitate specifică neformalizată de revocare a contractului de vânzare la distanță. Simpla restituire a produsului sau refuzul de a primi livrarea, sau neridicarea produsului de la oficiul poștal, fără o declarație neechivocă în acest sens, nu se consideră exercitare valabilă a dreptului de revocare.

Cel mai important efect al aplicării dreptului de revocare se consideră desființarea contractului. Suplimentar, părțile sunt obligate să restituie prestațiile efectuate până în momentul desființării contractului. Astfel, consumatorul are obligația legală de restituire a produselor comandate în urma exercitării dreptului de revocare, pe când profesionistul are obligația corelativă de a restitui prețul plătit și alte cheltuieli, prevăzute de lege.

Neefectuarea livrării este un motiv specific de rezoluțiune a contractului încheiat prin intermediul mijloacelor de comunicare la distanță, care se echivalează cu nepredarea bunului ca în cazul contractului clasic de vânzare-cumpărare. Legea privind modernizarea CC permite rezoluțiunea contrac-

tului la distanță după expirarea, fără niciun rezultat, a termenului de grație oferit profesionistului, cu unele excepții stabilite de lege.

În cazul în care cumpărătorul dorește să rezoluționeze contractul de vânzare la distanță, urmează a fi respectată procedura de notificare a celeilalte părți. În acest sens, apar întrebări în privința modalității și a termenului de informare a profesionistului despre faptul și motivele rezoluțiunii contractului de vânzare la distanță.

Bibliografie:

1. Codul Civil al RM, art.1013.
2. BOROI, G., ANGHELESCU, C. A. Curs de drept civil. Partea generală, ed. a 2-a, București: Hamangiu, 2012.
3. Lilia Gribincea - Aspecte comparative ale prevederilor legislației UE și legislației Republicii Moldova privind obligația de informare a consumatorilor în cazul încheierii contractelor la distanță și celor negociate în afara spațiilor comerciale, 2020.
4. Legii nr. 8 din 26.02.2016 privind drepturile consumatorilor la încheierea contractelor.
5. Calmîc Vlada - Cadrul juridic actual al vânzării la distanță, Teză de doctor în drept, Chișinău, 2020

PROTECȚIA DATELOR CU CARACTER PERSONAL AL CONSUMATORILOR ÎN RAPORTURILE CONTRACTUALE

Tatiana DUȘCOV,

*studentă, Facultatea Drept, Ordine Publică și Securitate Civilă
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

În temeiul articolului 8 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, datele cu caracter personal trebuie prelucrate corect, în scopurile precizate și în temeiul unui motiv legitim prevăzut de lege. În aceste sens, articolul 6 alineatul (1) din Regulamentul General privind Protecția Datelor¹ (RGPD) precizează că prelucrarea este legală numai în temeiul uneia dintre cele șase condiții specifice stabilite la articolul 6 alineatul (1) literele (a)-(f). Identificarea temeiului juridic adecvat care corespunde obiectivului și esenței prelucrării este extrem de important. Atunci când identifică temeiul legal adecvat, operatorii de date trebuie să țină cont, inter alia, de impactul asupra drepturilor persoanelor vizate, pentru a respecta principiul echității.

Cuvinte cheie: protecția, datele cu caracter personal, contracte încheiate, restricții.

Pursuant to Article 8 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union, personal data must be processed correctly, for the purposes specified and for a legitimate reason provided by law. In this respect, Article 6 (1) of the General Data Protection Regulation¹ (RGPD) states that the processing is lawful only under one of the six specific conditions set out in Article 6 (1) (a) to (f). Identifying the appropriate legal basis that corresponds to the purpose and essence of the processing is extremely important. When identifying the appropriate legal basis, data controllers must take into account, inter alia, the impact on the rights of data subjects in order to respect the principle of fairness.

Keywords: protection, personal data, concluded contracts, restrictions.

Legislația națională definește noțiunile de date cu caracter personal și prelucrarea datelor cu caracter personal ca fiind orice informație referitoare la o persoană fizică identificată sau identificabilă (subiect al datelor cu caracter personal). Persoana identificabilă este persoana care poate fi identificată, direct sau indirect, prin referire la un număr de identificare sau la unul ori mai multe elemente specifice identității sale fizice, fiziologice, psihice, economice, culturale sau sociale și respectiv orice operațiune sau serie de operațiuni care se efectuează asupra datelor cu caracter personal prin mijloace automatizate sau neautomatizate, cum ar fi colectarea, înregistra-

rea, organizarea, stocarea, păstrarea, restabilirea, adaptarea ori modificarea, extragerea, consultarea, utilizarea, dezvăluirea prin transmitere, diseminare sau în orice alt mod, alăturarea ori combinarea, blocarea, ștergerea sau distrugerea. [1, art.3]

La fel, normele UE vă garantează că datele dumneavoastră cu caracter personal sunt protejate ori de câte ori este nevoie de colectarea lor – de exemplu, când încheiați un contract, când faceți cumpărături on-line, când vă depuneți candidatura pentru un loc de muncă sau când solicitați un credit. Aceste norme se aplică atât companiilor și organizațiilor (publice și private) din UE, cât și celor din afara UE care oferă bunuri sau servicii în UE, cum ar fi Facebook sau Amazon, ori de câte ori aceste companii solicită sau reutilizează datele cu caracter personal ale cetățenilor din UE. Drepturile dumneavoastră în materie de protecție a datelor trebuie să fie respectate, indiferent de modul în care sunt colectate – on-line, într-un sistem computerizat sau pe hârtie, într-un fișier structurat. Normele UE referitoare la protecția datelor, incluse în așa-numitul Regulament general al UE privind protecția datelor (RGPD), descriu diversele situații în care o companie sau organizație **are permisiunea de a colecta sau reutiliza informațiile dumneavoastră cu caracter personal.**

De exemplu, fiind o compania sau o organizația care are un contract cu dumneavoastră – de exemplu, un contract de furnizare de bunuri sau servicii (când cumpărați ceva on-line) sau un contract de angajare. Într-o altă situație, compania sau organizația **trebuie să vă ceară acordul** (consimțământul) înainte de a putea colecta sau reutiliza datele dumneavoastră cu caracter personal. [2]

Prevederea respectivă este menționată și de legislația națională, anume de **legea Nr.133 din 08-07-2011 privind protecția datelor cu caracter personal.** Astfel, art. 5 al legii menționate mai sus în alin.(5) lit.(a) prevede că consimțământul subiectului datelor cu caracter personal nu este cerut în cazurile în care prelucrarea este necesară pentru executarea unui contract la care subiectul datelor cu caracter personal este parte sau pentru luarea unor măsuri înainte încheierii contractului, la cererea acestuia.

În cazul când o companie sau o organizație vă cere consimțământul, trebuie să vă exprimați acordul printr-o acțiune clară, de exemplu semnând un formular de consimțământ sau bifând „da” pe un site unde există posibilitatea de a alege între „da” și „nu”.

Nu este suficientă o simplă retragere, Trebuie să vă dați acordul în mod clar și să acceptați ca datele dumneavoastră să fie stocate și/sau reutilizate în acest scop.

Înainte de a vă da acordul trebuie să primiți următoarele informații:

- detalii despre compania/organizația care vă va prelucra datele cu caracter personal, inclusiv datele sale de contact, precum și datele de contact ale responsabilului cu protecția datelor, dacă acesta există
- motivul pentru care compania/organizația va folosi datele dumneavoastră
- pe ce perioadă vor fi păstrate datele cu caracter personal
- informații despre orice altă companie sau organizație care va primi datele dumneavoastră cu caracter personal
- informații despre drepturile dumneavoastră în materie de protecție a datelor (acces, modificare, ștergere, trimiterea unei plângeri, retragerea consimțământului)

Toate aceste informații ar trebui să fie prezentate într-un mod clar și accesibil.

La prelucrarea datelor cu caracter personal în cadrul sistemului de evidență „beneficiarii contractuali” se vor aplica în mod corespunzător cerințele următoarelor acte:

- Convenția nr. 108 pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal (<http://datepersonale.md/md/international003/>);

- Regulamentul nr. 679/2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) <https://eurlex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>;

- Legea nr. 133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal (<http://lex.justice.md/md/340495/>);

- Hotărârea Guvernului nr. 1123 din 14.12.2010 privind aprobarea Cerințelor față de asigurarea securității datelor cu caracter personal la prelucrarea acestora în cadrul sistemelor informaționale de date cu caracter personal (<http://lex.justice.md/md/337094/>) precum și alte acte normative.

Operatorul poate colecta următoarele categorii de date cu caracter personal: numele, prenumele, tipul actului, seria și numărul, data eliberării, oficiul de care a fost eliberat, termenul de valabilitate, data și locul nașterii, adresa de domiciliu/reședința, IDNP, ocupația, datele bancare, semnătura, telefon, date de contact, email și alte date necesare realizării raporturilor juridice încheiate. În dependență de tipul contractului și a serviciilor solicitate, ne-consemnarea categoriilor de date cu caracter personal enunțate supra, ar putea duce la imposibilitatea prestării serviciilor solicitate. [3, p.2]

Datele cu caracter personal destinate transmiterii către un alt stat sînt protejate în conformitate cu prezenta lege. Transmiterea transfrontalieră a datelor cu caracter personal care fac obiectul unei prelucrări sau care urmează să fie prelucrate după transmitere poate avea loc doar cu autorizarea Centrului, în modul stabilit de lege, și doar în cazul în care statul de destinație asigură un nivel adecvat de protecție a drepturilor subiecților datelor cu caracter personal și a datelor destinate transmiterii. Transmiterea datelor cu caracter personal către statele care nu asigură un nivel adecvat de protecție poate avea loc numai în cazul necesității de a încheia ori executa un acord sau contract între subiectul datelor cu caracter personal și operator ori între operator și o persoană terță în interesul subiectului datelor cu caracter personal. [4, art.32]

Temeiul legal pentru prelucrarea datelor conform articolului 6 alineatul (1) litera (b) trebuie să fie luat în considerare în contextul RGPD în ansamblul său, al obiectivelor stabilite la articolul 1 și împreună cu datoria operatorilor de a prelucra datele cu caracter personal în conformitate cu principiile privind protecția datelor, în temeiul articolului 5. Aceasta include prelucrarea datelor cu caracter personal în mod echitabil și transparent și cu respectarea obligațiilor în materie de limitare a scopului și de reducere la minimum a datelor. Articolul 5 alineatul (1) litera (a) din RGPD prevede că datele cu caracter personal trebuie să fie prelucrate în mod legal, echitabil și transparent față de persoana vizată. Principiul echității include, printre altele, recunoașterea așteptărilor rezonabile (se consideră că anumite date cu caracter personal sunt private sau că se prelucrează doar în anumite moduri, iar prelucrarea datelor nu trebuie să fie surprinzătoare pentru persoana vizată. În RGPD, conceptul de „așteptări rezonabile” este menționat în mod specific în considerentele 47 și 50 în legătură cu articolul 6 alineatul (1) litera (f) și alineatul (4)) ale persoanelor vizate, luându-se în considerare eventualele consecințe negative pe care prelucrarea le poate avea asupra acestora și avându-se în vedere relația și eventualele efecte ale dezechilibrului dintre aceștia și operator. Atât principiul limitării legate de scop, cât și cel al reducerii la minimum a datelor sunt relevante mai ales în contractele pentru servicii online, care în mod obișnuit nu sunt negociate individual. Progresele tehnologice fac posibil ca operatorii să colecteze și să prelucreze mai ușor decât oricând un volum mai mare de date cu caracter personal. Prin urmare, există un risc major ca operatorii să urmărească să includă în contracte clauze generale privind prelucrarea datelor, pentru a maximiza eventuala culegere și utilizare de date, fără a specifica în mod adecvat scopurile respective sau fără a lua în considerare obligațiile privind reducerea la minimum a datelor.

Grupul de Lucru „Articolul 29” a afirmat anterior: Scopul colectării trebuie să fie identificat în mod clar și specific: trebuie să fie suficient de detaliat pentru a determina tipul de prelucrare și nu este inclus în scopul specificat, precum și pentru a permite evaluarea respectării legii și aplicarea garanțiilor privind prelucrarea datelor. Din aceste motive, un scop care este vag sau general, cum este, de exemplu, „îmbunătățirea experienței utilizatorilor”, „scopuri de marketing”, „scopuri de securitate IT” sau „cercetare viitoare” nu vor îndeplini în mod obișnuit criteriile de specificitate, dacă nu sunt mai detaliate.

Operatorul se poate baza pe prima opțiune din articolul 6 alineatul (1) litera (b) pentru a prelucra date cu caracter personal atunci când, conform obligațiilor de responsabilitate care îi revin în temeiul articolului 5 alineatul (2), poate să stabilească că prelucrarea are loc în contextul unui contract valabil încheiat cu persoana vizată și că prelucrarea este necesară pentru a executa respectivul contract cu persoana vizată. În cazul în care operatorii nu pot demonstra că (a) contractul există, (b) contractul este valabil conform dreptului național aplicabil în materie de contracte și (c) că prelucrarea este obiectiv necesară pentru executarea contractului, operatorul trebuie să ia în considerare un alt temei juridic pentru prelucrarea datelor.

Simpla referință sau mențiune privind prelucrarea datelor într-un contract nu este suficientă pentru a considera respectiva prelucrare a datelor sub incidența domeniului de aplicare al articolului 6 alineatul (1) litera (b). Pe de altă parte, prelucrarea poate fi obiectiv necesară chiar dacă nu este menționată în mod specific în contract. În orice caz, operatorul trebuie să își îndeplinească obligațiile privind transparența. În cazul în care un operator urmărește să arate că prelucrarea se bazează pe executarea unui contract încheiat cu persoana vizată, este important să se evalueze ce reprezintă obiectiv necesar pentru a executa contractul. Sintagma „necesar pentru executare” impune în mod clar ceva mai mult decât o clauză contractuală. Lucrul acesta este evident și din perspectiva articolului 7 alineatul (4). Deși această prevedere privește doar valabilitatea consimțământului, se face în mod explicit distincția între activitățile de prelucrare necesare pentru executarea unui contract și clauzele care condiționează serviciul de anumite activități de prelucrare care nu sunt efectiv necesare pentru executarea contractului.

Un operator trebuie să identifice temeiul juridic adecvat pentru operațiunile de prelucrare preconizate înainte de începerea prelucrării. Dacă temeiul juridic pentru o parte din activitățile de prelucrare sau pentru totalitatea lor este articolul 6 alineatul (1) litera (b), operatorul trebuie să anticipeze ce se întâmplă dacă încetează contractul. Dacă prelucrarea datelor cu caracter personal se bazează pe articolul 6 alineatul (1) litera (b),

iar contractul este reziliat integral, atunci, în general, prelucrarea datelor nu va mai fi necesară pentru executarea contractului respectiv, operatorul fiind obligat astfel să înceteze prelucrarea datelor. Persoana vizată poate să fi furnizat datele sale cu caracter personal în contextul unei relații contractuale, având încredere că datele vor fi prelucrate doar ca parte necesară a relației respective. Prin urmare, în general este inechitabil să se treacă la un nou temei juridic atunci când cel inițial nu mai există. [5]

Concluzionând, putem menționa că datele cu caracter personal sunt colectate și prelucrate în scop de: a) prestare a serviciilor și raportare către organele de control; b) evidență și statistică; c) prospectare comercială/marketing; d) onorarea altor obligații ce rezultă din raportul juridic stabilit cu clienții. Operatorul poate dezvălui datele cu caracter personal către: a) Partenerii contractuali ai operatorului; b) persoana împuternicită de către operator conform contractului sau instrucțiunii; c) subiectul de date sau reprezentantul său legal; d) organele de control la solicitarea acestora; e) autoritățile responsabile din Republica Moldova. Transmiterea către alte persoane terțe este interzisă. Astfel, orice persoană care a suferit un prejudiciu în urma unei prelucrări de date cu caracter personal efectuată ilegal sau căreia i-au fost încălcate drepturile și interesele garantate de lege are dreptul de a sesiza instanța de judecată pentru repararea prejudiciilor materiale și morale.

Bibliografie:

1. Legea Nr.133 din 08-07-2011 privind protecția datelor cu caracter personal
2. https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/internet-telecoms/data-protection-online-privacy/index_ro.htm
3. Anexa nr. 7 la Politica de securitate Nota de informare privind modul de prelucrare și protecție a datelor cu caracter personal
4. Orientările 2/2019 privind prelucrarea datelor cu caracter personal în temeiul articolului 6 alineatul (1) litera (b) din RGPD în contextul furnizării de servicii online persoanelor vizate Versiunea 2, octombrie 2019

**EFFECTUAREA CONTROALELOR ASUPRA ACTIVITĂȚII
DE ÎNTREPRINZĂTOR PRIN PRISMA LEGII NR.131
DIN 08.06.2012**

Bogdan-Petru TANAS,

*student, Facultatea Drept, Ordine Publică și Securitate Civilă
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Republica Moldova este o țară în care activitatea de întreprinzător este răspândită pe larg. Ca și oricare alt domeniu, activitatea de întreprinzător necesită a fi monitorizată, verificată și controlată, pentru a nu admite anumite abateri sau încălcări ale legislației. Legislatorul autohton a găsit de cuviință să prevadă toate acestea și a venit în acest sens cu o lege în care este explicat în detalii modul de efectuare a controalelor privind activitatea de întreprinzător și autoritățile statului care sunt competente să le realizeze. Astfel, prin intermediul controalelor se poate duce o evidență a activității întreprinzătorilor din țara noastră, dar și prevenirea eventualelor încălcări ale legislației, și respectiv atragerea la răspundere a acestora.

Cuvinte-cheie: control, întreprinzător, activitate, prevederi legislative, organ competent, verificare, inspector, control planificat, process, delegație, înregistrare.

The Republic of Moldova is a country where entrepreneurial activity is widespread. Like any other field, the entrepreneurial activity needs to be monitored, verified and controlled, in order not to admit certain deviations or violations of the legislation. The local legislator found it appropriate to provide for all this and came up with a law that explains in detail how to carry out controls on entrepreneurial activity and the state authorities that are competent to carry them out. Thus, through the controls can be kept a record of the activity of entrepreneurs in our country, but also the prevention of possible violations of legislation, and respectively to hold them accountable.

Keywords: control, entrepreneur, activity, legislative arrangement, competent authority, verification, inspector, planned control, process, delegation, registration.

Literatura de specialitate menționează Evul mediu drept perioada în care își are rădăcinile noțiunea de controlling. În sec. XV, la curtea regală a Angliei exista funcția de „controlleur”, în atribuțiile căruia intra documentarea și controlul fluxurilor de mărfuri și al fluxului de bani. În anul 1778, în SUA, a fost aprobat prin lege departamentul „Controller, Auditor, Treasurer and six Commissioners of Accounts”, atribuțiile controllerului fiind ges-

tionarea bugetului și controlul utilizării resurselor. În 1863, și apoi în 1921, funcția de controller apare la nivel de sistem bancar național, funcția propriu-zisă fiind din 1863 „Controller of the Currency”, iar din 1921 „Controller General” [1, p.66].

Conform dicționarului explicativ al limbii române, controlul semnifică o verificare permanentă sau periodică a unei activități, a unei situații, pentru a urmări mersul ei și pentru a lua măsuri de îmbunătățire. Controlul poate fi definit ca fiind procesul de asigurare a îndeplinirii eficiente a obiectivelor întreprinderii. Controlul este funcția managerială de măsurare și corectare a performanțelor activității subordonaților, pentru ca planurile și obiectivele organizației să fie realizate. A controla înseamnă a stabili standardele de performanță folosite pentru a măsura progresul spre realizarea obiectivelor.

În sensul legii nr. 131 din 08.06.2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, noțiunea de *control* reprezintă totalitatea acțiunilor de verificare a respectării de către persoanele supuse controlului a prevederilor legislației, realizate de un organ abilitat cu funcții de control sau de un grup de instituții similar. Conform legii, controalele pot fi efectuate de către organele competente menționate în *Anexa 1*.

Necesitatea efectuării controalelor asupra activității de întreprinzător constau în faptul de a nu permite întreprinderilor să încalce legislația în vigoare, prin intermediul unor abateri, care la rândul lor ar afecta bugetul statului și economia națională.

Principiile de bază care stau la efectuarea controlului sunt:

- a) prevenirea încălcării legislației prin aspectul consultativ al controlului;
- b) obiectivitate și imparțialitate la planificarea și desfășurarea controlului de stat, la întocmirea documentelor aferente controlului și dispunerea de măsuri și sancțiuni. Desfășurarea controlului de stat nu poate fi influențată de niciun grup prin promovarea intereselor acestuia;
- c) efectuarea controlului în baza analizei și evaluării riscurilor;
- d) prezumția bunei-credințe și a respectării legislației de către persoana supusă controlului;
- e) transparența actelor individuale și de reglementare emise de organul de control;
- f) legalitatea și respectarea competenței stipulate expres de lege de către organul de control, astfel încât controlul de stat să fie corect, coerent, desfășurat consecvent și în corespundere cu prevederile legii;
- g) proporționalitate a controlului și oportunitate la inițierea lui – recurgerea la control, în baza evaluării riscurilor, doar în cazul când acesta este

absolut necesar pentru realizarea funcțiilor autorității de control și doar în cazul când au fost epuizate alte modalități de verificare a respectării legislației de către persoanele supuse controlului;

h) proporționalitate și oportunitate în ceea ce privește durata și desfășurarea controlului – exercitarea controlului în cel mai scurt termen posibil, în funcție de temeiul invocat de organul de control, precum și corelarea efortului alocat și a metodei de control aplicate cu nivelul de risc;

i) evidența tuturor acțiunilor și actelor de control;

j) dreptul de a contesta orice fapt sau orice act al inspectorului și de a repara prejudiciul cauzat;

k) neadmiterea interesului patrimonial al inspectorului prin excluderea defalcării directe în bugetul organului de control respectiv a resurselor financiare provenite din sancțiunile pecuniare;

l) neadmiterea afectării și/sau suspendării activității persoanei supuse controlului;

m) confidențialitatea informațiilor cu privire la persoana controlată, obținute la planificarea și desfășurarea controlului, în special a informației care poate influența buna reputație a agentului economic în activitatea acestuia, fiind interzisă diseminarea informației în cauză, cu excepția cazurilor stabilite de lege;

n) îndeplinirea conștiincioasă a funcțiilor de control – inspectorul va îndeplini atribuțiile și obligațiile de serviciu în mod imparțial și echitabil, avînd scopul de a stabili relații de încredere între organul de control și persoana supusă controlului;

o) evitarea conflictului de interese între inspector sau conducătorul organului de control și persoana supusă controlului [2].

Organele de control și autoritățile implicate direct sau indirect în procesul de pregătire și efectuare a controlului sunt obligate să aplice și să respecte următoarele principii fundamentale de siguranță:

a) analiza riscurilor;

b) acționarea preventivă;

c) transparența;

d) protecția intereselor consumatorului.

Se consideră control orice formă de verificare, revizie, audit, evaluare și/sau analiză exercitată de către un organ de control, cu scopul de a constata respectarea legislației și de a verifica unele fapte relevante pentru domeniul de control al organului în cauză, la fața locului și/sau prin solicitare directă de la persoana controlată a documentației și a altei informații prin poștă, inclusiv prin poșta electronică, sau prin telefon, informație pe care aceasta,

în virtutea legii, nu este obligată să o ofere. Nu se consideră control de stat în sensul prezentei legi solicitarea informației de către organul de control fără efectuarea unei vizite la fața locului, dacă această informație este indispensabilă pentru planificarea controalelor în baza criteriilor de risc, conform metodologiei aferente domeniului de control, și este deținută de persoana supusă controlului.

În timpul desfășurării controlului, organul de control poate solicita doar informația care este obligatorie de a fi deținută și acordată conform legii de către persoana supusă controlului.

La efectuarea controlului planificat sau inopinat, organul de control are în vedere prioritar posibilitatea efectuării controlului prin solicitare directă de la persoana controlată a documentației și a altei informații. Doar în cazul insuficienței documentației și informației deținute pentru a stabili respectarea legislației de către persoana supusă controlului sau reieșind din tipul controlului și analiza riscurilor, organul de control va realiza controlul la fața locului.

În cazul efectuării controlului prin solicitare directă de la persoana controlată a documentației și a altei informații, aceasta, în termen de 5 zile lucrătoare de la data recepționării solicitării motivate, este obligată să prezinte organului de control informația și documentele specificate în solicitare. Neprezentarea informației solicitate constituie temei pentru inițierea, în termen de 10 zile lucrătoare, a unui control la fața locului. La depistarea unor erori și/sau neconcordanțe în documentele și informațiile prezentate de persoana controlată, organul de control solicită acesteia prezentarea de explicații în scris în termen de 5 zile lucrătoare de la solicitare. Odată cu transmiterea explicațiilor scrise asupra erorilor și/sau neconcordanțelor, persoana controlată are dreptul să prezinte suplimentar acte doveditoare ce confirmă autenticitatea informațiilor și documentelor prezentate.

În cadrul controlului la fața locului, organul de control nu are dreptul să solicite de la persoana controlată documente și informații care au fost prezentate anterior, în urma solicitării directe de la aceasta a documentației și a altei informații. Organul de control este în drept să efectueze controlul asupra persoanei supuse controlului doar în cazul în care legea stabilește procedura, durata controlului, precum și dreptul organului de a efectua controlul în cazul și circumstanțele date. Organul de control este în drept să efectueze controlul doar în privința aspectelor ce țin de competența sa, stabilită expres de lege.

Inspectorul exercită controlul asupra persoanei supuse controlului doar în limitele competenței atribuite prin lege. Niciun inspector nu poate invoca, pentru justificarea competenței sale, a dreptului de a exercita contro-

lul, de a constata o încălcare și de a aplica o sancțiune, un act normativ care nu a fost publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și nu a intrat în vigoare în modul corespunzător. Controlul se inițiază doar în urma analizei și evaluării riscurilor. Efortul și timpul alocat controlului, precum și metoda de control aplicată trebuie să fie proporționale nivelului de risc stabilit.

Controlul se desfășoară doar în baza și în limitele listei de verificare aplicabile pentru domeniul, tipul și obiectul de control în cauză. Lista de verificare poate fi aplicată doar în cazul în care este aprobată, conform rigorilor stabilite de Guvern și lege, prin actul normativ al autorității publice centrale cu competențe în domeniul de control, la propunerea organului de control corespunzător și în urma consultărilor publice. Lista de verificare aprobată este publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și pe pagina electronică a organului de control.

Unul și același organ de control nu este în drept să efectueze controlul planificat mai mult decât o dată într-un an calendaristic asupra uneia și aceleiași persoane sau asupra unuia și aceluiași obiect al controlului în cazul în care persoana deține mai multe obiecte distincte, amplasate separat de sediu și de alte obiecte, cu excepția cazurilor în care se impune o frecvență mai înaltă a controalelor conform metodologiei de planificare a controlului în baza criteriilor de risc, aplicată domeniului de control în cauză. Organul de control întocmește anual planul controalelor pentru anul următor. Planul controalelor se înregistrează de către fiecare organ abilitat cu funcții de control în Registrul de stat al controalelor pînă la data de 1 decembrie a anului care precede anul calendaristic la care se referă planul controalelor.

Până la finele anului de gestiune, organul de control aprobă planul controalelor pentru anul următor și îl publică pe pagina sa electronică și în Registrul de stat al controalelor. Planul se aprobă prin decizia organului de control și stabilește un număr exact de controale planificate asupra unui număr prestabilit de persoane pe parcursul unui an calendaristic. Două sau mai multe organe de control, în cazul în care sunt întrunite condițiile prevăzute la art. 4 alin. (7) din legea nr.131, sunt obligate să decidă de comun acord, cu notificarea prealabilă a autorității de supraveghere a controalelor, exercitarea unui control comun asupra unei persoane supuse controlului.

Dacă am face referire la organele competente să efectueze controale asupra activității de întreprinzător, pot spune că unul din acestea este și ANTA, care efectuează planuri comune și razii împreună cu organele polițienesti. Din perspectiva activităților efectuate de către ANTA, noțiunea de control presupune totalitatea acțiunilor de verificare a respectării de către persoanele supuse controlului a prevederilor legislației, realizate de către

Agencia Națională Transport Auto în calitatea sa de organ abilitat cu funcții de control, în corespundere cu prevederile titlului VIII al Codului transporturilor rutiere, adoptat prin legea nr. 150 din 15.08.2014 (Monitorul Oficial nr. 247-248/568 din 15.08.2014), sau de un grup de instituții similare.

Controlul se efectuează în temeiul delegației semnate de conducătorul organului abilitat cu funcții de control.

Delegația de control va conține:

- a) numărul și data emiterii;
- b) date de identificare a organului de control emitent;
- c) trimitere la prevederile legale care, în mod expres, acordă organului respectiv atribuția de control în cazul pentru care se emite delegația;
- d) tipul controlului și temeiul inițierii lui (pentru controalele planificate se indică numărul planului controalelor, data aprobării și locul publicării);
- e) date despre inspecții (nume, prenume, funcția deținută);
- f) date despre persoana supusă controlului (denumirea/numele persoanei; codul fiscal; sediul/adresa subdiviziunii controlate și codul acesteia, după caz, alte date de contact);
- g) obiectul/obiectele care urmează a fi supuse controlului;
- h) scopul, metoda de control și aspectele ce urmează a fi verificate, trimitere expresă la lista de verificare aplicabilă și actul normativ prin care aceasta este aprobată;
- i) data începerii controlului și durata preconizată a acestuia.

În cazul controalelor planificate, delegația de control se întocmește în temeiul planului controalelor, aprobat și înregistrat. În cazul controalelor inopinate se întocmește delegația de control, precum și nota de motivare aferentă. La delegația pentru controale inopinate se anexează nota de motivare în baza căreia a fost emisă delegația, astfel încât persoana care urmează a fi supusă controlului să poată lua cunoștință de nota în cauză.

Inspectorii specificați în delegație sînt selectați în mod aleatoriu, luându-se în considerare și specializarea acestora conform domeniului de control aferent. Inspectorul are dreptul să înceapă controlul conform procedurii stabilite de lege doar în cazul când sunt întrunite cumulativ următoarele condiții:

- a) prezentarea legitimației;
- b) înmînarea exemplarului delegației de control;
- c) existența probelor care demonstrează prezența unuia sau mai multor temeiuri dintre cele specificate la art. 19 din legea nr.131, în cazul controalelor inopinate;
- d) expirarea termenului minim de notificare specificat la art. 18 ale aceleiași legi, în cazul controalelor planificate;

f) înregistrarea delegației de control în Registrul de stat al controalelor.

O varietate a controalelor sunt cele comune, iar conform legii nr.131 *control comun* reprezintă acel control la care participă simultan controlorii din partea a două sau mai multe organe de control. Două sau mai multe organe de control sunt obligate să decidă de comun acord, cu notificarea prealabilă a autorității de supraveghere a controalelor, exercitarea unui control comun asupra unei persoane supuse controlului. Inspectorilor li se vor emite delegații separate de control. Dacă, deși s-a aprobat un control comun, unul sau mai multe dintre organele de control împuternicite nu au participat la el, acestea pierd dreptul de a exercita controlul asupra persoanei respective odată cu emiterea procesului-verbal de control de către organul (organele) care a exercitat controlul. Toate deciziile, acțiunile și actele care, conform prezentei legi, trebuie efectuate de un singur organ de control se vor efectua de comun acord de către organele de control care participă la controlul comun. Divergențele apărute între organele de control sînt interpretate în favoarea persoanei supuse controlului, cu luarea unei decizii mai favorabile acesteia.

Există și alte controale efectuate de către organe care nu sunt menționate în legea nr.131 din 08.06.2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător. Aceste controale se efectuează anume în cazul prevenirii sau descoperirii anumitor infracțiuni cu caracter economic, cum ar fi: art.241 CP al RM *Practicarea ilegală a activității de întreprinzător*, art.242 CP al RM *Pseudoactivitatea de întreprinzător*, art.244 CP al RM *Evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor*. Anume aceste infracțiuni sunt de competența Centrului Național Anticorupție, dar și a Direcției Investigarea Fraudelor Economice din cadrul Inspectoratului Național de Investigații a IGP al MAI.

Respectiv nu putem compara controalele efectuate de organele menționate mai sus cu cele efectuate de către subiecții din *Anexa 1*, și prevăzuți în legea nr.131, însă acestea se efectuează doar în scopul elucidării unei cauze penale sau în scopul acumulării unor probe. O problemă ar fi lipsa unei reglementări legislative în care ar trebui să fie prevăzute aceste controale despre care am menționat mai sus, însă pe de altă parte acestea sunt efectuate legal, deoarece se fac în cadrul unor procese penale sau cauze penale, și se materializează prin acele acțiuni de urmărire penală cum ar fi ridicarea obiectelor sau a documentelor, examinarea acestora, acțiuni care sunt reglementate în CPP al RM.

Rezultatele obținute în urma efectuării controalelor, bineînțeles că sunt amenziile și prescripțiile. În cazul încălcărilor minore pot fi emise doar prescripții în baza cărora se recomandă și se indică modalități de în-

lăturare a încălcărilor, însă nu pot fi aplicate sancțiuni prevăzute de legea contravențională sau altă lege și nu pot fi aplicate măsuri restrictive.

În cazul în care în cadrul controlului efectuat de organul de control se constată încălcări ale legislației ce nu constituie infracțiuni, organul în cauză include în procesul-verbal de control o prescripție privind înlăturarea acestor încălcări. Organul respectiv include în procesul-verbal de control o prescripție privind înlăturarea încălcărilor constatate, și o prescripție privind restituirea prejudiciului pe care l-a stabilit ca fiind cauzat prin aceste încălcări. Prescripția va stabili:

- a) expres și clar, încălcările comise de persoana supusă controlului cu referințe directe la prevederile legale încălcate;
- b) recomandări (indicații) privind înlăturarea încălcărilor și natura recomandărilor;
- c) prevederile normative în al căror temei au fost emise recomandările;
- d) termenul în care urmează a fi înlăturate încălcările;
- e) măsuri restrictive, după caz.

Persoana supusă controlului este obligată să înlătore în termenul stabilit expres în prescripție încălcările indicate. Organul de control este obligat să stabilească termenul pentru îndeplinirea prescripției ținând cont de complexitatea acțiunilor ce urmează a fi efectuate, de gradul de pericol al încălcărilor care necesită a fi înlăturate, de posibilitățile persoanei controlate de a îndeplini acțiunile prescrise, precum și de prescripțiile anterioare, emise în cazuri similare.

În cazul prevăzut la art.28 alin.(9) din legea nr.131, termenul de executare a prescripției nu poate depăși 30 de zile. Termenul se calculează de la data înmânării contra semnătură sau de la data recepționării procesului-verbal de control de către persoana supusă controlului prin orice modalitate care permite organului de control confirmarea recepționării. În termenul stabilit, persoana supusă controlului va prezenta organului care a emis prescripția confirmările de rigoare privind înlăturarea încălcărilor legislației. În cazul în care persoana supusă controlului nu înlătură încălcările legislației în termenul stabilit, organul de control care a emis prescripția, în funcție de gradul de pericol constat, conform limitelor stabilite, poate emite altă prescripție, cu sau fără măsuri restrictive, și/sau poate aplica sancțiuni prevăzute de lege.

În cazul în care inspectorul constată înlăturarea încălcărilor respective, persoana supusă controlului este liberată, total sau parțial, de sancțiunea de care era pasibilă conform legii. În cazul existenței unui pericol pentru viața și sănătatea oamenilor sau pentru ordinea publică ori în cazul în care a fost depistat un prejudiciu evident cauzat persoanelor terțe în urma încăl-

cărilor, controlorul întocmește un proces-verbal de aplicare a sancțiunii imediat după emiterea actului de control și/sau aplică măsuri corective în cazul produselor periculoase care prezintă un risc și/sau nu corespund cerințelor esențiale stabilite în conformitate cu Legea privind supravegherea pieței.

În cazul în care se constată înlăturarea încălcărilor de către persoana controlată, inspectorul face mențiunea corespunzătoare în procesul-verbal de control. Dacă, în urma verificării, este necesară prescrierea suplimentară a unor măsuri sau constatarea contravenției, inspectorul întocmește un proces-verbal suplimentar, conex cu procesul-verbal de control inițial, îl completează cu mențiunea faptului verificării, cu date despre procesul-verbal de control inițial, constatările în urma verificării și măsurile aplicate. Procesul-verbal suplimentar este semnat de inspectorii și de persoana controlată, se anexează la procesul-verbal de control inițial și se înregistrează în Registrul de stat al controalelor.

Bibliografie

1. ПЛАКИДИН, И.С. Исторические аспекты возникновения и развития концепции контроллинга в зарубежных странах. В: Финансы и кредит, 2010, №20, с.65-74.
2. Legea nr. 131 din 08.06.2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, publicat : 31-08-2012 în Monitorul Oficial Nr. 181-184 art. 595.

1. Lista organelor de control și domeniile aferente acestora

Nr. crt.	Organul de control	Domeniul
1	Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor	Sanitar-veterinar, fitosanitar, siguranța alimentelor, și a materialelor care vin în contact cu produsele alimentare aflate în uz pe întreg lanțul alimentar producerea și circulația vinului și produselor alcoolice, protecția consumatorilor în domeniul alimentară. Respectarea condițiilor de licențiere conform domeniului aferent
2	Agenția pentru Protecția Consumatorilor și Supravegherea Pieței	Supravegherea pieței privind produsele nealimentare și conformitatea serviciilor (inclusiv turistice), protecția consumatorilor, inclusiv în activitatea în domeniul jocurilor de noroc, metrologie, jocuri de noroc. Respectarea condițiilor de licențiere conform domeniului aferent
3	Agenția pentru Supraveghere Tehnică	Siguranța obiectelor industriale periculoase, siguranța antiincendiară și protecție civilă, construcții și urbanism, supravegherea pieței privind materialele de construcție și utilajele/obiectele industriale periculoase, geodezie și cartografie. Protecția consumatorilor în domeniul securității industriale și construcțiilor. Respectarea condițiilor de licențiere conform domeniului aferent
4	Agenția Națională pentru Sănătate Publică	Supravegherea sănătății publice, circulația medicamentelor, produselor parafarmaceutice, controlul dispozitivelor medicale, inclusiv al siguranței radiologice și nucleare a acestora, și al serviciilor prestate de instituțiile medicale, activitatea farmaceutică, activitatea în domeniul transplantului. Protecția consumatorilor în domeniul produselor medicamentoase, farmaceutice și parafarmaceutice, al serviciilor prestate de instituțiile farmaceutice și medicale, precum și în domeniul altor produse și servicii puse la dispoziția consumatorului de întreprinderile și instituțiile farmaceutice și medicale. Circulația substanțelor narcotice, psihotrope și a precursorilor. Supravegherea pieței privind produsele nealimentare din domeniile reglementate, inclusiv materialele care vin în contact cu produsele alimentare introduse pe piață, cu excepția celor aflate în uz pe întreg lanțul alimentară

5	Inspectoratul pentru Protecția Mediului	Protecția mediului, aerului atmosferic, florei, faunei, resurselor forestiere, piscicole, acvatice, solului, utilizarea subsolului și resurselor naturale. Supravegherea pieței privind ambalajele și deșeurile de ambalaje.
6	Serviciul Vamal	Respectarea măsurilor de politică economică, a drepturilor de import și de export la introducerea și la scoaterea bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova. Respectarea legislației vamale la introducerea și scoaterea bunurilor în/din destinația vamală.
7	Serviciul Fiscal de Stat	Domeniul fiscal, respectarea obligațiilor pecuniare față de bugetul public național în limita competenței stabilite de lege, față de bugetul asigurărilor sociale de stat și calcularea corectă și virarea în termen a primelor de asigurare obligatorii de asistență medicală.
8	Agencia Națională Transport Auto	Îndeplinirea condițiilor acordurilor internaționale în domeniul transportului rutier. Protecția consumatorilor în domeniul transportului rutier. Combaterea transportului rutier ilicit. Respectarea de către operatorii de transport rutier a cerințelor de calitate și securitate în cadrul prestării serviciilor de transport rutier de persoane și de mărfuri. Respectarea procesului tehnologic de către operatorii de transport rutier, organismele de certificare, autogări și stațiile publice. Respectarea regulilor de exploatare a tractoarelor, a vehiculelor autopropulsate, ameliorative, de construcție a drumurilor, a altor vehicule, a remorcilor. Respectarea condițiilor de licențiere conform domeniului aferent.
9	Autoritatea Aeronautică Civilă	Siguranța zborurilor. Calitatea serviciilor prestate de aviația civilă. Protecția consumatorilor în domeniul transportului aeronautic. Securitatea aeronautică.
10	Agencia Navală	Securitatea navigației pe căile navigabile interne și în raza portuară. Calitatea și inofensivitatea serviciilor de transport naval și a navigației în genere. Protecția consumatorilor în domeniul transportului naval. Respectarea cerințelor de securitate și calitate a navelor, a mijloacelor tehnice plutitoare, a instalațiilor și mecanismelor navale. Supravegherea pieței în domeniul ambarcațiunilor de agrement și al echipamentelor maritime.
11	Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal	Asigurarea nivelului adecvat de securitate a datelor cu caracter personal prelucrate în cadrul sistemelor informaționale și/sau registrelor ținute manual.

12	Inspectoratul de Stat al Muncii	Respectarea prevederilor legale referitoare la raporturile de muncă, securitatea și sănătatea în muncă, respectarea corectitudinii stabilirii, calculării și plății indemnizațiilor de incapacitate temporară de muncă achitate de angajator și a prevederilor cu privire la intermedierea muncii și la activitatea agențiilor private și a intermediarilor nelicențiați care desfășoară activitate legată de plasarea în câmpul muncii în străinătate a cetățenilor Republicii Moldova.
13	Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare	Calitatea învățământului profesional și de formare continuă, respectarea cerințelor de acreditare și autorizare a entităților ofertante de programe și servicii educaționale.

1. Lista autorităților publice care aplică prezenta lege în măsura în care nu contravine prevederilor legilor privind activitatea de control și supraveghere a acestora

- 1) Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică;
- 2) Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației;
- 3) Consiliul Coordonator al Audiovizualului;
- 4) Consiliul Concurenței;
- 5) Agenția Națională de Reglementare a Activităților Nucleare și Radiologice.

ANALIZA CADRULUI NORMATIV PRIVIND RESPECTAREA DREPTURILOR CONSUMATORILOR

Mihaela CIBOTARI

*studentă, grupa academică DFT 174,
Facultatea Drept, Ordine Publică și Securitate Civilă
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Drepturile consumatorului au apărut pentru prima dată în SUA, în secolul XVII, prin Carta drepturilor consumatorului, care este considerat fundamentul special pentru toate statele, cu privire la apariția acestor drepturi. În RM, noțiunea de drept al consumatorului a apărut în anul 1993, prin Legea nr. 1453, cu privire la protecția consumatorului. După care au apărut prevederi mai moderne, relevate în anul 2003, prin legea nr.105, privind protecția consumatorului, care sunt valabile și în prezent. Drepturile fundamentale ale consumatorului, sunt prevăzute de art. 6 al legii menționate mai sus. Aceste drepturi sunt foarte importante pentru fiecare, constituind acele lucruri care ajută orice persoană să își apere viața și sănătatea cât și drepturile sale patrimoniale și nepatrimoniale, atunci când a avut loc o încălcare.

Cuvinte cheie: Consumator, drept, lege, protecție, încălcare, prejudiciu.

Consumer rights (laws) first appeared in the United States in the 17th century. In the Republic of Moldova, the notion of consumer law appeared in 1993, in Law no. 1453, on consumer protection. After that, more modern stipulations appeared in 2003, in Law no. 105, on consumer protection, which are still valid today, and in article 6 are provided, fundamental consumer laws. This laws, are very important things, which helps to protect life and health, property and non-property rights.

Keywords: Consumer, law, right, protection, violation, damage.

Comerțul este într-un proces de creștere accelerată. Acest tip de afacere se bazează pe relația de încredere într-o măsură mare și, totodată, expune consumatorul unor riscuri noi. Din aceste motive, Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor anticipează câteva posibile întrebări ale consumatorilor, ce pot apărea în momentul deciziei de a cumpăra produse sau servicii, și oferă răspunsurile în acord cu legislația în vigoare.

În perioada de globalizare, oamenii mereu s-au aflat confrunțați cu probleme inedite. Etapa pe care o parcurge actualmente societatea noastră – „tranziția către economia de piață” are un aspect pe cât de complex pe atât de

dificil. Dincolo de aspectele particulare orice analiză profundă asupra consumului ne conduce inevitabil către vectorul acestuia care este consumatorul. Relativ de curând a apărut în realitatea noastră noțiunea de consumator. Tendința integrării juridice a adus această noțiune în unitățile de bază ale direcțiilor social- economice ale Republicii Moldova.

Acum câțiva ani consumatorii în statul nostru erau pe deplin frustrați. Comerțul și producătorii de mărfuri și servicii dictau condițiile de realizare și desfășurare a comerțului. Actele normative departamentale și instrucțiunile limitau drepturile consumatorilor și nu admiteau posibilitatea prezentării pretențiilor întemeiate.

Domeniul drepturilor consumatorilor în prezent a atins apogeul necesității de perfecționare a reglementărilor juridice în temeiul importanței create de factorii obiectivi.

Conceptul privind drepturile consumatorilor își are originea în Carta drepturilor consumatorilor definită de fostul președinte al SUA J. E. Kenedy – în martie 1962 sub forma unui mesaj special adresat Congresului american. Deși Carta nu a mai fost definitivată (în același an președintele Kenedy a fost asasinat), ea rămâne importantă prin conturarea drepturilor fundamentale ale consumatorilor (dreptul la alegere liberă, dreptul la informare, dreptul la petiție și ascultare, dreptul la protecție), dar mai ales prin faptul că ea a servit drept model de referință la elaborarea legilor de protecție a consumatorilor ce au apărut în deceniile șapte și opt în SUA și în alte țări din continentul american (Canada, Mexic), cât și din Europa (Belgia, Franța, Germania, Suedia).

Pentru țările Comunității Europene, Consiliul Europei a adoptat în anul 1973 „Carta pentru protecția consumatorilor”, unde sunt precizate principiile unei politici active de asistență de reparare a daunelor, informare, educare și reprezentare a consumatorilor.¹

Constituția Republicii Moldova garantează dreptul la un mediu înconjurător nepriemnic din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și obiecte de uz casnic inofensive, de asemenea răspândirea informațiilor veridice privitoare la starea mediului natural, la condițiile de viață și de muncă, la calitatea produselor alimentare și a obiectelor de uz casnic.²

Adoptarea în an.1993 a Legii Republicii Moldova nr. 1453-XII din 25.05.93 cu privire la protecția consumatorilor a fost un pas important în

¹ <https://dreptmd.wordpress.com/teze-de-an-licenta/protectia-drepturilor-consumatorului-in-republica-moldova/>

² Constituția Republicii Moldova din 27.08.1994 art.37

acest domeniu și a pus bazele cadrului juridic și reglementare raporturilor juridice dintre consumatori și agenții economici producători sau comercializatori de produse și servicii.

La 13.03.2003 a fost adoptată o nouă Lege privind protecția consumatorilor, nr. 105 Monitorul Oficial 126-131/507, 27.06.2003 care continuă reglementarea relațiilor în acest domeniu sub aspect mai modern.

Această lege cu privire la protecția consumatorilor, în articolul 6, stabilește următoarele drepturi de bază ale consumatorilor:

- protecția drepturilor sale de către stat;
- protecție împotriva riscului de a achiziționa un produs, un serviciu care ar putea să-i afecteze viața, sănătatea, ereditatea sau securitatea ori să-i prejudicieze drepturile și interesele legitime;
- remedierea sau înlocuirea gratuită, restituirea contravalorii produsului, serviciului ori reducerea corespunzătoare a prețului, repararea prejudiciului, inclusiv moral, cauzat de produsul, serviciul necorespunzător;
- neachitarea contravalorii serviciului de transport rutier de persoane în regim de taxi, în cazul neemiterii sau neînținării de către conducătorul auto a bonului de casă pe suport de hârtie și/sau în formă electronică;
- informații complete, corecte și precise privind produsele, serviciile achiziționate;
- instruire în domeniul drepturilor sale;
- organizare în asociații obștești pentru protecția consumatorilor;
- adresare în autoritățile publice și reprezentarea în ele a intereselor sale;
- sesizarea asociațiilor pentru protecția consumatorilor și autorităților publice asupra încălcării drepturilor și intereselor sale legitime, în calitate de consumator, și la înaintarea de propuneri referitoare la îmbunătățirea calității produselor, serviciilor.³

Practic drepturile fundamentale stabilite prin legea privind protecția consumatorilor se intercalează cu principiile directe de protecție a consumatorilor recomandate de Organizația Națiunilor Unite.

1. Dreptul la protecția de către stat a intereselor consumatorilor.

Dreptul consumatorilor la protecția de către stat a intereselor lor este asigurată prin obligația statului de a stabili o poziție dominantă a consumatorilor pe piață. Această poziție este garantată de către stat prin crearea cadrului juridic pentru protecția drepturilor consumatorilor și prin diferite programe. De asemenea dreptul consumatorilor la protecția de către stat a intereselor sale este garantat prin crearea instituțiilor publice specializate cu

³ LEGE Nr. 105 din 13-03-2003 privind protecția consumatorilor, art.6

scopul de a supraveghea, prin mijloace specifice asupra modului de respectare a drepturilor consumatorilor.

O altă funcție primordială a statului în protecția intereselor consumatorilor este și facilitarea producerii și distribuirii de produse corespunzătoare necesităților și cererilor consumatorilor.

2. Dreptul consumatorilor la repararea prejudiciilor cauzate de achiziționarea de mărfuri și servicii necalitative.

Un rol deosebit de important îl are art. 12 al Legii cu privire la protecția consumatorilor, care reglementează drepturile consumatorilor în cazul procurării unor mărfuri necalitative. Legea stabilește că în cazul apariției unor defecte ale mărfurilor procurate de consumator în limitele termenelor de garanție sau valabilitate, consumatorul poate apela la: înlăturarea gratuită a defectelor sau recuperarea cheltuielilor efectuate de consumator la înlăturarea defectelor; reducerea corespunzătoare a prețului; înlocuirea în mod gratuit a produsului; rezilierea contractului și compensarea prejudiciilor create; repararea prejudiciului moral.

3. Dreptul consumatorilor la o informație completă, autentică și exactă privind caracteristica de bază a produselor și serviciilor.

Un compartiment aparte al Legii cu privire la protecția consumatorilor îl constituie dreptul consumatorului la informație. Legea acordă consumatorului dreptul la o informație completă privind asortimentul, prețul, calitatea și inofensivitatea mărfurilor. De asemenea consumatorul are dreptul la informația privind proprietățile utile, condițiile procurării și garanției, despre producător și vânzător ș.a. Informația despre mărfurile propuse trebuie să se conțină în marcarea mărfii, etichete, ambalaj sau documentele de însoțire. Dacă marfa nu conține informația în volumul necesar, atunci vânzătorul este obligat să inițieze consumatorul cu toată informația necesară. Legea stabilește că informația despre mărfuri trebuie să fie în limba română, indiferent de țara de proveniență a produselor. Marfa trebuie să conțină marca de fabrică și marca de produs. Marca de fabrică include denumirea produsului și informația despre producător. Produsele, calitatea cărora cu timpul se poate reduce (produsele alimentare, medicamentele, mărfurile de cosmetică ș.a.) trebuie să conțină data fabricării, termenul comercializării sau al valabilității.

Consumatorii au dreptul de a fi informați, în mod complet, corect și precis, asupra caracteristicilor produselor și serviciilor oferite de către agenții economici astfel încât să aibă posibilitatea de a face o alegere rațională, în conformitate cu interesele lor, între produsele și serviciile oferite și să fie în măsură să le utilizeze, potrivit destinației acestora, în deplină securitate.⁴

⁴ LEGE Nr. 105 din 13-03-2003 privind protecția consumatorilor, art.24

4. Dreptul consumatorilor la produse inofensive pentru viața, sănătatea și securitatea sa.

Legea mai stabilește că mărfurile și serviciile trebuie să fie inofensive, adică nepericuloase pentru viața și sănătatea în toată perioada de utilizare. Cerințele privind inofensivitatea produselor pentru viața și sănătatea consumatorilor sunt obligatorii și se stabilesc de către documentele tehnico-normative.

5. Dreptul consumatorilor la asociere în organizații pentru protecția drepturilor consumatorilor.

Un rol foarte important în protecția drepturilor consumatorilor legea acordă organizațiilor obștești ale consumatorilor. Conform Legii cu privire la protecția consumatorilor, consumatorii au dreptul să se asocieze în organizații obștești. Art.27 al Legii acordă drepturi foarte largi organizațiilor obștești ale consumatorilor. Aceste organizații au dreptul să participe la elaborarea diferitor standarde, de a efectua independent expertiza și încercările produselor, prețurilor și tarifelor.

Rolul acestor instituții este deosebit de complex conturându-se următoarele trei categorii de preocupări: de informare, de protejare, de ordin tehnic.

6. Dreptul consumatorilor la recuperarea pierderilor și repararea prejudiciului moral.

Legea stabilește dreptul consumatorilor la recuperarea pierderilor. Daunele cauzate vieții, sănătății sau proprietății consumatorilor în urma unor deficiențe ale mărfurilor de ordin constructiv, a modului de preparare sau producere sunt compensate în valoare deplină.

În condițiile actuale sunt necesare măsuri de protecție, măsuri ce trebuie să aibă în vedere obiective specifice, legate în principal de protecția anumitor categorii ale populației: protecția persoanelor defavorizate sau aflate într-o situație conjuncturală dificilă, protecția puterii de cumpărare a populației în fața inflației, protecția sănătății și protecția consumatorilor care dacă nu este respectată majorează indirect categoriile persoanelor enumerate anterior. Se are în vedere o protecție pe multiple planuri începând cu consumatorul de bunuri de consum, fie ele de necesitate zilnică, curentă, fie de folosință îndelungată, dar și de medicamente, continuând cu beneficiarii unor servicii publice, unele curente, obișnuite, altele mai complexe, ca cele de alimentație publică și turism, de poștă și telecomunicații, financiar-bancare și de asigurări și terminând considerăm cu consumatorul.

Obiectivele principiilor directe a le protecției drepturilor consumatorilor sunt: protecția fizică, promovarea și protecția intereselor economice ale consumatorilor, elaborarea și aplicarea de standarde pentru siguranța și

calitatea bunurilor de consum și serviciilor, adoptarea politicilor care să asigure posibilități de desfacere pentru bunuri de consum și servicii esențiale, stabilirea măsurilor care să permită consumatorilor să obțină compensații, realizarea de programe care să asigure o informare corespunzătoare a consumatorului.⁵

Statul prin mijloacele prevăzute de lege, protejează cetățenii în calitatea lor de consumatori, asigurând cadrul necesar accesului neîngrădit la produse și servicii, informării lor complete asupra caracteristicilor esențiale ale acestora, apărării și asigurării drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice împotriva unor practici abuzive participării acestora la fundamentarea și luarea deciziilor ce îi interesează în calitate de consumatori.

Din toate aceste menționări, derivă următoarea idee, și anume că consumatorul trebuie să știe că în raport cu agenții economici, fie cu producători sau distribuitori, legea (sistemul legislativ) îi conferă o serie de drepturi și îl apără împotriva oricărui abuz ce ar putea să-i pună în pericol viața și sănătatea sau să-i lezeze interesele sale patrimoniale sau nepatrimoniale.

Atfel articolul 2 al legii cu privire la protecția consumatorului, specifică că „ rezenta lege stabilește cerințele generale de protecție a consumatorilor, de asigurare a cadrului necesar accesului neîngrădit la produse și servicii, informării complete asupra caracteristicilor principale ale acestora, apărării și asigurării drepturilor și intereselor legitime ale consumatorilor în cazul unor practici comerciale incorecte, participării acestora la fundamentarea și luarea de decizii ce îi interesează în calitate de consumatori.”⁶

Raporturile în domeniul protecției consumatorilor se reglementează prin legea nr. 105 din 13.03.2003 privind protecția consumatorului, Codul civil, alte legi și acte normative în domeniul respectiv. Controlul de stat în domeniul protecției consumatorilor asupra persoanelor care practică activitate de întreprinzător se planifică, se efectuează, se înregistrează și se contestă în conformitate cu prevederile Legii nr. 131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător.⁷

Cu o referire la prevederile protecției consumatorului în UE, putem specifica că, în prezent, Uniunea Europeană (UE) numără aproximativ 500 de milioane de consumatori. La fel ca și ei, cu siguranță și dumneavoastră doriți să beneficiați de o ofertă mai variată și de produse și servicii de mai bună calitate, la un raport calitate-preț cât mai bun. Vă așteptați ca informațiile de

⁵ <https://dreptmd.wordpress.com/teze-de-an-licenta/protectia-drepturilor-consumatorului-in-republica-moldova/>

⁶ LEGE Nr. 105 din 13-03-2003 privind protecția consumatorilor, art. 2

⁷ LEGE Nr. 105 din 13-03-2003 privind protecția consumatorilor, art. 3

pe etichete să fie corecte și vreți să aveți certitudinea că vă sunt respectate drepturile de consumator. Pe de altă parte, alegerile dumneavoastră stimulează inovarea, eficiența și creșterea economică a statului.

Politica UE de protecție a consumatorilor are patru obiective principale:

- protejarea consumatorilor de riscurile și amenințările grave pe care nu le pot înfrunța pe cont propriu

- luarea măsurilor necesare pentru a le permite consumatorilor să facă alegeri bazate pe informații clare, corecte și coerente

- protejarea drepturilor consumatorilor și instituirea unor proceduri rapide și eficiente de soluționare a litigiilor comerciale

- adaptarea drepturilor consumatorilor la evoluțiile economice și sociale, mai ales în sectorul alimentară, energetic, digital și al transporturilor.

Această politică oferă:

- un set unic de reguli generale care se aplică tuturor produselor și serviciilor, inclusiv celor comercializate on-line, peste tot în UE;

- un cadru concurențial echitabil pentru întreprinderi și interzicerea practicilor comerciale neloiale;

- acces la mecanisme de soluționare a litigiilor ieftine, rapide și ușor de aplicat;

- reducerea riscurilor pentru sănătate și siguranță în UE prin implementarea unui mecanism de cooperare și de supraveghere a pieței mai eficient;

- informații, consultanță și sprijin pentru consumatori;

- protecție pentru consumatorii vulnerabili (copii, persoane în vârstă) împotriva eventualelor acte de exploatare sau înșelăciune.⁸

Deci în final, putem concluziona următorul fapt, că drepturile consumatorului sunt protejate prin lege. Această regulă este valabilă pentru toate statele, ceea ce se diferențiază doar prin nivelul de dezvoltare a fiecărui stat, ce în consecință stabilește momentul și limita apărării. În Republica Moldova, drepturile consumatorului sunt apărute prin legea supremă a statului, Constituția RM, prin Legea cu privire la protecția consumatorului, prin Codul Civil, cât și alte acte normative din domeniul respectiv. Cel mai important lucru, care trebuie să fie știut de către orice consumator, este cunoașterea însuși a drepturilor acestuia, pentru ca într-un final acesta să-și poată face dreptate, în caz de neconcordanțe.

Deci, vorbind despre situația de la noi din țară, drepturile consumatorilor sunt foarte frecvent încălcate, însă acest lucru are loc din cauză că ma-

⁸http://publications.europa.eu/resource/cellar/25292734-514e-49da-8fcd-8628951b12d2.0024.02/DOC_1

ritatea populației nu este informată corect, adică nu cunoaște și nici nu are idee de existența acestor drepturi. Prin urmare nu se cunoaște nici despre protecția acestora, ce ar duce la repararea daunelor suportate.

În statele Uniunii Europene, fiind cu mult mai dezvoltate, procesul de apărare este mai dificil, deoarece politica în statele date are mai multe verigi, ceea ce duce la complexitatea acestuia, însă consumatorii fiind mai informați, drepturile lor sunt mai bine protejate. Dar nu excludem și faptul, că și în aceste state, drepturile consumatorilor la fel sunt încălcate.

BIBLIOGRAFIE:

1. Constituția Republicii Moldova, dn 27.08.1994
2. LEGE Nr. 105 din 13-03-2003 privind protecția consumatorilor
3. <https://dreptmd.wordpress.com/teze-de-an-licenta/protectia-drepturilor-consumatorului-in-republica-moldova/>
4. http://publications.europa.eu/resource/cellar/25292734-514e-49da-8fcd-8628951b12d2.0024.02/DOC_1

LICENȚIEREA ACTIVITĂȚII DE ÎNTREPRINZĂTOR

Silvia SAVIN

*studentă, anului IV, Facultatea Drept, Ordine Publică
și Securitate Civilă a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Ca instituție juridică licențierea este o intervenție a statului în activitatea economică, o limitare a dreptului la activitatea de întreprinzător și o restrângere a capacității civile a subiectului. Fiind o activitate a statului licențierea nu numai că autorizează întreprinzătorul să practice o anumită activitate de întreprinzător sau activitate economică dar și exercită față de el o funcție de control asigurând astfel respectarea legalității, protecția dreptului, interesele cetățenilor, apărarea și securitatea statului, etc.

Cuvinte cheie: licență, activitate de întreprinzător, organe, declarații, înregistrare.

As a legal institution, licensing is a state intervention in economic activity, a limitation of the right to entrepreneurial activity and a restriction of the civil capacity of the subject. Being a state activity, licensing not only authorizes the entrepreneur to practice a certain entrepreneurial activity or economic activity but also exercises a control function over it, thus ensuring respect for the rule of law, protection of rights, interests of citizens, defense and security of the state, etc.

Keywords: license, entrepreneurial activity, bodies, declarations, registration.

Introducere: Necesitatea stabilirii unor condiții și cerințe distincte față de practicarea activității de întreprinzător, precum și implementarea unor măsuri de verificare a respectării acestora pe parcursul activității, în scopul garantării drepturilor cetățenilor, intereselor lor legitime, dar și al securității statului, a generat ideea elaborării unui act legislativ ce ar determina cadrul juridic menit să asigure acest control din partea statului.

Astfel, la 30.07.2001, a fost adoptată Legea Republicii Moldova nr.451-XV cu privire la licențierea unor genuri de activitate, iar ulterior prin legea nr.281-XVI din 14.12.2007, denumirea acesteia a fost redactată obținând un alt titlu: „ Legea privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător”. Această lege, până în 2017, a stabilit cadrul juridic, organizatoric și economic de reglementare prin licențiere a activității de întreprinzător, respective genurile de activitate supuse reglementării prin licență, controlul asupra respectării de către titularii de licență a condițiilor stabilite de lege.

În anul 2017, Legea privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător a fost abrogată prin LP 185 din 21.09.2017, Publicat : 27-10-2017 în Monitorul Oficial Nr. 371-382 art. 632, iar o mare parte din textul ei a fost încorporată în conținutul Legii nr.160/2011.

Activitatea de întreprinzător reprezintă un mijloc legal de acumulare a a bogățiilor de asigurare a existenței materiale și spirituale. Această activitate apare odată cu formarea relațiilor de piață, adică cu apariția produselor destinate schimbului de mărfuri. Relațiile de piață fiind economice după conținut apar în procesul de producer, repartiție și consum a bunurilor materiale și nemateriale. Deși sunt obiective, adică predeterminate de factorii economici ele nu apar spontan ci doar după voința omului, dererind astfel obiectul reglementarii normelor de drept.

Relațiile de întreprinzător sunt proclamate în Constituția RM în care găsim, condițiile economiei naționale care sunt reprezentate prin libertatea comerțului și activității de întreprinzător, inclusiv organul legislativ (Parlamentul) depune eforturi considerabile în adoptarea actelor legislative pentru dezvoltarea activității de întreprinzător.

Dictionarul explicativ definește noțiunea de activitate de întreprinzător ca o îndeletnicire în care se include un ansamblu de acte fizice, intelectuale și morale efectuate de individ pentru obținerea unui anumit rezultat.

Astfel prin activitatea de întreprinzător se subînțelege activitatea de fabricare a producției, de executare a lucrărilor și de prestare a serviciilor, desfășurată de cetățeni și asociația acestora în mod independent din propria inițiativă în numele și pe riscul propriu, sub răspunderea lor patrimonială în scopul asigurării unei surse de venituri permanente.

Rezultate obținute și discuții: Totuși în vederea atribuirii unei noțiuni legale licenței, urmează să consultăm și punctul de vedere al legiuitorului pe care și-l exprimă în art.12¹ alin.1 din Legea nr.160/2011, potrivit căruia **licența** este actul permisiv, eliberat de către autoritatea de licențiere în procesul de reglementare a activității de întreprinzător, care atestă dreptul titularului de licență de a desfășura, pentru o perioadă stabilită, integral sau parțial, genul de activitate indicat în aceasta, cu respectarea condițiilor de licențiere.

Politica statului în domeniul reglementării prin licențiere a activității de întreprinzător este promovată de către Ministerul Economiei și Infrastructurii.

În scopul realizării activităților atribuite conform prezentei legi în competența Ministerului Economiei și Infrastructurii, acesta îndeplinește următoarele atribuții:

a) monitorizează modul de implementare a prezentei legi de către au-

toritățile de licențiere și prezintă semestrial rapoarte în acest sens Parlamentului și Guvernului;

b) generalizează experiența din domeniul reglementării prin licențiere a activității de întreprinzător, elaborează și promovează propuneri privind perfecționarea legislației în domeniul reglementării prin licențiere a activității de întreprinzător, în conformitate cu principiile stabilite de Legea nr. 235/2006 cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător;

c) verifică și avizează rapoartele privind analiza impactului de reglementare a proiectelor de acte normative care vizează reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător, cu consultarea obligatorie a sectorului privat.

Referindu-ne la criteriile de determinare a **genurilor de activitate supuse reglementării prin licențiere**, este evident că nu putem atribui tuturor genurilor de activitate un regim unic, reieșind din spectrul larg al activităților de întreprinzător care urmează să fie desfășurate și în baza unor acte permissive și care prezintă niveluri diferite de interes pentru economia națională.

În acest sens, legiuitorul a instituit unele criterii specifice de determinare a activităților ce urmează să fie supuse reglementărilor prin licențiere.

În această ordine de idei, genurile de activitate supuse reglementării prin licențiere sunt genurile de activitate care corespund cel puțin unuia din criteriile indicate la lit.a) și b), coroborate cu criteriul stability la lit.c), și anume:

a) Implicarea utilizării resurselor limitate ale statului;

b) Serviciul presatat sau bunul produs/comercializat prezintă pericol sporit și supravegherea eficientă a activității în cauză necesită stabilirea condițiilor și cerințelor speciale de activitate, precum și verificarea respectării acestora pe parcursul activității, pentru excluderea prejudicierii drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, sănătății populației, mediului, precum și integrității, stabilității financiare și securității statului;

c) Licențierea nu dublează alte proceduri de reglementare, nu acoperă riscuri similare cu alte mijloace de intervenție existente sau alte acte permissive și nu are drept scop asigurarea respectării condițiilor și cerințelor atribuite de lege unui alt mecanism de reglementare existent.

d) Nu se supune reglementării prin licențiere comercializarea de către organul fiscal a bunurilor sechestrate.

e) Licențele eliberate de către autoritățile de licențiere, indicate în prezenta lege, sînt valabile pe întreg teritoriul Republicii Moldova dacă legile care reglementează activitatea licențiată respectivă nu prevăd limitări teritoriale. Licențele obținute în Republica Moldova sînt valabile și peste hotare

în conformitate cu acordurile internaționale la care Republica Moldova este parte. Licențele eliberate de către autoritățile de licențiere din străinătate sînt valabile și pe teritoriul Republicii Moldova în conformitate cu acordurile internaționale la care Republica Moldova este parte.

Organele abilitate cu dreptul de a elibera licențe în funcție de genurile de activitate specific acestora. Având în vedere diversitatea activităților comerciale ce urmează a fi supuse licențierii, acestea aparținând diferitelor ramuri ale economiei naționale, dar și din considerentul că supravegherea respectării condițiilor de licențiere a fiecărei activități necesită abilități specifice, atribuțiile referitoare la eliberarea, reperfectarea, prelungirea, suspendarea și retragerea licenței au fost încredințate diferitor autorități în funcție de genul activităților pe care le coordonează.

Astfel, potrivit art.12⁴ din Legea nr.160/ 2011, autoritățile de licențiere sunt:

- a) *Agenția Servicii Publice;*
- b) *Banca Națională a Moldovei;*
- c) *Comisia Națională a Pieței Financiare;*
- d) *Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică;*
- e) *Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației;*
- f) *Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale;*
- g) *Consiliul Coordonator al Audiovizualului.*

Agenția Servicii Publice este structura organizațională responsabilă, cu statut de persoană juridică, care dispune de ștampilă cu stema de stat și cu denumirea sa. Agenția Servicii Publice își desfășoară activitatea în baza unui act normativ aprobat de Guvern.

În scopul realizării activităților în domeniul licențierii, aceasta exercită următoarele atribuții:

a) eliberează, prelungește, reperfectează, reia valabilitatea licențelor, eliberează copii și duplicate de pe acestea, realizează acțiunile prevăzute de lege pentru suspendarea, retragerea, recunoașterea nevalabilității licențelor;

b) eliberează, prelungește și reperfectează licențele prin intermediul serviciului e-licențiere;

c) monitorizează respectarea de către titularii de licențe a condițiilor de licențiere prin intermediul organelor de control de stat pe domeniul aferent;

d) asigură, prin cooptarea organelor de control de stat pe domeniul aferent, verificarea corespunderii solicitantului condițiilor de licențiere în baza cererii (declarației) pentru eliberarea licenței și a documentelor ane-

xate, dacă legile care reglementează activitatea pentru care se solicită licența nu stabilesc expres verificarea încadrării solicitantului în condițiile de licențiere la fața locului;

e) ține dosarele de licențiere, inclusiv cele recepționate prin intermediul serviciului e-licențiere, și registrul de licențiere;

f) gestionează și asigură funcționalitatea serviciului e-licențiere;

g) generalizează experiența din domeniul de competență și înaintează Ministerului Economiei și Infrastructurii propunerile respective;

h) prezintă Ministerului Economiei și Infrastructurii dări de seamă anuale privind activitatea sa.

Banca Națională a Moldovei reglementează:

a) activitatea băncilor;

b) activitatea unităților de schimb valutar (altele decât băncile);

c) activitatea de prestare a serviciilor de plată de către societățile de plată, societățile emitente de monedă electronică, furnizorii de servicii poștale;

d) activitatea de emiteră de monedă electronică de către societățile emitente de monedă electronică

Comisia Națională a Pieței Financiare reglementează:

a) activitatea asigurătorilor (reasigurătorilor), brokerilor de asigurare și/sau de reasigurare;

b) activitatea de gestiune a activelor fondurilor nestatate de pensii;

c) activitatea asociațiilor de economii și împrumut;

d) activitatea profesionistă pe piața valorilor mobiliare;

e) activitatea birourilor istoriilor de credit.

Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică reglementează:

a) importul și comercializarea cu ridicata și/sau cu amănuntul a benzinii, motorinei și/sau a gazului lichefiat la stațiile de alimentare;

b) producerea combustibilului regenerabil;

c) producerea energiei electrice, operarea pieței energiei electrice, transportul energiei electrice, conducerea centralizată a sistemului electroenergetic, distribuția energiei electrice, furnizarea energiei electrice;

d) producerea gazelor naturale, transportul gazelor naturale, distribuția gazelor naturale, stocarea gazelor naturale, furnizarea gazelor naturale, furnizarea gazelor naturale comprimate pentru vehicule la stațiile de alimentare;

e) furnizarea serviciului public de alimentare cu apă și/sau de canalizare la nivel de regiune, raion, municipiu, oraș și, după caz, sat, comună;

f) producerea, distribuția și/sau furnizarea energiei termice.

Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației reglementează:

a) utilizarea frecvențelor sau canalelor radio și/sau a resurselor de nume-rotare în scopul furnizării rețelelor și/sau serviciilor de comunicații electronice;

b) serviciile de creare, implementare și de asigurare a funcționării sistemelor informaționale automatizate de importanță statală, inclusiv a produselor program.

Consiliul Coordonator al Audiovizualului reglementează:

a) activitatea de emisie pentru difuzarea serviciilor de programe pe cale radioelectrică terestră și/sau prin orice alte mijloace de telecomunicații decât cele radioelectrice terestre.

Procedura de licențiere. Dacă intenționezi să desfășori vreuna din activitățile de întreprinzător, trebuie să mergi la Camera de Licențiere să depui o cerere în care sunt indicate următoarele date:

- denumirea, forma juridică de organizare, sediul, IDNO al întreprinderii sau al organizației ori numele, prenumele, adresa și IDNP al persoanei fizice;
- genul de activitate, integral sau parțial, pentru a cărui desfășurare dorești să obții sau să prelungesti licența;
- declarația pe propria răspundere a responsabilității pentru respectarea condițiilor de licențiere la desfășurarea genului de activitate pentru care soliciți licență și pentru autenticitatea documentelor prezentate;
- alte acte în funcție de condițiile de licențiere a unui sau altui gen de activitate.

Documentele se depun în original sau în copie. Datele din documentele și informațiile depuse se verifică prin procedura ghișeului unic.

La declarația pentru eliberarea licenței se anexează: copia de pe decizia de înregistrare a întreprinderii sau organizației ori de pe buletinul de identitate al persoanei fizice.

La declarația pentru prelungirea licenței se anexează numai documentele care necesită actualizare sau conțin date diferite de cele prezentate la momentul eliberării licenței.

Camera de Licențiere va examina documentele prezentate și va adopta decizia de eliberare sau de respingere a cererii în termen de cel mult 5 zile lucrătoare de la data înregistrării acesteia. Vei primi o înștiințare despre eliberarea/prelungirea ori respingerea licenței cel târziu a doua zi lucrătoare după ziua în care a fost adoptată decizia respectivă.

Declarația pentru eliberarea/prelungirea licenței va fi respinsă în cazul în care în documentele prezentate de tine vor fi depistate date neveridice.

Potrivit Legii Nr. 160 din 22-07-2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător, **taxa** pentru eliberarea licenței este de 3250 de lei, dacă prezenta lege sau legea care reglementează activitatea licențiată

respectivă nu stabilește altfel. Pentru solicitanții de licență înregistrați cu cel mult un an înainte de data depunerii cererii (declarației) pentru eliberarea licenței, taxa constituie 50 la sută din taxa stabilită. Această prevedere nu se extinde asupra solicitanților de licență pentru activitatea de întreținere a cazinourilor, pentru activitatea în domeniul producției alcoolice, tutunului, produselor petroliere și energetice, precum și asupra solicitanților de reperfectare a licenței și/sau de eliberare a copiilor autorizate de pe aceasta.

Dacă vrei să eviți cozile de la ghișee, economisind astfel timpul, poți depune on-line declarația privind eliberarea/prelungirea licenței. Folosește serviciul **e-licențiere**.

Declarația pentru eliberarea/prelungirea licenței și documentele anexate la ea se înregistrează conform borderoului, a cărui copie se expediază (se înmânează) solicitantului de licență, cu mențiunea privind data înregistrării declarației, autentificată prin semnătura persoanei responsabile a autorității de licențiere. Declarația de eliberare/prelungire a licenței, depusă prin intermediul serviciului e-licențiere, este confirmată de borderoul expediat solicitantului/ titularului prin poșta electronică, ce va conține numărul și data înregistrării acesteia. Termenul de valabilitate a licenței variază de la o activitate la alta. Aceste termene sunt specificate pentru fiecare licență în parte în anexa nr. 1 din Legii Nr. 160 din 22-07-2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător.

Concluzii. Cele menționate în conținutul acestui articol ne oferă posibilitatea de a formula anumite concluzii cu referire la etapele de dezvoltare și evoluția cadrului legal privind licența în activitatea de antreprenoriat în RM, putem deduce următoarele aspecte:

De la declararea RM ca stat independent și până în prezent, legiuitorul din RM a făcut progrese considerabile și importante în ajustarea cadrului legal privind licența în activitatea de întreprinzător, procedura de eliberare, suspendare și/sau retragere a actelor permissive în activitatea de întreprinzător etc.

În acest sens, putem menționa faptul că în RM cadrul legal privind licența în activitatea de întreprinzător este destul de divers, reprezentat prin prisma a mai mult acte normative, legea cadru în domeniul licențierii activității de antreprenoriat în prezent, fiind legea nr. 160/2011 privind reglementare prin autorizare a activității de întreprinzător.

De asemenea, reieșind din prevederile legale analizate supra, putem deduce faptul că cadrul normativ privind licența în activitatea de întreprinzător în RM, se află mereu în vizorul legiuitorului, acesta, operând permanent modificări în actele normative ce reglementează activitatea de întreprinzător prin licență, datorită importanței sociale și economice a activității de antre-

prenoriat pentru RM, or, activitatea de antreprenoriat, reprezintă o prioritate pentru politica economică a statului atât pe plan național cât și pe plan internațional în interacțiunea cu investitori.

Statul, prin intermediul organelor sale abilitate, ar trebui să susțină prin politicile sale activitatea de antreprenoriat, inclusiv, prin crearea unui cadru legal favorabil mediului de afaceri.

De asemenea, rolul statului este și acela de a supraveghea și controla asupra respectării de către anteprenori al cadrului legal vizavi de activitatea care o practică.

În acest sens reglementările juridice nu trebuie să creeze mari impedimente dezvoltării mediului de afaceri, or, anume activitatea de antreprenoriat, reprezintă una dintre activitățile care permit unei societăți să prospere. Astfel, așa cum am menționat supra, prin Legea nr. 185/2017, legiuitorul a redus considerabil numărul total de acte permissive pentru inițierea activității de întreprinzător, în toate domeniile de activitate, pentru anul 2017, iar în urma modificărilor operate numărul de acte permissive (inclusive licențe de activitate în anumite domenii), a scăzut până la 180, comparativ cu anul 2015, atunci când existau peste 400 de acte permissive.

Din cele prenotate, mai putem deduce și tendința legiuitorului de a nu împovăra foarte mult și birocratiza anumite domenii antreprenoriale în RM prin necesitatea de a obține licență, licența, fiind în prezent necesară pentru un număr considerabil mai mic de domenii antreprenoriale comparativ cu reglementările anterioare, acest lucru fiind benefic pentru mediul de afaceri din țară.

BIBLIOGRAFIE:

1. Constituția Republicii Moldova Publicat : 12-08-1994 în Monitorul Oficial;
2. Legea Nr. 160 din 22-07-2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător
3. Drept comercial, ediție revăzută și adăugită, autor: Grigore ARDELEAN, Chișinău 2019
4. <https://ro.scribd.com/document/79459052/Tema2-Activitatea-de-Intreprinzator>
5. <https://businessportal.md/step/cat/launch/licente-si-autorizatii/totul-despre-licentiere>
6. <http://www.licentiere.gov.md/licenta.php?l=ro>
7. <https://servicii.gov.md/AgencyDetails.aspx?aid=2d605b66-5248-4619-8cdd2d65f027e6f>

UNELE PROBLEME PRIVIND ADMINISTRAREA PROBELOR ÎN PROCESUL CONTRAVENȚIONAL

Valentin POPESCU

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Gheorghe ROBU,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Procesul contravențional, indiferent de faptul dacă are ca obiect chestiunea referitor la protecția dreptului consumatorului sau că are obiect constatarea faptului de conducere a automobilului în stare de ebrietate, oricum stabilește anumite reguli, care urmează în toate cazurile să fie respectate în proces. Problemele principale care sunt identificate în acest proces sunt cele care țin de respectarea drepturilor procesuale ale persoanei în privința căreia este pornit procesul contravențional. Din șirul acestora fac parte asigurarea dreptului la apărare și ordinea în care are loc administrarea probelor în procesul contravențional.

Cuvintele-cheie: proces contravențional, drepturile procesuale, începutul procesului contravențional, administrarea probelor.

The contraventional process, irrespective of whether it has the question of the protection of consumer law or that it has the determination of the driving of car, however, establishes certain rules, which follow in all cases to be respected in the process. The main issues that are identified in this process are those related to the respect of the person's procedural rights regarding the contravention process. From their string they are part of the right to defense and the order in which evidence takes place in the contraventional process.

Keywords: contravention process, procedural rights, beginning of the contravention process, administration of evidence.

Introducere. Deseori, în virtutea faptului că procesul contravențional este perceput drept un proces simplificat, ne întâlnim cu cazuri în care agenții constatatori sau instanțele aplică procesului contravențional reguli simple, deși în mod clar nici un act legislativ nu stabilește așa ceva.

În același timp, CtEDO în practica sa, pentru cazurile cu privire la contravenții aplică aceleași reguli ca și pentru cazurile examinate exclusiv în temeiul Codului de procedură penală.

Din aceasta rezultă clar că izvorul pentru identificarea regulilor de administrare a probelor și de asigurare a drepturilor părților în proces sunt regulile care le regăsim în Codul contravențional, dar și în cel de procedură

penală, în măsura în care Codul de procedură penală nu prevede astfel de reguli.

Scopul cercetării constă în identificarea argumentelor care să asigure baza empirică a aplicării corecte a regulilor de administrare a probelor în procesul contravențional, dar și a asigurării respectării drepturilor procesuale a persoanei în privința căreia s-a pornit procesul contravențional.

Rezultatele obținute și discuții. Sediul juridic al reglementărilor care se referă la dreptul la apărare a persoanei în privința căreia este pornit un proces contravențional este distinct. Ca exemplu, articolul 17 al Codului de procedură penală[1] stabilește că în tot cursul procesului penal, părțile (bănuitul, învinuitul, inculpatul, partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă) au dreptul să fie asistate sau, după caz, reprezentate de un apărător ales sau de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat. În același timp, alineatul (2) al articolului 378 al Codului contravențional[2] stabilește că pe parcursul procesului contravențional, părțile au dreptul să fie asistate de un apărător (avocat). Aceste norme nu se exclud reciproc, dar nici nu se completează. Prin urmare, regulile cu privire la antrenarea în procesul contravențional a avocatului sunt cele generale, și caracteristice cât procesului penal, atât și celui contravențional.

Articolul 6 al Convenției din 04.11.50 pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale[3], printre altele indică asupra faptului că orice acuzat are, în special, dreptul să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit, asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa și să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloace necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer, așa cum și să fie asistat în mod gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere.

Din aceste norme citate rezultă că din momentul în care polițistul este sesizat, sau are bănuiala că persoana ar fi comis o contravenție (bănuiala în comiterea contravenției), acesta întâi de toate comunică drepturilor procesuale ale persoanei bănuite, dar și despre dreptul acestuia de a fi asistat de avocat, precum și de a-l asigura cu translator, dacă o atare necesitate există.

În opinia noastră, dreptul la apărare nu se limitează doar cu oferirea pentru bănuitul a posibilității de a-și angaja un apărător sau de a beneficia de serviciile acestuia, inclusiv și prin serviciile de asistență juridică gratuită garantată de stat. Dreptul la apărare presupune o posibilitate a bănuitului de a avea posibilitate de a contribui în general asupra procesului de administrare a probelor, care să-i confirme nevinovăția sa, dacă acesta pledează pentru

nevinovăție.

Vom exemplifica cele enunțate prin prisma procesului de administrare a probelor în cazurile de comitere a faptelor de conducere în stare de ebrietate a unităților de transport.

Vom începe cu obligația agentului constatator de a oferi translatorul persoanei bănuite ce vorbește o altă limbă decât cea a procesului, obligația de a-i comunica despre faptul că în privința acestuia a fost pornit un proces contravențional, obligația de a-i comunica despre dreptul de a fi asistat de un avocat, inclusiv de a-i asigura acest drept, la o eventuală solicitare, precum și de a-i comunica celelalte drepturi procesuale. Astfel de obligații, agentul constatator le are imediat ce este început procesul contravențional.

În așa fel, odată ce agentul constatator acționează în ce privește realizarea unei aprecieri legate de comiterea contravenției, acesta dorește să se confirme sau să infirme faptul producerii contravenției – de fapt acte esențiale ale procedurii contravenționale.

Mai mult ca atât, aceste acte ale agentului constatator trebuie să precezeze momentul solicitării testării alcoolscoptică, dar și a examinării medicale a persoanei, în vederea constatării stării de ebrietate.

Totuși, având în vedere practica instanțelor de judecată, unde instanțele de judecată apreciază că în asemenea cazuri, când colaboratorii de poliție nu au certitudinea dacă a fost sau nu comisă o faptă ilegală, ci doar au suspiecții referitor la acest fapt, aceștia sunt în drept, în temeiul actelor normative ce reglementează activitatea profesională a acestora și în limitele atribuțiilor de serviciu, să realizeze acțiuni de verificare a suspiciunilor, unde aceste acțiuni de verificare nu sunt acțiuni procesual contravenționale, reținem că o astfel de abordare reprezintă o neglijare a faptului, dar și momentului începerii procesului contravențional.

Pentru a înlătura o astfel de logică este necesar de reținut că articolul 432 al Codului contravențional[2] expres stabilește că supunerea testării alcoolscoptică și examinarea medicală a stării de ebrietate reprezintă o măsură procesuală de constrângere.

Ori, pretinderea existenței unor măsuri de constrângere care pot fi aplicate în legătură cu o suspiciune, dar care poate fi aplicată ca măsură în afara procesului penal sau contravențional, și care deși vine să confirme sau să infirme bănuiala, dar totuși nu sunt realizate în contextul îndeplinirii scopurilor procesului penal sau contravențional, și anume a identificării dacă fapta comisă reprezintă sau nu o încălcare de lege, reprezintă o greșeală în identificarea caracterului și naturii acestei acțiuni procesuale.

În ce privește argumentarea poziției noastre, menționăm că într-ade-

văr, punctul 21) al alineatului (5) al articolului 25 al Legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului[4], stabilește împuternicirile polițistului să verifice persoana care conduce mijlocul de transport atunci când se bănuiește că persoana respectivă este sub influența alcoolului, substanțelor stupefiante, psihotrope, toxice sau este afectată de medicamente pentru a nu admite la conducerea mijlocului de transport această persoană, precum și persoana care nu are dreptul de a conduce vehicule sau care, din cauza stării sale de sănătate, creează pericol pentru siguranța traficului, așa cum și potrivit punctului 22) stabilește că polițistul are împuterniciri să apeleze la instituțiile medico-sanitare pentru testarea obligatorie, conform prevederilor legislației, a persoanelor aflate în stare de ebrietate produsă de alcool, substanțe stupefiante, psihotrope sau toxice, precum și, în scopul de a preveni răspândirea bolilor venerice și a altor boli infecțioase, a persoanelor atribuite la grupul de risc sporit, care sânt incluse în evidențele profilactice ale instituțiilor medico-sanitare sau de poliție.

Însă, trebuie de reținut că aceste împuterniciri nu presupun atribuții distinct de cele prevăzute de Codul contravențional și Codul de procedură penală, pentru situația în care apare bănuiala rezonabilă în comiterea unei infracțiuni sau contravenții.

În acest sens, același alineatul (5) al articolului 25 al Legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului[4], în punctul 10) stabilește că polițistul este împuternicit să rețină persoanele în condițiile stabilite de legislație, cu explicarea drepturilor acestora. Oare înseamnă aceasta că polițistul este în drept să rețină persoanele pe alte motive decât cele legate de comiterea unei infracțiuni sau contravenții și mai mult ca atât, înafara procesului penal sau contravențional?

Evident că reglementările din articolul 25 al Legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului[4] nu stabilesc proceduri diferite de cele prevăzute de Codul contravențional și Codul de procedură penală, cu drepturi distincte de a reține, de a administra probe.

De fapt este banal ca să declari că polițistul impune șoferului testarea alcoolscoptică, care ulterior reprezintă probă a vinovăției sau nevinovăției conducătorului auto, și nerespectarea unei asemenea cerințe se soldează cu răspundere penală potrivit articolului 264¹ al Codului penal[5], și să declari că această acțiune nu este una care se realizează în scopul probării stării conducătorului auto și că nu este realizată în vederea realizării scopurilor procesului penal sau contravențional.

Mai mult ca atât că articolul 432 al Codului contravențional[2] stabilește că agentul constatator este în drept să aplice, în limitele competenței,

următoarele măsuri procesuale de constrângere: a) reținerea; b) aducerea silită; c) înlăturarea de la conducerea vehiculului; d) **testarea alcoolscoptică sau examenul medical pentru constatarea stării de ebrietate produse de alcool sau de alte substanțe**; e) interzicerea exploatării vehiculului prin reținerea sau retragerea plăcii cu numărul de înmatriculare al acestuia; f) suspendarea dreptului de utilizare a vehiculului rutier.

Dacă am admite că testarea alcoolscoptică sau examenul medical pentru constatarea stării de ebrietate produse de alcool sau de alte substanțe reprezintă o măsură care poate fi realizată înafara procesului contravențional, atunci apare întrebarea firească – când această măsură se realizează în cadrul procesului contravențional? Această întrebare apare deoarece testarea alcoolscoptică sau examenul medical pentru constatarea stării de ebrietate produse de alcool sau de alte substanțe, totdeauna precedează celelalte acte procesuale în ce privește conducătorul auto. Mai mult ca atât aceste măsuri se aplică doar către conducătorii auto.

De altfel, suntem de părerea că legiuitorul în mod greșit a determinat că testarea alcoolscoptică și examinarea medicală a stării de ebrietate reprezintă o măsură procesuală de constrângere. După noi aceasta reprezintă o măsură procesuală prin care se administrează probe în proces și anume a probei care confirmă sau infirmă bănuiala pe care o are agentul constator în ce privește starea de ebrietate a conducătorului auto. Altfel spus aceasta reprezintă o acțiune procesuală de rând cu audierea martorului, cu expertiza criminalistică și altele de acest fel. Această măsură nu poate fi una de natură de constrângere atâta timp cât participantul la proces nu opune rezistență pentru a fi administrată proba.

Proba de prelevare a eliminărilor organismului (proba alcooltest), inclusiv proba de concentrație a sângelui în organism, pentru a nu fi declarată nulă sau cel puțin ca în corespundere cu prevederile articolului 94 al Codului de procedură penală[1] să nu poată fi pusă la baza sentinței sau a altor hotărâri judecătorești, urmează a fi administrată în strictă corespundere cu regulile de administrare a probei eliminărilor organismului.

În același timp alegația referitor la faptul că testarea alcoolscoptică și de examinare medicală este efectuată înafara procesului penal sau contravențional, este inadmisibilă deoarece articolul 374 al Codului contravențional[2] stabilește cert că procesul contravențional începe de drept din momentul sesizării sau al autosesizării agentului constator privind săvârșirea contravenției. Polițistul care a stopat conducătorul auto, i-a verificat actele și în momentul când a simțit că de la acesta se simte un miros specific de alcool, din acest moment dispune de motive de a bănuși că conducătorul auto a comis

o infracțiune sau contravenție. Prin urmare, polițistului îi apare bănuiala că conducătorul auto a comis o faptă prevăzută de Codul penal sau de Codul contravențional - *conducerea mijlocului de transport de către o persoană care se află în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat sau în stare de ebrietate produsă de droguri și/sau de alte substanțe cu efecte similare* (articolul 264¹ al Codului penal) sau *conducerea vehiculului de către o persoană care se află sub influența alcoolului ori în stare de ebrietate produsă de alcool ce depășește gradul maxim admisibil stabilit de lege, dacă fapta nu constituie infracțiune* (articolul 233 al Codului contravențional). În vederea constatării care anume faptă a fost comisă – infracțiune sau contravenție, dar și în vederea administrării unicelor probe care poate confirma comiterea faptei, polițistul a purces la administrarea probelor care să confirme sau să infirme comiterea faptelor. Aceste acte pe care le realizează polițistul, reprezintă acte de constatare în cadrul procesului penal sau contravențional, iar în cel mai rău caz – acte de depistare nemijlocită a bănuielii rezonabile despre săvârșirea faptei contravenționale sau penale și nicidecum așa-zise „*acte de verificare înafara procesului penal sau contravențional*”.

Punctul 1¹) al articolului 6 al Codului de procedură penală[1] stabilește că *act de constatare* reprezintă acel document prin care organul de constatare consemnează orice acțiune premergătoare urmăririi penale în vederea stabilirii și confirmării bănuielilor rezonabile că a fost săvârșită o infracțiune. Anume polițistul dispune testarea alcoolscopică și examinarea medicală a concentrației de alcool în sângele prelevat pentru a se convinge în faptul dacă este sau nu, conducătorul auto în stare de ebrietate. Punctul 4³) al articolului 6 al Codului de procedură penală[1] stabilește că *bănuială rezonabilă* reprezintă o suspiciune care rezultă din existența unor fapte și/sau informații care ar convinge un observator obiectiv că s-a comis ori se pregătește comiterea unei infracțiuni imputabile unei anumite ori anumitor persoane și că nu există alte fapte și/sau informații care înlătură caracterul penal al faptei ori dovedesc neimplicarea persoanei.

Acțiunile polițistului nu reprezintă acte efectuate înafara procedurii penale sau contravenționale. Ele sunt acte primare de constatare exercitate în corespundere cu prevederile articolului 273 al Codului de procedură penală[1] sau chiar acte de administrare a probelor în cadrul procesului contravențional. În acest sens, dacă se constată comiterea unei infracțiuni, atunci acțiunile polițistului reprezintă acte de constatare în cadrul unui proces penal, dar care au fost efectuate înainte de începerea urmăririi penale în scopul confirmării sau infirmării suspiciunilor legate de existența unei bănuieli rezonabile despre comiterea infracțiunii de către inculpat.

În acest sens, este important să nu confundăm actul de constatare, în ansamblu, cu procesul-verbal de constatare a infracțiunii. În literatura de specialitate foarte clar este relevat faptul că procesul-verbal de constatare a infracțiunii este un act ce precedează urmării penale prin care se constată infracțiunea deja comisă[6]. Actele de examinare a stării de ebrietate sunt deja acte realizate în cadrul procesului deja inițiat, și de regulă sunt ulterioare procesului-verbal de constatare a faptei și sunt apreciate drept acte (procese-verbale) ale actelor procesuale[7].

Dacă se constată comiterea contravenției, atunci aceste acte reprezintă acte procesuale de administrare a probelor în cadrul procesului contravențional.

În ce privește modul de a administra proba de concentrație a alcoolului în aerul expirat și în sângele prelevat, ținem să facem următoarele concretizări expuse mai jos.

Înainte de administrarea probei de aer expirat (eliminări ale organismului) și înainte de prelevarea sângelui, agentul constator urmează a-i comunica conducătorului auto, în limba în care acesta o cunoaște, prin translator, drepturile sale procesuale în calitate de bănuț în comiterea unei contravenții, inclusiv dreptul de a fi asistat de un apărător. Dacă conducătorul auto nu a comunicat acest fapt, rezultă că acesta nu a avut posibilitate de a beneficia de asistență juridică calificată în procesul de administrare a probelor de aer expirat (eliminări ale organismului) de sânge, așa cum și nu a avut posibilitatea să înțeleagă esența actelor pe care le-a realizat polițistul în privința sa. Necomunicarea drepturilor procesuale ale bănuțului, inclusiv în limba pe care acesta o cunoaște, prin translator, reprezintă încălcare a drepturilor acestuia, inclusiv și a dreptului la apărare și dreptului la translator/interpret, drept prevăzut și de articolul 6 al CEDO[3]. Potrivit prevederilor articolului 251 al Codului de procedură penală[1], probele administrate cu încălcarea dreptului la interpret/translator și la apărare sunt nule.

În procesul contravențional toate probele se administrează în ordinea și condițiile prevăzute de Codul de procedură penală, dacă Codul contravențional nu prevede altceva. Aceasta este regula care guvernează procesul de administrare a probelor. Potrivit prevederilor articolelor 128, 154 și 155 ale Codului de procedură penală[1], agentul constator urmează să emită ordonanță motivată prin care să dispună numirea unei constatări medico-legale, precum și să dispună prelevarea probelor de sânge și de eliminări ale organismului (aer expirat), în care urma să se indice persoana care va colecta mostrele, persoana de la care se vor colecta mostrele; care anume mostre și în ce număr (cantitate) trebuie colectate; când, unde și la cine trebuie să se

prezinte persoana de la care vor fi colectate mostrele; când și cui trebuie să fie dispusă efectuarea acestei constatări și ca urmare să-i fie prezentate mostrele după colectare, cu ce mecanisme (aparat) urmează a fi prelevate probele etc. Un asemenea document, urmează a-i fi comunicat conducătorului auto, inclusiv prin translator, dacă este necesar.

Ulterior, despre colectarea mostrelor necesare pentru cercetarea comparativă se întocmește un proces-verbal potrivit dispozițiilor articolele 260 și 261 ale Codului de procedură penală[1]. Un așa proces-verbal i se aduce la cunoștință conducătorului auto.

Examinarea medicală urmează a fi realizată la indicația agentului constatator, dar care la dispunerea acestei constatări medico-legale, urmează a o face în condițiile și ordinea de dispunere a unei asemenea acțiuni procesuale potrivit Codului de procedură penală. În ansamblu toate aceste drepturi se identifică ca drepturi ale bănuitului prin care acesta își apără poziția sa, nerespectarea cărora în corespundere cu prevederile articolului 251 al Codului de procedură penală[1] este sancționată cu nulitate. Astfel, necomunicarea despre numirea expertizei sau constatării medico-legale, înainte de efectuarea acesteia, iar prin aceasta neoferirea dreptului bănuitului de a suplini lista întrebărilor, de a participa la expertiză, de a antrena alți specialist, de a exprima dreptul de recuzare a expertului și alte drepturi, reprezintă o încălcare a dreptului la apărare în proces.

La numirea expertizei agentul constatator trebuie să desemneze și să indice clar persoana care va face examinarea de laborator a sângelui prelevat sau a altor eliminări.

În concluzie trebuie să remarcăm faptul că respectarea regulilor de administrare a probelor, indiferent de faptul care este obiectul examinării, fie că este aceasta o cauză referitoare la protecția consumatorului, fie că este legată de constatarea faptului conducerii în stare de ebrietate a autovehiculului, oricum este necesar de a respecta regulile prevăzute cât în Codul contravențional, atât și cele prevăzute de Codul de procedură penală.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Codul de procedură penală, nr. 122-XV din 14.03.2003, Monitorul Oficial al R.Moldova nr.104-110/447 din 07.06.2003, republicat în Monitorul Oficial al R.Moldova nr.248-251/699 din 05.11.2013
2. Codul contravențional, nr. 218 din 24.10.2008, Monitorul Oficial nr. 3-6/15 din 16.01.2009

3. Convenția din 04.11.50 pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, publicată în Tratatate internaționale 1/341, 1998
4. Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului nr. 320 din 27.12.2012, publicată în Monitorul Oficial 42-47/145 din 01.03.2013
5. Codul penal nr. 985 din 18.04.2002, publicat în Monitorul Oficial 128-129/1012, din 13.09.2002
6. D. Ostavciuc, „Sesizarea organului de urmărire penală”, ed. Cartea militară, Chișinău, 2020, pag. 33-35
7. I. Trofimov, A. Crețu, Drept procesual contravențional, ed. Cartea militară, Chișinău, 2017, pag. 165

REPAREA CHELTUIELILOR SUPTATE DE AGENTUL CONSTATATOR PRIN INTERMEDIUL ACȚIUNII CIVILE ÎN PROCESUL CONTRAVENȚIONAL

Alexei AXENTIEV,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Maxim BURDUJA,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Acțiunea civilă constituie un mijloc procedural eficient, ce acordă posibilitate de a repara daunele cauzate concomitent cu soluția instanței privind contravențiile. Acest articol vine să soluționeze anumite probleme ce țin de conceptualizarea acțiunii civile în cadrul procesului contravențional, conturarea unor opinii coerente privind regimul juridic aplicabil acestui subiect de cercetare, enunțarea condițiilor necesare în vederea aprecierii prejudiciilor cauzate în urma comiterii contravențiilor, cât și mecanismul de recuperare a acestora.

Cuvinte-cheie: acțiunea civilă în procesul contravențional, partea civilă, partea responsabilă civilmente, cheltuieli de judecată.

Civil action is an effective procedural means, which attaches the possibility to repair the damage caused by the Court's solution. This article is to resolve certain issues related to the conceptualization of civil action in the contravention process, the outline of coherent views on the legal regime applicable to this research subject, the statement of the necessary conditions for the assessment of the injuries caused by the contraventions and efficient recovery mechanism .

Key-words: civil action in the contravention process, civil party, civilly responsible part, court costs.

Acțiunea civilă în procesul contravențional are un caracter multidimensional și constituie o oportunitate de a fi soluționată chestiunea cu privire la repararea daunelor odată cu soluționarea de către instanță a problemei cu privire la contravenție. Codul contravențional [2] stabilește prin prevederile articolului 45 că persoana al cărei drept sau interes legitim a fost lezat prin contravenție îl poate apăra prin acțiune civilă depusă conform legislației procedurale civile. Această persoană are în special dreptul la repararea prejudiciului patrimonial și a celui nepatrimonial cauzate prin contravenție. Totodată, soluționând cauza contravențională, autoritatea competentă este în drept, la cererea victimei, să dispună repararea prejudiciului cauzat prin

contravenție în cazul în care nu există divergențe asupra întinderii lui.

Astfel, acțiunea civilă exercitată în cadrul procesului contravențional are ca obiect, în primul rând, tragerea la răspundere civilă a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii civile.

Comiterea contravenției produce ca efect generarea unui raport juridic de dreptul contravențional, dar și a unui de drept civil, în care victima are calitatea de creditor în ce privește obligația de reparațiune.

Pentru repararea daunei cauzate trebuie să existe un mijloc legal ce îi oferă victimei dreptul de a fi despăgubită. Un asemenea instrument este acțiunea civilă în procesul contravențional.

Prin comiterea unei contravenții este posibil ca pe lângă neglijarea unor reguli de conviețuire care sunt protejate de norma contravențională, se provoacă și un prejudiciu material sau moral, care fac obiectul reglementării unei norme civile.

Anume în baza acestui raport, cel care a suferit daune poate pretinde repararea pagubei. Asemenea pretenții se pot înainta cât într-o procedură contravențională, atât și pe calea unei acțiuni civile în cadrul unui proces contravențional. Deși această acțiune nu este specifică procesului contravențional, ci procesului civil, totuși în anumite cazuri determinate, ea poate fi alăturată procesului de examinare a plângerii contravenționale și, ca urmare se exercită deodată în cadrul procesului contravențional.

Așadar, acțiunea civilă în procesul contravențional este mijlocul juridic prin intermediul căruia se realizează angajarea răspunderii civile a contravenientului. Acțiunea civilă în procesul contravențional este mijlocul legal prin care persoana păgubită prin contravenție poate cere să-i fie reparat prejudiciului cauzat.

Este necesar să reținem că în cadrul procesului contravențional, comparativ cu procesul penal, acțiunea civilă, deși este examinată odată cu plângerea contravențională, totuși se distinge de cea penală.

Elementul cheie pe care urmează să-l reținem este că acțiunea civilă în procesul contravențional se examinează nu doar de către instanța de judecată, dar și de către agentul constatator care este împuternicit să examineze cauza.

La fel menționăm și faptul că deși în procesul contravențional, de altfel ca și în cel penal, această instituție are un caracter accesoriu, totuși aceasta poate fi exercitată în cadrul procesului contravențional numai în măsură în care părțile nu au divergențe în ce privește mărimea daunei cauzate.

Este de menționat că în virtutea caracterului accesoriu al acțiunii civile în procesul contravențional, face ca ea să poată fi exercitată numai odată cu

examinarea plângerii contravenționale, și doar împotriva persoanei în privity a căreia s-a pornit procesul contravențional.

Împotriva altor persoane, precum și împotriva succesorilor contravenientului, acțiunea civilă se examinează în procedură separată.

Rezultând din cele enunțate mai sus, constatăm că în procesul contravențional, acțiunea civilă este o modalitate de reparare a prejudiciului cauzat prin contravenție, iar pentru exercitarea acțiunii civile în procesul contravențional sânt necesare anumite condiții.

Aceste condiții sunt reflectate întâi de toate în textul Codului de procedură civilă, apoi sunt rezultate din condițiile induse de Codul contravențional.

Astfel, pentru a fi înaintată o acțiune, în general, este necesar să fie încălcat un drept al reclamantului (victimei). Pentru a fi înaintată o acțiune în cadrul procesului contravențional, este necesar ca acest drept să fie încălcat prin comiterea contravenției, sau ca urmare a acesteia. Prejudiciul trebuie să fie material, moral și fizic.

Prin urmare, dacă să ne referim la una din primele condiții, menționăm că aceasta se referă la faptul că prejudiciul (dreptul încălcat) trebuie să izvoarscă din contravenție.

Dacă un prejudiciu este comis de contravenient, dar acesta nu rezultă din contravenția comisă de acesta, acest prejudiciu se repară în ordinea generală a reparării daunelor.

O altă condiție se referă la raportul de cauzalitate dintre contravenția comisă și prejudicial reclamat.

Este evident faptul că orice faptă contravențională poate genera o daună, însă nu toate daunele ce le suportă victima pot fi daune rezultate din o anumită contravenție.

Există în toate cazurile o legătură între raportul de cauzalitate în răspundere contravențională și raportul de cauzalitate ca element al răspunderii civile delictuale, atunci când prin infracțiune s-a cauzat un prejudiciu. Ambele raporturi urmează a fi examinate separat, cu toate că pot exista situații când raportul de cauzalitate este identic, cum ar fi, spre exemplu, infracțiunile împotriva patrimoniului.

Prejudiciul să fie cert. Pentru a se putea pretinde repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune, se cere ca acesta să fie cert. Caracterul cert al prejudiciului înseamnă că acesta este un prejudiciu sigur, s-a produs în realitate, poate fi evaluat.

Prejudiciul să nu fi fost reparat. În unele situații prejudiciul poate să fie reparat, fie de către învinuit, fie de către alte persoane, până la soluționarea acțiunii civile. În practică apar diferite situații, când prejudiciu este reparat

de către alte persoane decât învinuit sau parte civilmente responsabilă, de exemplu victima beneficiază de anumite pensii de asigurări sociale (pensie de invaliditate, de urmaș) sau victima a fost despăgubită de o societate de asigurări sau prejudicial a fost acoperit de o terță persoană etc.

În asemenea ipoteză, acțiunea civilă va fi promovată sau în funcție de titlul cu care au fost plătite despăgubirile. În cazul când o persoană a reparat prejudiciul în interesul inculpatului sau în locul inculpatului, atunci partea civilă nu va putea pretinde la despăgubiri. În cazul când terța persoană a reparat prejudiciul dintr-o eroare, atunci instanța va obliga inculpatul la repararea prejudiciului, deoarece terța persoană va avea dreptul să solicite restituirea sumei de la partea civilă. În situația când terța persoană are ca scop ajutorarea victimei, aceasta nu se va considera ca o reparare a prejudiciului de la inculpat, iar instanța îi va acorda despăgubiri.

Să existe constituire ca parte civilă. Persoana fizică sau juridică care a înaintat acțiune civilă este recunoscută în calitate de parte civilă fie prin ordonanța organului de urmărire contravențională, fie prin încheierea instanței de judecată. După emiterea acestor hotărâri, părții civile i se înmânează obligațiile în scris privitor la drepturile lor prevăzute de art.62 Codul de procedură penală [3]. În cazul când organul de urmărire contravențională sau instanța consideră că lipsesc temeiurile de înaintare a acțiunii civile, prin aceleași hotărâri motivate, ele pot să refuze să recunoască în calitate de parte civilă persoana fizică sau juridică.

Acțiunea civilă are ca obiect tragerea la răspundere civilă a inculpatului, precum și a părții civilmente responsabile. Tragerea la răspundere civilă a persoanelor menționate se realizează prin obligarea lor la repararea prejudiciului provocat prin infracțiune, acesta fiind și scopul exercitării acțiunii civile de către persoana civilă.

Art. 219 din codul de procedură contravențională [2] stabilește că repararea prejudiciului se efectuează prin:

- Restituirea în natură a obiectelor sau a contravalorii bunurilor pierdute ori nimicite în urma săvârșirii faptei interzise de legea contravențională;
- Compensarea cheltuielilor pentru procurarea bunurilor pierdute ori nimicite sau restabilirea calității, aspectului comercial, precum și repararea bunurilor deteriorate;
- Compensarea venitului ratat în urma acțiunilor interzise de legea contravențională;
- Repararea prejudiciului moral sau, după caz, a daunei aduse reputației profesionale.

Restituirea în natură a obiectelor sau a contravalorii bunurilor pierdute ori nimicite în urma săvârșirii faptei interzise de legea contra-

vențională constată în restituirea lucrului de care a fost deposedată partea civilă determinate, individualizat, cert, și unul asemănător. Este însă posibil ca partea civilă, să accepte restituirea și a altui bun în locul celui de care a fost deposedată. În asemenea situație este vorba de restituirea prin echivalent.

Pornind de la principiul disponibilității care guvernează materia răspunderii civile, partea civilă determină modalitatea de restituire și, în legătură cu aceasta, ea poate să refuze să primească un bun echivalent, chiar fără a motiva acest lucru. În cazul în care se restituie bunul care a aparținut părții civile, acesta fiind deteriorat, instanța poate să oblige inculpatul sau partea civilmente responsabilă să acopere cheltuielile privitor la aducerea bunului în forma inițială, de până la comiterea infracțiunii. Restituirea lucrului se face ori de câte ori acesta este găsit la învinuit, la inculpat ori la altă persoană. În asemenea situații, organul de urmărire contravențională este obligat în momentul descoperirii de a ridica bunurile și a le sechestra.

Dacă s-a stabilit cu certitudine că bunul aparține părții civile și a ajuns prin infracțiune în posesia învinuitului, inculpatului sau a altor persoane, acesta poate fi restituit până la soluționarea în fond a cauzei. Lucrurile pot fi restituite nu numai părții civile, dar și altor persoane, dacă se constată că le aparțin acestor. Deci măsura restituirii lucrurilor este o măsură cu caracter real și vremelnic de reparare imediată și în natură a pagubei.

Compensarea cheltuielilor pentru procurarea bunurilor pierdute ori nimicite sau restabilirea calității, aspectului comercial, precum și repararea bunurilor deteriorate este o altă modalitate de despăgubire. La examinarea acțiunii civile sunt aplicate normele dreptului civil art.2028 al Codului civil [5] stabilește răspunderea pentru prejudiciul cauzat prin vătămare a integrității corporale sau prin altă vătămare a sănătății, iar art.2031 – răspunderea în caz de deces al persoanei vătămate.

Compensarea veniturii ratat în urma acțiunilor interzise de legea contravențională. Alin.(2) art.19 Codul civil [5] stabilește "Se consideră prejudiciu patrimonial cheltuielile pe care persoana lezată le-a suportat sau urmează să le suporte la restabilirea dreptului sau interesului recunoscut de lege încălcat, distrugerea sau deteriorarea bunurilor sale (daună reală), precum și profitul ratat ca urmare a încălcării dreptului sau interesului recunoscut de lege (profit ratat)".

Repararea prejudiciului moral sau, după caz, a daunei aduse reputației profesionale. Alin.(4) art.219 Cod de procedură penală [3] constată evaluarea cuantumului despăgubirilor materiale ale prejudiciului moral, instanța de judecată ia în considerare suferințele fizice ale victimei, prejudiciul agrement sau estetic, pierderea speranței în viață, pierderea onoarei prin defăimare, su-

ferințele psihice provocate de decesul rudelor apropiate etc. După cum se vede, legea nu prevede exhaustiv criteriile de evaluare a cuantumului despăgubirilor morale. În istoria universală dreptului se întâlnesc diverse abordări privind problematica daunelor morale, care s-au conturat pe tărâm delictual.

Prejudiciile ce decurg din comiterea tentativei, de asemenea, pot fi reparate pecuniar, deoarece acestea pun în pericol viața persoanei și aduc anume suferințe fizice și psihice sau suportate în urma faptului ilicit.

Prejudiciul estetic este o varietate a prejudiciilor corporale și constă în anumite leziuni sau vătămări prin care s-a adus atingere armoniei fizice sau fizionomiei persoanei. Acest prejudiciu constă în mutilări, disfigurări sau cicatrice cauzate persoanei, iar urmările constau în influența asupra posibilităților de a se afirma pe deplin în viață, precum și în suferințele psihice simțite la momentul conștientizării de către victimă a unor asemenea situații. La aprecierea suferințelor psihice care însoțesc prejudiciul estetic este necesar de luat în considerație faptul că fiecare persoană resimte în mod diferit un asemenea prejudiciu.

Prejudiciul de agrement este o variantă a prejudiciilor morale cauzate prin infracțiune. Acest tip de prejudiciu rezultă din atingerea adusă satisfacției și plăcerilor vieții, constând în pierderea posibilităților de îmbogățire spirituală. Se exprimă atât prin dureri fizice, cât și prin suferințe psihice ca urmare perceperii de către victimă a unor situații de restrângere în ceea ce privește unele acorduri ale vieții – divertisment, plăcere, și satisfacții pe care viața le poate oferi etc., acestea fiind cultura, sportul, călătoriile, ocupațiile dezinteresate, relațiile familiare și sociale.

O altă modalitate este *repararea prejudiciilor afective*. În această categorie sînt incluse acele prejudicii care constau doar din suferințe psihice, fără a fi prezente leziunile corporale, de exemplu prejudiciile morale ce decurg din atingerea cinstei, onoarei, reputației, demnității, prestigiului, persoanei.

Repararea prejudiciilor morale în caz de deces este o modalitate distinctă. Aceasta constă în dreptul persoanelor apropiate victimei decedate la repararea propriului lor prejudiciu afectiv, care constă în lezarea sentimentelor de afecțiune.

Repararea prejudiciului moral în cazul conștiinței totale și definitive a victimei este o altă modalitate de reparare a prejudiciilor afective. În acest sens se pune problema dacă victima, total conștientă, ca urmare a leziunilor suferite, are sau nu dreptul la reparația morală, sau dacă rudele acesteia au un asemenea drept. Jurisprudența instanțelor judecătorești din alte țări constată că în asemenea situații victima are dreptul la repararea prejudiciului moral. Totuși, este rațional de bazat pe concluziile medicilor psihiatri care ar constata că starea de inconștientă a victimei duce la incapacitatea acesteia sau la capacitatea

acesteia de a simți fie durere, fie mutilare fizică, fie un sentiment al frustrării, fie plăcerile, fie grijile existenței. În ce privește rudele apropiate ale persoanei care a devenit inconștientă total și definitiv, repararea prejudiciului poate fi aplicată după regula reparării daunelor victimei decedate.

O altă modalitate a *prejudiciilor afective sânt prejudiciile morale cauzate prin imixtiune ilegală în viața privată*. Constituția Republicii Moldova [1] protejează dreptul la respectarea vieții private și familiale, a domiciliului și a corespondenței. Aceste drepturi sunt recunoscute și de Codul de procedură penală a Republicii Moldova. Respectarea vieții private presupune respectarea secretelor acesteia împotriva divulgării, imixtiunilor ilegale sau a anumitor împrejurări cum ar fi starea sănătății persoanei, viața sa intimă, veniturile pe care le realizează și impozitele pe care le plătește, modul cum își petrece timpul liber și concediile etc. În toate cazurile acest prejudiciu trebuie să fie un rezultat al unei infracțiuni. În acest aspect este cazul a se vedea și Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.9 din 09.10.2006 cu privire la aplicarea de către instanța de judecată a legislației ce reglementează repararea prejudiciului moral.

Potrivit Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.9 pct.23 [6] mărimea compensației pentru prejudiciul moral se determină de către instanța de judecată (art.2037 alin.(1) Cod civil).

Astfel, la pronunțarea unei hotărâri de admitere a cererii de încasare a prejudiciului moral, nu este în drept să se refere la mărimea compensației pentru prejudiciul moral solicitat de către persoana vătămată.

La determinarea mărimii compensației pentru prejudiciul moral, trebuie neapărat să ia în considerație atât aprecierea subiectivă privind gravitatea cauzării suferințelor psihice sau fizice părții vătămate, cât și datele obiective care certifică acest fapt, îndeosebi:

- importanța vitală a drepturilor personale nepatrimoniale și a bunurilor (viață, sănătatea, libertatea, inviolabilitatea locuinței, secretul personal și familial, onoarea, demnitatea și reputația profesională etc.);

- nivelul (gradul) suportării de către persoana vătămată a suferințelor psihice sau fizice (lipsirea de libertate, pricinuirea vătămării corporale, decesul persoanelor apropiate (rudelor), pierderea sau limitarea capacității de muncă etc.);

- felul vinovăției intenția, imprudența persoanei care a cauzat prejudiciul, în cazul în care pentru repararea prejudiciului moral este necesară prezența ei.

La determinarea mărimii prejudiciului moral în echivalent bănesc, trebuie de luat în considerație și alte circumstanțe probatoare prin actele pricinii, în particular, situația familială și materială a persoanei pentru cauzarea

prejudiciului moral părții vătămate (pct.25).

Despăgubirile solicitate cu titlu de daune morale pot fi acordate sub forma unor sume bănești concrete. Obligația de a dovedi faptul pricinuirii prejudiciului moral (suferințele psihice sau fizice suportate) o exercită partea vătămată, de aceea în cererea despre compensarea prejudiciului moral aceasta trebuie să indice de către cine, în ce circumstanțe și în baza căror acțiuni (inacțiuni) i-au fost cauzate suferințe morale (psihice) sau fizice, prin ce se manifestă acțiunile.

Subiect al acțiunii civile este parte civilă care poate fi o persoană fizică sau juridică păgubită material sau moral pentru o infracțiune. Condiția principală de a recunoaște persoana ca parte civilă este să existe legătura cauzală între prejudiciul suferit de această persoană, adică acea care exercită acțiunea civilă și infracțiunea săvârșită. Subiect activ al acțiunii civile în procesul contravențional pot fi diferite categorii de persoane fizice și juridice. Pot avea calitate de parte civilă persoanele fizice victime ale infracțiunii, care au suferit, pe lângă consecințele infracțiunii respective, un prejudiciu material și/sau moral, cât și persoane juridice care au suferit un prejudiciu material sau moral.

În caz de deces al victimei în urma unei infracțiuni, acțiunea civilă de reparare a daunei poate fi depusă de către persoane care au dreptul de reparare a daunei în legătură cu pierderea întreținătorului, precum și persoana care au suportat cheltuieli pentru înmormântare. Atunci când bunurile materiale sustrase, nimicite sau deteriorate se află în baza legitimă la posesor (transportător, chiriaș, depozitar etc.), acțiunea civilă poate fi înaintată atât de proprietar, cât și de către posesorul bunurilor. Subiect al acțiunii civile poate fi și organizația de asigurare. Aceasta va avea de plătit despăgubirea pentru asigurarea bunurilor în limitele sumei date; la ea, de asemenea, trece dreptul pe care îl are asiguratul de a formula pretenții față de persoana care poartă răspundere pentru dauna cauzată. Același drept îl are serviciul de pază extradepartamental, dacă încăperea din care s-a săvârșit furtul era pazită prin contract de către acest serviciu.

În asemenea situații serviciul recuperează paguba proprietarului, de la condamnat paguba fiind încasată în beneficiul serviciului în ordine de regres. Drept la acțiune civilă va avea și organizația care a plătit concediul de boală al victimei în urma acțiunilor criminale. Ulterior, această organizație va avea dreptul să înainteze acțiune civilă despre restituirea pagubei de către condamnat.

Subiecții pasivi ai acțiunii civile exercitate în procesul contravențional sânt învinutul sau inculpatul, precum și persoana civilmentă responsabilă. Aceasta din urmă este recunoscută prin hotărârea organului de urmărire contravențională sau a instanței în cazul când se constată că poartă răspun-

dere pentru prejudiciul cauzat de acțiunile învinuitului sau inculpatului. În asemenea situații persoana civilmentă responsabilă este informată în scris, prin indicarea tuturor drepturilor prevăzute de art.174 Codul de procedură penală [3]. La determinarea persoanei civilmente responsabile este necesar de aplicat prevederile legislației civile.

Pentru exercitarea acțiunii civile sânt necesare anumite condiții. În primul rând, desigur, este necesar ca procesul contravențional să fie declanșat. În cazul când procesul contravențional nu este pornit, persoana vătămată poate înainta acțiune doar în cadrul unui proces civil. În cerere de înaintare a acțiunii civile se arată cauza contravențională, în procedura căruia urmează să fie înaintată acțiune civilă, cine și către cine înaintează acțiunea, valoarea acțiunii și cerința de despăgubire.

Partea civilă poate depune și o cerere de concretizare a acțiunii civile. Persoana are o opțiune de a înainta acțiune civilă fie în cadrul unui proces civil, fie în cadrul unui proces contravențional. În cadrul unui proces civil persoana are dreptul de a înainta acțiune dacă aceasta nu a înaintat-o în cadrul procesului contravențional, precum și în cazul când acțiunea a rămas nesoluționată.

Dacă acțiunea civilă intentată în instanța civilă a fost respinsă, reclamantul nu mai are dreptul de a înainta aceeași acțiune în cadrul procesului contravențional, reclamantul nu este în drept să înainteze această acțiune în cadrul procesului contravențional.

Partea civilă este în drept să-și retragă acțiunea civilă în orice moment al procesului contravențional, însă nu mai târziu de retragerea completului în camera de deliberare pentru soluționarea în fond a cauzei. Acest drept persoana îl are în orice situație, fie când ea însăși a înaintat acțiune civilă, fie când acțiunea civilă a fost înaintată în interesul ei de către procuror. Exercițarea acestui drept de către persoană duce la încetarea procesului în ceea ce privește latura civilă. Acest drept al persoanei este irevocabil, adică odată ce persoana a renunțat la despăgubirile materiale, ea nu mai poate reveni asupra acestor revindecări în cadrul procesului contravențional [8].

Totuși, în unele situații, când această retragere poate duce la lezarea anumitor drepturi ale unei persoane, atât organul de urmărire contravențională, cât și instanța poate respinge cererea de retragere a acțiunii civile.

Există și situații când persoana vătămată a înaintat inițial în cadrul procesului civil acțiunea civilă până la declanșarea procesului contravențional. În asemenea situații, persoana nu este obligată de a renunța la acțiunea civilă în cadrul procesului civil, fiind în drept de a lăsa ca ambele instanțe să examineze laturi diferite. Odată ce instanța civilă în cadrul procesului civil,

intentând una în cadrul procesului contravențional.

În consecință, în procesul contravențional, după legislația noastră procesual contravențională în vigoare, poate fi exercitată numai acțiunea civilă prin care se tinde să se recupereze pagubele produse prin săvârșirea unei fapte prevăzute de legea contravențională. Persoana păgubită în urma săvârșirii unei infracțiuni poate să-și aleagă desigur calea unei acțiuni separate, nefiind ținută să-și alătore acțiunea civilă celei contravenționale.

Prin intermediul acțiunii civile se recunoaște dreptul unei persoane de a cere organului de jurisdicție, instanței de judecată ori altui organ de stat cu atribuții jurisdicționale, fie recunoașterea unui drept subiectiv preexistent, ori constituirea unei situații juridice noi, fie încetarea piedicilor puse în exercitarea drepturilor sau în ceea ce privește drepturile la plata unor despăgubiri atunci când încălcarea și executarea unor asemenea obligații este necesară în vederea realizării dreptului respectiv.

Prin dreptul la acțiune, în sens procesual, se înțelege posibilitatea unei persoane de a se adresa organului jurisdicțional, iar în sens material, posibilitatea acesteia de a obține recunoașterea sau realizarea dreptului său constat prin constrângerea juridică a pârâtului.

BIBLIOGRAFIE:

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128016&lang=ro#
2. Cod contravențional al Republicii Moldova din 18.04.2002, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128326&lang=ro#
3. Cod de procedură penală al Republicii Moldova din 14.03.2003, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128403&lang=ro# ;
4. Cod de procedură civilă al Republicii Moldova din 30.05.2003, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=126005&lang=ro#
5. Cod civil al Republicii Moldova din 06.06.2002, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125043&lang=ro#
6. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.9 din 09.10.2006 cu privire la aplicarea de către instanța de judecată a legislației ce reglementează repararea prejudiciului moral.
7. Jurisprudența CEDO, cauza Ernst c. Belgiei (15 iulie 2003).
8. Manualul judecătorului pentru cauze contravenționale, Chișinău, 2013, p. 334.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

„Reglementări naționale și standarde juridice internaționale în domeniul protecției drepturilor consumatorului”, conferință științifico-practică internațională (2021; Chișinău). Reglementări naționale și standarde juridice internaționale în domeniul protecției drepturilor consumatorului : Conferința științifico-practică internațională, 19 martie 2021 / colegiul de redacție: Ianuș Erhan [et al.]. – Chișinău : Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2021. – 212 p.

Antetit.: Acad. „Ștefan cel Mare” a Min. Afacerilor Interne al Rep. Moldova. – Texte : lb. rom., engl., rusă. – Rez.: lb. rom., engl., rusă. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – 50 ex.

ISBN 978-9975-135-45-0.

366.5(082)=135.1=111=161.1

R 39

Design copertă și prezentare grafică

Ruslan CONDRAT

Bun de tipar: 01.10.2021

coli de autor 21,05

Tiraj 50 ex.

Tiparul executat la **Departamentul editorial poligrafic** al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
mun. Chișinău, str. Gh. Asachi 21
MD-2009, Republica Moldova
www.academy.police.md